

به نام خداوند جان و خرد

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

طرح پژوهشی

**بررسی دانش و دلایل دانشجویان درباره سرقت علمی و ارایه
راهکارهای مناسب: مطالعه موردی کاربران پایگاه اطلاعات علمی
ایران (گنج)**

مجری
رویا پورنقی

همکار
مریم خسروی

زمستان ۱۳۹۷

حقوق: پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

طرح « بررسی دانش و دلایل دانشجویان درباره سرقت علمی و ارایه راهکارهای مناسب: مطالعه موردی کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) » پیرو قرارداد شماره ۳۳/۱۲۱۰۶ مورخ ۱۳۹۶/۹/۱۸ میان پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (کارفرما) و رویا پورنقی (مجری) اجرا شده است. گزارش حاضر مستندات این طرح است.

این گزارش و تمامی حقوق مادی آن بر اساس «قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، مصوب سال ۱۳۴۸ و اصلاحیه‌های بعدی آن و همچنین آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون متعلق به پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران است و هر گونه استفاده از تمامی یا پاره‌ای از آن، شامل: نقل قول، تکثیر، انتشار، کاربرد نتایج، تکمیل و مانند آنها به صورت چاپی، الکترونیکی یا وسایل دیگر فقط با اجازه کتبی پژوهشگاه امکان‌پذیر است. نقل قول در حد هزار واژه در انتشارات علمی مانند کتاب و مقاله با درج اطلاعات کامل کتابشناختی، نیازی به مجوز پژوهشگاه ندارد.

صحت مندرجات گزارش بر عهده مجری طرح است.

صفحه تأييد پژوهشگاه

بررسی دانش و دلایل دانشجویان درباره سرقت علمی و آرایه راهکارهای مناسب: مطالعه
موردی کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)

مدیر طرح: رویا پورنقی

همکار: مریم خسروی

نشانی: تهران - خیابان انقلاب - تقاطع فلسطین - شماره ۱۰۹۰.

صندوق پستی: ۱۳۱۸۵ - ۱۳۷۱

وبگاه: <http://irandoc.ac.ir>

رایانامه: Pournaghi@irandoc.ac.ir

چکیده

سرقت علمی دانشجویان، و یا اعمال غیرقانونی در زمینه‌های علمی، مشکلی جدی برای دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی است. اگرچه شیوع و میزان دقیق سرقت علمی در بسیاری از مطالعات به دلیل ماهیت موضوع ناشناخته است، مطالعات بسیاری بر افزایش میزان سرقت علمی در کشورهای مختلف دنیا صحنه گذاشته است. گسترش و ترویج سرقت علمی می‌تواند خسارات جبران‌ناپذیری بر بدنه علمی دانشگاه‌ها و فضای پژوهشی در کشور وارد سازد. این پژوهش با هدف بررسی نگرش، دلایل و تعیین میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به مصادیق سرقت علمی و همچنین بررسی راهکارهایی که دانشگاه محل تحصیل و اساتید کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) جهت کاهش و مقابله با سرقت علمی بکار گرفته‌اند، انجام شد. روش پژوهش پیمایشی و از نوع کاربردی است. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق ساخته است که پس از تأیید روایی و پایایی در بین جامعه پژوهش که کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) جامعه پژوهش بودند توزیع شد. نمونه پژوهش با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۹۳ نفر بود. که پس از گردآوری اطلاعات، ۳۴۴ پرسشنامه گردآوری و وارد مرحله تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد میانگین نگرش دانشجویان ۲/۴۹ است که نشان از نگرش مناسب آنها و حساسیت‌هایی است در عمل به شکل رفتار مقابله با سرقت علمی نشان داده‌اند. همچنین بیشترین دلایل ارتکاب به سرقت علمی از دیدگاه کاربران در مجموع مربوط به دلایل پرورشی همچون (نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق، ضعف زبان انگلیسی، ناآشنایی با نحوه صحیح ارجاعدهی و نقل قول، نداشتن مهارت‌های تحلیل انتقادی و ارایه استدلال، نداشتن دانش کافی و درک درست درباره سرقت علمی، و ضعف زبان نگارشی بود. در خصوص میزان دانش و شناخت کاربران از مصادیق و اقدام به سرقت علمی یافته‌ها نشان داد دانش کاربران در حد متوسطی بود، این در حالی است که میزان ارتکاب دانشجویان در خصوص مصادیق مورد پرسش در حد کمی بود. بیشترین اقدامات و راهکارهایی که موسسات آموزشی و پژوهشی برای پیشگیری و مقابله با سرقت علمی انجام داده‌اند «ارزش محسوب شدن پژوهش‌های اصیل در دانشگاه» است و کمترین اقدامات مربوط به «اطلاع‌رسانی قوانین و آیین نامه‌های مقابله با سرقت علمی در دانشگاه» اما به طور کل بیشتر اقدامات در حد متوسط و کم بود و نیاز به توسعه اقدامات و آگاه‌رسانی در زمینه قوانین و مقررات به چشم می‌خورد. در پایان پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت موجود و کاهش سرقت علمی در بین جامعه پژوهش داده شد.

کلیدواژه‌ها: سرقت علمی، دانشجویان، کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)، بد اخلاقی پژوهش، نگرش، دلایل، اقدامات.

فهرست مندرجات

چکیده.....	الف
فصل نخست: کلیات پژوهش.....	۱
۱-۱. مقدمه.....	۲
۱-۲. بیان مسئله.....	۴
۱-۳. اهداف پژوهش.....	۵
۱-۴. پرسش‌های پژوهش.....	۶
۱-۵. اهمیت و ضرورت پژوهش.....	۶
۱-۶. روش‌شناسی پژوهش.....	۷
۱-۷. تعریف مفاهیم.....	۷
فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه پژوهش.....	۹
۲-۱. مقدمه.....	۱۰
۲-۲. تعریف سرقت علمی.....	۱۰-۱۵
۲-۳. تاریخچه سرقت علمی.....	۱۷-۱۵
۲-۳-۱. آلمان.....	۱۸
۲-۳-۲. آمریکا.....	۱۸-۱۹
۲-۳-۳. ایران.....	۱۹-۲۳
۲-۴. سرقت علمی در سنت بومی و اسلامی.....	۲۳-۲۴
۲-۵. نمونه‌هایی از سرقت علمی.....	۲۴-۲۵
۲-۶. مصادیق سرقت علمی.....	۲۶-۳۳
۲-۷. سرقت علمی در فضای دیجیتال.....	۳۳-۳۴
۲-۸. مقدمه‌ای بر انگیزه‌ها و دلایل سرقت علمی.....	۳۴-۳۸
۲-۹. دلایل سرقت علمی.....	۳۸
۲-۹-۱. رواج فرهنگ تنبلی و تقلب.....	۳۸
۲-۹-۲. رواج مدرک‌گرایی.....	۳۸
۲-۹-۳. نداشتن آگاهی کافی از سرقت علمی، انواع و عواقب ارتکاب آن.....	۳۸
۲-۹-۴. منوط ساختن ارتقای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها به چاپ مقاله.....	۳۹
۲-۹-۵. اتکا استادان به دانشجویان و کار آنها برای ارتقای خود.....	۳۹
۲-۹-۶. سهولت ورود به مقطع کارشناسی ارشد و دکترا.....	۴۰

۴۰	۷-۹-۲. شرایط اقتصادی نامناسب
۴۰	۸-۹-۲. مدارا و غفلت استادان
۴۱	۹-۹-۲. اعمال فشار زیاد به دانشجویان برای دادن تکالیف فراتر از سطح توانایی آنها
۴۱	۱۰-۹-۲. نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق علمی
۴۱	۱۰-۲. روش‌های پیشگیری از سرقت علمی
۴۲	۱-۱۰-۲. ایجاد قوانین
۴۳	۲-۱۰-۲. اجرای قوانین
۴۳-۴۵	۳-۱۰-۲. آموزش
۴۵	۴-۱۰-۲. ایجاد بانک جامع پژوهش در کشور
۴۵	۵-۱۰-۲. توسعه نرم‌افزارهای تشخیص سرقت علمی
۴۵	۶-۱۰-۲. برقراری نظام ارزشیابی کیفی
۴۶	۷-۱۰-۲. افزایش آگاه و فرهنگ سازی
۴۶	۸-۱۰-۲. برخورد با موسسات آموزشی بی کیفیت
۴۷	۹-۱۰-۲. ارتقای معیشت استادان و دانشجویان
۴۷	۱۰-۱۰-۲. مبارزه قاطع و جدی با پدیده پایان نامه و مقاله فروشی
۴۸	۱۱-۱۰-۲. پذیرش تعداد متعارف دانشجو همراه با آزمون‌های استاندارد در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا
۴۸	۱۲-۱۰-۲. حساسیت بیشتر استادان به مقوله سرقت علمی
۴۹	۱۳-۱۰-۲. نبود اجبار استادان و دانشجویان برای چاپ مقاله
۴۹-۵۱	۱۱-۲. قوانین و آیین نامه‌های مربوط به سرقت علمی
۵۱-۵۳	۱۲-۲. راه‌های کشف و تشخیص سرقت علمی
۵۳	۱-۱۲-۲. نرم افزار ترنیتن (Turnitin)
۵۴	۲-۱۲-۲. نرم افزار ایوتو (Eve 2)
۵۴	۳-۱۲-۲. نرم افزار آیتنتیک (Ithenticate)
۵۵	۴-۱۲-۲. نرم افزار رایت چک (Writecheck)
۵۵	۱۳-۲. نرم‌افزارهای کشف سرقت علمی در ایران
۵۶	۱-۱۳-۲. سامانه مشابه یاب متون نور (سمیم)
۵۶-۵۷	۲-۱۳-۲. سامانه همانندجو
۵۷-۶۵	۱۴-۲. پژوهش‌های منتشر شده در داخل ایران
۶۵-۸۳	۱۵-۲. پژوهش‌های منتشر شده در خارج ایران
۸۳-۸۶	۱۶-۲. جمع‌بندی پژوهش‌ها
۸۷	فصل سوم: روش‌شناسی پژوهش
۸۸	۱-۳. مقدمه
۸۸	۲-۳. روش پژوهش

۳-۳. جامعه آماری	۸۸
۳-۴. ابزار گردآوری اطلاعات	۸۹-۹۲
۳-۵. روایی ابزار پژوهش	۹۲
۳-۶. پایایی ابزار پژوهش	۹۲
۳-۷. شیوه گردآوری اطلاعات	۹۳
۳-۸. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۹۳-۹۴
فصل چهارم: یافته‌های پژوهش	۹۵
۴-۱. مقدمه	۹۶
۴-۲. مشخصات جمعیت شناختی جامعه پژوهش	۹۶
۴-۲-۱. جنسیت	۹۶
۴-۲-۲. سن	۹۷
۴-۲-۳. گروه تحصیلی	۹۷
۴-۲-۴. وضعیت اشتغال	۹۸
۴-۲-۵. وضعیت معدل	۹۸
۴-۲-۶. نوع دانشگاه محل تحصیل	۹۹
۴-۲-۷. مقطع تحصیلی	۹۹
۴-۳. پاسخ به سوالات پژوهش	۱۰۰
۴-۳-۱. سوال نخست پژوهش	۱۰۱-۱۰۲
۴-۳-۲. سوال دوم پژوهش	۱۰۳-۱۰۴
۴-۳-۳. سوال سوم پژوهش	۱۰۴-۱۰۹
۴-۳-۴. سوال چهارم پژوهش	۱۱۰-۱۱۱
۴-۴. بررسی فرضیه‌های پژوهش	۱۱۲
۴-۴-۱. فرضیه نخست	۱۱۲-۱۲۳
۴-۴-۲. فرضیه دوم	۱۲۴-۱۲۹
۴-۴-۳. فرضیه سوم	۱۳۰
۴-۴-۴. فرضیه چهارم	۱۳۱
فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری	۱۳۲
۵-۱. مقدمه	۱۳۳
۵-۲. بحث و نتیجه‌گیری	۱۳۳
۵-۲-۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی	۱۳۳
۵-۲-۲. پاسخ به پرسش پژوهش	۱۳۴
۵-۲-۲-۱. پرسش اول پژوهش	۱۳۴-۱۳۷
۵-۲-۲-۲. پرسش دوم پژوهش	۱۳۷-۱۳۹

۱۳۹-۱۴۲	 پرشش سوم پژوهش	۳-۲-۲-۵
۱۴۲-۱۴۷	 پرشش چهارم پژوهش	۴-۲-۲-۵
۱۴۷	 بررسی فرضیه‌های پژوهش	۳-۲-۵
۱۴۷-۱۵۲	 فرضیه نخست پژوهش	۱-۳-۲-۵
۱۵۳-۱۵۵	 فرضیه دوم پژوهش	۲-۳-۲-۵
۱۵۶-۱۵۷	 فرضیه سوم پژوهش	۳-۳-۲-۵
۱۵۷-۱۵۹	 فرضیه چهارم پژوهش	۴-۳-۲-۵
۱۵۹	 پیشنهادهای پژوهش	۳-۵
۱۵۹-۱۶۰	 پیشنهادهای برگرفته از نتایج پژوهش	۱-۳-۵
۱۶۱	 پیشنهاد برای پژوهش‌های آینده	۲-۳-۵
۱۶۲-۱۶۵	 فهرست منابع فارسی	
۱۶۵-۱۸۵	 فهرست منابع غیرفارسی	
۱۸۶-۱۹۰	 پیوست	
	 چکیده انگلیسی	

فهرست جداول

جدول ۱-۲. انواع سرقت علمی.....	۲۶
جدول ۲-۲. مصادیق کلی بدرفتاری دانشگاهی.....	۳۳
جدول ۳-۲. پژوهش‌های انجام شده در زمینه بدرفتاری علمی.....	۸۳-۸۶
جدول ۱-۳. پژوهش‌هایی که بیشترین استفاده را در طراحی پرسشنامه پژوهش داشتند.....	۸۹-۹۰
جدول ۲-۳. ابعاد سوالات پرسشنامه.....	۹۲
جدول ۳-۳. بررسی پایایی متغیرهای پژوهش در ابزار اندازه گیری.....	۹۳
جدول ۴-۳. آزمون جاک-برا جهت نرمال بودن متغیرها.....	۹۴
جدول ۱-۴. وضعیت پاسخگویان به تفکیک جنسیت.....	۹۶
جدول ۲-۴. وضعیت پاسخگویان به تفکیک سن.....	۹۷
جدول ۳-۴. وضعیت پاسخگویان به تفکیک گروه تحصیلی.....	۹۷
جدول ۴-۴. وضعیت اشتغال پاسخگویان.....	۹۸
جدول ۵-۴. میزان ساعات کاری پاسخگویان شاغل.....	۹۸
جدول ۶-۴. میانگین معدل آخرین (مدرک تحصیلی و یا ترم تحصیلی) پاسخگویان.....	۹۹
جدول ۷-۴. نوع دانشگاه محل تحصیل پاسخگویان.....	۹۹
جدول ۸-۴. وضعیت مقطع تحصیلی پاسخگویان.....	۱۰۰
جدول ۹-۴. فراوانی و درصد فراوانی دانشجویان نسبت به گویه‌های نگرش درباره سرقت علمی.....	۱۰۲
جدول ۱۰-۴. دلایل سرقت علمی از دیدگاه دانشجویان.....	۱۰۳
جدول ۱۱-۴. آمار مرکزی و پراکندگی دلایل سرقت علمی.....	۱۰۴
جدول ۱۲-۴. میزان دانش، اخلاقی پنداشتن و ارتکاب مصادیق سرقت علمی توسط دانشجویان.....	۱۰۵-۱۰۸
جدول ۱۳-۴. آمار مرکزی و پراکندگی میزان شناخت کاربران، میزان اخلاقی پنداشتن موارد و میزان ارتکاب.....	۱۰۹
جدول ۱۴-۴. راهکارهای مقابله با باسرقت علمی در موسسه‌های آموزشی و پژوهشی محل تحصیل کاربران.....	۱۱۰
جدول ۱۵-۴. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و سن کاربران گنج.....	۱۱۲-۱۱۳
جدول ۱۶-۴. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و جنس کاربران گنج.....	۱۱۴
جدول ۱۷-۴. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و گروه تحصیلی کاربران گنج.....	۱۱۵-۱۱۶
جدول ۱۸-۴. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و مدت زمان کار برای شاغلین.....	۱۱۷
جدول ۱۹-۴. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و میانگین آخرین معدل کاربران.....	۱۱۸-۱۱۹
جدول ۲۰-۴. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و نوع دانشگاه کاربران.....	۱۲۰-۱۲۱

- جدول ۴-۲۱. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و مقطع تحصیلی کاربران..... ۱۲۳
- جدول ۴-۲۲. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و سن ۱۲۴
- جدول ۴-۲۳. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و جنس ۱۲۵
- جدول ۴-۲۴. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و گروه تحصیلی ۱۲۵
- جدول ۴-۲۵. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و مدت زمان کار شاغلان..... ۱۲۶
- جدول ۴-۲۶. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و میانگین آخرین معدل ۱۲۷
- جدول ۴-۲۷. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و نوع دانشگاه ۱۲۸
- جدول ۴-۲۸. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و مقطع تحصیلی ۱۲۹
- جدول ۴-۲۹. نتایج آزمون معناداری بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی ، اخلاقی پنداشتن آن و ارتکاب آن ۱۳۰
- جدول ۴-۳۰. نتایج آزمون معناداری بین دانشگاه های مختلف بر پایه میزان اقدامات آنها در خصوص بدرفتاری علمی ۱۳۱

فصل نخست

کلیات پژوهش

۱-۱. مقدمه

سرقت علمی^۱ واژه‌ای است که در دهه اخیر وارد عرصه علمی ایران شده است، هرچند که اساس این لغت جدید نیست و از قدیم شناخته شده بوده و مورد بحث عالمان و دانشمندان عرصه‌های متفاوت در سراسر دنیا بوده است. سرقت علمی از دیدگاه برخی جرم محسوب می‌شود. برخلاف اینکه تصور می‌شود این جرم در ایران یا برخی کشورهای خاص اتفاق افتاده یا می‌افتد، باید اذعان داشت که این جرم از دیرباز در کشورهای مختلف دنیا به وقوع پیوسته و هنوز نیز واقع می‌شود و طبیعتاً در کشورهایی که تولیدات علمی آنها بیشتر است، امکان وقوع این تخلف نیز بیشتر است ولی با توجه به گسترش ارتباطات، بخصوص از طریق اینترنت و امکان دستیابی به متون مختلف از سراسر دنیا و مقایسه آنها، امکانات فنی و اجرایی شناسایی این پدیده نسبت به قبل، بیشتر شده و امکان تشخیص این تخلف افزایش یافته است. بنابراین در بیشتر کشورهای پیشرفته یا در حال پیشرفت، دست‌اندرکاران عرصه‌های علمی تلاش می‌کنند تا نه تنها نسبت به تعریف این واژه و مصادیق آن اقدام نمایند، بلکه انگیزه‌های رخ‌دادن آن را نیز شناسایی نمایند. به این ترتیب هم از طریق بالا بردن سطح فهم عمومی و اختصاصی، و آگاهی‌دادن به دانشجویان و هم با از بین بردن انگیزه‌ها، مانع وقوع این جرم بشوند. همچنین در صورتی که باز هم متخلفی وجود داشت، از طریق مجاری و راهکارهای قانونی، متخلف یا متخلفین را مورد پیگرد قرار داده و به طور مناسب آنان را جریمه نمایند. چرا که در دنیای امروز که تمامی انگیزه‌های علمی و اخلاقی با سیاست نیز آمیخته شده است، دیگر وقوع یک جرم به یک فرد یا افراد محدود بر نمی‌گردد، بلکه تمام جامعه را تحت الشعاع قرار می‌دهد (بطحائی، ۱۳۹۰، ص ۶-۷).

¹ plagiarism

سرقت علمی به عمل و یا فعالیت برداشت ایده، کار و ... علمی از شخصی و ارائه آن به نام خود گفته می‌شود و همان سرقت ادبی است (فرهنگ لغت اکسفورد^۱، ۲۰۱۰). موسسات علمی به طور مکرر این مسئله را تاکید کرده‌اند و سعی کرده‌اند استراتژی‌هایی برای کاهش سرقت علمی در میان دانشجویان و محققان خود بکارگیرند (رمضان و همکاران^۲، ۲۰۱۱). از دیرباز مسئله سرقت ادبی وجود داشته، لیکن طبق نظر کارشناسان، در حوزه آموزش و پژوهش، ورود فناوری، یکی از دلایل افزایش تخلفات آموزشی و پژوهشی از جمله تقلب و دستبرد علمی در نظر گرفته می‌شود (خسروی، ۱۳۸۵؛ کونگ و همکاران^۳). اگرچه تقلب و تخلف در پژوهش زائیده فناوری‌های نو نیست، اما باید در نظر گرفت که با توجه به شرایط رقابتی حاکم بر محیط‌های آموزشی و پژوهشی و بستری که با استفاده از فناوری‌های رایانه‌ای و به ویژه اینترنت مهیا شده است، مراکز آموزشی و پژوهشی دنیا در مورد افزایش میزان تقلب و دستبرد علمی، نگرانی‌های روزافزونی دارند (سلیک^۴، ۲۰۱۰) البته فناوری، در زمینه افشای تخلفات پژوهشی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای داشته است. برای نمونه می‌توان به نرم افزارهای مختلف در حوزه کشف تقلب علمی اشاره کرد.

مفهوم سرقت علمی در کلمات دیگری نظیر تقلب در امتحانات^۵ نیز یافت می‌شود با این تفاوت که معمولاً تقلب در سطوح مختلف تحصیلی از ابتدائی تا بالاتر ممکن است اتفاق بیفتد ولی سرقت علمی در سطوح بالاتر تحصیلات و در تحصیلات تکمیلی اتفاق می‌افتد. باید توجه داشت که سرقت علمی با موارد مشابه مثل دزدی ادبی و کپی‌رایت^۶ متفاوت است و قوانین مترتب بر آن نیز در بعضی کشورها فرق دارد. این سوالات که چرا فرد یا افرادی در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و پس از آن مرتکب چنین خلافی می‌شوند، انگیزه و علت انجام آن چیست، آگاهانه یا ناآگاهانه دست به ارتکاب چنین عملی می‌زنند و مواردی از این دست، نکات قابل توجهی در بردارد که در مقالات و کتب متعددی در کشورهای مختلف دنیا راجع به آنها بحث شده و می‌شود. از آنجا که زمینه‌های بروز این جرم در تمام نقاط دنیا تا اندازه‌ای یکسان یا مشابه است ولی در کشورهای خاص نیز ممکن است زمینه‌های منحصر به فردی داشته باشد، شناسایی عوامل بروز آن

¹ Oxford Dictionary

² Ramzan et al.

³ Kwong et al.

⁴ Celik

⁵ Cheating

⁶ Copyright

در هر کشور و منطقه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با این شناسائی دقیق و علمی، زمینه‌های بروز ارتکاب این جرم را می‌توان از میان برداشت و یا حداقل آن را کاهش داد.

۲-۱. بیان مسئله

سرقت علمی دانشجویان، و یا اعمال غیرقانونی در زمینه‌های علمی، مشکلی جدی برای مراکز آموزشی و دانشگاه‌ها و پژوهشی است. اگرچه شیوع و میزان دقیق سرقت علمی در بسیاری از مطالعات به دلیل ماهیت موضوع ناشناخته است، مطالعات بسیاری بر افزایش میزان سرقت علمی در کشورهای مختلف دنیا صحنه گذاشته است. به عنوان مثال، مطالعات سرقت علمی در بریتانیا (سلوین^۱ ۲۰۰۸)، استرالیا (بریمبل و کلارک^۲ ۲۰۰۵؛ ریان و همکاران^۳ ۲۰۰۹) و چین (هو و لی^۴ ۲۰۱۵) نشان می‌دهد که سرقت علمی در دانشگاه‌ها عادی شده و گسترش یافته است.

علاوه بر این، سرقت علمی پدیده‌ای بسیار پیچیده است و توضیح چرایی و دلایل اینکه چرا دانشجویان درگیر این عمل غیراخلاقی می‌گردند دشوار است. در این خصوص تحقیقات پیشین بر برخی از عوامل، از جمله ناآگاهی از آنچه سرقت علمی است (رایان و همکاران ۲۰۰۹) و نبود درک مناسب میان دانشجویان از سرقت علمی، (بریمبل و کلارک ۲۰۰۵)، فشار زمان و فقر مهارت‌های زبانی و علمی اشاره کرده‌اند.

در ایران نیز مطالعات نخعی و نیکپور (۱۳۸۴)، پریزاد (۱۳۸۸)، نخعی و همکاران (۱۳۸۹)، رجب‌زاده عصارها (۱۳۹۰)، فعلی و همکاران (۱۳۹۱) و رشیدیان و همکاران (۱۳۹۳) بر شیوع این پدیده در کشور تأکید دارد.

مسئله اصلی این است که علی‌رغم پژوهش‌های بسیاری که در این زمینه در ایران انجام شده است بر نگرش و دانش دانشجویان در این حوزه کمتر توجه شده است. با توجه به اینکه نگرش و دانش انسان‌ها درباره پدیده‌ها، بن‌مایه و زیربنای رفتاری آنها را شکل می‌دهد می‌توان با بررسی نگرش

¹ Selwyn

² Brimble & Clarke

³ Ryan et al.

⁴ Hu & Lei

و دانش دانشجویان به دلایل اصلی و پایه‌ای برای سرقت علمی دست پیدا کرده و برای پیشگیری و کاهش این پدیده فراگیر عمل نماییم.

برای این منظور در پژوهش حاضر برآنیم تا با بررسی نگرش و دانش دانشجویان نسبت به مصادیق سرقت علمی و بررسی دلایل سرقت علمی از دیدگاه آنها راهکارهای پیشنهادی برای پیشگیری و مقابله با سرقت علمی ارائه شود.

این پژوهش بر روی کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) انجام شد. پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)، دستاورد کاربرد فناوری اطلاعات در خدمات مدیریت اطلاعات علم و فناوری در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) است. پیشینه این بخش از خدمات ایرانداک به دهه چهل بازمی‌گردد که کار گردآوری، سازمان‌دهی، و اشاعه اسناد علمی و فناورانه در مرکز اسناد علمی آغاز شد. این پایگاه هم‌اکنون مرجع بسیاری از پژوهشگران ایران و جهان است و روزانه بیش از ده هزار کاربر، ده‌ها هزار جست‌وجو در آن انجام می‌دهند. افزون بر این، برای استفاده از تمام متن پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها به طور میانگین بخش تالار جستجوی ایرانداک میزبان ۱۰۳ نفر در روز است. اغلب این کاربران برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز برای نگارش پایان‌نامه‌های خود به ایرانداک مراجعه می‌کنند و نیاز پژوهشی برای آنها وجود دارد. در کنار نیاز پژوهشی بالفعل کاربران گنج، دسترسی سریع و آسان به انواع محتواهای موجود بر روی سامانه گنج وجود دارد. همچنین کاربران سامانه گنج از تمامی رشته‌ها و دانشگاه‌ها برای استفاده از منابع موجود در سامانه به ایرانداک مراجعه می‌کنند، از این‌رو به نظر می‌رسد این مراجعه‌کنندگان یکی از بهترین نمونه‌های موردی به عنوان جامعه دانشجویی کشور برای بررسی موضوع سرقت علمی هستند.

۱-۳. اهداف پژوهش

اهداف پژوهش حاضر عبارتند از:

- __ بررسی نگرش کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به سرقت علمی
- __ بررسی دلایل سرقت علمی از دیدگاه کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)
- __ تعیین میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به مصادیق سرقت علمی

بررسی راهکارهایی که دانشگاه محل تحصیل و اساتید کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) برای کاهش و مقابله با سرقت علمی بکار گرفته‌اند.

۴-۱. پرسش‌های پژوهش

- ۱- نگرش کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به سرقت علمی چگونه است؟
- ۲- دلایل سرقت علمی از دیدگاه کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) چیست؟
- ۳- میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به مصداق‌های سرقت علمی چقدر است؟
- ۴- موسسه‌های آموزشی و پژوهشی محل تحصیل و اساتید کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) جهت کاهش و مقابله با سرقت علمی چه راهکارهایی را بکار گرفته‌اند؟

۵-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش

گسترش پدیده‌هایی همچون سرقت علمی و سایر مصداق‌های بدرفتاری دانشگاهی^۱ می‌تواند در طولانی مدت اعتماد و اتکا به پژوهش و یافته‌های پژوهشی را با چالش مواجه کند. کم‌توجهی سیاست‌گذاران علمی و پژوهشی به این امر، باعث رواج آن شده و می‌تواند دامنه آن را روز به روز گسترده‌تر و قدرتمندتر سازد. بدون شک، تداوم این مسئله، و گسترش و ترویج سرقت علمی می‌تواند خسارت‌های جبران‌ناپذیری بر بدنه علمی دانشگاه‌ها و فضای پژوهشی در کشور وارد سازد؛ بی‌اعتمادی و اتکا نکردن به یافته‌های پژوهشی، نبود سرمایه‌گذاری کارآمد در حوزه‌های پژوهشی، افزوده شدن پژوهشگران بی‌تجربه به فضای علمی کشور، کاهش رشد ایده‌ها و آثار مبتکرانه در بافت‌های علمی، و غیره تنها تعداد کمی از پیامدهای ترویج سرقت علمی هستند. این مسائل بر اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر تأکید می‌کند، چرا که در زمینه مسائل اجتماعی نیز همانند بیماری‌های پزشکی پیشگیری مقدم بر درمان است. بنابراین، پیش از هر گونه اقدام درمانی در جهت برخورد با

¹ Academic misconduct

افرادی که به سرقت علمی می‌پردازند، باید انگیزه‌ها، دانش و دلایل آنان را از انجام چنین کارهایی شناسایی و سپس در گام‌های بعد اقدامات لازم را متناسب با آن انجام داد.

۶-۱. روش‌شناسی پژوهش

در این پژوهش، روش پژوهش پیمایش و از نوع کاربردی است. هدف اصلی پژوهش‌های پیمایشی، دنبال کردن دقیق یک روند علمی در گروهی کوچک و استنتاج نتایج آن و در نهایت تعمیم آن به گروه‌های بزرگتر است. جامعه پژوهش، کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) به عنوان دانشجویان کشور است. گردآوری اطلاعات، به روش مطالعه اسنادی (کتابخانه‌ای) و پیمایشی انجام می‌شود. از مطالعه اسنادی برای مرور مبانی نظری و دستیابی به چارچوب اولیه، با استفاده از کتاب‌ها، مقالات معتبر در پایگاه‌های اطلاعاتی و مجلات معتبر علمی-پژوهشی، مقالات همایش‌ها و کنفرانس‌های ملی و بین‌المللی و عناصر مرتبط با پژوهش، برای طراحی و یا تأیید و انتخاب پرسشنامه استاندارد استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس. انجام شد. از آمار توصیفی و تحلیلی برای تحلیل بهره‌برده شد. جهت نمونه‌گیری از جامعه پژوهش از روش نمونه‌گیری مقطعی زمانی استفاده شد. آمار فصل‌ها و ماه‌های پرتردد بخش جستجوی اطلاعات استخراج شد و در یک هفته پرمراجعه به صورت سرشماری (تمام شماری) پرسشنامه توزیع گردید.

۷-۱. تعریف مفاهیم

مهمترین مفاهیم و اصطلاح‌هایی که در دامنه این پژوهش مطرح شده و توضیح پژوهشگران از کاربرد آنها ضروری به نظر می‌رسد، در زیر آمده‌اند:

سرقت علمی: به عمل و یا فعالیت برداشت ایده، کار و ... علمی از شخصی و ارائه آن به نام خود گفته می‌شود و همان سرقت ادبی است (فرهنگ لغت اکسفورد، ۲۰۱۰).

پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج): پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)، دستاورد کاربرد فناوری اطلاعات در خدمات مدیریت اطلاعات علم و فناوری در پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرانداک) است. پیشینه این بخش از خدمات ایرانداک به دهه چهل بازمی‌گردد که کار گردآوری، سازمان‌دهی، و اشاعه اسناد علمی و فناوریانه در مرکز اسناد علمی آغاز شد. هر چند اکنون

بیشترین داده‌های روزآمد گنج از پایان‌نامه‌ها و رساله‌هاست، ولی قلمرو مدیریت اطلاعات علم و فناوری بسیار گسترده بوده و طرح‌های پژوهشی، پایان‌نامه‌ها، رساله‌ها، پیشنهادها، پروانه‌های اختراع، گزارش‌های دولتی، همایش‌های علمی، نشریه‌های علمی، مقاله‌های علمی، ناشران علمی، و روزنامه‌ها و همچنین کتاب‌شناسی‌ها، واژه‌نامه‌ها، و فهرست‌های مستند نام‌ها را در بر داشته است. این پایگاه هم‌اکنون مرجع بسیاری از پژوهشگران ایران و جهان است و روزانه بیش از ده‌هزار کاربر، ده‌ها هزار جست‌وجو در آن انجام می‌دهند.

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

۲-۱. مقدمه

به اعتقاد «بی»^۱ (۲۰۱۳, ۴۹۸-۴۹۹)، در بسیاری از موارد بررسی نوشته‌ها^۲ پیرامون مفاهیم کلیدی پژوهش شکل می‌گیرد. بنابراین در فصلی که به بررسی نوشته‌ها پرداخته می‌شود، شناسایی مجموعه‌ای از مفاهیم و اصطلاحاتی که جهت‌گیری اصلی پژوهش را نشان می‌دهند ضروری به نظر می‌رسد. از دید «برایمن» و «بل»^۳ (۲۰۰۷) نیز بررسی نوشته‌ها درک ژرف‌تری راجع به اهمیت پرسش‌های پژوهش به ما خواهند داد، و از این طریق می‌توان به توضیح مفاهیمی پرداخت که در طول تحلیل‌ها از آنها استفاده می‌کنیم. در این فصل به تعریف و بیان مفاهیم کلیدی در حوزه سرقت علمی می‌پردازیم.

انتشار دانش افراد جامعه علمی با ابزارهای گوناگون اعم از کتاب، مقاله، پایان‌نامه و سخنرانی و ... صورت می‌گیرد. یکی از پیش‌نیازهای مهم و اساسی رشد و توسعه جامعه علمی، رعایت اخلاق پژوهشی است. اخلاق پژوهش وظیفه راهبری پژوهش علمی را برعهده دارد و برگرفته از اخلاق عمومی جامعه است. یکی از موارد نقض اخلاق پژوهش، سرقت علمی است (ددریک^۴، ۲۰۰۳). بد اخلاقی‌های علمی، سرقت علمی، مصادیق سرقت علمی، دلایل و انگیزه‌های سرقت علمی و راهکارهای کاهش و پیشگیری از آن مهمترین مفاهیمی هستند که در این فصل پرداخته شد.

۲-۲. تعریف سرقت علمی

در متون و منابع مختلف برای سرقت علمی معادل‌ها و تعریف‌های گوناگونی ارائه شده است. قبل از اینکه به بحث در مورد انواع سرقت علمی بپردازیم، برای تفهیم بهتر موضوع، چند تعریف از سرقت علمی رایج شده است.

¹ Babbie

² literature Review

³ Bryman and Bell

⁴ Deadrick

سرقت علمی یکی از آسیب‌های جدی و شایع محیط‌های علمی در عرصه‌های آموزش و پژوهش است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که این آفت علمی پدیده‌ای جدید نیست و همزمان با نوشتن کلمات آغاز شده است، به طوری که برای اولین بار مارکوس والریوس مارتیلیس^۱ (وفات در ۱۰۳ سال قبل از میلاد مسیح) آن را به عنوان سرقت ایده‌ها و اندیشه فکری بدون ذکر منبع آن تعریف کرده است (شیرازی، جعفری و معظم^۲، ۲۰۱۰). کاربرد واژه سرقت علمی به شکل کنونی به سال‌های ۱۶۱۵ الی ۱۶۲۵ باز می‌گردد. انتحال، سرقت علمی، یا Plagiarism از واژه‌ی لاتین plagiary گرفته شده که آن نیز از واژه Plagiarius به معنای سارق و سرقت گرفته شده است. البته این واژه نیز از واژه‌ای به معنای دام، تله و تور می‌آید که ریشه آن Plak و به معنای بافتن است (ذاکر صالحی، ۱۳۸۹، ص. ۱۲۹).

سرقت علمی بیان کردن ایده یا کار یک نویسنده به نام خود، بدون تصدیق و ارجاع مناسب است. جانسون^۳ اولین فردی بود که از این کلمه استفاده کرد، و کار نویسنده را به منزله فرزند نویسنده تلقی می‌کرد که توسط دیگری دزدیده می‌شود. در فرهنگ لغت "جانسون" که در سال ۱۹۷۵ انشار یافته است، سرقت علمی به عنوان دزدی کارها و افکار دیگران معنی شده است (ددریک، ۲۰۰۳).

در فرهنگ لغت آکسفورد سرقت علمی برداشت اثر یا ایده دیگران و ارایه آن به نام خود تعریف شده است (دیکشنری آکسفورد^۴، ۲۰۱۰).

شعبانی معتقد است که سرقت علمی فقط استفاده بدون اجازه از ایده‌های دیگران یا رونویسی از متنی بدون ذکر منبع نیست، بلکه فراتر از آن رونویسی بدون تغییر متن، حتی با ذکر منبع در صورتی که در داخل گیومه نباشد، مصداق بارز سرقت علمی است (شعبانی^۵، ۲۰۰۷).

به زعم زاهدی، خیانت در رازداری (استفاده از اطلاعات و دست‌نوشته‌های ارسال شده به نشریات علمی برای داوری) (زاهدی^۶، ۲۰۰۷) نیز از مصادیق سرقت علمی است.

آشورت و همکاران سرقت علمی را مترادف با "دزدی فکری" (آشورت، بانیستر و تورنه^۱، ۱۹۹۷) و ویلهویت^۲ (۱۹۹۴) آن را مترادف با "عدم صداقت علمی" بیان می‌کنند.

¹ Marcus Valerius Martialis

² Shirazi, Jafarey & Moazam

³ Johnson

⁴ Dictionary Compact Oxford English

⁵ Shabani

⁶ Zahedi

در هر صورت، سرقت ادبی و یا علمی به معنا رعایت نکردن حقوق مالکیت فکری و رونوشت‌برداری - عمده یا جزئی - از کار شخص دیگری، بدون اشاره به نام او، در پژوهش خود است (رسولی و همکاران، ۱۳۹۴).

اسلامی معتقد است: استفاده مستقیم و غیرمستقیم از نوشته‌های دیگران در نگارش کتاب و مقاله، بدون اشاره به منابع، یا با استناد ناقص و نادرست را انتحال، یعنی «به‌خود بستن»، یا سرقت علمی می‌گویند (اسلامی، ۱۳۹۰ الف). در کنار اصطلاح سرقت علمی، اصطلاحاتی چون: سرقت ادبی، سخن‌ربایی و دست‌برد علمی را نیز برای این موضوع به کار می‌برند. در زبان انگلیسی نیز از واژه پلیجریزم^۳ استفاده می‌شود. اسلامی (۱۳۹۳ الف)، این معادل‌ها را غلط‌انداز و نارسا می‌داند؛ «چون هنگامی که می‌گوییم «سرقت علمی»، گویی تنها در عرصه مباحث علمی، سرقت رخ می‌دهد و گاه که گفته می‌شود «سرقت ادبی»، باز به نظر می‌رسد که سخن از سرقت در عرصه ادبیات و مباحث شعری و ادبی است. باید دانست که «انتحال»، واژه دقیق و فراگیری است که به دقت، سرشت و ماهیت این عمل غیر اخلاقی را نشان می‌دهد. انتحال، به معنای به خود بستن چیزی است که از آن ما نیست» (اسلامی، ۱۳۹۳ ب). از دیدگاه اسلامی بهره‌گیری از یک منبع، بدون ارجاع درست به آن، حتی اگر قصد فریب هم در کار نباشد، سرقت علمی و انتحال به حساب می‌آید (اسلامی، ۱۳۹۳ الف). در واقع، یکی از شکل‌های نادرست استفاده از تولیدات علمی دیگران خیانت در امانت علمی^۴ می‌باشد که به نوعی سرقت علمی، به‌شمار می‌آید. بر اساس تعریف ارائه شده استفاده از لغات یا ایده دیگران به عنوان ایده خود، سرقت علمی است و این امر ممکن است به دلیل جهل یا عدم اطلاع از راه صحیح تشکر از دیگران یا ارجاع دادن به آنها باشد. همچنین ممکن است به طور عمد و به قصد فریب دیگران انجام شود (زیگرس و همکاران^۵، ۲۰۰۸).

در فرهنگ‌های لغات نیز این واژه به‌طور کلی به همین صورت تعریف شده است، هر چند که عبارات دیگری همچون موارد ذیل برای توضیح بیشتر این لغت بکار رفته است (بارمر^۶، ۱۹۹۵):

¹ Ashworth, Bannister & Thorne

² Wilhoit

³ Plagiarism

⁴ Academic dishonesty

⁵ Zeegers et al.

⁶ Bramer

— استفاده از تولیدات و نوآوری های علمی دیگران بدون ذکر منبع و اجازه از آنها.

— ارایه دادن ایده یا یافته دیگری، به عنوان یک مورد جدید و اولیه.

— به کاربردن بدون اجازه یا تقلبی افکار یا بیان دیگران و ارایه آنها به عنوان یافته اصلی خود.

— دزدیدن و به حيله ارایه دادن ایده و نوشته های دیگران، به نام خود.

به عقیده منصوریان (۱۳۸۹) سرقت علمی به معنای ارائه آثار علمی دیگران به نام خود، با استفاده از بخش هایی از این آثار بدون ذکر منبع واقعی آن هاست. گاهی نیز منابع مورد استفاده ذکر می شوند، اما سارقان علمی با ارایه ی اطلاعات غلط، در واقع منبع اصلی را مخفی می کنند. گاهی نیز به منابع مورد استفاده استناد می شود، اما میزان استفاده از این منابع بیش از حد مجاز است. به نحوی که عملاً بخش عمده ای از منبع مورد استناد فقط رونویسی شده و فرد استناد کننده، سهمی در تولید اثر جدید نداشته است. پدیدآور هر اثر علمی، نظیر نویسنده کتاب، مترجم مقاله یا تصویرگر کتاب کودک، هر یک حقوقی دارند که باید در استفاده از آثار آنان رعایت شود. نقض حقوق پدیدآورندگان آثار علمی، ادبی و هنری در واقع سرقت علمی است و جرم بزرگی محسوب می شود.

فعل plagiarize در واژه نامه مریام وبستر^۱ به این شکل تعریف شده است:

• دزدیدن اندیشه ها یا واژگان دیگران و قلمداد کردن آن به عنوان اثر خود؛ استفاده از اثر دیگری بدون استناد به آن.

• اندیشه یا دستاوردی برگرفته از یک منبع موجود را به عنوان اندیشه یا دستاوردی جدید ارائه کردن.

در واقع وبستر سرقت علمی را در چهار دسته قرار داده است: سرقت ایده یا اثر افراد و ارایه آن به نام خود، استفاده از اثر دیگران بدون استناد به آن، سرقت ادبی و ارایه ایده یا اثر موجود به عنوان اندیشه یا اثری جدید (منصوریان^۲، ۲۰۱۰).

با توجه به چهار دسته کلی سرقت علمی که در واژه نامه وبستر بیان شده است، می توان نکاتی را که کمتر در این زمینه مطرح می شوند، برجسته کرد. مثلاً در نوع اول، علاوه بر سرقت آثار

^۱ <http://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarize%20>

^۲ Mansourian

دیگران به سرقت ایده و اندیشه نیز توجه شده است و این دو در یک سطح قرار گرفته‌اند. بنابراین، سرقت ایده انجام کاری یا محصول آن، هر دو به یک اندازه ناپسند هستند. در بند دوم، عدم استناد به آثار دیگران نیز نوعی از سرقت محسوب می‌شود. از این رو، چنان چه به هر دلیل استناد مناسبی به آثار مورد استفاده صورت نگیرد، سرقت علمی اتفاق افتاده است. در بند چهارم به ارایه اثر موجود به عنوان کاری جدید اشاره شده است. در توضیح این نکته باید گفت که حتی اگر این اثر موجود متعلق به صاحب آن باشد و به عنوان کاری جدید منتشر شود، باز هم نوعی سرقت علمی محسوب می‌شود که به آن خودسرقتی می‌گویند چرا که هر فرد مجاز است یک اثر علمی، ادبی یا هنری مثل کتاب و مقاله و انواع دیگر انتشارات را فقط یکبار به عنوان اثری تازه منتشر کند. چنان چه به هر دلیل به انتشار دوباره آن نیاز باشد، باید به وجود اثر اولیه اذعان شود. مثلاً، اگر کتابی منتشر شود و بعد از مدتی نیاز به چاپ دوباره آن باشد، باید به عنوان چاپ دوم اثر قبلی منتشر شود، و نه به عنوان کتابی جدید در مثالی دیگر، اگر محقق نتیجه پژوهش خود را در کنفرانس ارایه کند و بخواهد آن را در آینده در مجله‌ای به چاپ برساند، باید در آن مقاله به ارایه آن در کنفرانس اشاره کند. در مثالی دیگر، اگر دانشجویی تکلیفی را که خود نوشته و حاصل تلاش خود اوست برای دو درس جداگانه و در هر مورد به عنوان کاری جدید ارایه کند، در این دسته قرار می‌گیرد (منصوریان، ۱۳۸۹).

در لغت‌نامه دهخدا برای سرقت علمی واژه انتحال بکار رفته است و در تعریف انتحال این چنین آمده است: چیز کسی را جهت خود دعوی کردن. شعر دیگری را بر خود بستن (خاکی صدیق، ۱۳۸۹، ص ۶).

در فرهنگ انگلیسی آکسفورد (۱۹۹۱) نیز دزدی ادبی چنین تعریف شده است:

• تملک غیرقانونی یا دزدی اندیشه‌های دیگران در حوزه ادبیات، هنر، موسیقی، فنی و ... انتشار آن به عنوان اثر خود.

• دزدیدن اندیشه، طراحی، متن یا اثر.

از دیدگاه ستوده، دزدی ادبی به معنای نسخه‌برداری یا استفاده از اندیشه‌ها، نوشته‌ها، اختراعات و آثار هنری یا ادبی دیگری و ثبت آن به نام خود است، بدون اینکه به منبع اصلی استناد شود. به زبان ساده، دزدی ادبی یعنی رونوشت از کارها یا اندیشه‌های دیگران و انتساب آنها به خود. با آنکه دستبرد علمی از مصداق‌های تخلف از قانون حق مؤلف است هر گونه تخلف از قانون حق مؤلف لزوماً به

معنای دستبرد علمی نیست؛ زیرا تخطی از حق مؤلف زمانی روی می‌دهد که موادی مشمول قانون حق مؤلف، بدون اجازه استفاده شوند؛ اما دستبرد علمی، به ثبت دستاوردها و آفریده‌های دیگری به نام خود منجر می‌شود، نه صرفاً استفاده غیرمجاز از آن‌ها (ستوده، ۱۳۸۹، ص. ۳۰-۳۱ نقل در حسینی، ۱۳۹۱).

معین نیز تقلب علمی را به معنی نقض قوانین، هنجارها و مقررات مربوط به حرفه و فعالیت علمی آموزشی و پژوهشی می‌داند. از نظر وی، برخی از مصادیق تقلب علمی عبارتند از: جعل علمی یا پژوهش و مقاله علمی ساختگی که شدیدترین نوع تقلب علمی است. سرقت ادبی که به کارگیری اطلاعات و ایده‌ها و نوشته‌های علمی دیگران به نام خود و بدون استناد به مأخذ اصلی است. کپی برداری از نتایج پژوهش‌های دیگران که عین واژه‌ها و عبارات مقالات و بدون استناد مستقیم به مأخذ اصلی آنها در مقاله خود به کار برده می‌شود (معین ۱۳۸۷ نقل در ذاکر صالحی ۱۳۸۹، ص. ۱۰).

یکی دیگر از منابع خوب و نسبتاً جامع در خصوص سرقت علمی "وب سایت سرقت علمی" است که میر دهقان در مقاله خود به آن اشاره و سرقت علمی را این چنین تعریف کرده است: "استفاده از بیش از چهار واژه از یک منبع بدون به کارگیری نشانه‌های نقل قول، به کارگیری مطالب، ایده‌ها و زبانی دیگر و ارائه آن به عنوان کار خود، اتخاذ عقیده، پیشنهاد یا حتی عبارتی خاص از فردی دیگر بدون پذیرش و ذکر منبع، با القای گمانی باطل به خواننده که عقیده اصلی از آن نگارنده است" (میر دهقان، ۱۳۸۸، ص ۱۱ نقل در حسینی ۱۳۹۱).

همانطور که تعاریف مختلف نشان داد اغلب تعاریف در یک راستا است لیکن اجزای متفاوتی دارند و هر فردی از نگاه خویش تعریفی برای سرقت علمی ارائه کرده است.

۲-۳. تاریخچه سرقت علمی

تاریخچه سرقت علمی به آغاز تاریخ علم بازمی‌گردد. این مسئله دارای قدمت و پیشینه، همچنین وسعت و تنوع در اشکال و شگردهاست. در طول تاریخ بسیاری از دانشمندان به خاطر منفعت شخصی و یا مال اندوزی ادعاهای نادرست کرده‌اند. برخی دیگر نیز به جهت عدم دسترسی به امکانات برای اثبات ادعای خود، تنها با فرض و گمان اظهارات علمی خویش را به رشته تحریر درآورده‌اند. در واقع، دست‌برد به آثار و نوشته‌های علمی دیگران، موضوع تازه‌ای نیست و سابقه آن به صدها سال پیش باز می‌گردد. در میان دانشمندان اروپایی، در اوایل قرن هفدهم، بن جانسون^۱ نخستین کسی بود که واژه «دست‌برد علمی» را به کار برد (بهادری، ایزدی و حسین پورفرد، ۱۳۹۱).

¹ Ben Johnson

در میان محققان، نویسندگان و شاعران اسلامی و بومی نیز از یک سو، کسانی چون: جلال‌الدین سیوطی، ابوالقاسم هجویری، سعدالدین تفتازانی و سید علی‌خان مدنی شیرازی، در کتاب‌های خود از غارت آثارشان می‌نالند و از آن به خدا پناه می‌برند (اسلامی، ۱۳۹۳ الف) از سوی دیگر، دانشمندان و نویسندگانی بزرگ چون ابن‌سینا و ملاصدرا در معرض اتهام انتحال قرار دارند (اسلامی، ۱۳۹۰ ب؛ ثبوت، ۱۳۹۲).

«گاساوی»^۱ (۲۰۱۰) معتقد است، سابقه رونوشت‌برداری افراد سودجو از آثار بکر و منحصر به فرد دیگران و انتساب این آثار به خود به اندازه سابقه تولید و نشر هنر، ادبیات، و موسیقی است. به احتمال زیاد این کار تنها برای کسب تحسین و احترامی بوده که مردم برای یک هنرمند یا شاعر قائل بوده‌اند، یا آن که شاید انتساب نبوغ دیگران به خود انگیزه این افراد بوده است. از دید «گاساوی» (۲۰۱۰)، حدود قرن ۱۵ میلادی بود که نخستین شکایت موثق سرقت ادبی در قانون انگلستان به ثبت رسید. در سال‌های بعد، پیشرفت‌های بشر در زمینه فناوری‌های گوناگون - از ماشین چاپ گرفته تا وب - باعث رواج بیشتر این گونه رفتارها در عرصه پژوهش و دانشگاه شد. از آن زمان تاکنون، نظام‌های قانونی و پیشگیرانه نیز به موازات این بدرفتاری‌ها پیشرفت کرده است.

بدرفتاری دانشگاهی/پژوهشی که سرقت علمی یکی از مهمترین مصادیق آن است، به عنوان یک مسئله عمومی، برای نخستین بار در ایالات متحده در سال ۱۹۸۱ مطرح شد. در آن زمان گزارش‌هایی راجع به این پدیده به گوش «کمیته فناوری و علوم»^۲ مجلس رسید و این گزارش‌ها در گفتمان‌های عمومی منتشر و به یک مسئله جدی تبدیل شد. بین سال‌های ۱۹۷۴ تا ۱۹۸۱ تعداد ۱۲ گزارش سرقت علمی در این کمیته مورد بررسی قرار گرفت. به همین طریق، گزارش‌های زیادی از سرقت علمی پژوهشگران توسط دانشگاه‌ها، مؤسسه ملی بهداشت، و دیگر مؤسسه‌های پژوهشی در دهه ۱۹۸۰ به کنگره رسید. بنابراین، کنگره در سال ۱۹۸۵ مجبور به گذراندن قانونی^۳ در این زمینه شد، و بعدها دفتری برای رسیدگی به این موضوع دایر کرد. در سال ۱۹۹۳ نیز کمیسیون صداقت پژوهشی برای نخستین بار شکل گرفت (اداره صداقت پژوهشی^۴، ۲۰۱۱).

^۲ Gasaway

^۱ Science and Technology Committee

^۲ Health Research Extension Act

^۴ Office of Research Integrity

کمیسیون تحقیقی که در سال ۱۹۹۰ در آمریکا مأمور شده بود موارد چندی از سرقت های علمی را مورد رسیدگی قرار دهد گزارش کار خود را با این جمله آغاز کرد:

"اسحاق نیوتن، گالیله و گرگور مندل همگی با کشفیات خود تاریخ علم را دگرگون ساخته اند، اما هر سه این افراد یک وجه مشترک دارند: طبق استانداردهای امروزی این سه دانشمند از اتهام ارتکاب به تقلب در بیان کشفیات خود بری نیستند" (ذاکر صالحی، ۱۳۸۹، ص. ۱۸).

منجم یونانی، کلاودیوس پتلمونوس^۱، در قرن دوم پس از میلاد اثر بزرگی تحت عنوان "مقدمه ای بر ریاضیات"^۲ در سیزده جلد نگاشت که طی بیش از یک قرن مرجع جهان بینی مردم بود. جلد هفتم این اثر شامل دقیق ترین تعریف از وضع ثوابت و سیارات بود. در آغاز قرن بیستم، مورخان علوم در آمریکا پی بردند که پتلمونوس به هیچ وجه نمی توانسته خود ناظر این وضع ستارگان باشد. وی در اسکندریه زندگی می کرد در حالی که ارقامی که او به رشته تحریر در آورده بود، تنها از زیجی قابل مشاهده بود. این در حالی بود که دویست سال پیش از وی، ستاره شناسی به نام هیپارکوس^۳ در زیجی زندگی میکرد و پتلمونوس نتیجه یک عمر تحقیقات او را به اسم خود منتشر کرده بود.

گالیله نیز ادعا می کرد سرعت سقوط اجسام همانند در فضای مشابه - اگر وزن این اجسام هم متفاوت باشد - برابر است. وی برای اثبات این ادعا یک بار یک سنگ و بار دیگر دو سنگ را که هر کدام به وزن سنگ اولی بودند و با ریسمانی به هم بسته شده بودند، از بالای برج پیزا به زمین پرتاب کرد و هر دو با یک سرعت سقوط کردند. اکنون مورخان علوم بر این باورند که او قطعاً بر خلاف ادعای خود این آزمایش را انجام نداده، زیرا در این صورت به اشتباه نظریه خود پی می برد؛ در نتیجه این ادعای او هم که صد بار این آزمایش را انجام داده قطعاً صحت ندارد. اما گالیله چرا روی چنین ادعای بی اساسی پافشاری می کرد؟ قطعاً او که خود یکی از طرفداران تجربه برای اثبات یک نظریه بود، قلباً دست زدن به این کار را ضروری نمی دانست و اطمینان داشت آن چه می گوید بی چون و چرا پذیرفته می شود؛ حتی اگر هم او ادعای غلطی کرده باشد (ذاکر صالحی، ۱۳۸۹، ص ۱۷-۱۹).

اما سرقت علمی، پدیده ای همه گیر است و هم در کشورهای پیشرفته صنعتی و هم در کشورهای در حال توسعه قابل مشاهده می باشد. در ادامه به نمونه هایی از سرقت علمی در برخی از کشورها اشاره می شود.

^۱ Claudius Ptolemneus

^۲ Syntaxis Mathematica

^۳ Hipparchos

۲-۳-۱. آلمان

در مارس ۱۹۷۶ میلادی دوازده استاد آلمانی در جریان انجام یک مأموریت خطیر در شهر بن با هم ملاقات کردند. شایع شده بود که در دانشگاه‌های آنها یک کلاهبرداری بزرگ علمی صورت گرفته است. دو استاد دانشگاه به نام‌های هرمان^۱ و براخ^۲ (که بر خلاف عرف متداول، نام واقعی آنها نیز افشا شد) دست کم بین سال‌های ۱۹۸۸ تا ۱۹۹۶ نتایج آزمایش‌های خود را به نحوی بی‌سابقه جعل و درباره آنها گزارش‌های نادرستی منتشر کرده بودند.

پروفسور فرید هلم هرمان^۳ به عنوان یکی از بزرگ‌ترین پژوهشگران علم ژنتیک در آلمان شهرت داشت. او هنگامی که ماجرای این کلاهبرداری افشا شد ۴۷ ساله بود، اما طی ده سال، ۳۸۹ گزارش علمی منتشر کرده بود که در واقع به معنی سه گزارش در هر ماه بود. گزارش‌های هرمان در نشریات معتبر علمی در جهان به چاپ رسیده بودند.

کمیسیون بازرسی کشف کرد این دو با تغییر دادن جداول و تصاویر حاصل از آزمایش‌های به عمل آمده، نتیجه آزمایش‌ها را به گونه‌ای خلاف واقع نشان می‌دادند. آنها همچنین جدول‌ها و تصویرهای واحدی را در ارتباط با آزمایش‌های متفاوت به صورت گزارش‌های علمی گوناگون منتشر می‌کردند و بدین ترتیب درباره آزمایش‌هایی گزارش می‌دادند که ابداً صورت نگرفته بود. این دو کلاهبردار موفق شده بودند ۴۷ گزارش علمی را بدون اینکه تحقیقی درباره آنها به عمل آورده باشند، منتشر کنند.

۲-۳-۲. آمریکا

طی دو دهه اخیر تعداد بی‌شماری کلاهبرداری خرد و کلان علمی در ایالات متحده آمریکا صورت گرفته و کمیسیون‌های متعددی نیز مأمور رسیدگی به امور تقلب علمی شده‌اند. علت این امر آن است که به قول فردریکو دی تروکیو^۴، محقق ایتالیایی که در سال ۱۹۹۴ کتابی تحت عنوان تقلب بزرگ منتشر کرده بود، علم در حال حاضر به یک کاسبی مبدل شده است، به ویژه در آمریکا از دهه هفتاد به بعد علم رفته رفته رسالت خود را از دست داد و به شغلی مبدل شد که از طریق آن ثروت اندوزی فراوانی میسر بود.

^۱ Hermann

^۲ Brach

^۳ Friedhelm Hermann

^۴ Frederico di Trocchio

برای نمونه، یکی از نخستین افرادی که به اتهام کلاهبرداری علمی رسماً به دادگاه فراخوانده شد، استفن برونینگ^۱ استاد روان‌شناسی بود. وی در سال ۱۹۹۷ در آمریکا یکی از دانشجویان فراوانی بود که به اخذ درجه دکترا نایل شده بود. وی نه تنها یک سوم از آثار تحقیقی استادان روان‌شناسی را منتشر می‌کرد، بلکه هر اندازه پول برای امور پژوهشی می‌خواست، در اختیارش بود. برونینگ از هواداران این نظریه انقلابی بود که نباید به بیماران عقب افتاده از لحاظ فکری، داروهای آرام‌بخش داد بلکه باید به آنها داروهای محرک روانی تجویز کرد. برونینگ مرتباً مقاله و گزارش‌هایی از پیشرفت‌های به دست آمده در این زمینه منتشر می‌کرد و سایر روانکاوان روش او را برای درمان کودکان عقب افتاده به مورد اجرا می‌گذاشتند تا هنگامی که رابرت اسپراگ^۲ یکی از بزرگان علم روانکاو و استاد سابق برونینگ کشف کرد که وی هرگز تمام کودکانی را که در مقالات خود از آنان نام برده بود، شخصاً مورد مداوا قرار نداده است. هنگامی که برونینگ در این باره مورد سؤال قرار گرفت، مدعی شد که نیمی از مدارک مورد نیاز خود را گم کرده و نیم دیگر نیز همگی شامل آمارهایی بی‌اهمیت بودند. بدین ترتیب معلوم شد که روش درمان انقلابی او تنها از تخیل محض سرچشمه گرفته و هیچ پایه و اساس علمی نداشته است (ذاکر صالحی، ۱۳۸۹، ص. ۲۱).

گورمان^۳ در مقاله خود که پیرامون بیماری همه‌گیر سرقت ادبی در جهان برخط نگاشته می‌نویسد: "سرقت ادبی در میان نسل‌های دانشجویان متداول و مرسوم است و این وضعیت بهبود نیافته است. بسیاری از مؤسسات آموزشی به دلیل ترس و بیم از دعاوی حقوقی هرگز به موارد سرقت ادبی نپرداخته‌اند و پاسخ محکمی نداده‌اند. وی سپس به طرح این دیدگاه می‌پردازد که هم اکنون زمان مناسبی است که فعالان عرصه‌های تحقیق و نوشتن، ویرایش و انتشار، به مسئله سرقت ادبی به طور جدی نگاه کنند و پروتکل‌های شفاف و کامل در ارتباط با ماهیت، محیط و مجازات این کار تصویب کنند" (گورمان، ۲۰۰۸؛ نقل در ذاکر صالحی، ۱۳۸۹، ص ۳۰).

۲-۳-۱ ایران

کشور ما نیز از جلوه‌های مختلف تباهی‌آور این پدیده مصون نبوده است. در کنار فلاسفه و حکیمان و منجمان و اطباء بزرگ و دانشمند ما، افراد شیاد و عوام فریب که با سوء استفاده از دانش‌های بومی موجود مردم ما را فریب میداده‌اند، وجود داشته‌اند.

^۱ Stephen Breuning

^۲ Robert Sprague

^۳ Gorman

نظام آموزشی ما که از دارالفنون آغاز می‌شود با این آسیب همزاد است. اصولاً الگوی دانشگاه فرانسوی که به دنبال تربیت لشکر اداری برای دیوان سالاری دولتی است، ارزش فوق‌العاده‌ای برای مدرک قائل است و از سویی نیز در درون دانشگاه‌ها هدف اصلی اخذ مدرک می‌باشد و زمینه‌های جامعه‌پذیری علمی و فرهنگی ضعیف است و در نتیجه تمایل به تقلب علمی بالاست. در دوره معاصر نتایج پژوهش دکتر معیدفر در دانشگاه تهران در زمینه نگرش دانشجویان این دانشگاه به مسائل مختلف دانشگاهی از جمله تقلب در انجام تکالیف علمی و آزمون‌ها بسیار تکان‌دهنده و بیانگر عبور از وضعیت آسیب و ورود به وضعیت بحرانی است (معیدفر، ۱۳۸۴). نقل در ذاکر صالحی، ۱۳۸۹، ص ۴۳

امروزه به دلیل سیاست‌های نادرستی که نهادهای مسئول امر علمی از سال‌های پیش به مثابه روش‌های کاربردی و تأثیرگذار مورد تأکید قرار داده‌اند نه فقط دستبردهای علمی کاهش نیافته بلکه ابعادی باور نکردنی به خود گرفته است، به صورتی که گاه به حوزه‌های حساسی چون سیاست و مسائل استراتژیک کشور نیز راه یافته است. البته مشکل این امر را نباید صرفاً در حوزه مدیریت جستجو کرد بلکه سیستم اجتماعی و تحول آن نیز در این مسئله نقش داشته‌اند. در سیستم اجتماعی مشکل اساسی از آنجا بروز کرد و افزایش یافت که نظام تحصیلی ما به ویژه در حوزه نظام دانشگاهی رابطه خود را با بازار کار تضعیف و به تدریج قطع کرد و تحصیل هر چه بیشتر به مثابه یک "سرمایه فرهنگی" درآمد که حتی اگر در بازار کار هیچ ارزشی نیز نداشته باشد، جامعه آن را ارزشمند می‌داند و می‌توان سرمایه و اعتبار حاصل از آن را با سرمایه‌های دیگر تعویض کرد.

همین امر سبب شد که تعداد بی‌شماری از افراد بدون داشتن انگیزه و مهارت‌ها و استعدادها و حداقلی وارد دانشگاه‌های کشور شوند و سپس برای باقی ماندن در این نظام و موفقیت لاقط نسبی و مقطعی در آن روی به تقلب‌های گوناگونی بیاورند که نه فقط کار خود آن‌ها بلکه کل نظام دانشگاهی را به زیر سؤال ببرند.

از طرف دیگر، نظام مدیریتی نیز بدون توجه به نیازهای بازار، نظام دانشگاهی را در حوزه دولتی و در حوزه خصوصی گسترش بی‌رویه داده است و این گسترش از طریق سازوکار کنکور به توزیع دانشجویان در نظام دانشگاهی بدون توجه به نیازهای بازار و اغلب حتی بدون توجه به علائق افراد انجام شده است. در نتیجه دانشجویان بسیاری بدون آنکه نه به تحصیل به طور کلی و نه به رشته‌ای به طور خاص علاقه‌مند باشند وارد دانشگاه شده‌اند.

در کنار این امر، در سال‌های اخیر، به دلیل تمایلی که مسئولان به گسترش سیستم علمی کشور و حضور علمی قدرتمندتر داشته تلاش کردند که دانشگاهیان و اساتید را ترغیب به نوشتن مقالات

علمی در مجلات بین‌المللی کرده و یکی از نظام‌های ثبت بین‌المللی (در کنار نظام‌های بیشمار دیگر) به نام ای‌اس‌ای را مبنای کار خود قرار دادند. صرف‌نظر از آنکه انتشار مقالات علمی به خودی خود نه گویای حضور جدی در عرصه‌های علمی جهان است و نه گویای پیشرفت علم در یک کشور (دستبرد علمی و مدیریت آسیب‌زا^۱، ۱۳۹۷)

نشریه نیچر در سال ۲۰۰۷ در گزارشی درباره تقلب‌های علمی اعلام کرد در میان مقالات کپی‌برداری شده در دنیا که توسط پایگاه اطلاعاتی شناسایی آثار کپی‌برداری و تقلب‌های علمی موسوم به دجاوو^۲ منتشر شده است، بسیاری از موارد به وبلاگ‌ها و گروه‌های فارسی زبان در ایران تعلق دارد (همان، ص ۴۴).

گزارش مجله «ساینس»^۳ در اواخر سال ۲۰۱۴ نشان می‌دهد که کمتر کشوری در جهان وجود دارد که پژوهشگران آن در نوشتارهای خود از سرقت علمی - ادبی مبرا باشند. طبق نتایج این پژوهش، بیش از ۱۵ درصد پژوهشگران ایرانی در نگارش مقاله‌هایی که به زبان انگلیسی منتشر کرده‌اند، مرتکب سرقت علمی شده‌اند (بوهانان^۴، ۲۰۱۴).

به رغم افزایش روزافزون تولیدات علمی (حبیب زاده، ۲۰۰۸)، تعداد دانشگاه‌ها، دانشجویان تحصیلات تکمیلی و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها در ایران (صدیقی، ۲۰۱۴)، سرقت ادبی و اشکال مختلف بدرفتاری علمی، ضربه عظیمی بر پیکره جامعه علمی و دانشگاهی ایران وارد ساخته است و چهره و شهرت بسیاری از دانشمندان، محققان، و پژوهشگران ایرانی را مخدوش کرده است. در برخی موارد، این پدیده شوم، اعتماد متقابل بین مجلات بین‌المللی و پژوهشگران ایرانی را تضعیف یا حتی کاملاً از بین برده است؛ برای مثال، استون (۲۰۱۶) در گزارشی از تهران که در مجله معروف ساینس به چاپ رسیده است، از وجود بازاری غیرقانونی برای خرید و فروش مقالات و پایان‌نامه‌ها در ایران خبر می‌دهد. او خاطرنشان می‌کند که هیچ قانون الزام‌آوری برای عملی و اجرایی کردن منع دانشجویان از خرید و فروش مقالات و پایان‌نامه‌ها در ایران وجود ندارد (خوشبختانه چندی پیش نمایندگان مجلس شورای اسلامی، لایحه‌ای تصویب کردند که به موجب آن، تولید و انتشار آثار علمی و دانشگاهی به منظور خرید و فروش غیراخلاقی و غیرقانونی جرم محسوب می‌شود). او در ادامه می‌افزاید این مسئله به امری کاملاً عادی و رایج در بسیاری از نقاط

^۱ <http://anthropology.ir/article/2924.html>

^۲ Déjà vu

^۳ sciencemag

^۴ Bohannon

ایران، از جمله پایتخت (تهران)، تبدیل شده است. اشخاصی حامل پلاکاردهای متنوع و متعدد در کنار دانشگاه تهران به راحتی قابل رؤیت و تشخیص هستند که به عابران پیاده و رهگذران، قیمت‌های متفاوت برای خرید و فروش پایان‌نامه‌ها و مقالات می‌دهند؛ سپس او به نقل از مقامی مسئول و مطلع اظهار می‌دارد که در سال ۲۰۱۴ حدود ۵۰۰۰ پایان‌نامه از مجموع پایان‌نامه‌های دفاع شده، به عبارتی حدود ده درصد از تمام پایان‌نامه‌ها خرید و فروش و معامله شده‌اند.

در رویدادی دیگر کالای^۱ (۲۰۱۶) در بخش خبر نیچر خبر از اتفاقی نادر می‌دهد که در آن، ناشر بین‌المللی معتبر و مهم مقالات علمی پژوهشی، در اقدامی کم سابقه ۵۸ مقاله نگارش شده ۲۸۲ محقق و پژوهشگر ایرانی را به رغم پذیرش و چاپ قبلی در مجلات بی. ام. سی و اشپرنیگر از مجله خارج کرده و به نویسندگان آن‌ها بازگردانده است. ناشران حین بررسی‌های دقیق و مرور فرایند داوری‌ها، نشانه‌هایی از سرقت ادبی کشف کرده بودند که در تضاد با اصول حرفه‌ای آن‌ها بود و احتمال می‌دادند ارزش‌های اخلاقی مجله به مخاطره بیفتد؛ ازاین رو دست به این اقدام کم سابقه در نوع خود زده‌اند.

کراما، گربیش، و مارتلو^۲ (۲۰۱۶) به نمونه‌ای کاملاً جدید از بدرفتاری یا رفتار غیراخلاقی علمی اشاره کرده‌اند. در این عمل زشت و غیراخلاقی، چند محقق ایرانی برای انتشار مقاله در مجله‌ای معتبر، هویت چهره شناخته شده‌ای را به سرقت بردند. آن‌ها پس از هک کردن آدرس پست الکترونیکی مؤلفی مشهور و شناخته شده‌ای، مقاله‌ای تحت نام او و خودشان به مجله‌ای معتبر و بین‌المللی ارسال کردند. وقتی سردبیر مجله با نویسنده معروف تماس می‌گیرد، وی ارسال چنین مقاله‌ای را به شدت انکار می‌کند. مجله تصمیم می‌گیرد به بازی ادامه دهد، تا زمانی که هویت واقعی متقلبین برای عموم فاش و در اصطلاح، مچ آن‌ها گرفته شود. مجله روال عادی فرایند ارسال مقاله را ادامه می‌دهد و وانمود می‌کند که مقاله ارسالی، تحت نام مؤلف مشهور، با انجام اصلاحات جزئی پذیرفته شده است. این تصمیم از طریق سیستم ارسال الکترونیکی، به افراد به اصطلاح نویسنده منتقل می‌شود. این بار همان مقاله قبلی با انجام اصلاحات جزئی خواسته شده و با نام مؤلفان جدید و بدون نام مؤلف مشهور، در فاصله زمانی بسیار کوتاه و به سرعت تمام، به سردبیران حیرت زده مجله ارسال می‌شود. سردبیر به نویسندگان واقعی مقاله‌نامه‌ای می‌نویسد مبنی بر اینکه اقدام کلاهبردارانه و ناپسند آن‌ها آشکار شده و حال باید پاسخگوی عمل نادرست و نابخردانه خود و منتظر عواقب آن باشند.

^۱ Callaway

^۲ Crama, Grabisch, & Martello

امروزه، رواج سرقت علمی به اندازه‌ای رسیده که کمتر کشور و نظام آموزشی را می‌توان یافت که با این مسئله درگیر نباشد. از این رو است که بیشتر کشورها در تلاش هستند تا به روشی بتوانند با این مسئله مقابله و از رواج بیشتر آن جلوگیری کنند.

۲-۴. سرقت علمی در سنت بومی و اسلامی

در سنت بومی و اسلامی نیز، اساساً دو نوع مواجهه در مورد پیشینه انتحال وجود دارد؛ در یک سو کسانی هستند که موضوع انتحال و سرقت علمی را منتفی دانسته و نقل عبارات دیگران بدون ذکر منبع را در گذشته، کاری موجه می‌دانند و در دفاع از کسانی چون ابن سینا و ملاصدرا، بر این باورند که «مالکیت خصوصی افراد نسبت به گفته‌ها و نوشته‌های خویش، به شکلی که در عصر ما به آن نگاه می‌کنند، در آن اعصار مطرح نبوده است و پیشینیان عموماً نقل از آثار دیگران بدون ذکر مأخذ را مجاز می‌دانسته‌اند.» (ثبوت، ۱۳۹۲) در سوی دیگر، کسانی هستند که معتقدند حتی در گذشته‌های دور نیز، نقل نوشته‌های دیگران بدون ذکر منبع مجاز نبوده است و با اشاره به توصیه‌های بزرگان و عالمان دینی بر امانت‌داری در نقل سخنان دیگران، بر اهمیت و ضرورت این موضوع تأکید می‌کنند. این گروه بر این باورند که «اصولاً در سنت اسلامی رعایت حقوق مؤلفان و استناد درست به آن‌ها را لازمه سپاس‌گزاری در عرصه علم و برکت علمی می‌دانستند» (اسلامی، ۱۳۹۳ ج). بحث سرقت علمی در گذشته از چنان اهمیتی برخوردار بوده است که گاه برخی از نویسندگان بزرگ به طور مفصل در کتاب‌های خود به آن پرداخته‌اند و زوایای آن را کاویده‌اند. مثلاً «سیوطی [در یکی از کتاب‌هایش] فصل کوتاهی را به این بحث اختصاص می‌دهد و نامش را چنین می‌گذارد: «وَمِنْ بَرَكَهَ الْعِلْمِ وَشُكْرِهِ عَزْوُهُ إِلَى قَائِلِهِ»^۱ و در آن می‌نویسد: «و به همین سبب، در نوشته‌هایم حرفی را نمی‌بینی جز آن که به گوینده‌اش نسبت داده شده و مشخص گشته است که در چه جای از کتابش آمده است» (اسلامی، ۱۳۹۳ ج).

از این رو، امروزه کسی در ناپسندی و غیر اخلاقی بودن انتحال یا سرقت علمی تردیدی ندارد و همه پژوهشگران و نویسندگان برای حفظ آبروی خویش و بر کنار ماندن از اتهام سرقت علمی،

^۱ یعنی: از جمله برکات دانش و به جای آوردن شکرش این است که آن را به گوینده‌اش نسبت دهند.

ناگزیرند کمترین استفاده از آثار و اندیشه‌های دیگران در نوشته‌های خود را به طور دقیق مشخص کنند.

۲-۵. نمونه‌هایی از سرقت‌های علمی

در سال ۱۹۸۴ مجله ساینس اعلام کرد که کنت ملمون رییس دانشکده پزشکی دانشگاه استنفورد، تکه‌هایی از یک کتاب چاپ شده را در یک فصل از کتاب خود بدون ارجاع و استناد آورده است. پس از شکایت نویسنده اصلی، کنت ملمون اظهار کرد که این اشتباه ناشی از عدم توجه دانشجویی بوده است که در تدوین کتاب همکاری داشته است. با این وجود کنت ملمون از سمت خود برکنار شد (کولین^۱، ۱۹۸۴). در سال ۲۰۰۳ دکتر گیوت پژوهشگر فرانسوی پزشکی داخلی در بخش بحث مقاله خود از سه پاراگراف بحث یک مقاله دیگر که نویسنده آن یک پژوهشگر سوئیسی بود، بدون اطلاع استفاده کرد. چاپ مقاله دکتر گیوت در مجله آنال^۲ اعتراض پژوهشگر سوئیسی را در برداشت. مجله موضوع را به دکتر گیوت انتقال داد، دکتر گیوت از نویسنده سوئیسی عذرخواهی کرد که عذرخواهی او مورد قبول قرار گرفت و مجله اصلاحیه‌ای در شماره بعدی خود منتشر کرد. پس از آن تاکنون بیش از ۱۵۰ بار به مقاله دکتر گیوت ارجاع داده شده است (داروئیان و فقیهی به نقل از ساکس^۳، ۲۰۰۹).

موارد متعددی نیز از سرقت علمی پژوهشگران ایرانی در نشریات علمی گزارش شده است. هفته‌نامه نیچر در اکتبر ۲۰۰۸ به مقاله یکی از اعضای هیئت علمی دانشکده علوم پزشکی دانشگاه تربیت مدرس اشاره کرد و اعلام کرد که ۸۵ درصد مقاله ایشان با عنوان "آسم ناشی از آلودگی هوا و تغییرات سایتوکاکن" که در سال ۲۰۰۶ چاپ شده است را می‌توان در پنج مقاله‌ای که در سال‌های ۲۰۰۱، ۲۰۰۰ و ۲۰۰۵ منشر شده‌اند، یافت. در این مقاله حتی به دو مقاله‌ای که از آنها کپی شده، ارجاع داده نشده است. از ۷۶ مرجع مقاله، ۵۸ مرجع متعلق به ۵ مقاله مذکور است. در چکیده مقاله فقط سه کلمه از چکیده ۱۶۸ کلمه‌ای مقاله دیگری حذف و ۱۰ کلمه اضافه شده است. پس از انتشار این اطلاعات توسط نیچر، عضو هیئت علمی مذکور اشتباه را به گردن دانشجوی خود انداخت، دانشجویی که نام او به عنوان نویسنده همکار دیده نمی‌شود و حتی در بخش تقدیر و تشکر مقاله به او اشاره نشده است.

¹ Colin

² Anal

³ Sox

در همین اطلاعیه هفته‌نامه نیچر به فهرست دیگری از مشابه‌ترین جفت مقاله‌ها اشاره شده است که متأسفانه نام تعداد دیگری از اساتید دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران، شیراز و مشهد به چشم می‌خورد.

در گزارش دیگری یکی از اساتید دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرگان متهم به چاپ عین مقاله یک پژوهشگر استرالیایی به نام جان پاسیو^۱ شده است. این استاد دانشگاه این مقاله را دوبار در ژورنال شرکت مدل‌ول^۲ به نام خودش چاپ کرده است و متأسفانه تا کنون برخورد توبیخ آمیزی از طرف دانشگاه با ایشان نشده است (فیض الهی، ۱۴، ۱۳۸۷).

مورد دیگری از سرقت علمی در ایران ادعای یکی از اساتید هیئت علمی دانشکده شیمی دانشگاه صنعتی اصفهان است. بنا به اظهارات ایشان در این سرقت علمی پایان‌نامه کارشناسی ارشدی که در سال ۱۳۷۸ توسط دانشجویی در دانشگاه صنعتی اصفهان دفاع شده و مستندات آن در سایت ایران‌داک موجود است، به صورت کامل توسط دانشجویی در سال ۸۷ در دانشگاه تهران ارائه و دفاع شده است. شایان ذکر است که حتی چند غلط املایی موجود در پایان نامه اصلی عیناً نقل شده است (www.alef.ir).

نمونه‌های متعدد دیگری در زمینه سرقت علمی در کشور وجود دارد که باعث خدشه وارد کردن به جامعه پژوهشی کشور میشود آگهی‌های چاپی و اینترنتی با عناوین "فروش پایان‌نامه" یا "چاپ مقاله علمی پژوهشی و ای‌اس‌ای به نام شما با دریافت مبلغ چند میلیون" شواهدی بر ادعای فوق است. متأسفانه به دلیل نبود قوانین کافی در حوزه مالکیت فکری در کشور و عدم تصویب آیین‌نامه‌های بازدارنده و مجازات کننده در رابطه با سرقت علمی و فقدان متولی رسیدگی به این تخلفات، تعداد نمونه‌های سرقت علمی در کشور روز به روز در حال افزایش است و صرفاً فعالیت بر علیه سرقت علمی تنها از بعد اطلاع‌رسانی در کشور توسط گروهی از اساتید دانشگاه‌های داخل و خارج کشور در قالب وبلاگی به نام "استادان علیه تقلب" شکل گرفته است. این وبلاگ با هدف آشنا کردن جامعه پژوهشی کشور با اخلاق پژوهشی، نحوه برخورد با متخلفین علمی در کشورهای دیگر جهان، معرفی متخلفین و نشریات کم اعتبار و معرفی راهکارهای مقابله با سرقت علمی از سال ۸۷ در شبکه جهانی اینترنت انتشار می‌یابد. (داروئیان و فقیهی، ۱۳۹۰)

¹John Passio

²Medwell

۲-۶. مصادیق سرقت علمی

به طور کلی، سرقت علمی در دو حالت رخ می‌دهد:

— استفاده از آثار دیگران بدون استناد و ارجاع؛

— استفاده از آثار دیگران با استناد و ارجاع ناقص و نادرست.

هر یک از این دو حالت، خود مصداق‌هایی دارد. ستوده، رفیع و میرزایی (۱۳۸۹)، انواع مصداق‌های سرقت علمی در دو حالت «بدون استناد» و «با استناد نادرست» را به شرح زیر نشان داده‌اند:

جدول ۱-۲. انواع سرقت علمی به نقل از ستوده، رفیع و میرزایی (۱۳۸۹).

— نویسنده اثر دیگری را به‌طور کامل، کلمه به کلمه، و بدون هیچ تغییری به نام خود منتشر کند، — نویسنده بخش‌های مهم اثر خود را از یک منبع، بدون هیچ تغییر رونویسی و آن را زاده تأملات خود وانمود کند، — نویسنده بخش‌های مهمی از اثر خود را از چند منبع مختلف برگیرد، تغییرات جزئی در جملات آن ایجاد کند، اما بیشتر عبارت‌های اصلی حفظ شود. — نویسنده مطالبی را از یک منبع بردارد، محتوای اصلی منبع را حفظ کند، اما کلمات کلیدی و عبارت‌ها را تغییر دهد، — نویسنده بخش‌هایی از منابع دیگر را تفسیر نموده و آن‌ها را با هم متناسب و هماهنگ کند و از اشاره به منابع سرباز زند، — نویسنده بخش‌های عمده‌ای از آثار منتشر شده خود را به‌طور گسترده در آثار بعدی استفاده کند، بی‌آنکه به اثر قبلی خود ارجاع دهد.	رفیع سرقت علمی بدون استناد به اثر اصلی
— نویسنده تنها نام دیدآور را برای یک منبع ذکر کند، اما اطلاعات کامل منبع را نادیده بگیرد، — نویسنده اطلاعات دقیق منبع را ارائه ندهد به گونه‌ای که یافتن منبع اصلی تقریباً ناممکن باشد، — نویسنده اطلاعات منبع را به درستی قید کند، اما متنی را که از آن منبع به صورت کلمه به کلمه رونویسی کرده است در گیومه یا کوتیشن قرار ندهد، — نویسنده تمامی منابع را به درستی قید کند و متون رونویسی شده را درون گیومه قرار دهد، اما تمام اثر برگرفته از دیگر آثار باشد، — نویسنده در مواردی به منبع اصلی استناد کند، اما مباحث دیگری را از همان منبع بدون استناد تفسیر کند. در چنین مواردی نویسنده می‌کوشد این تفسیرها را به عنوان تجزیه و تحلیل خود از مطالب استناد شده وانمود کند.	رفیع سرقت علمی با استناد به اثر اصلی

در واقع چنین نیست که سرقت علمی همواره در قالب رونویسی از نوشته‌های دیگران بدون ارجاع و استناد درست محقق شود، بلکه انواع دیگری نیز دارد. «سرت ایده»، «سرت ساختار»، «خودربایی یا خودانتحالی» را می‌توان از دیگر مصداق‌های سرقت علمی برشمرد (صلح‌جو، ۱۳۸۷). از

این رو انتشار یافته‌های فکری و دستاوردهای تحقیقاتی دیگران به نام خود، مصداق اصلی سرقت علمی است ولی این عمل همیشه مثل دو روی سفید و سیاه کاغذ، قابل تشخیص نیست و ممکن است به روش‌های گوناگون انجام گیرد. در این بخش انواع مصادیق سرقت علمی که در متون مختلف بیان شده ارایه شده است.

– سرقت علمی کامل^۱

رونویسی قسمتی از یک یا چند منبع به طور کامل سرقت علمی کامل محسوب می‌شود (ویج و همکاران^۲، ۲۰۰۹). به عقیده پارک رونویسی کامل متن از منابع دیگر بدون ذکر منبع آن یکی از انواع مصادیق سرقت علمی است (پارک^۳، ۲۰۰۴).

– تعویض نام نویسنده مقاله

تعویض نام و آدرس مقاله، پایان نامه یا رساله‌ای که قبلاً توسط محققین دیگری در همان کشور یا کشور دیگری انجام و منتشر شده است با نام و آدرس جدید و چاپ یا ارائه در یک مجله یا مرکز دیگر. این کار مصداق بارز سرقت علمی از نوع عمد است (بطحائی، ۱۳۹۰).

– مقاله معجون^۴

استفاده از داده‌ها، متون و یافته‌های چند مقاله و تلفیق آن‌ها در یکدیگر به منظور تولید یک مقاله نو، مقاله معجون است. چرا که آمیخته‌ای از داده‌های مقالات دیگران است (بطحائی، ۱۳۹۰).

– تنبیل کاری^۵

در برخی موارد، مقاله‌نویس یا به عبارت بهتر، مقاله‌ساز، متن را نیز به نحوی تغییر می‌دهد که تشخیص تقلبی بودن آن به سادگی امکان پذیر نیست. در این حالت به آن تنبیل کاری اطلاق می‌گردد، فرد به جای انجام کار اصلی، وقت خود را صرف سوء استفاده از داده‌های دیگران می‌کند (بطحائی، ۱۳۹۰).

– استتار جزئی^۶

در این حالت، مقاله‌ساز با حفظ محتویات مقاله اصلی، ظاهر مقاله، مثل شکل جداول یا نحوه رسم نمودارها را تغییر می‌دهد یا مثلاً جداول ارائه شده در مقاله اصلی را به نمودار تبدیل می‌کند، کلیدواژه‌ها را تغییر می‌دهد، خلاصه را عوض می‌کند و غیره. به این عمل استتار جزئی گفته می‌شود (بطحائی، ۱۳۹۰).

¹ Complete Plagiarism

² Vij et al.

³ Park

⁴ The Potluck paper

⁵ The labor of laziness

⁶ The poor disguise

– سرقت علمی سبک^۱

به موردی گفته می‌شود که در آن جمله به جمله یا پاراگراف به پاراگراف یک مقاله، از یک متن دیگر اقتباس می‌شود. این مورد بیشتر به دلیل عدم تسلط به زبان دوم پیش می‌آید. برخی دانشجویان و محققین محترم، داده‌های خود را در الگوهای چاپ شده قبلی قرار می‌دهند و چون با زبان دوم آشنایی کافی ندارند، به زعم خود از قالب نگارشی و جملات نویسندگان دیگر، به طور کامل یا حتی جزئی، استفاده می‌کنند. اگر چه در این مقالات داده‌ها و یافته‌های آزمایشی به خود شخص تعلق دارد ولی چون از قالب یا سبک فکری و نگارشی دیگران استفاده کرده است، یکی از مصادیق سرقت علمی به حساب می‌آید. از این گونه موارد مثال‌های زیادی از کشورهای مختلف دنیا که به زبان اصلی خود مقاله نمی‌نویسند، مشاهده و گزارش شده است (بطحائی، ۱۳۹۰).

– انتشار یک مقاله در چندین نشریه

انتشار یک مقاله (به‌طور کامل یا حتی بخشی از اطلاعات، داده‌ها و یافته‌ها) در چند نشریه به‌طور هم زمان یا با فاصله زمانی. این مورد می‌تواند به هر دو صورت عمد یا سهو صورت گیرد. اگر محقق نتایج یک کار را به‌طور هم‌زمان به دو یا چند مجله بفرستد و بر حسب اتفاق در دو مجله پذیرفته شود و به چاپ برسد، این از مصادیق سرقت علمی عمد است. چرا که ارسال یک مقاله همزمان به دو یا چند مجله، بر حسب قانون تألیفات، مجاز نیست.

گاهی این مورد سرقت علمی از خود^۲ نیز نامیده می‌شود. به عقیده ویج و همکاران سرقت از خود زمانی اتفاق می‌افتد که "اگر اثری متعلق به صاحب آن باشد که قبلاً چاپ شده است و مجدداً به عنوان اثری جدید بدون ذکر این موضوع که قبلاً چاپ شده است مطرح شود، سرقت از خود روی داده است".

ولی حالت دیگری نیز از این مورد مشاهده شده است، به عنوان مثال گاهی یک مقاله به یک مجله ارسال می‌گردد ولی بعد از مدت طولانی و مکاتبات فراوان، پاسخ داده نمی‌شود. محقق به ناچار مقاله را به مجله دیگری می‌فرستد ولی پس از طی مراحل چاپ آن در مجله دوم، به ناگاه متوجه چاپ آن در مجله اول، بدون اطلاع و هماهنگی، می‌شود. اگر چه این مورد، خلافی غیرعمد است ولی به هر حال محققین محترم باید توجه داشته باشند که تا از پس گرفتن مقاله از مجله اول و عدم چاپ آن مطمئن نشده‌اند، آن را برای مجله دیگری ارسال ننمایند (بطحائی، ۱۳۹۰).

– سرقت علمی کپی و درج

^۱ Style plagiarism

^۲ Self plagiarism

استفاده از عین جملات یا عبارات دیگران بدون ذکر منبع و گذاشتن گیومه. این عمل تحت عنوان سرقت علمی کپی و درج^۱ شناخته می‌شود. (بطحائی، ۱۳۹۰). به نظر ویج و همکاران سرقت علمی کپی و درج بیشتر در رونویسی منابع اینترنتی استفاده می‌شود (ویج و همکاران، ۲۰۰۹)

– گزینش کلمات^۳ (سرقت علمی با تغییر چند کلمه)

گزینش کلمات استفاده از بخشی از اثر دیگران با اندکی تغییر بدون استناددهی است که از مصادیق سرقت علمی است (ویج و همکاران، ۲۰۰۹)؛ درواقع تغییر چند کلمه در یک جمله نیز نمی‌تواند این جرم را تقلیل دهد و به آن یا سرقت علمی با تغییر چند کلمه^۴ گفته می‌شود (بطحائی، ۱۳۹۰).

– سرقت علمی استعاره^۵

نوع دیگری از سرقت علمی که کمی هم پیچیده است، سرقت علمی استعاره است. این نوع به حالتی اطلاق می‌شود که از کنایه، تشبیه یا استعاره دیگران برای روشن کردن یک ایده استفاده می‌شود. در شرایطی که چاره‌ای جز به کارگیری این استعاره‌ها نیست، باید از نویسنده اصلی کسب اجازه نمود (بطحائی، ۱۳۹۰).

– سرقت علمی ایده^۶

به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن یک شخص، ایده، یا پیشنهاد خلاقانه دیگری برای رفع یک معضل را، به نام خود مطرح می‌کند (بطحائی، ۱۳۹۰).

– استفاده از جداول یا نمودارهای دیگران در مقاله خود، بدون کسب اجازه یا ارائه منبع.

باید توجه داشت که بعضی از مجلات اجازه استفاده از حتی یکی از جداول، نمودارها، تصاویر و غیره را بدون کسب مجوز، حتی در مقالات مروری نمی‌دهند. در حالی که بعضی دیگر ممکن است به صرف ارائه منبع، این عمل را مجاز دانسته باشند. بنابراین قبل از اقدام به استفاده از این چنین مواردی، حتماً باید دستورالعمل‌های مجله اولیه را به طور دقیق مطالعه نمود تا عمل بعدی مصداق سرقت علمی نباشد (بطحائی، ۱۳۹۰).

– ترجمه کتب و مقالات بدون اجازه مؤلف اولیه

¹ Copy & paste plagiarism

² Vij et al.

³ Word Switch

⁴ Word Switch Plagiarism

⁵ Metaphor plagiarism

⁶ Idea plagiarism

این عمل نیز در مواردی که مؤلف یا انتشاراتی، هرگونه ترجمه اثر و چاپ آن را به‌طور کامل یا حتی محدود به چند فصل، یا بخش غیرمجاز بداند، جرم محسوب می‌شود. بنابراین به منظور رعایت اخلاق علمی و حق دیگران در انتشار یافته‌هایشان در مواردی که تصریح شده است، باید از مؤلف اصلی و انتشارات اجازه گرفت و در سایر موارد نیز بهتر است این کار انجام شود (بطحائی، ۱۳۹۰).

– استفاده از پاورپوینت سایر نویسندگان

حتی در استفاده از پاورپوینت‌ها نیز باید دقت لازم را مبذول داشت تا مصداق سرقت علمی قرار نگیرد. بخصوص مواردی که تهیه کننده نام و آدرس خود را در آن ذکر کرده، باید امانت را حفظ کرد. به طور کلی استفاده از هر گونه دستاورد علمی تحقیقاتی دیگران بدون اجازه آنها، از نظر اخلاقی مذموم است و باید از انجام آن خودداری گردد (بطحائی، ۱۳۹۰).

– انجام دادن کار گروهی به نام خود

پارک^۱ یکی از مصادیق سرقت علمی دانشجویان را انجام دادن کار گروهی و ارائه آن به عنوان کار شخصی می‌داند (پارک، ۲۰۰۴).

– رونویسی تکالیف

رونویسی تکالیف ترم جاری از تکالیف انجام شده ترم‌های گذشته دوستان نیز مصداق سرقت علمی است (پارک، ۲۰۰۴).

در آیین‌نامهٔ بدرفتاری دانشگاهی دانشگاه وایومینگ^۲ (۲۰۱۰) نیز مصادیقی از سرقت علمی بیان شده است:

– ارائه کار شخص دیگری - به صورت رونوشت‌برداری یا امانت گرفتن - از هر منبعی که توسط شخص دیگری نوشته شده - عمومی یا خصوصی - بدون استناد به آن منبع، به عنوان کار علمی خود،

^۱ Park

^۲ University of Wyoming

— استخدام یک سایه‌نویس، در قبال هزینه یا به هر شکل دیگری، برای نگارش هر نوع تکلیف دانشگاهی،

— ارائه تکلیفی مشابه - با تغییراتی جزئی، به صورتی این تغییرات قابل توجه نباشند - به چند کلاس، بدون اجازه صریح از اساتید مربوطه،

— انجام تکلیف کلاسی برای افراد دیگر یا اجازه دادن رونوشت‌برداری از تکلیف خود،

— ارائه تکلیفی مشابه - با تغییراتی جزئی، به گونه‌ای که این تغییرات قابل توجه نباشند - به عنوان فردی دیگر، بدون اجازه اساتید مربوطه،

— این آیین‌نامه خاطرنشان می‌کند که تنها بیان منابع مورد استفاده در انتهای آثار با عنوان «فهرست منابع و مآخذ» برای رعایت امانت‌داری علمی کافی نبوده، و دانشجویان موظف هستند شیوه‌ها و نکات مربوط به استناد دادن به منابع را بیاموزند (آیین‌نامه بدرفتاری دانشگاهی دانشگاه وایومینگ، ۲۰۱۰).

— سایه‌نویسی

سایه‌نویسی به پدیده‌ای گفته می‌شود که در آن فردی نوشته‌ای را به نگارش درمی‌آورد در حالی که هیچ اسمی از او در این نوشته برده نمی‌شود و او به عنوان یک سایه یا شیخ پشت پرده باقی می‌ماند. رجب‌زاده عصارها (۱۳۹۰) در پایان‌نامه خود از سایه‌نویسی با عنوان نادرستی در درج نام نویسندگان نام برده است. سایه‌نویسی می‌تواند به صورت‌های زیر اتفاق افتد:

□ تغییر عنوان، چکیده، و یا بخش‌های بسیار اندکی از یک مقاله یا پایان‌نامه موجود و درج نام خود به عنوان پدیدآورنده اثر؛

□ ترجمه پایان‌نامه یا مقاله‌ای از یک زبان دیگر و نسبت دادن آن به خود؛

□ استخدام نویسنده یا پژوهشگری دیگر برای نگارش پایان‌نامه یا مقاله و عدم درج نام وی به عنوان نویسنده.

— نویسندگی افتخاری

در حالی که سایه‌نویس یک سوی پدیده سایه‌نویسی را تشکیل می‌دهد، نویسنده افتخاری در سوی دیگر این پدیده قرار دارد. نویسندگی افتخاری به این معنا است که فردی که در نگارش یک نوشته مشارکت - قابل توجه که باعث بیان نام او در نوشته شود - نداشته، در حالی که در نوشته نهایی

نام او درج خواهد شد. این آفت در کشورهای در حال توسعه و کمتر توسعه یافته بیشتر به چشم می‌خورد (رسولی و همکاران، ۱۳۹۴).

داده‌سازی

یکی دیگر از انواع سرقت علمی داده‌سازی^۱ است. داده‌سازی به معنای ارائه اطلاعات ساختگی - که در واقع هیچ اقدامی برای گردآوری آنها نشده - است. داده‌سازی می‌تواند در گام نتیجه‌گیری و گزارش نتایج نیز اتفاق بیفتد. شیوع این نوع بدرفتاری دانشگاهی را می‌توان بیشتر در پیمایش‌ها مشاهده کرد. بنابراین، فرد پژوهشگر که قرار است به صورت پیمایشی نگرش‌ها و نظرات گروهی از افراد را گردآوری کند، با ارائه اطلاعات ساختگی هم در وقت خود صرفه‌جویی می‌کند و هم هزینه‌های پژوهش او کاهش می‌یابد (رسولی و همکاران، ۱۳۹۴).

دستکاری

دستکاری^۲ که بسیار مشابه داده‌سازی است، به معنای دست بردن نادرست در مواد پژوهش، تجهیزات، فرایندها، و ابزارهای پژوهش، یا تغییر و حذف اطلاعات گردآوری شده یا نتایج به منظور دست‌یافتن به هدفی است که پژوهشگر دنبال می‌کند. به عنوان مثال در مواردی که اطلاعات گردآوری شده از فرضیه پژوهش پشتیبانی نمی‌کنند، پژوهشگر برای تأیید فرضیه خود دست به دستکاری اطلاعات می‌زند و با این کار می‌تواند یافته‌های پژوهش خود را تغییر داده، نتایج را دستکاری کند، و در پایان فرضیه پژوهش خود را تأیید شده نشان دهد (رسولی و همکاران، ۱۳۹۴).

در پژوهشی که توسط پورنقی (۱۳۹۶) انجام شد به طور کلی مصادیق بدرفتاری‌های علمی دانشگاهی در سطح جهان شناسایی و ارایه شد. بر اساس جدول ذیل سرقت علمی از مصادیق بدرفتاری دانشگاهی است و خود شامل مقوله‌های مختلفی می‌باشد.

^۱ fabrication

^۲ falsification

جدول ۲-۲. مصادیق کلی بدرفتاری دانشگاهی

بدرفتاری‌های دانشگاهی	سرقت علمی	پارافریز کردن نادرست
		کپی برداری نادرست
		استناد نادرست
		خودسرقتی
		سرقت کلی آثار
		سرقت بخشی از آثار
		سرقت علمی ایده
		ترجمه غیر مجاز
		مقاله یا متن معجون
		تقلب
	در تکالیف کلاسی	
	دستکاری	تحریف
		جعل
	مصادیق کمک گرفتن و یا کمک کردن غیر مجاز	تبانی
		سایه نویسی
	کلاه برداری	دروغگویی
		سایر کلاه برداری
سایر مصادیق بدرفتاری دانشگاهی		

در این پژوهش سرقت علمی شامل نه مقوله بود که عبارتند از: پارافریز کردن نادرست، کپی برداری نادرست، استناد نادرست، خودسرقتی، سرقت کلی آثار، سرقت بخشی از آثار، سرقت علمی ایده، ترجمه غیر مجاز، و مقاله یا متن معجون.

۲-۲. سرقت علمی در فضای دیجیتال

گسترش روزافزون پایگاه‌های اینترنتی و دسترسی آسان به انبوه اطلاعات شامل: کتاب‌ها، مقاله‌ها و دیگر انواع متون علمی و غیر علمی در اینترنت، زمینه لغزش برخی از دانشجویان و پژوهشگران را در استفاده نادرست از این منابع فراهم آورده است. برخی از دانشجویان و پژوهشگران،

آگاهانه یا ناآگاهانه، با در کنار هم قرار دادن قطعاتی از نوشته‌های دیگران بدون استناد و ارجاع درست به منابع، به آسانی دست به مقاله‌سازی می‌زنند و در واقع، مرتکب سرقت علمی می‌شوند. البته به همان میزان که زمینه استفاده نادرست از منابع علمی در فضای دیجیتال فراهم است، کشف و تشخیص موارد سرقت علمی نیز از طریق وبسایت‌ها و نرم‌افزارهای اینترنتی، به راحتی امکان‌پذیر است (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳).

۸-۲. مقدمه‌ای بر انگیزه‌ها و دلایل سرقت علمی

محققان و پژوهشگران دلایل متعددی را برای سرقت علمی دانشجویان بیان می‌کنند که برخی از مهم‌ترین آنها نداشتن دانش و آگاهی در باره سرقت علمی، تأثیر دیگران، فشارهای بیرونی برای کسب موفقیت، محدودیت زمانی برای انجام دادن تکالیف درخواستی استادان، ارزیابی مقاله‌ها بر اساس کمیت نه کیفیت، همپوشانی تکالیف درخواستی استادان، نبود درک و فهم از تکالیف خواسته شده، مشکل بودن تکالیف درخواستی استادان، نداشتن مهارت‌های کافی علمی و وجود نداشتن مجازات برای سرقت علمی هستند (ویج و همکاران، ۲۰۰۹؛ بریکالت^۱، ۱۹۹۸؛ ارتا و گاکمنوگلا^۲، ۲۰۱۰؛ سانگسیرویتایا و همکاران^۳، ۲۰۰۵؛ تانر^۴، ۲۰۰۴؛ منصوریان^۵، ۲۰۱۰).

بریکالت (۱۹۹۸) معتقد است که جهل و ناآگاهی مهم‌ترین عاملی است که باعث می‌شود تا دانشجویان دست به سرقت علمی بزنند. به طوری که مطالعه دانشگاه آلبرتا^۶ نیز نشان داد که ۶۰ درصد از دانشجویان نمی‌توانستند متون دارای سرقت علمی را از متونی که در آن از تفسیر و منبع‌نویسی استفاده شده بود، تمایز دهند (دانشگاه آلبرتا، ۲۰۰۱). عدم آگاهی از قوانین مرتبط با سوء رفتارهای پژوهشی یکی از مهم‌ترین دلایل ارتکاب ناخواسته سوء رفتارهای پژوهشی است. همچنین عدم آشنایی دانشجویان با اصول روش تحقیق و عدم نظارت کافی اساتید راهنما و مشاور یکی از دلایل سوء رفتار پژوهشی است (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

¹ Bricault

² Ereta & Gokmenoglua

³ Songsriwittaya et al.

⁴ Tanner

⁵ Mansouriyani

⁶ University Alberta

قوانین واضح و مشخصی برای مجلات در زمینه نحوه پذیرش مقالات وجود ندارد. همچنین وحدت رویه مشخصی بین مجلات وجود ندارد و سبب ارتکاب ناخواسته سوء رفتار پژوهشی می‌شود. وجود برخی رابطه‌ها در پذیرش مقالات یکی دیگر از مشکلات مجلات است. روند کند داوری و چاپ مقالات در مجلات و نبود نظارت کافی بر سرعت کار مجلات سبب ارسال مقالات به طور همزمان به چند مجله می‌شود که خود از مصادیق سوء رفتار پژوهشی است (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

به طور کلی، سرقت علمی گاه به صورت ناخواسته و ناآگاهانه و از روی ناآشنایی با اصول استناد و ارجاع در نگارش علمی روی می‌دهد و گاه به صورت آگاهانه به وقوع می‌پیوندد (نورمحمدی، ۱۳۹۳). سهل‌انگاری در استفاده از آثار دیگران و مشخص نکردن منابع، در هر حال، سرقت علمی به شمار می‌آید و هیچ توجیهی، فرد خاطی را از اتهام سرقت علمی برکنار نخواهد داشت (نورمحمدی، ۱۳۹۳).

یکی از علل ارتکاب سرقت علمی این است که از آنجا که مجلات به چاپ مقاله‌هایی که نتایج آنها معنادار نبوده است اهمیت نمی‌دهد و نویسندگان هر طور شده سعی می‌کنند نتایج معنادار داشته باشند و گرنه مقاله آنها چاپ نمی‌شود. در واقع مجلات از نویسندگان نمی‌خواهند که دلیل عدم معناداری نتایج را بیان کنند بلکه تنها به دنبال این هستند که نتایج معنادار باشد و سبب داده‌سازی و دستکاری داده‌ها می‌شوند (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

افراد در موقعیت‌های مختلف با انگیزه‌ها و اهداف مختلف ممکن است دست به سرقت علمی بزنند. برخی امکان دارد با برگرفتن قطعاتی از نوشته‌های دیگران و کنار هم قرار دادن آن، بدون اشاره به منابع اصلی، مقاله یا کتابی صورت دهند و آن را برای به دست آوردن وجهه علمی و شهرت پژوهشی به نام خود منتشر کنند. حتی ممکن است این کار با انگیزه مالی صورت پذیرد. اساتید و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها برای ارتقای رتبه علمی و شغلی موظف‌اند هر ساله مقالات پژوهشی به دانشگاه خود ارائه کنند؛ گاه دیده شده است کسانی با این انگیزه دست به سرقت علمی زده‌اند. دانشجویان بیش از همه در معرض ارتکاب سرقت علمی هستند. دانشجویان بیشتر به دلیل تنگنای زمانی و برای گرفتن نمره قبولی، در حالی که خود از عهده کار پژوهشی و نگارش علمی بر نمی‌آیند، مرتکب سرقت علمی می‌شوند (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳).

عدم وجود سیستم ارزشیابی کیفی در آزمون‌های ورودی و ارتقاء نیز عامل دیگری است. در سیستم جاری به جای اینکه ارزشیابی مقالات بر اساس تاثیرگذاری و اثربخشی آنها صورت گیرد فقط بر اساس تعداد مقالات صورت می‌گیرد. در اکثر مقالات تولید علم بسیار اندک است و بیشتر کارهای تکراری انجام می‌شود (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

یکی دیگر از مشکلات نبود زیرساخت‌های لازم جهت انجام تحقیقات مثل کمبود امکانات آزمایشگاهی، تعدد وظایف و کمبود وقت اساتید، افزایش بی حساب ظرفیت‌های پذیرش دانشجویان و روند کند اداری در پیشبرد کارهای تحقیقاتی است (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

بنابراین، به‌طور خلاصه، رایج‌ترین انگیزه‌ها و دلایل سرقت علمی را این گونه می‌توان برشمرد: کسب شهرت در جامعه علمی (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳). شهرت طلبی و زیاده خواهی برخی از افراد، برای کسب منافع مادی و معنوی از طریق استفاده نابجا و غیرمسئولانه از امکانات رایانه‌ای برای کپی غیرقانونی آثار دیگران (منصوریان، ۱۳۸۹)

— ارتقای شغلی (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳): فشار کاری بر مدرسان دانشگاه‌ها و معلمان برای ارتقای مرتبه علمی، همراه با مشغله کاری فراوان، یکی دیگر از عواملی است که می‌تواند به افزایش تعداد موارد سرقت علمی منجر شود (منصوریان، ۱۳۸۹).

— انگیزه مالی از نشر آثار (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳)؛

— ارائه تکلیف درسی و ارتقای تحصیلی (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳؛ منصوریان، ۱۳۸۹). در واقع فشار تحصیلی بر دانش آموزان و دانشجویان با ارائه تکلیف نوشتاری فراوان بدون توجه به معیارهای علمی.

— بی‌اطلاعی افراد از مقررات اخلاقی و اجتماعی استفاده از منابع که می‌تواند ناشی از عدم آموزش صحیح یا بی‌توجهی آنان به آموزش‌های داده شده باشد. هر چند بی‌اطلاعی فرد نمی‌تواند او را از جرمی که در این زمینه مرتکب شده تبرئه کند (منصوریان، ۱۳۸۹).

— نگاه کلی به تولیدات علمی افراد و ارزیابی ارزش آن‌ها براساس کمیت است و نه کیفیت (منصوریان، ۱۳۸۹).

داروئیان و فقهی نیز در پژوهشی علل ایجاد و انگیزه های سرقت علمی را در چند عامل مشخص می‌دانند:

- _ در زمینه سرقت علمی و حفظ مالکیت معنوی افراد، مهم‌ترین حوزه‌های مورد تاکید در جامعه، بخش‌های فرهنگی، اجتماعی، فردی و اخلاقی است. اما متأسفانه در فرایند توسعه (به ویژه در کشورهای در حال توسعه)، این حوزه‌های مهم و کلیدی اغلب نادیده گرفته شده و یا مورد توجه اندکی نسبت به سایر بخش‌های قرار می‌گیرند. چنین روندی موجب عدم تطابق پیشرفت در حوزه‌های مختلف فناوری، اقتصاد و غیره با بخش فرهنگ می‌گردد. به عنوان مثال گسترش اینترنت و تسهیل در دسترسی سریع و کم هزینه به اطلاعات و نبود فرهنگ حفظ حقوق پدیدآورندگان آثار و عدم توسعه این بخش یکی از دلایل عمده سرقت‌های علمی است.
- _ بی‌اطلاعی افراد جوامع از قوانین و اصول موجود در این زمینه و عدم آموزش و اطلاع‌رسانی در این مورد و عدم آگاهی پژوهشگران و محققان از حقوق مادی و معنوی آثار و تالیف‌ها؛
- _ عدم شناسایی توانایی‌ها و ظرفیت‌های علمی و منابع موجود و فشار بر دانشجویان و دانش‌پژوهان برای انجام پژوهش‌های علمی، در کم‌ترین زمان و با حداقل هزینه؛
- _ توجه صرف به کمیت پژوهش و مقالات و عدم توجه به محتوای آنها و سنجش افراد بر اساس کمیت کار پژوهشی.
- _ شهرت طلبی و زیاده‌طلبی افراد در زمینه‌های علمی بدون تلاش حقیقی؛
- _ ارائه امتیازات و مزایای پژوهشی بدون در نظر گرفتن توانایی علمی افراد، نیاز سنجی پژوهشی در کشور و بررسی دقیق مقالات و مطالب علمی؛
- _ کوتاهی و قصور بسیاری از افرادی که در حوزه‌های علمی فعالیت می‌کنند و هراس از شناخت ناآگاهی آنان در محافل علمی؛
- _ عدم وجود قوانین و منشورهای اخلاقی مدون و روشن در این زمینه؛
- _ عدم آموزش و نهادینه‌سازی فرهنگ رعایت مالکیت معنوی افراد و رعایت اصول اخلاق علمی؛
- _ نبود مراکز و نهادهای تدوین، اجرا و ارزیابی قوانین مربوط در کشور؛
- _ سهم اندک پژوهش از تولید ناخالص ملی موجب تنزل کیفیت پژوهش‌ها می‌گردد. به عنوان نمونه برخی از پژوهشگران به جای خلق آثار پژوهشی از سایر پژوهش‌ها کپی‌برداری نمایند. سهم

پژوهش در حال حاضر کمتر از یک درصد تولید ناخالص ملی است که این شاخص در کشورهای توسعه یافته بیش از سه درصد است (داروئیان و فقیهی، ۱۳۹۰).

۲-۹. دلایل سرقت علمی

در این بخش مهم ترین دلایل سرقت علمی از منظر پژوهش های مختلف بیان شده است:

۲-۹-۱. رواج فرهنگ تنبلی و تقلب

یکی از مهم ترین علل شیوع سرقت علمی در ایران از دیدگاه سردبیران نشریات علمی و استادان رواج فرهنگ تنبلی و تقلب در میان ایرانیان است (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶). نتایج سایر تحقیقات انجام شده درباره سرقت علمی در ایران، این موضوع را تأیید می کند که متأسفانه این فرهنگ به شدت و به خصوص در سال های اخیر، در حال رواج یافتن است (بابایی و نژادقنبر، ۲۰۱۷) هرچند برخی از محققان نظیر اینترونا، هایس، بلر و وود (۲۰۰۳) و آدیننگروم و کوتیله (۲۰۱۱) معتقدند که درک سرقت علمی، ممکن است در فرهنگ های مختلف متفاوت باشد، اما به نظر می رسد که رواج مشکلاتی از قبیل فریب کاری، دروغ گویی، تقلب و تنبلی دامنگیر محیط های آکادمیک نیز شده است.

۲-۹-۲. رواج مدرک گرایی

پژوهش ها نشان می دهد یکی دیگر از علل مهم ارتکاب سرقت علمی در میان ایرانیان، رواج مدرک گرایی است. اخذ مدرک صرف نظر از علاقه، توانایی یا فراگیری دانش، یکی از مهم ترین انگیزه های ورود به دانشگاه برای بسیاری از دانشجویان است و این دانشجویان که معمولاً ملزم به عرضه تحقیق علمی یا نوشتن پایان نامه برای فارغ التحصیلی هستند، سرقت علمی را در حکم ساده ترین و کوتاه ترین روش ممکن برای اخذ مدرک مورد نیازشان انتخاب می کنند. تأکید و توجه اکثر مراکز آموزشی بر روی کمیت تولیدات علمی معطوف است که خود این امر نیز می تواند به افزایش سرقت علمی دامن بزند (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

۲-۹-۳. نداشتن آگاهی کافی از سرقت علمی، انواع و عواقب ارتکاب آن

نداشتن آگاهی کافی از سرقت علمی، انواع و عواقب ارتکاب آن را یکی دیگر از دلایل عمده سرقت ادبی در ایران است (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶). تحقیقات

بسیاری در ایران (احمدی^۱، ۲۰۱۴؛ امیری و رزمجو^۲، ۲۰۱۶؛ بابایی و نژادقنبر^۳، ۲۰۱۷؛ رضائزاد و رضایی^۴، ۲۰۱۳) و خارج از کشور (ارکایا^۵، ۲۰۰۹؛ بریگز^۶، ۲۰۰۹، پکوراری^۷، ۲۰۰۳؛ ویلر^۸، ۲۰۰۹) نشان می‌دهد که درک بسیار سطحی از سرقت علمی، به خصوص در میان دانشجویان وجود دارد. نظام آموزشی کشور می‌بایست با برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و آگاهی‌دهنده، استادان حوزه آموزش را با مفهوم سرقت ادبی، انواع آن، و عواقب ناشی از ارتکاب آن آشنا سازد تا استادان خبره و مجرب بتوانند این مفاهیم را به دانشجویان خود انتقال دهند و حساسیت لازم را در آنان برای عدم ارتکاب سرقت علمی ایجاد کنند.

۲-۹-۴. منوط ساختن ارتقای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها به چاپ مقاله

از منظر استادان فشار فزاینده بر روی آن‌ها، برای تولید آثار پژوهشی، مهم‌ترین علت شیوع سرقت علمی قلمداد شده است. منوط ساختن ارتقای اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها به چاپ مقالات علمی - پژوهشی، نه تنها آنان را از پیشرفت علمی باز داشته بلکه در بسیاری از موارد، رواج تخلف، تقلب، و سرقت علمی را افزایش داده است (بهادری و همکاران^۹، ۲۰۱۲) مسئولان آموزش عالی کشور می‌بایست با تعدیل قوانین موجود، راه را بر رواج سرقت علمی ببندد و با اهمیت و تأکید بیشتر بر کیفیت آثار علمی، این فرصت را برای استادان فراهم آورند تا بتوانند در سیستم فعلی پیشرفت کنند و آموزش و کیفیت آثار خود را فدای کمیت و کسب رتبه بالاتر و ارتقا نکنند.

۲-۹-۵. اتکای استادان به دانشجویان و کار آن‌ها برای ارتقای خود

یکی دیگر از علل رواج سرقت علمی در محیط‌های علمی ایران، از دیدگاه سردبیران و استادان، اتکای استادان به فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان است (محمدحسین پور، باقری‌نویسی و افضل‌شهری، ۱۳۹۶). متأسفانه اجبار استادان برای تولید آثار پژوهشی باعث شده برخی از آنان، دانشجویان را برای پیشبرد اهداف خود، مورد سوء استفاده قرار دهند و این کار، نقض واضح و آشکار اصول اخلاقی پژوهش و یکی از نمونه‌های بارز سرقت علمی به شمار می‌آید؛ از طرف

¹ Ahmadi

² Amiri & Razmjoo

³ Babaei & Nejadghanbar

⁴ Rezanejad & Rezaeei

⁵ Erkaya

⁶ Briggs

⁷ Pecorari

⁸ Wheeler

⁹ Bahadori et al.

دیگر، فشار استادان بر روی دانشجویان، برای عرضه آثار پژوهشی مطلوب، آنها را به سوی ارتکاب سرقت علمی سوق می‌دهد.

۲-۹-۶. سهولت ورود به مقطع کارشناسی ارشد و دکترا

دانشجویانی که به سهولت و بدون دانش و توان علمی لازم، وارد مقاطع تحصیلی کارشناسی ارشد و دکترا می‌شوند، ناگهان از طرف استادان خود، ملزم به عرضه آثار پژوهشی باکیفیت می‌شوند و از آنجایی که توانایی علمی لازم را برای انجام این کار ندارند، به سمت سرقت علمی گرایش پیدا می‌کنند؛ از طرف دیگر، افزایش پذیرش دانشجو، در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری از یک سو دانشجویان بسیاری را مشغول به تحصیل نگه می‌دارد ولی از سوی دیگر، انتظارات شغلی آینده آنان را برآورده نمی‌کند و انگیزه آن‌ها را برای تلاش مضاعف از بین می‌برد. بیکاری ناشی از این سهولت ورود به مقاطع بالای تحصیلی برای جامعه، خطری بالقوه است که نمی‌توان به سادگی از آن گذشت (محمدحسین پور، باقری‌نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

۲-۹-۷. شرایط اقتصادی نامناسب

شرایط اقتصادی نامناسب، باعث می‌شود پژوهشگران به جای اختصاص وقت، انرژی و تمرکز خود بر روی پژوهش، مشغول امرار معاش و کار کردن باشند. برخی از محققان خاطرنشان می‌کنند افرادی که به رغم فعالیت‌های پژوهشی، مجبور به کار کردن در محیط‌های غیر علمی نیز هستند، بیشتر مرتکب سرقت علمی می‌شوند (گرنیتز و لواوی، ۲۰۰۷؛ میگوال، ۲۰۰۱). اوضاع نابسامان اقتصادی، می‌تواند منشأ بسیاری از جرائم، از جمله سرقت علمی تلقی شود. ممکن است برخی از استادان برای کسب رتبه بالاتر و حقوق و درآمدی بیشتر و دانشجویان برای پیمودن هر چه سریع‌تر پله‌های موفقیت و ترقی و یافتن شغل یا یک منبع درآمد، مرتکب سرقت علمی شوند.

۲-۹-۸. مدارا و غفلت استادان

از منظر دانشجویان غفلت و مدارای استادان، یکی از دلایل عمده شیوع سرقت علمی است (محمدحسین پور، باقری‌نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶). تحقیقات زیادی که در ایران انجام شده‌اند، این نظریه را تأیید می‌کنند که چشم پوشی و مدارای استادان بر رواج سرقت علمی دامن می‌زند (احمدی، ۲۰۱۲؛ امیری و رزمجو، ۲۰۱۶؛ بابایی و نژادقنبر، ۲۰۱۷؛ رضائزاد و رضایی، ۲۰۱۳) عوامل متعددی از قبیل اطمینان دانشجویان از مواجهه نشدن با تنبیه جدی به توسط استادان در

صورت کشف سرقت علمی آن‌ها (میو^۱، ۲۰۱۰) اطمینان دانشجویان از ناتوانی استادان در تشخیص تخلف آن‌ها، نادیده گرفتن تخلفات ادبی دانشجویان به وسیله استادان (برنت^۲، ۲۰۰۲) و نداشتن تسلط کافی استادان بر محیط اینترنت (گرنیتز و لواوی^۳، ۲۰۰۷) می‌توانند باعث شیوع بیشتر سرقت علمی در میان دانشجویان شوند.

۹-۲. اعمال فشار زیاد به دانشجویان برای دادن تکالیف فراتر از سطح توانایی آن‌ها
نتایج پژوهش‌های متعدد در داخل (امیری و رزمجو، ۲۰۱۶؛ بابایی و نژادقنبر، ۲۰۱۷؛ رضانژاد و رضایی، ۲۰۱۳) و خارج از ایران (دیواس و روزاتی، ۲۰۰۲؛ کالاهان، ۲۰۰۴؛ ویلکینسن، ۲۰۰۹) نشان می‌دهند که اعمال فشار بر روی دانشجویان، برای تولید آثار پژوهشی، می‌تواند منجر به شیوع سرقت علمی شود. دانشجویان می‌بایست متناسب با سطح توانایی علمی خود، مورد بازخواست قرار گیرند و تکالیف داده شده با سطح دانش و توانایی آن‌ها سازگار باشد؛ در غیر این صورت، دانشجویان دلزده خواهند شد و برای برآورده کردن انتظارات نامعقول و غیرواقعی استادان، دست به ارتکاب انواع سرقت علمی می‌زنند.

۹-۱۰. نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق علمی
نداشتن مهارت کافی، برای انجام تحقیق علمی، یکی از عللی است که بعضی از دانشجویان را به سمت ارتکاب سرقت ادبی سوق می‌دهد (بابایی و نژادقنبر، ۲۰۱۷؛ پکوراری، ۲۰۰۳؛ لیو، ۲۰۰۵؛ دولین و گری، ۲۰۰۷). لازمه انجام تحقیق علمی، مبری از هر گونه سرقت علمی، آشنایی با اصول ابتدایی تحقیق و تسلط و مهارت کافی برای انجام آن است. نظام آموزشی می‌بایست با برنامه‌ریزی مدون و اصولی استادانی مجرب و تجربه تربیت کند تا در انتقال مفاهیم اولیه تحقیق، مهارت لازم را داشته باشند و بتوانند انگیزه و اشتیاق کافی در دانش‌آموزان و دانشجویان، برای انجام تحقیق علمی و رعایت اصول اخلاقی آن پدید آورند.

۱۰-۲. روش‌های پیشگیری از سرقت علمی
در پژوهش‌های متعددی راهبردهای مختلفی جهت پیشگیری و کاهش سرقت علمی بیان شده است.

¹ Mu

² Burnett

³ Granitz & Loewy

۲-۱۰-۱. ایجاد قوانین

در کشور ایران علیرغم وجود قوانین مدون در حوزه‌های گوناگون، در زمینه سرقت علمی، قوانین بازدارنده و جزایی مناسبی تدوین نشده است. هرچند به تازگی چند سازمان دست به اقداماتی جهت تدوین قوانین روش و کاملی مبنی بر استفاده صحیح از منابع، قوانین بازدارنده و تعیین جزای جرائم و قوع یافته در این زمینه را داشته‌اند، اما با این وجود همچنان فقدان اساسی از حضور قوانین در این حوزه احساس می‌گردد (داروئیان و فقیهی، ۱۳۹۰).

برای نمونه در ارسال مقالات به نشریه‌های علمی قانون مشخصی وجود ندارد و می‌توان برای هر کدام از مراحل پذیرش اولیه تا پذیرش نهایی مقالات برای مجلات محدوده زمانی حداقل و حداکثر گذاشته شود و بعد از گذشت این محدوده در صورت عدم دریافت جواب از طرف مجله، فرد نویسنده مجاز باشد که مقاله خود را به مجله دیگری بفرستد (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳). وضع قوانین سخت گیرانه و تنبیه جدی خاطیان، دومین راهکار پیشنهادی شرکت کنندگان در این پژوهش، برای مقابله با سرقت ادبی بود. نتایج تحقیقات بسیاری از محققان نشان داده است که عدم سخت گیری و برخورد جدی با متخلفان ادبی، می‌تواند منجر به افزایش آن شود. (احمدی، ۲۰۱۴؛ پارک، ۲۰۰۴؛ دیویس و لودویگسن^۱، ۱۹۹۵؛ میو، ۲۰۱۰). علاوه بر زمینه سازی و فرهنگ سازی در سطوح ابتدایی، وضع قوانین سخت گیرانه برای برخورد با متخلفان علمی، می‌تواند راهکاری در خور توجه باشد و در حکم عامل بازدارنده، برای بسیاری از متخلفان عمل کند. وضع قوانین سخت گیرانه به خودی خود، نمی‌تواند از رواج سرقت ادبی جلوگیری کنند، بلکه باید اراده‌ای جدی در مسئولان آموزش عالی، برای برخورد با سارقان ادبی وجود داشته باشد. بدیهی است وضع قوانین مناسب، در صورتی می‌تواند راه را بر پیشروی متخلفان علمی ببندد که همراه با اجرایی شدن آن قوانین باشد و صرف نظر از هر گونه منصب، فرد متخلف، متناسب با تخلف علمی خود، مجازات شود و راهی برای دورزدن قوانین وضع شده وجود نداشته باشد (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

¹ Davis & Ludvigson

۲-۱۰-۲. اجرای قانون

بهترین قوانین نیز چنانچه اجرای مناسبی نداشته باشند، کارایی نخواهند داشت؛ که این موضوع یکی از اصلی‌ترین موانع در حل مسئله سرقت علمی است. اگر قوانین تدوین شده در این زمینه مناسب هم باشند با هم باید در اجرای آنها دقت کافی مبذول گردد. اجرای قوانین نیز منوط به آموزش، نهادینه‌سازی و تدوین قوانین روشن و صریح و تعهدات لازم و جامع است که این خلاء به شدت در کشورمان احساس می‌گردد (داروئیان و فقیهی، ۱۳۹۰).

شاید نتوان سرقت علمی را ریشه کن کرد؛ اما تا حد بسیاری می‌توان از آن جلوگیری کرد (اسلامی، ۱۳۹۳ب). تعیین مجازات‌های قانونی برای کسانی که مرتکب رفتار غیر اخلاقی سرقت علمی می‌شوند، از مؤثرترین راه‌های پیش‌گیری از گسترش این ناهنجاری در عرصه پژوهش شمرده می‌شود. دانشگاه‌ها و مجامع علمی معتبر دنیا، قوانین سخت‌گیرانه‌ای برای این موضوع در نظر گرفته‌اند. آشکار شدن سرقت علمی در سطوح مختلف، موجب رسوایی و بی‌اعتباری کامل کسانی که دست به سرقت علمی زده باشند خواهد شد. در دانشگاه‌ها و مراکز علمی معمولاً کسانی که سرقت علمی آن‌ها آشکار می‌شود، از کار برکنار یا برای مدتی تعلیق می‌شوند. با همه این‌ها، در کشور ما هنوز قوانین و مقررات بازدارنده برای مبارزه با این ناهنجاری پژوهشی تصویب نگردیده و مجازات‌های مناسب برای خاطیان در نظر گرفته نشده است.

۲-۱۰-۳. آموزش

هر قانونی در روند اجرای خود نیازمند آموزش فرهنگ‌سازی است. یکی از بهترین راه‌های تحقق و حفظ قانون مالکیت فکری و معنوی اتخاذ آموزش‌های مناسب، و فرهنگ‌سازی در این زمینه است. عدم آگاهی از این قوانین در بسیاری از حوزه به ویژه در استفاده از منابع اینترنتی و ذکر ماخذ و انجام آموزش‌های مناسب در این مورد در سازمان‌ها، مدارس و دانشگاه‌های می‌تواند در نهادینه‌سازی و گسترش فرهنگ و رعایت قوانین و اصول موجود در این زمینه موثر واقع گردد (داروئیان و فقیهی، ۱۳۹۰).

با آموزش پرهیز از سرقت علمی به دانش‌آموزان، دانشجویان و پژوهشگران، تا حد فراوانی می‌توان از گسترش پدیده شوم سرقت علمی در مجامع آموزشی و دانشگاهی کاست. آموزش پرهیز از سرقت علمی، چیزی جز آشنایی با شیوه‌های درست استناد و ارجاع در نگارش علمی نیست.

پژوهشگران و نویسندگان باید بدانند دقیقاً در چه مواردی و به چه صورت به منابع تحقیق اشاره کنند. البته موضوع به همین سادگی هم نیست و بحث استناد و ارجاع، خود پیچیدگی‌ها و دشواری‌هایی دارد. از یک سو، تنوع شیوه‌های استناد و ارجاع، و از سوی دیگر، تنوع منابع اطلاعاتی از قبیل: کتاب، مقاله، پایان‌نامه و منابع الکترونیکی، چاپی، صوتی یا تصویری، کار استناد و ارجاع را برای دانشجویان و پژوهشگران تازه کار دشوار می‌سازد (اسلامی، ۱۳۹۲).

نتایج تحقیقات بسیاری در داخل (احمدی، ۲۰۱۴؛ امیری و رزمجو، ۲۰۱۶؛ بابایی و نژادقنبر، ۲۰۱۷) و خارج از ایران (اشورث و بنیستر^۱، ۱۹۹۷؛ پکوراری، ۲۰۰۳؛ مارشال و گری^۲، ۲۰۰۶) نشان می‌دهد که نداشتن مهارت‌های لازم، برای انجام تحقیق علمی، ممکن است دانشجویان را متوسل به ارتکاب سرقت علمی کند. نداشتن دانش و مهارت کافی، در مواردی از قبیل ذکر صحیح منبع مورد استفاده (گولیفیر و تایسون^۳، ۲۰۱۰) و استدلال صحیح و منطقی (مک کولوچ^۴، ۲۰۱۲) می‌توانند پژوهشگران مبتدی را به رغم میل باطنی آن‌ها، به سمت سرقت علمی سوق دهند؛ بنابراین، مهارت‌های انجام تحقیق علمی، از قبیل نحوه ارجاع به منبع مورد استفاده، نقل بیان و تفسیر، خلاصه‌نویسی، نقل قول مستقیم و غیره می‌بایست با بهره‌گیری از استادان خبره در حوزه پژوهش به دانشجویان آموزش داده شوند (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

بسیاری از پژوهشگران مبتدی، به علت نداشتن آگاهی کامل در مورد سرقت ادبی و عواقب ارتکاب آن و نبود قوانین شفاف و قاطع مرتکب سرقت علمی می‌شوند (شیلا و میندی بارث^۵، ۱۹۹۳) برای از بین بردن این نقیصه بسیار بزرگ، ایجاد آگاهی و اطلاع‌رسانی دقیق در مورد سرقت ادبی در دانش آموزان از سوی معلمان، از همان سطوح ابتدایی آموزش، امری ضروری است.

¹ Ashworth & Bannister

² Marshall & Garry

³ Gullifer & Tyson

⁴ McCulloch

⁵ Sheila & Mindi-Barth

آگاهی بخشی ابتدا باید در آموزگاران و محققان صورت پذیرد تا آن‌ها بتوانند دانش خود در مورد سرقت علمی، انواع آن، راه‌های پیشگیری از ارتکاب آن و عواقب ناشی از ارتکاب آن را به درستی به دانش آموزان خود منتقل کنند (دولین و گری^۱، ۲۰۰۷).

۲-۱۰-۴. ایجاد بانک جامع پژوهش در کشور

ایجاد یک بانک و شبکه جامع پژوهشی که بتواند تمامی مقالات و کتب علمی را ذخیره سازی نماید و در زمان چاپ سایر مقالات از طریق نرم افزارها، به بررسی منابع و حفظ قانون مالکین معنوی پردازد ضروری به نظر می رسد. همچنان که چنین پایگاه‌های اطلاعاتی در بسیاری از کشورهای توسعه یافته ایجاد گردیده‌اند (داروئیان و فقیهی، ۱۳۹۰).

۲-۱۰-۵. توسعه نرم افزارهای تشخیص سرقت علمی

پیش گیری از گسترش سرقت علمی، مستلزم شناسایی موارد سرقت علمی در آثار و نوشته‌هایی است که منتشر می شود. بنابراین، توسعه نرم افزارهای کشف و تشخیص سرقت علمی، پیش نیاز برخورد با متخلفان است. تا کنون در این زمینه گام‌هایی برداشته شده و نرم افزارهایی فراهم آمده است؛ اما این نرم افزارها، تنها بخش محدودی از فضای نشر را پوشش می دهد و گسترش این نرم افزارها برای پوشش کامل فضای نشر کشور، ضرورتی آشکار دارد (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳). از نظر رشیدیان، خانجانی و مبشر نیز برقراری سیستم ارزشیابی قوی جهت شناسایی تخلفات گامی مهم در پیشگیری از سرقت علمی خواهد بود. سیستم ارزشیابی قوی جهت شناسایی تخلفات در مواردی مانند انتشارات همزمان و عدم رعایت حقوق نویسندگی کمک کننده خواهد بود (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

۲-۱۰-۶. برقراری نظام ارزشیابی کیفی

یکی از راهکارهای مقابله با سوء رفتارهای پژوهشی این است که ارزشیابی افراد بر اساس کیفیت مقالاتشان انجام شود و تنها بر اساس تعداد مقالات نباشد. در واقع افراد باید بر اساس میزان فعالیتی که در پژوهش و نوشتن مقالات داشته اند ارزیابی شوند. همچنین توجه به کاربردی بودن طرح

¹ Devlin & Gray

تحقیقاتی در فرایند ارزشیابی افراد است. و فردی که به عنوان نویسنده مقاله معرفی می شود باشد به طور کامل روی مقاله تسلط داشته باشد (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

۲-۱۰-۷. افزایش آگاهی و فرهنگ سازی

اولین گام برای یک جامعه پژوهشی آموزش و یادگیری اخلاق حرفه‌ای پژوهش است به خصوص در زمینه کپی برداری و سرقت علمی تا فرهنگ سازی درست صورت گیرد. می توان با ارتقای ارزش های انسانی تا حدودی از بروز سوء رفتارهای پژوهشی جلوگیری کرد (رشیدیان، خانجانی و مبشر، ۱۳۹۳).

فرهنگ سازی صحیح از سطوح پایه، به خصوص آموزش و پرورش، یکی از مهم ترین راهکارهای پیشنهادی برای مبارزه و مقابله با سرقت ادبی بود. مسئولان نظام آموزشی و دست اندرکاران می بایست با بستر سازی مناسب و برنامه ریزی مدون، از سطوح پایه و ابتدایی دانش آموزان را به رعایت امانت داری علمی و اصول اخلاقی پژوهش ترغیب و آشنا کنند. این امر سبب می شود که چهارچوب مشخصی در اذهان مخاطبان شکل گیرد و این زمینه سازی به ایجاد تحول و فرهنگ سازی نظام مند و مناسب می انجامد. فرهنگ سازی صحیح، امری خطیر و فرایندی زمان بر و بلند مدت است که باید از همان سطوح ابتدایی آموزش، مورد توجه قرار گیرد؛ برای مثال رضائزاد و رضایی (۲۰۱۳) در پژوهشی دریافته اند که تعداد چشمگیری از شرکت کنندگان در پژوهش آنها، برای اولین بار، از طریق استادان خود در دانشگاه، با واژه سرقت ادبی آشنا شده اند که این مطلب، به خوبی بیان کننده فقدان فرهنگ سازی در مدارس ماست؛ بنابراین، همان طور که مرآمارک و ملین^۱ (۱۹۹۳) بیان می کنند از طریق فرهنگ سازی از سطوح پایین، می توان این پدیده شوم را ریشه کن کرد (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

۲-۱۰-۸. برخورد با مؤسسات آموزشی بی کیفیت

رشد قارچ گونه مؤسسات آموزشی بی کیفیت که کسب درآمد و سود، عمده ترین هدف آن هاست، لطمات جبران ناپذیری به نظام آموزشی کشور وارد کرده است. این مؤسسات، معمولاً دارای

¹ Maramark & Maline

کادر آموزشی ضعیف و بی تجربه هستند که معمولاً برای ارتقای خود یا انجام پایان نامه های دانشجویان، کیفیت را فدای کمیت می کنند. صدور مجوز تأسیس مؤسسات علمی، می بایست نظام مندتر و با رعایت همه ضوابط علمی صورت پذیرد. نظارت مستمر و مسئولانه، برگزاری آزمون های استاندارد برای پذیرش دانشجو و رتبه بندی مؤسسات، به صورت شفاف، می تواند راهکارهای مناسبی برای ارتقای کیفیت این مؤسسات باشند (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضل شیری، ۱۳۹۶).

۲-۱۰-۹. ارتقای معیشت استادان و دانشجویان

ارتقای معیشت دانشجویان و استادان، این امکان را برای آنها مهیا می سازد تا تمام وقت، انرژی و تمرکز خود را بر روی تولید آثار علمی با کیفیت معطوف کنند. برخی از محققان خاطرنشان می کنند افرادی که علاوه بر فعالیت های پژوهشی، مجبور به کار کردن در محیط های غیر علمی نیز هستند، بیشتر مرتکب سرقت علمی می شوند (گرنیتز و لواوی، ۲۰۰۷؛ میگوال^۱، ۲۰۰۱). برآورده کردن این نیاز و رفع این نگرانی، فقط در محدوده اختیارات حوزه آموزش و نظام آموزشی نیست. این امر مسئله ای کلان است که با اصلاح نظام اقتصادی کشور و بهبود وضع معیشتی مردم، مرتفع خواهد شد.

۲-۱۰-۱۰. مقابله قاطع و جدی با پدیده پایان نامه و مقاله فروشی

در گزارش های اخیر که بسیار تکان دهنده و هشداردهنده برای همه به ویژه مسئولان ذی ربط است، پدیده شوم پایان نامه فروشی و مقاله فروشی در ایران، بسیار رایج و حتی عادی جلوه داده شده است (استون^۲، ۲۰۱۶). این پدیده شوم که به صورت علنی، در معابر و خیابان های شهرهایی نظیر تهران تبلیغ می شود، نمونه بارز ترویج و شایع بودن سرقت ادبی در ایران است که به شدت چهره جامعه علمی ایران را خدشه دار کرده است و بازخورد بسیار منفی بین

^۱ Miguel

^۲ Stone

جوانان علاقه‌مند به ادامه تحصیل و انجام فعالیت‌های علمی باکیفیت دارد و آنها را دلسرد می‌کند (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

۲-۱۰-۱۱. پذیرش تعداد متعارف دانشجو همراه با آزمون‌های استاندارد در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا

افزایش پذیرش دانشجو در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا، دانشجویان فارغ التحصیل بیکار بی‌شماری در کشور در این مقاطع تحصیلی به‌همراه داشته که برآوردن توقعات شغلی آنان امری غیرممکن به‌نظر می‌رسد. این امر موجب بی‌انگیزگی و دلسردی دانشجویان برای تلاش مضاعف و انجام فعالیت‌های پژوهشی باکیفیت می‌شود. از طرف دیگر، سهولت ورود به مقاطع تحصیلات تکمیلی، باعث می‌شود دانشجویانی با بنیه و توانایی‌های علمی ضعیف وارد این مقاطع شوند که توانایی‌های لازم برای انجام تحقیقات علمی باکیفیت را ندارند (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

۲-۱۰-۱۲. حساسیت بیشتر استادان به مقوله سرقت علمی

حساسیت بیشتر استادان به مقوله سرقت علمی و موارد مربوط به آن، دانشجویان را نیز به این مقوله حساس‌تر و جدی‌تر می‌سازد. نتایج بسیاری از تحقیقات انجام شده در ایران، نشان می‌دهد که عدم حساسیت و ملایمت استادان به تخلفات علمی دانشجویان منجر به افزایش آن‌ها می‌شود (احمدی، ۲۰۱۴؛ امیری و رزمجو، ۲۰۱۶؛ بابایی و نژادقنبر، ۲۰۱۷؛ رضائاد و رضایی، ۲۰۱۳). هنگامی که دانشجویان متوجه می‌شوند که استادان آن‌ها وقت زیادی صرف بررسی تکالیف دانشجویی نمی‌کنند (برنت^۱، ۲۰۰۲)، در صورت آشکار شدن تخلف به صورت جدی تنبیه نمی‌شوند (میو، ۲۰۱۰) و یا اینکه به رغم مواجهه با موارد آشکار سرقت ادبی استادان ترجیح می‌دهند وارد تنش و کشمکش با دانشجوی متخلف نشوند (جورکلاند و ونستام^۲، ۱۹۹۹) بیشتر به سمت سرقت علمی متمایل می‌شوند (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

^۱ Burnett

^۲ Bjorklund & Wenestam

۲-۱۰-۱۳. عدم اجبار استادان و دانشجویان برای چاپ مقاله

امروزه بسیاری از استادان، برای ارتقا و حتی استخدام رسمی در مؤسسه آموزشی خود، ملزم به چاپ تعداد زیادی مقاله علمی-پژوهشی، در مدت زمان محدود تعیین شده هستند (حبیب زاده^۱، ۲۰۰۸) و این فشار ناشی از اجبار استادان، به چاپ مقالات، نه تنها کمکی به پیشبرد اهداف والای پژوهش نمی‌کند، بلکه می‌تواند به تقلب و تخلفات بیشتر منجر شود (بهادری و همکاران، ۲۰۱۲).

استرس و فشار زیاد، عمل کرد و بازدهی استادان را هم در محیط علمی و هم در زندگی شخصی آنان، تحت الشعاع قرار می‌دهد و به شدت کاهش می‌دهد. دانشجویان نیز که بعضاً برای اخذ مجوز دفاع از پایان‌نامه، ملزم به چاپ مقاله مستخرج از پایان‌نامه خود هستند، به علت فشار و استرس ناشی از این کار که تأثیر بسیار منفی بر عملکرد آن‌ها می‌گذارد، ممکن است اصول اخلاقی تحقیق را زیر پا بگذارند و به سرقت ادبی متوسل شوند (محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری، ۱۳۹۶).

۲-۱۱. قوانین و آیین‌نامه‌های مربوط به سرقت علمی

مؤسسه‌های گوناگون در زمینه برخورد با بدرفتاری دانشگاهی استانداردها و آیین‌نامه‌های گوناگونی را وضع کرده‌اند، برای نمونه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

□ کمیته بین‌المللی ویراستاران نشریات پزشکی^۲ در راستای تدوین استانداردهای لازم برای انتشارات زیست‌پزشکی^۳ به دنبال جلوگیری از فعالیت‌های نویسندگی نامناسب و غیر اخلاقی از طریق ملزم کردن نشریات به پرسش‌های مفصل در مورد نقش واقعی هر نویسنده در تدوین مقاله مربوطه، است.

□ کمیته اخلاق انتشارات^۴ توصیه می‌کند که ویراستاران نشریات سیستم‌های نویسندگی و همکاری خود انتخاب نمایند که مروج بهین تجربه‌ها باشد (برای مثال فهرستی منتشر

^۱ Habibzadeh

^۲ International Committee of Medical Journal Editors(ICMJE)

^۳ biomedical

^۴ Committee on publication ethics

نماید که در گذشته چه کسانی مرتکب این کار شده‌اند) و جلوی بد رفتاری (مانند سرقت علمی) را بگیرد و پیشنهاد می‌کند که زمانی که راستی یک پژوهش زیر سؤال رفت، خطاها و عبارات نادرست یا گمراه‌کننده باید بدون معطلی تصحیح شده و جریمه‌ها مشخص و برجسته شوند.

«بنیاد علوم اروپا»^۱، بخشی به نام تمامی دانشگاه‌های اروپایی^۲ دارد، که فدراسیون اروپایی متشکل از دانشگاه‌های ملی علوم و علوم انسانی است و ۵۳ عضو از ۴۰ کشور دارد. این فدراسیون در سال ۱۹۹۴ به منظور ترویج تبادل اطلاعات و تجربه میان دانشگاه‌ها؛ ارائه توصیه‌های دانشگاه‌های عضو در زمینه علم و جامعه؛ و ترویج استانداردهای اخلاقی متعالی و سطح بالا در زمینه علم و پژوهشگری، تأسیس شد. این فدراسیون قواعد اروپایی را در راستای صداقت پژوهشی منتشر نموده است (بنیاد علوم اروپا، ۲۰۱۱). در این سند زیر قواعد مرتبط با انتشارات بیان می‌کند که نویسندگی باید تنها بر اساس نقش خلاقانه و همچنین انجام کارهای قابل توجه (مانند کمک به طراحی، گردآوری داده‌ها، تحلیل داده‌ها، یا ارائه گزارش‌گری و نه به خاطر بازبینی کلی بر گروه پژوهشی یا ویرایش متن) باشد. تمامی نویسندگان به طور کامل مسئول محتوای مواد منتشر شده هستند مگر این که مشخص شود که آن‌ها تنها مسئول بخش خاصی از مطالعه یا سند منتشر شده هستند. در کنار این قواعد، کمیته بین‌المللی ویراستاران نشریات پزشکی نیز رهنمودهایی را برای اطمینان از بیان نام افرادی که نقش قابل توجهی در طراحی، انجام و تحلیل مطالعه، و همچنین نوشتن مقاله داشته‌اند، به عنوان نویسنده ارائه کرده است. این رهنمودها سه معیار را مشخص کرده‌اند و بیان نام شخصی به عنوان نویسنده منوط به داشتن این سه معیار است (هامر^۳، ۱۹۷۶):

- کمک قابل توجه به مفهوم‌سازی و طراحی، فراهم کردن داده‌ها، یا تحلیل و تفسیر داده‌ها؛
- تهیه پیش‌نویس مقاله یا ویرایش نقادانه محتوای فکری دارای اهمیت؛
- تأیید نهایی نسخه‌ای که باید منتشر شود.

در این زمینه، «اسکات»^۴ معتقد است که به طور معمول همه دانشگاه‌ها فرایندهای مشخصی برای رسیدگی به این نوع بدرفتاری‌های دانشگاهی دارند، اما واقعیت آن است که سطح جزئیات

^۱ European Science Foundation (ESF)

^۲ All European Academies (ALLEA)

^۳ Hammer

^۴ Scott

آیین‌نامه‌های دانشگاهی نیز با همدیگر متفاوت است. از این رو است، برخی دانشگاه‌ها با این پدیده بسیار سخت‌گیرانه برخورد می‌کنند و برخی دیگر نه. برای مثال، دانشگاه «وایومینگ» در ایالات متحده مقررات بسیار سخت‌گیرانه‌ای را برای مقابله با پدیده بدرفتاری دانشگاهی پیش‌بینی کرده است. پس از توضیح مصادیق بدرفتاری دانشگاهی در آیین‌نامه این دانشگاه (که در بخش پیشین مورد بحث قرار گرفت)، مجازات افرادی را که درگیر این گونه رفتارها می‌شوند به صورت زیر برمی‌شمارد (اسکات، ۲۰۰۰):

- _ در صورت صلاحدید استاد درس، نمره «اف» برای درسی که دانشجو در ارتباط با آن مرتکب بدرفتاری دانشگاهی شده در نظر گرفته می‌شود، یا دانشجو باید تکلیف دیگری برای گذراندن آن درس ارائه دهد؛
 - _ اگر دانشجو دو بار - در زمان‌های گوناگون یا در درس‌های متفاوت - مرتکب بدرفتاری دانشگاهی شود، به مدت یکسال از ادامه تحصیل در دانشگاه تعلیق خواهد شد؛
 - _ تحریم‌های بیشتر، مانند قطع کمک هزینه تحصیلی، و ... نیز ممکن است اعمال شود.
- برخی از کشورهای توسعه‌یافته به خوبی خطر تأثیرات مضر این آسیب را درک کرده و طرح‌هایی ملی برای بررسی این چالش راه‌اندازی و هدایت کرده‌اند. انگلستان یکی از نمونه‌های موفق این کشورها است که از اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی شروع به بررسی ابعاد این مسئله کرده است. کمیته مشترک نظام‌های اطلاعات یا «جیسک»^۱ حمایت مالی و پژوهشی طرح‌هایی به همین منظور را متقبل شده است (موری و راول^۲، ۲۰۰۹).

۲-۱۲. راه‌های کشف و تشخیص سرقت علمی

شاید در گذشته، بررسی‌های انسانی و آشنایی با کتاب‌ها و منابع علمی، تنها راه تشخیص سرقت علمی بود و بسیاری از نمونه‌های دست‌برد به آثار و نوشته‌های دیگران، از چشم‌ها دور می‌ماند؛ اما امروزه با پیشرفت فناوری اطلاعات و با استفاده از نرم‌افزارهای دقیق و حساس، به راحتی می‌توان موارد سرقت علمی را شناسایی کرد. شیوه کار نرم‌افزارهای کشف و تشخیص سرقت علمی، غالباً به

^۱ Joint Information Systems Committee (JISC)

^۲ Murray & Rowell

این ترتیب است که نخست متن همه کتاب‌ها، مقاله‌ها و پایان‌نامه‌ها را در بانک‌های اطلاعاتی ذخیره می‌کنند و سپس امکان بررسی و مقایسه نوشته مورد نظر، اعم از: کتاب، مقاله یا پایان‌نامه را با محتوای بانک‌های اطلاعاتی فراهم می‌آورند. بر اساس الگوریتم‌ها و دستورالعمل‌هایی که نرم‌افزار بر اساس آن کار می‌کند، مشابهت‌های احتمالی متن مورد نظر با متون موجود در بانک‌های اطلاعاتی مشخص می‌شود. نرم‌افزار می‌تواند مواردی را که نویسنده از متون و منابع دیگر استفاده نموده، اما به‌درستی به آن استناد نکرده است، مشخص کند (سلیمانی پور و حیدری، ۱۳۹۳).

امروزه در جهان نرم‌افزارهای بسیاری طراحی شده است که به کار همانندجویی متون علم می‌آید. در بیشتر دانشگاه‌های معتبر از این نرم‌افزارها برای بررسی تکالیف درسی، پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها و مقاله‌ها دانشجویان و محققان استفاده می‌شود. بدین صورت که متن ارایه شده با محتوای موجود در پایگاه‌های مرتبط مطابقت داده می‌شود و اگر تشابه بیش از حد معینی باشد، نشان می‌دهد که یکی از متون از رو دیگری نگاشته شده و سرقت علمی صورت گرفته است. درواقع به کمک فناوری، امروزه روش‌های شناسایی سرقت علمی ماشینی شده است و به صورت خودکار انجام می‌شود.

نرم‌افزارهایی که برای کشف سرقت علمی از طریق اینترنت در دسترس هستند به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند:

۱- نرم افزارهایی که برای کشف سرقت علمی در برنامه‌های رایانه‌ها به کار می‌روند؛ مانند نرم‌افزار ماس^۱ که الکس آیکن^۲ در سال ۱۹۹۴ آن را طراحی نمود و می‌تواند کدهای نوشته شده در برنامه‌هایی همچون سی، جاوا، سی پلاس و... را تحلیل و شباهت این برنامه‌ها با برنامه‌های دیگر را مشخص کند و کاربرد اصلی آن در آشکارسازی دزدی از برنامه‌های رایانه‌ای است. این نرم‌افزارها در سیستم‌های یونیکس و ویندوز قابل اجراست.

۲- نرم‌افزارهایی که برای کشف دستبرد علمی در اسناد متنی به کار می‌روند. مرادی و قربانی بوساری (۱۳۹۳)، معروف‌ترین نرم‌افزارهای تشخیص سرقت علمی را شناسایی کرده‌اند. برخی از این نرم‌افزارها و پایگاه‌ها، به صورت رایگان به کاربران ارائه خدمات می‌کنند و خدمات برخی دیگر در برابر دریافت هزینه خواهد بود: مانند آنتی‌پلیجریست^۳، داک‌کوب^۱،

^۱ moss

^۲ Alex Aiken

^۳ www.anticutandpaste.com

کپی‌اسکپ^۲، ترنیتین^۳، اسمال‌تولز^۴، داست‌بالز^۵، آکادمیک پلیجریزم^۶، پلچ‌اسکن^۷، پلیجریزم دیتکت^۸ و آی‌تنتیکیت^۹. در بیشتر موسسه‌های آموزشی و دانشگاه‌ها به ویژه در آمریکا مانند دانشگاه بوستون از ترنیشن استفاده می‌شود. در ادامه به معرفی برخی از نرم‌افزارهای تشابه یاب متون در جهان و ایران می‌پردازیم.

۱-۱۲-۲. نرم‌افزار ترنیشن (Turnitin)

استفاده از خدمات نرم‌افزار ترنیشن رایگان نمی‌باشد. هر دانشگاهی که بخواهد از این محصول استفاده نماید، می‌بایست اشتراک آن را خریداری کند. در بیشتر دانشگاه‌های و مراکز بزرگ پژوهشی دنیا این نرم‌افزار استفاده می‌شود و دسترسی برای استادان و اعضای هیئت علمی فراهم شده است. معمولاً دسترسی برای دانشجویان وجود ندارد و هردانشجویی بخواهد از امکانات این نرم‌افزار استفاده کند می‌بایست از استادان خود اقدام کنند. نرم‌افزار مقالات و تکالیفی که استادان در آن وارد می‌کنند را با بانک اطلاعاتی که از محتواهای مختلف گردآوری شده است مقایسه می‌کند و میزان تشابه را گزارش می‌دهد.

این نرم‌افزار، ابزاری استاندارد برای شناسایی سرقت علمی است که به میزان زیادی توسط جوامع دانشگاهی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این نرم‌افزار، نه تنها می‌تواند وقوع سرقت علمی در نوشته را تشخیص و نشان دهد، بلکه قادر است به طور دقیق میزان و درصد سرقت علمی را نیز نمایش دهد. نرم‌افزار فوق به حدود پنج بلیون صفحه وب، و حدود ده میلیون مقاله، مجله، و کتاب در پایگاه اطلاعاتی خود مجهز است. این نرم‌افزار می‌تواند مقاله و متن داده شده به آن را بررسی و بخش‌هایی که دقیقاً بر اساس متون دیگر نوشته شده است را برجسته کرده و نمایش دهد. به عبارت دیگر، اصیل بودن یا کپی بودن مطالب را مشخص می‌کند. اصیل بودن به این معناست که مطالب موجود در مقاله، برای اولین بار نوشته شده‌اند و از متون دیگر کپی‌برداری و یا حتی ترجمه نشده‌اند. متون کپی‌برداری

¹ www.doccop.com

² www.copyscape.com

³ www.turnitin.com

⁴ www.smallseotools.com/plagiarism

⁵ www.dustball.com/cs/plagiarism

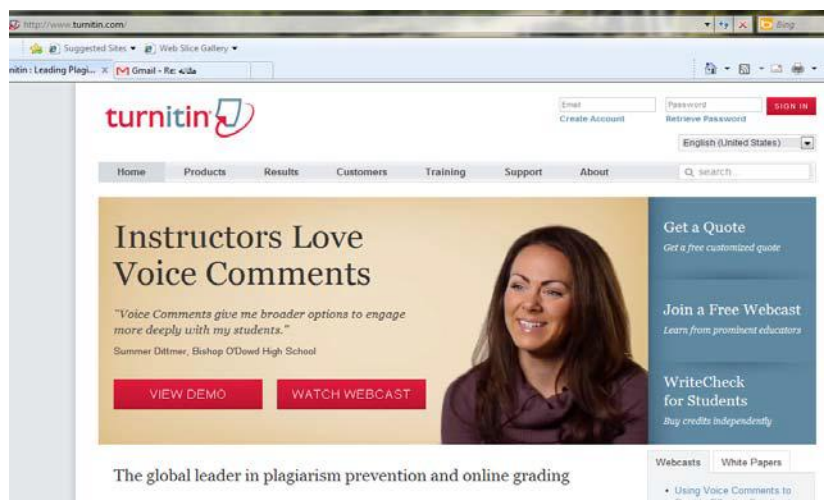
⁶ www.academicplagiarism.com

⁷ www.plagscan.com

⁸ www.plagiarism-detect.com

⁹ www.ithenticate.com

شده نیز حاصل باز تولید آثار و نوشته‌های دیگران هستند (حسینی، ۱۳۹۱، به نقل از سیوی^۱، ۲۰۰۸، ص. ۵-۶)

تصویر ۱- نمایی از نرم‌افزار ترنیشن

۲-۱۲-۲. نرم‌افزار ایوتو (Eve 2)

ابزار نیرومند دیگری است که به استادان و معلمان در همه سطوح نظام آموزشی اجازه می‌دهد احتمال سرقت علمی دانشجویان خود را از محیط وب، بررسی کنند. نرم‌افزار ایوتو است. این نرم‌افزار مقاله‌ها را به شکل متن ساده می‌پذیرد و پیوندهایی را به صفحات وبی که دانشجو از آن دزدی کرده است، فراهم می‌کند. اگر شواهدی را دال بر سرقت علمی بیابد، نشانی اینترنتی سایت مربوط را ثبت می‌کند. پس از اینکه جستجو کامل شد، گزارش کاملی از صفحاتی را که دستبرد علمی از آن‌ها صورت گرفته، به استاد نشان می‌دهد. همچنین، قسمت‌هایی از مقاله‌ی دانشجو را که با سرقت علمی نوشته شده است، به صورت برجسته نمایش می‌دهد (حسینی، ۱۳۹۱)

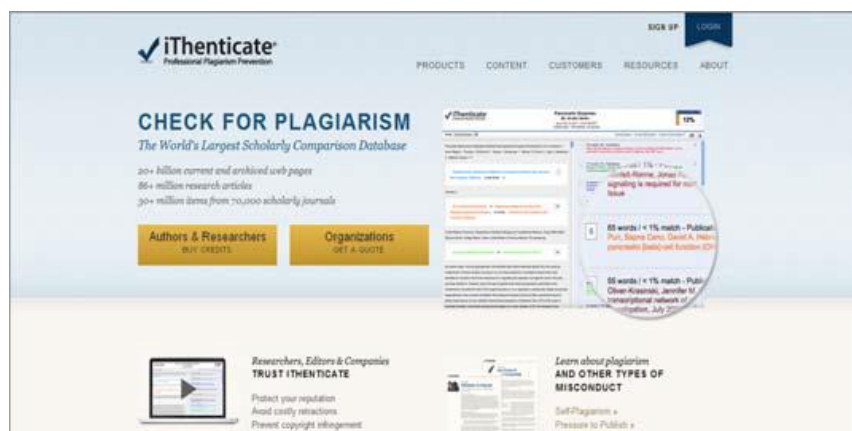
۲-۱۲-۳. نرم‌افزار آیتنتیکت (Ithenticate)

این نرم‌افزار، یک نرم‌افزار شناسایی سرقت علمی است که به نویسندگان و پژوهشگران کمک می‌کند قبل از اینکه مقاله خود را برای چاپ ارسال نمایند از اصالت اطلاعات آن مطمئن شوند. به کمک این نرم‌افزار پژوهشگر می‌تواند دست‌نوشته‌های خود را به نرم‌افزار بدهد تا آن را با رکوردهای موجود - بیش از بیست بلیون صفحه وب، یکصد و شانزده میلیون متن، و نزدیک به سیصد مقاله پژوهشی - مقایسه و نتیجه را در مدت چند دقیقه به او نشان دهد. مخاطبان این نرم‌افزار می‌توانند

¹ Siwei

بررسی دانش و دلایل دانشجویان درباره سرقت علمی و رایانه‌های مناسب □ ۵۵

نویسندگان، پژوهشگران، ویراستاران، کتابداران، و حتی افراد عادی باشند و از آن برای جلوگیری از ارتکاب سرقت علمی استفاده نمایند (حسینی، ۱۳۹۱).

تصویر ۲- نمایی از نرم‌افزار آیتنتیکت

۲-۱۲-۴. نرم‌افزار رایت چک (writecheck)

این نرم‌افزار به دانشجویان کمک می‌کند نوشته‌های خود را از لحاظ سرقت علمی و شیوه صحیح استناد به منابع، گرامر، و نیز صحیح نوشتن واژه‌ها بررسی و اصلاح نمایند. ویژگی بسیار مطلوب این نرم‌افزار استفاده آسان و کاربر پسند بودن آن است (حسینی، ۱۳۹۱).

تصویر ۳- نمایی از نرم‌افزار رایت چک

۲-۱۳. نرم‌افزارهای کشف سرقت علمی در ایران

از سامانه‌های مشابه‌یاب و کشف سرقت علمی در ایران می‌توان به سامانه سمیم و سامانه همانندجو اشاره کرد:

۲-۱۳-۱. سامانه مشابه یاب متون نور (سمیم)

سامانه مشابه یاب متون نور (سمیم) به عنوان نخستین سامانه پیش گیری از سرقت علمی در ایران، به تازگی در مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، ایجاد و راه اندازی شده است. بخشی از ویژگی های سامانه سمیم نور به قرار ذیل می باشد؛ این ویژگی ها از اطلاعات موجود در پایگاه اینترنتی سمیم نور گرفته شده است:

- یافتن مقاله های مشابه با مقاله کاربر؛
 - نمایش درصد مشابهت متون، به صورت کلی و به تفکیک مقالات؛
 - عدم گزارش موارد کوتاه و پرتکرار؛
 - مقاوم در برابر تغییر: چنانچه کاربر، قسمتی از متن را تغییر داده باشد، همچنان می توان مشابهت ها را یافت؛
 - نمایش محل دقیق مشابهت میان دو مقاله و مقایسه آنها؛
 - امکان مقایسه مقاله کاربر و مقاله های مشابه، به صورت دو پنجره جداگانه.
- بانک اطلاعاتی سامانه سمیم نور، شامل صدها هزار مقاله تمام متن حوزه علوم انسانی ارائه شده در پایگاه مجلات نورمگز است و نسخه آزمایشی آن^۱ در دسترس کاربران قرار دارد. در گام های پسین، بانک اطلاعاتی این سامانه با داده های بیشتری شامل ده ها هزار کتاب و منبع ارائه شده در نرم افزارهای مرکز، و همچنین کتابخانه دیجیتال نور (نورلایب) گسترش خواهد یافت و قابلیت های آن بهینه سازی خواهد شد. با فراهم سازی امکان اتصال این سامانه به بانک های اطلاعاتی سایر رشته ها، می توان دامنه کار این سامانه را گسترش داد. این سامانه، به سردبیران و داوران مجله های علمی، برای جلوگیری از سرقت های آشکار علمی، کمک شایانی می کند (مرادی و قربانی بوساری، ۱۳۹۳).

۲-۱۳-۲. سامانه همانندجو

در پاسخ به خواست جامعه علمی کشور برای پیش گیری از بدرفتاری های علمی، به ویژه سایه نویسی و دستبرد علمی در تدوین پایان نامه ها و رساله های تحصیلات تکمیلی، ایرانداک سامانه ی آزمایشی «همانندجو» را با پشتوانه ی متن کامل و در حال افزایش بیش از ۱۰۰ هزار عنوان از تازه ترین پایان نامه ها و رساله ها (۱۳۸۷-۱۳۹۳) در هفته ی پژوهش سال ۱۳۹۳ راه اندازی نمود و در اختیار

¹ samimnoor.ir

دانشگاه‌های صنعتی اصفهان، علامه طباطبائی، تربیت مدرس، فردوسی مشهد، آزاد اسلامی (تهران مرکز) قرار داد. همانندجویی در نوشتار پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها، گامی در کمک به نگه‌داشت حقوق پدیدآوران و گسترش علم و فناوری و زمینه‌سازی برای دسترسی آزاد همگان به اطلاعات است. «همانندجو» با جست‌وجوی خودکار در متن کامل پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها موجود در ایرانداک، نوشته‌های همانند را بازیابی و اندازه‌ی همانندی و منبع اطلاعات همانند را نمایش می‌دهد. هدف از راه‌اندازی آزمایشی این سامانه با امکانات محدود، افزون بر شناخت کاستی‌ها و برطرف کردن آنها برای این پژوهشگاه، آشنایی استادان گرامی با قابلیت‌های آن و یاری آنها در شناخت همانندهاست. پس از دوره‌ی کوتاه اجرای آزمایشی، قابلیت‌های ارزشمند دیگری در این سامانه در اختیار همه‌ی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌های کشور قرار خواهد گرفت.

برای کاربری آزمایشی این سامانه، استادان گرامی با معرفی دانشگاه‌های یاد شده به عضویت این سامانه در می‌آیند و گذرواژه به رایانامه‌ی ایشان فرستاده می‌شود. از آن پس، استادان گرامی می‌توانند پس از ورود به سامانه، نوشته‌های دانشجویان خود را بارگذاری و نتیجه را در کوتاه‌ترین زمان ممکن دریافت کنند (سامانه تیک^۱، ۱۳۹۵).

۲-۱۴. پژوهش‌های منتشر شده در داخل ایران

نخعی و سیدحسینی (۱۳۸۴)، با انجام دادن پیمایشی در بین دانشجویان پزشکی، نظرهای آنان را در مورد تقلب در امتحانات جويا شدند. آن دو با معرفی "حضور فرد دیگری در جلسه امتحان" به عنوان مردودترین نوع تقلب و "در جریان قرار ندادن استاد هنگامی که به اشتباه در ورقه او نمره زائد داده شده باشد" به عنوان مورد تأییدترین نوع تقلب، اشاره میکنند که از دیدگاه تعداد شایان توجهی از دانشجویان (حدود ۵۰ درصد) برخی از انواع تقلب مورد تأیید بود.

در پژوهش دیگری نخعی و نیکپور (۱۳۸۴) نظرهای دانشجویان سال آخر رشته پزشکی را درباره فریبکاری پژوهشی در نگارش پایان‌نامه جويا شدند. جعل داده‌ها و دستکاری نتایج با میانه به ترتیب ۳۷ و ۴۰ درصد و سرقت ادبی بین ۲۵ تا ۵۰ درصد و همچنین نتیجه ۵۸ درصدی در مورد

¹ <http://tik.irandoc.ac.ir/about.aspx>

"کپی گرفتن برخی مطالب پایان نامه از سایر منابع"، یافته‌های این پایان نامه هستند که بسیار تأمل برانگیز و نگران کننده محسوب می‌شوند.

شمس‌آرا (۱۳۸۷) در پایان‌نامه‌ای با عنوان بررسی میزان استفاده و اعتبارسنجی منابع وبی در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد به بررسی میزان استفاده و اعتبارسنجی منابع وبی در پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، در چهار حوزه علوم، علوم انسانی، کشاورزی و مهندسی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که به‌طور کلی میزان استفاده از منابع وبی در پایان‌نامه‌های چهار حوزه تحصیلی ۳۳ درصد می‌باشد که تفاوت بین این چهار حوزه از نظر میزان استفاده معنادار می‌باشد. همچنین بیشترین درصد منابع وبی مورد استناد حوزه‌های علوم انسانی و علوم پایه مربوط به مقالات بوده است. به استثنای حوزه تحصیلی علوم انسانی، روند استناددهی به منابع وبی در طول پنج سال مورد مطالعه صعودی نبوده و تقریباً ثابت باقی مانده و در همه حوزه‌های تحصیلی منابع وبی خارجی بیشترین درصد استناددهی را به خود اختصاص می‌دهند.

پریزاد (۱۳۸۸) پژوهشی تحت عنوان "مقایسه نگرش و عملکرد دانشجویان پزشکی مقطع بالینی در زمینه تقلب شامل کلیه انواع تقلب امتحانی، تقلب در بالین، تقلب در نوشتن پژوهش و مقاله" را با هدف تعیین شیوع انواع تقلب (تقلب در امتحان، در دوره بالینی و نوشتن پایان‌نامه و مقالات) در بین دانشجویان پزشکی سه سال آخر دانشکده پزشکی شیراز بر اساس گزارش خود آنان و تعیین نگرش آنان نسبت به برخی از موارد تقلب انجام داد. نمونه پژوهش شامل ۱۳۶ نفر دانشجوی پزشکی (سه سال آخر) بود. جمع‌آوری داده‌ها توسط پرسشنامه‌ای که روایی و پایایی آن مورد تأیید قرار گرفته بود صورت گرفت. این پرسشنامه شامل سیزده نوع از موارد رفتارهای تقلب‌آمیز در دانشجویان پزشکی است که در آن از دانشجویان خواسته شد علاوه بر اینکه نظر خود را در مورد درست یا نادرست بودن رفتار بیان کنند اینکه این عمل را انجام داده‌اند یا نه را نیز ذکر کنند. داده‌ها پس از جمع‌آوری توسط نرم‌افزار آماری اسپاس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد ۶۴ درصد پاسخ‌دهندگان مرد و بقیه زن بودند. در مورد عملکرد دانشجویان در زمینه تقلب، بیش از ۸۰ درصد از دانشجویان کپی کردن از دست دانشجوی مجاور در طول امتحان را حداقل یک‌بار در دوره دانشجویی

خود تجربه کردند . همچنین ۲۵ درصد از دانشجویان در نوشتن پایان نامه و مقاله حداقل یک نوع سرقت علمی را مرتکب شده اند. در حالی که ۷۸ درصد از آنان سرقت علمی را مردود و نادرست می دانند، عملکرد دانشجویان پزشکی در بالین هم نشان داد که ۵۰ درصد از دانشجویان در طول دوره بالینی خود حداقل یک بار تقلب کرده اند . این در حالی است که اکثریت دانشجویان (بیش از ۹۰ درصد) تقلب در دوره بالینی را عملی نادرست می دانند. این مطالعه نشان داد که میزان ارتکاب تقلب در دانشجویان دختر به طور معناداری کمتر بود . همچنین در دانشجویان مقطع تحصیلی پایین تر تقلب به میزان کمتری دیده شد. از طرفی نگرش دانشجویان در مقطع تحصیلی پایین تر نسبت به دانشجویان در مقطع تحصیلی بالاتر این گونه بود که این دانشجویان بیشتر این رفتارهای تقلب آمیز را نادرست می دانند. تقلب یک مشکل جدی آموزشی و اخلاقی است، لذا با در نظر گرفتن نتایج به دست آمده ، اولویت دادن فوری به مهار پدیده تقلب در همه سطوح در بین دانشجویان ضرورت دارد.

نخعی و همکاران (۱۳۸۹) طی پژوهشی کیفی آیین نامه ای را برای دسته بندی و اعمال جرائم از نوع سوء رفتارهای پژوهشی به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی پیشنهاد داده اند. آنها انواع مختلف سوء رفتارهای پژوهشی (اغلب مربوط به رشته های در حال تدریس در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی) را به سه نوع خفیف، متوسط و شدید و در مجموع ۴۸ مورد مجزا دسته بندی کرده اند و مجازات های پیشنهادی خود را برای هر یک از این انواع سوء رفتار پژوهشی (از احضار و اخطار شفاهی گرفته تا بازنشستگی پیش از موعد با تقلیل مرتبه و پایه) ارائه داده اند.

رجب زاده عصارها (۱۳۹۰) در پایان نامه کارشناسی ارشد خود به بررسی میزان شناخت دانشجویان و اعضای هیئت علمی دانشگاه تهران با مقوله سوء رفتارهای پژوهشی پرداخته است. نتایج پژوهش وی نشان داد که پژوهشگران دانشگاه تهران اگر چه به صورت خود اظهاری عنوان کردند که با انواع و تعاریف سوء رفتارهای پژوهشی آشنایی دارند اما بیش از ۶۰ درصد آنان اظهار داشتند که در محیط دانشگاهی خود به میزان قابل توجهی شاهد سوء رفتارهای پژوهشی بوده اند. پژوهشگران دانشگاه تهران، برای پیشگیری از ارتکاب سوء رفتارهای پژوهشی در آثار خود اعتماد زیادی به

مشاوره با صاحب نظران (۵۸ درصد) دارند. تنها ۱۶ درصد از پژوهشگران دانشگاه تهران، در مورد زیاد بودن احتمال ارتکاب سوء رفتارهای پژوهشی در بین پژوهشگران ایران نظر مخالف داشتند و نسبت به احتمال ارتکاب سوء رفتار پژوهشی در آثار خود مخالفت بیشتری (۳۵ درصد) نشان دادند.

خوشرو (۱۳۹۰) در پایان نامه‌ای با عنوان بررسی دلایل شخصی و موقعیتی سرقت ادبی در میان دانشجویان کارشناسی ارشد زبان انگلیسی ایرانی، به بررسی دلایل ارتکاب به سرقت علمی در میان دانشجویان کارشناسی ارشد زبان انگلیسی و همچنین رابطه‌ی بین میزان سرقت علمی و متغیرهایی می‌پردازد که در ادبیات تحقیق به ارتباط آنها اشاره شده است. نتایج پژوهش نشان داد که سرقت علمی در میان دانشجویان مورد نظر کاملاً رایج است و ایشان درک کافی از انواع مختلف سرقت علمی ندارند. همچنین بین میزان شیوع سرقت علمی و متغیرهای جمعیت‌شناختی از قبیل سن و جنس، و متغیرهای فردی همچون معدل دانشگاهی، میزان ساعات کاری برای کسب درآمد هفتگی، و اصرار برای کسب نمرات بالای درسی، همبستگی مشاهده نشد. با این وجود میان متغیرهایی همچون درک از سرقت علمی و جدیت ادراکی با میزان شیوع سرقت علمی همبستگی منفی وجود دارد. عمده‌ترین دلایل مطرح شده برای ارتکاب به سرقت علمی توسط دانشجویان عمدتاً مربوط به مسائل آموزشی می‌شوند. علاوه بر این با در نظر گرفتن همبستگی‌های سرقت علمی و ماهیت غیر عمدی بیش از نیمی از موارد گزارش شده از سرقت علمی توسط دانشجویان، نتیجه‌گیری می‌شود که شیوع بالای سرقت علمی در میان دانشجویان مورد نظر به طور عمده به مسائل آموزشی مربوط می‌شود.

سهرابی، قلی پور، و محمد اسماعیلی (۲۰۱۱) در پژوهشی تلاش کردند تا دریابند از نظر دانشجویان ایرانی، دسترسی به فناوری روز و اینترنت چه تأثیراتی بر سرقت ادبی دارد. آن‌ها با استفاده از روشی کیفی و مصاحبه نیمه ساختاری بیست دانشجو به نتایج ذیل رسیدند. ارتکاب سرقت ادبی برای اجتناب از عدم قطعیت (اطمینان‌طلبی)، گرایش به استفاده از میان بر برای تحقق پیشرفت و موفقیت، مدرک‌گرایی، الگوبرداری از اعضای هیئت علمی، و سرقت ادبی به نام عدالت. همچنین بررسی داده‌های برگرفته از ۱۸۰ دانشجو نشان داد که ویژگی شخصیتی همچون وجدان کاری فرد را از ارتکاب سرقت ادبی با استفاده از فناوری روز و اینترنت باز می‌دارد.

حسینی (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی میزان درک اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته کتابداری و اطلاع رسانی ایران از مفهوم سرقت علمی به روش پیمایش توصیفی و با ابزار پرسشنامه محقق ساخته پرداخت. یافته ها نشان داد بیشترین میزان سرقت علمی در مصداق سرقت از خود رخ داده است و کمترین میزان مصداق سرقت علمی به صورت غیر مستقیم است. به طور کلی بین درک اعضای هیئت علمی و دانشجویان از برخی مصادیق سرقت علمی اختلاف معناداری مشاهده شد. اعضای هیئت علمی درک بیشتری از مصادیق سرقت علمی داشتند.

فعلی و همکاران (۱۳۹۱) پژوهشی را با هدف سنجش نگرش و رفتار دانشجویان در زمینه سرقت علمی در میان دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس انجام دادند. روش پژوهش توصیفی- همبستگی و ابزار آن پرسشنامه ای ساختارمند حاوی سؤال های بسته بود. جامعه آماری مورد نظر شامل کلیه دانشجویان (کارشناسی ارشد و دکتری) دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس بود که حداقل دو نیمسال تحصیلی را گذرانده بودند (۵۵۹ نفر). نتایج توصیفی تحقیق نشان داد که میزان نگرش و رفتار بیشتر دانشجویان در زمینه سرقت علمی به ترتیب در سطوح «نسبتاً نامساعد و متوسط» بود. همچنین، یافته های تحقیق نشان داد که بین رفتار دانشجویانی که در کارگاه های آموزشی مقاله نویسی شرکت کرده و آنهایی که شرکت نکرده اند، در خصوص سرقت علمی تفاوت معناداری وجود دارد.

احمدی (۲۰۱۲) در تحقیقی به بررسی وضعیت تقلب در امتحانات ۱۳۲ زبان آموز ایرانی پرداخت. نتایج پژوهش حکایت از رایج بودن تقلب در امتحانات بین زبان آموزان دانشگاهی ایران داشت. دانشجویان عدم آمادگی برای امتحان، مشکل بودن امتحانات، کمبود وقت، و مدرسان آسان گیر و بی توجه را مهم ترین علل این رفتار خود عنوان کردند. این پژوهش همچنین نشان داد گفت و گو با افراد مجاور، کپی برداری از پاسخ های دیگر دانشجویان، و استفاده از ایما و اشاره رایج ترین روش های تقلب بین زبان آموزان ایرانی محسوب می شوند.

رجب زاده عصارها و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی میزان آشنایی پژوهشگران دانشگاه تهران با تعریف ها، مفاهیم و مصادیق تخلفات و سوء رفتارهای پژوهشی پرداختند. این

پژوهش که از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر گردآوری اطلاعات از نوع پیمایش توصیفی است، با استفاده از ابزار پرسشنامه (محقق ساخته) به صورت خوداظهاری، میزان آشنایی اعضای نمونه با مقوله تخلفات پژوهشی را بررسی کرد. نتایج پژوهش نشان داد که پژوهشگران دانشگاه تهران، به طور کلی معتقدند با مفاهیم و مصادیق سوءرفتارهای پژوهشی آشنایی بالایی دارند. اعضای نمونه، در عین حال که اذعان می کنند آموزش منسجمی در این زمینه ندیده اند، معتقدند قانون های کافی و مناسب در زمینه پیشگیری و برخورد با سوءرفتارهای پژوهشی وجود ندارد. از لحاظ جنسیت، تفاوت آماری معناداری در شناخت زنان و مردان از مقوله سوءرفتارهای پژوهشی وجود ندارد، اما اعضای نمونه، میزان ارتکاب سوءرفتارهای پژوهشی را در مردان، بیش از زنان می دانند. علاوه بر این پژوهشگران دانشگاه تهران، اظهار کرده اند که احتمال ارتکاب ناآگاهانه سوءرفتارهای پژوهشی در بین پژوهشگران ایرانی زیاد است و در مقابل احتمال کمی برای ارتکاب سوءرفتار پژوهشی در آثار خود قائل هستند.

زمانی، عظیمی، و سلیمانی (۱۳۹۲) نیز در پژوهشی به شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر سرقت علمی دانشجویان دانشگاه اصفهان پرداختند. در این پژوهش که با روش توصیفی پیمایشی صورت گرفت با ابزار پرسشنامه به گردآوری داده ها پرداخته شد. یافته های این پژوهش نشان داد که مدرک گرایی و توجه زیاد به نمره اولین و مهم ترین عامل تاثیرگذار بر سرقت علمی دانشجویان است. رضانژاد و رضایی (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی برداشت ها، علل و میزان آگاهی دانشجویان زبان ایرانی از سرقت ادبی و نگرش استادان آنها در این زمینه پرداختند. ۱۲۲ دانشجوی مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته مترجمی، ادبیات، زبان شناسی، و آموزش زبان انگلیسی، با تکمیل پرسشنامه در این تحقیق شرکت کردند. به طور کلی، نتایج تحقیق آنها نشان داد که دانشجویان زبان، دیدگاه های متفاوتی به مفهوم سرقت ادبی داشتند و استفاده از کلمات دیگران به عنوان کلمات خود را سرقت ادبی می دانستند ولی استفاده از ایده و نظرهای دیگران را به صورت ایده خود را سرقت ادبی قلمداد نمی کردند. دانشجویان کپی برداری از کار علمی دوست خود را عملی نادرست دانستند و بر این باور بودند که استادان به جای بررسی دقیق و موشکافانه، در مورد

سارقان ادبی، صرفاً به حدس و گمان در این مورد بسنده می‌کنند. این پژوهش همچنین نشان داد که دانشجویان ایرانی، به علل مختلف، دست به سرقت ادبی می‌زنند ولی سهولت سرقت ادبی، عمده‌ترین علت عنوان شده بود.

رشیدیان، خانجانی و مبشر (۱۳۹۳) پژوهشی تحت عنوان "تجربیات دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم پایه از سوء رفتارهای پژوهشی در زمینه انتشار نتایج پژوهش" را با هدف بررسی تجربیات پژوهشگران از علل بروز و راهکارهای مقابله با سوء رفتارهای پژوهشی انجام دادند. روش مطالعه کیفی و از نوع تحلیل محتوای ارتباطی بود. نمونه‌گیری هدفمند انجام شد و تعداد ده مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند با دانشجویان دکتری انجام گرفت. آنالیز داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار اپن کد^۱ انجام شد. یافته‌ها در خصوص سه حیطه عمده موارد ارتکاب علل ارتکاب و راهکارهای مقابله با آنها نشان داد سیستم ارزشیابی کمی، بی‌اطلاعی از قوانین، عدم وجود قوانین واضح و مشخص برای مجلات از مهم‌ترین علل ارتکاب بودند. همچنین برقراری سیستم ارزشیابی کیفی، افزایش آگاهی و فرهنگ‌سازی، برقراری سیستم شناسایی تخلفات و ایجاد قوانین واضح برای مجلات از راهکارهای پیشنهادی شرکت‌کنندگان جهت مقابله با سوء رفتارهای پژوهشی بود. سوء رفتارهای پژوهشی به یکی از دغدغه‌های محققین در ایران تبدیل شده و برای پیشگیری کردن از وقوع آن باید اقدامات لازم صورت گیرد.

احمدی (۲۰۱۴) در تحقیقی به بررسی وضعیت سرقت ادبی در محیط دانشگاهی ایران پرداخت. وی به طور مشخص نظرهای ۱۳۲ زبان‌آموز دانشگاهی ایرانی در مورد انواع سرقت ادبی و علل متفاوت آنان، برای استفاده از سرقت ادبی را مورد مطالعه و پژوهش قرار داد و برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده کرد. نتایج تحقیق او بر رایج بودن سرقت ادبی و حتی فقدان نگرش منفی نسبت به آن بین دانشجویان ایرانی دلالت داشتند. یافته‌های او همچنین نشان دادند که جنسیت، وضعیت تأهل، و

¹ open code

وضعیت شغلی تأثیر معناداری بر دیدگاه دانشجویان ایرانی در مورد سرقت ادبی ندارد ولی سطح علمی، رشته تحصیلی، و سن آنان، نقش مهمی در این زمینه ایفا می کند.

امیری و رزمجو (۲۰۱۶) با جمع آوری داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاری در مطالعه‌ای کیفی، به بررسی نظرهای دانشجویان مقطع کارشناسی، در مورد سرقت ادبی و علل ارتکاب آن، و میزان آگاهی و مطلع بودن آنان از سرقت ادبی پرداختند. در پژوهش آن‌ها، موارد ذیل عمده‌ترین علل ارتکاب سرقت ادبی، از منظر دانشجویان بودند: ناآگاهی و نداشتن اطلاعات کافی در مورد سرقت ادبی، مهارت محدود و ضعیف در نوشتن و تحقیق، فشار همکاران، فشار مضاعف برای چاپ مقالات با کیفیت بالا، و سهولت سرقت ادبی.

بابایی و نژادقنبر (۲۰۱۷) به بررسی توانایی زبان‌آموزان ایرانی در تشخیص سرقت ادبی در متون نوشتاری، درک آنان از ابعاد اخلاقی آن، دیدگاه و نگرش آنان به سارقان ادبی و علل ارتکاب سرقت ادبی از دیدگاه زبان‌آموزان پرداختند. با استفاده از پرسشنامه تکمیل شده ۱۵۶ دانشجوی زبان انگلیسی، اطلاعات به دو روش کمی و کیفی جمع آوری شد. تحلیل کمی داده‌ها نشان داد دانشجویان زبان انگلیسی از مفهوم سرقت ادبی، درک نسبی دارند ولی در تشخیص سرقت ادبی در متون نوشتاری، عملکرد متفاوت و متناقضی داشتند. تحلیل کیفی داده‌ها به علل ذیل، برای سرقت ادبی دانشجویان زبان اشاره کردند: نداشتن آگاهی، شناخت، و آشنایی با مفهوم سرقت ادبی، مهارت محدود و ضعف نوشتاری دانشجویان زبان، سهل‌انگاری، بی‌توجهی، و آسان‌گیری معلمان، محدودیت و کمبود زمان دانشجویان، فریب‌کاری و تنبلی دانشجویان، ساختار نظام آموزش عالی و سیاست‌های غلط آن، انتظارات و توقعات گاه بیجای معلمان، مهارت زبانی محدود و اندک زبان‌آموزان، و نداشتن اطلاع و آگاهی دقیق دانشجویان زبان از مهارت نوشتن.

پورنقی و خسروی (زودآیند) در پژوهشی به شناسایی و دسته‌بندی مصادیق بداخلاقی علمی دانشجویان به روش مرور سیستماتیک پرداختند. پژوهش به روش مرور نظام‌مند و در نهایت تحلیل محتوای مقالات انجام شد. مراحل مرور نظام‌مند به طور کلی طبق استاندارد کوکران در هشت گام: انتخاب موضوع، تعیین معیارهای ورود و خروج، تعیین استراتژی جستجو، تعیین مکان مطالعه

(اسکوپوس، وب آو ساینس و پایمد بود)، انتخاب مطالعات (با مطالعه چکیده ۳۷۲۷ مقاله)، ارزیابی کیفیت، استخراج مقالات (استخراج ۶۳ مقاله) و در نهایت تحلیل کیفی (مطالعه متن مقالات و استخراج داده‌ها) بود. یافته‌ها نشان داد مصادیق اصلی بدرفتاری‌های دانشگاهی شامل: سرقت علمی (پارافریز کردن نادرست، کپی‌برداری نادرست، استناد نادرست، خودسرقتی، سرقت علمی ایده، ترجمه غیر مجاز، مقاله یا متن معجون، سرقت کلی آثار، سرقت بخشی از آثار)، تقلب (در امتحان و در تکالیف درسی)، دستکاری (تحریف و جعل)، کمک غیر مجاز (تبانی و سایه نویسی) و کلاه‌برداری (دروغگویی) است.

پورنقی و خسروی (زودآیند) پژوهشی را با هدف بررسی راهکارهایی که در دانشگاه‌های جهان جهت کاهش مصادیق سرقت علمی دانشجویان به کار گرفته شده است انجام دادند. پژوهش به روش مرور سیستماتیک انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که اساس راهکارهای دانشگاه‌ها برای کاهش سرقت علمی حول هفت محور اصلی شامل: افزایش آگاهی و درک دانشجویان نسبت به مصادیق سرقت علمی؛ مقابله اساتید با سرقت علمی دانشجویان؛ آموزش شیوه‌های نگارش صحیح دانشگاهی به دانشجویان؛ ایجاد بستر فرهنگی و ارزش‌گذاری پژوهش اصیل و اخلاق پژوهش؛ وضع قوانین و آیین‌نامه‌های مقابله با سرقت علمی؛ ایجاد تناسب تکالیف دانشگاه بر اساس زمان و توان دانشجویان؛ استفاده از نرم‌افزارها کشف سرقت علمی است.

۱۵-۲. پژوهش‌های منتشر شده در خارج ایران

از طرفی، بررسی پیشینه تحقیق در حوزه بین‌المللی نشان می‌دهد که مطالعات گسترده‌ای در خصوص سرقت علمی در میان دانشجویان انجام شده است.

تحقیق فرانکلین استوک و نیوزتد^۱ (۱۹۹۵) نیز نشان داد که ۷۲ درصد از دانشجویان انگلیسی اجازه می‌دهند تا سایر دانشجویان از تکالیف آنها رونویسی کنند، ۶۶ درصد آنها از کارهای انجام شده دیگران بدون سپاسگزاری استفاده می‌کنند و ۵۴ درصد آنها دست به سرقت علمی می‌زنند.

¹ Franklyn-Stokes & Newstead

مک کِیب و تروینو^۱ (۱۹۹۷) در پیمایشی به بررسی عوامل فردی و بافتی مؤثر بر بدرفتاری دانشگاهی پرداختند، و به این نتیجه رسیدند که سن، جنسیت، و معدل مهمترین عوامل فردی، و سطح تقلب میان هم کلاسی‌ها، فاش شدن تقلب، مجازات نهایی افرادی که مرتکب بدرفتاری دانشگاهی شده، و مواردی از این دست مهمترین عوامل تأثیرگذار بر این گونه کج‌روی‌ها در محیط‌های دانشگاهی و علمی - پژوهشی است.

در یک پژوهش پیمایشی، لمبرت و هوگان^۲ (۲۰۰۴) به مطالعه نظرهای ۸۵۰ دانشجوی رشته عدالت کیفری با دانشجویانی از حوزه‌های دیگر پرداختند. بر اساس یافته‌های این پژوهش، بدرفتاری‌های دانشگاهی، با وجود تفاوت‌های اندک میان رشته عدالت کیفری با سایر حوزه‌ها، تا اندازه زیادی مشابه است، و میزان ارتکاب به این رفتارها در هر دو گروه بالا است. آنها نتیجه می‌گیرند به منظور مقابله با پدیده بدرفتاری‌های دانشگاهی به پژوهش‌های بیشتری برای شناسایی انواع بدرفتاری‌ها، فراوانی هر کدام از آنها، و علل و انگیزه‌های ترویج‌شان مورد نیاز است.

زابو و آندروود^۳ (۲۰۰۴) با بررسی نگرش دانشجویان آموزش عالی در خصوص سرقت ادبی اینترنتی نشان دادند که بیش از ۳۰ درصد از پاسخگویان به طور مستقیم از منابع اینترنتی در تکالیف درسی خود بدون ذکر منبع رونویسی میکنند.

نتایج تحقیق دنیس^۴ (۲۰۰۴) نیز نشان داد که دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم رایانه دانشگاه ناتینگهام درک و فهم روشنی از تعریف سرقت علمی و مفاهیم دربرگیرنده آن ندارند. البته، بیش از ۹۰ درصد آنها می‌دانستند که نقل قول مستقیم بدون استناددهی مترادف با سرقت علمی است. گاراراجان و رابرت^۵ (۲۰۰۵) در تحقیقی در خصوص نگرش دانشجویان دانشگاه‌های استرالیا به سرقت علمی بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها حاکی از این بود که دانشجویان به دلیل اینکه سایر دانشجویان دست به سرقت علمی می‌زنند و سوسه می‌شوند و این کار را انجام می‌دهند. از طرفی، آنها

¹ McCabe & Trevino

² Lambert and Hogan

³ Szabo & Underwood

⁴ Dennis

⁵ Gururajan & Roberts

معتقد بودند که مجازات سرقت علمی باید سبک باشد. نتایج تحلیلی تحقیق آنها نشان می‌دهد که تفاوت معناداری بین دانشجویان بومی و بین‌المللی در خصوص سرقت علمی وجود دارد.

برادینوا^۱ (۲۰۰۶) در پایان‌نامه‌ای با عنوان بررسی درک دانشجویان و مربیان دانشگاهی از سرقت علمی به بررسی میزان درک دانشجویان و مربیان دانشگاه از مفهوم سرقت علمی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین دانشجویان و مربیان در درک معنای سرقت علمی و نگرش آن‌ها نسبت به استراتژی‌های جلوگیری از آن بر حسب جنس و سن تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین، دانشجویانی که به زبان انگلیسی تکلم می‌کنند و آن‌هایی که زبان دیگری دارند نیز مفهوم سرقت علمی را یکسان درک کرده و در مبارزه با آن استراتژی‌های یکسانی دارند.

مارشال و گری^۲ (۲۰۰۶) در پژوهشی با عنوان گرایش و درک و فهم دانشجویان انگلیسی زبان و غیرانگلیسی زبان از سرقت علمی به بررسی میزان درک و فهم دانشجویان انگلیسی زبان و غیرانگلیسی زبان از مفهوم مالکیت فکری خصوصاً سرقت علمی و کپی‌رایت و نیز شناسایی تفاوت‌های موجود میان آن‌ها پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که اگرچه سرقت علمی در بین دانشجویان غیر انگلیسی زبان محتمل‌تر است، به‌طور کلی این موضوع در بین دانشجویان بسیار رایج است و نشان می‌دهد که دانشجویان نسبت به مطالب اخذ شده از اینترنت و استناد صحیح به آن‌ها تعهدی نداشته و مواردی که سرقت علمی محسوب می‌شود، برایشان مبهم و نامفهوم است.

دولین و گری^۳ (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان مطالعه کیفی درباره دلایل سرقت علمی در بین دانشجویان دانشگاه استرالیا به بررسی دلایل احتمالی سرقت علمی در بین 56 دانشجوی دانشگاه استرالیا به روش کیفی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که دانشجویان دلایل زیاد و نامتجانسی را برای سرقت علمی بر شمرده‌اند. ازجمله دلایل احتمالی ذکر شده توسط آن‌ها می‌توان به معیارها و ضوابط موسسه در خصوص سرقت علمی، درک دانشجویان از سرقت علمی، ضعف مهارت‌های

¹ Bradinova

² Marshall & Garry

³ Devlin & Gray

دانشگاهی در بین آن‌ها، عوامل آموزشی، عوامل شخصیتی، و فشارهای تحمیل شده بر دانشجویان از خارج موسسه اشاره کرد. همچنین یافته‌های مزبور با دلایل دیگری که برای سرقت علمی در پژوهش‌های دیگر مطرح شده بودند، مقایسه و نتیجه‌گیری شد که این دلایل تا حد زیادی با هم همپوشانی دارند.

اسمیت، غزالی و مینه‌د^۱ (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان نگرش دانشجویان دوره کارشناسی رشته حسابداری دانشگاه مالزی نسبت به سرقت علمی به بررسی درک و نگرش دانشجویان کارشناسی حسابداری نسبت به فاکتورها و عوامل تشکیل دهنده سرقت علمی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که عواملی که از نظر دانشجویان باعث بروز سرقت علمی می‌شوند عبارتند از: فقدان آگاهی، فقدان درک کافی، فقدان صلاحیت، و ویژگی‌های شخصیتی فرد. همچنین هیچ شواهدی دال بر تأثیر در دسترس بودن و سهولت استفاده از اینترنت و امکانات آن در بروز سرقت علمی مشاهده نشد. همچنین، درصد زیادی از دانشجویان دوره کارشناسی رشته حسابداری در دانشگاه مالزی به میزان کم درگیر سرقت علمی هستند و بین سرقت علمی و ضعف دانشگاهی و نیز نگرش منفی دانشجویان پسر نسبت به مطالعات آن‌ها همبستگی وجود دارد.

یئو^۲ (۲۰۰۷) در پژوهشی با عنوان درک دانشجویان سال اول رشته‌های علوم و مهندسی از سرقت علمی به بررسی درک دانشجویان سال اول رشته‌های علوم و مهندسی از سرقت علمی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که اگرچه دانشجویان می‌توانند تعریفی از سرقت علمی ارائه کنند، ولی قادر نیستند همیشه و در همه موارد دامنه سرقت علمی را تشخیص دهند. همچنین، برخی از موارد سرقت علمی کمتر از بقیه دارای اهمیت است و با سیاست‌های دانشگاه در تناقض می‌باشد و دانشجویان به جریمه‌های خفیفی که ناشی از این سیاست‌هاست تمایل بیشتری دارند. بنابراین، دانشجویان سال اول در زمینه آشنایی با سرقت علمی و محدوده آن دچار مشکلات زیادی هستند و

¹ Smith, Ghazali & Minhad

² Yeo

باید در خصوص صداقت دانشگاهی، سرقت علمی و آگاهی از چگونگی استفاده از آثار دیگران اطلاعاتی کسب و معلومات خود را افزایش دهند.

راس و همکاران^۱ (۲۰۰۸)، قلم زدن در نشریات زیست پزشکی را موجب کسب شهرت و اسباب مسئولیت پذیری و پاسخگویی می دانند. هدف از این پژوهش شناخت انواع گوناگون و دامنه نویسنده گی میهمان و سایه نویسی در یک مورد کاوی بود. داده های مورد نیاز برای پژوهش از اسناد و مدارک دادگاه پرونده مرتبط با «روفکوکسایب»^۲ بر علیه شرکت «مرک»^۳ گردآوری شد. اغلب داده های حاصله بین سال های ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۴ حاصل شد. به علاوه، مقاله های منتشر شده در رابطه با «روفکوکسایب» از طریق «مدلاین»^۴ شناسایی و سرانجام حدود ۲۵۰ سند مرتبط با موضوع یافت شد. این مورد کاوی اسناد مربوط به صنعت نشان می دهد که دست نوشته های آزمایشی مرتبط با «روفکوکسایب» را کارکنان اسپانسر نوشتند ولی در بیشتر موارد نویسنده نخست آن را پژوهشگران وابسته به دانشگاه اعلام کردند که منابع مالی صنعت را افشا نمی کردند. دست نوشته های مروری را اغلب نویسندگان ناشناس تهیه و سپس نویسنده آن را پژوهشگران وابسته به دانشگاه اعلام می کردند که آنها نیز منابع مالی را افشا نمی کردند.

ویلیکینسون^۵ (۲۰۰۹) نظر دانشجویان و استادان را درباره موضوع تقلب و دستبرد علمی توسط دانشجویان جویا شد. ۵۵ درصد استادان و ۶۵ درصد دانشجویان در مورد شناسایی دستبرد علمی، خود را دارای اعتماد به نفس بالایی می دانستند. در بین استادان و دانشجویان، فقدان درک قواعد ارجاع و تنبلی و عدم مدیریت زمان، مهمترین عوامل وقوع دستبرد علمی محسوب شدند. در نهایت، دانشجویان نسبت به استادان، جریمه های خفیف تری را برای انواع دستبرد علمی و تقلب مناسب می دیدند.

¹ Ross et al.

² Rofecoxib

³ Merck

⁴ Medline

⁵ Wilkinson

سانگریویتایا و همکاران^۱ (۲۰۰۹) در تحقیق خویش نشان دادند که بیشترین میزان سرقت علمی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشکده‌های فنون و آموزش صنعتی، مهندسی، آموزش، علوم، مدیریت و هنرهای آزاد دانشگاه بانکوک (تایلند) به ترتیب رونویسی از جواب‌های درست سایرین، وبسایت‌ها، منابع اطلاعاتی کتابخانه‌ها، جزوه‌های آموزشگران، متون کتاب‌ها، دانشجویان زرنگ کلاس، دوستان نزدیک و پرداخت پول برای نگارش تکالیف و مقالات است. همچنین، میزان سرقت علمی دانشجویان دانشکده هنرهای آزاد نیز بیشتر از دانشجویان سایر دانشکده‌ها بود.

کال و همکاران^۲ (۲۰۰۹) با بررسی رفتارهای دانشجویان در زمینه سرقت علمی نشان دادند که بیشترین رفتار آنها در زمینه‌های رونویسی از دوستان، دانشجویان ارشدتر، دانشجویان زرنگتر، اعضای گروه، پرداخت پول برای نگارش تکالیف و مقالات، سایر دانشجویان، متون کتاب‌ها، جزوه‌های آموزشگران، وبسایت‌ها و منابع کتابخانه‌ای است.

فائزه^۳ (۲۰۰۹) در تحقیقی درباره تفاوت‌های جنسیتی بین نگرش دانشجویان اندونزیایی مشغول به تحصیل در استرالیا بررسی کرد. نتایج تحقیق وی نشان داد که تفاوت معناداری بین نگرش دانشجویان دختر و پسر در خصوص سرقت علمی وجود دارد، به طوری که این وضعیت در پسران بیشتر از دختران گزارش شده است.

ریان و همکاران^۴ (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان درک دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته داروسازی از سرقت علمی و صداقت دانشگاهی به بررسی آگاهی و درک دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته داروسازی از سیاست‌های موجود در خصوص سرقت علمی در دانشگاه، و نیز جریمه‌های مرتبط با آن در دفعات اول و دوم ارتکاب پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که درک دانشجویان از سرقت علمی بسیار کم است و آن‌ها سرقت علمی را مشکلی جدی تلقی

¹ Songsriwittaya et al.

² Koul et al.

³ Fa'iezah

⁴ Ryan et al.

نمی‌کنند. همچنین استفاده از روش‌های نامناسب استناددهی به منابع و آثار دیگران در بین این دانشجویان بسیار رایج است.

بلتر^۱ (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان راهکاری برای کاهش سرقت علمی در بین دانشجویان دوره کارشناسی به بررسی و ارزیابی کارایی و اثر بخشی مدل آموزشی صداقت دانشگاهی پیوسته در کاهش سرقت علمی در نوشته‌های دانشجویان دوره کارشناسی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که دلیل عمده سرقت علمی در بین دانشجویان، دانش ناکافی آنها نسبت به چگونگی استناددهی و استفاده از راه‌های جلوگیری از سرقت علمی است و مدل آموزشی سرقت علمی و صداقت دانشگاهی در کاهش میزان سرقت علمی بسیار موثر است.

ترموند^۲ (۲۰۱۰) در پایان‌نامه‌ای با عنوان استفاده از یک ابزار برای شناسایی سرقت علمی دانشجویان توسط اعضای هیئت علمی به شناسایی عوامل احتمالی تشکیل‌دهنده سرقت علمی دانشجویان توسط اعضای هیئت علمی با استفاده از یک ابزار پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین سن، جنس و وضعیت استخدامی، سابقه کار، و بخش‌ها و قسمت‌های مختلف دانشگاه تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین در بین اعضای هیئت علمی که از این ابزار استفاده می‌کردند به دلیل دانش ناکافی، فقدان هدف‌های دانش‌آموزان، فقدان سختی استفاده، و نیز تاثیر آموزش با کسانی که از این ابزار استفاده نمی‌کردند، تفاوت مشاهده شد.

سنتلنگ^۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی تحت عنوان سرقت علمی در بین دانشجویان کارشناسی دانشکده علوم کاربردی در موسسه آموزش عالی در جنوب آفریقا به بررسی دلایل تمایل دانشجویان کارشناسی به سرقت علمی و نیز میزان آگاهی آنها از سیاست‌های سازمانی و دستورالعمل‌های موجود در خصوص سرقت علمی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که سرقت علمی در بین دانشجویان مقطع کارشناسی دانشکده‌های شیمی و ریاضی نسبتاً رایج است. ۴۱ درصد از دانشجویان، سرقت علمی

^۱ Belter

^۲ Thurmond

^۳ Sentleng

را مسئله‌ای جدی و مهم تلقی می‌کنند؛ اما باز هم مرتکب آن می‌شوند. همچنین ۷۱ درصد از دانشجویان از اینترنت برای انجام تکالیف خود استفاده می‌کنند که به احتمال زیاد یکی از منابع مهم در بروز سرقت علمی محسوب می‌شود. کتاب و مجله نیز میتواند از منابع دیگری باشد که باعث سرقت علمی در بین دانشجویان می‌گردد.

پریچت^۱ (۲۰۱۰) در پایان‌نامه‌ای با عنوان بررسی میزان درک اعضای هیئت علمی و دانشجویان از مفهوم سرقت علمی به بررسی تفاوت‌های موجود میان اعضای هیئت علمی و دانشجویان دوره کارشناسی در خصوص درک مفهوم سرقت علمی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین میزان درک اعضای هیئت علمی زن و مرد، دانشجویان کمتر از بیست سال و بالاتر از آن، و نیز بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان به طور کلی از مفهوم سرقت علمی اختلاف معناداری وجود دارد. همچنین سیاست‌های موجود در خصوص سرقت علمی نمی‌تواند مجازات‌های متناسب با میزان درک اعضای هیئت علمی و دانشجویان در مورد سرقت علمی فراهم آورد که این موضوع یکی از مشکلات بسیار جدی در دانشگاه‌ها محسوب می‌شود.

پاپ‌اواک و همکاران^۲ (۲۰۱۰) در تحقیق خویش به بررسی دو بعد نگرش (مثبت و منفی) پرداختند و نشان دادند که نگرش مثبت دانشجویان سال اول علوم پزشکی دانشگاه زاگرب (کرواسی) به سرقت علمی در سطح متوسط است که نشان می‌دهد درصد زیادی از دانشجویان به قانون کپی‌رایت عمل می‌کنند. از طرف دیگر، نتایج تحقیق آنها نشان می‌دهد که نگرش منفی دانشجویان به سرقت علمی در سطح متوسط تا زیاد است. این سطح نگرش نشان می‌دهد که به زعم دانشجویان، سرقت علمی بیضرر (۵۹ درصد)، کم اهمیت (۶۳ درصد) و تحت شرایطی قابل استفاده و لازم هم است (۳۵ درصد).

¹ Pritchett

² Pupovac et al.

ارتا و گاکمنوگلا^۱ (۲۰۱۰) نیز در تحقیقی مشابه در باره دانش و نگرش دستیاران تحقیق دانشکده آموزش دانشگاه فنی خاور میانه (آنکارا - ترکیه) در خصوص سرقت علمی بررسی کردند. نتایج تحقیق آنها حاکی از آن است که بیشتر پاسخگویان به این موضوعات که منبع نویسی در فعالیت های کاری لازم است، باید از سرقت علمی اجتناب کنیم و سرقت علمی وجود دارد، اذعان دارند. همچنین، میزان دانش آنها درباره سرقت علمی بین سطوح متوسط تا عالی بود. نتایج تحلیلی تحقیق آنها نشان می دهد تفاوت معناداری بین جنسیت، گروه های آموزشی و سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی پاسخگویان در خصوص دانش آنها درباره سرقت علمی وجود ندارد.

لاکاس و لئو^۲ (۲۰۱۰) سایه نویسی دانشگاهی را تهدیدی برای سلامت عمومی می دانند که امروزه فقط به دلیل همکاری پژوهشگران شاغل در مراکز دانشگاهی پزشکی صورت می گیرد. هرچند که آگاهی نسبت به خطرات سایه نویسی در مراکز علمی پزشکی در حال افزایش است، تعداد معدودی از مراکز اقدام به وضع سیاست های عمومی برای منع این رفتار نموده و بسیاری از سیاست های موجود مبهم هستند. این پژوهش سیاستی روشن را برای تعریف مشارکت در سایه نویسی پزشکی به عنوان بدرفتاری دانشگاهی پیشنهاد می کند که شبیه سرقت علمی یا داده سازی محسوب می شود. با در پیش گرفتن و اعمال این سیاست، مراکز دانشگاهی پزشکی به هنجارهای علمی سایر دانشگاه ها تمکین کرده و دیگر تأثیرات مخفیانه صنعت را بر مقاله های علمی داوری شده تسهیل نمی کنند. آنها دریافتند که از میان ۵۰ مرکز علمی پزشکی مورد بررسی حدود ۱۰ مورد (۲۰٪) آشکارا سایه نویسی را منع کردند. در میان این ۱۰ مرکز هفت مرکز تعریف سایه نویسی را در سیاست خود آورده اند. سیزده مرکز (۲۶٪) سیاست های تألیف را بدون بیانی از سایه نویسی مطرح کردند.

¹ Ereta & Gokmenoglua

² Lacasse and Leo

سلیک^۱ (۲۰۱۰) درک دانشجویان سه دانشگاه در ترکیه را از درستی در دانشگاه، به صورت مقایسه‌ای با توجه به نوع دانشگاه، جنسیت و رشته دانشگاهی دانشجویان بررسی کرد. او مشاهده کرد که دانشجویان بیشتر مرتکب تقلب می‌شوند تا دستبرد علمی. علاوه بر تفاوت‌هایی که در بین رشته‌های مختلف مشاهده شد، دانشجویان زن، از لحاظ درستی در دانشگاه در مرتبه بالاتری قرار داشتند.

پریچت^۲ (۲۰۱۰) مقوله "دستبرد علمی" را بررسی کرده و در حالی که تفاوت معناداری در برخی حوزه‌های فرعی مشاهده نکرده است، در برخی موارد از جمله درک استادان مرد و زن، دانشجویان زیر ۲۰ سال، و استادان و دانشجویان در مورد میزان اهمیت دستبرد علمی تفاوت‌های معناداری گزارش کرده است و در پایان عدم درک یکسان استادان و دانشجویان از دستبرد علمی را مسئله‌ای جدی در برابر سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و جریمه‌های احتمالی در مورد این موضوع می‌داند.

هیگینز^۳ (۲۰۱۰) نیز در رساله دکتری خود، دیدگاه استادان و دانشجویان درباره رفتارهای تقلب را در دو دانشگاه از اهایو مطالعه کرد و دریافت که دیدگاه دانشجویان در دانشکده‌های مختلف در مورد میزان اهمیت برخی رفتارها تفاوت دارد، اما دیدگاه استادان تنها در دانشکده مطالعه رفتار دستبرد علمی متفاوت بود. نبود درک مشترکی از رفتارهای تقلب، دو دنیای متفاوت، عدم درک مشترک از اینکه چه کسی مسئول حفظ درستی فضای دانشگاهی، تقلب استادان و جامعه‌های مختلف نیز از نتایج این پژوهش است.

میلز^۴ (۲۰۱۰) در پایان‌نامه خود، به مقایسه دیدگاه دانشجویان دوره‌های آنلاین با دانشجویان عادی درباره تقلب پرداخته است و در پایان تفاوت معناداری بین نظر این دو گروه از

¹ Celik

² Pritchett

³ Higgins

⁴ Mills

دانشجویان مشاهده نکرده است. در ضمن، او تفاوت معناداری بین شرایط مختلف دانشجویان و نظر آنها دربارهٔ تقلب مشاهده نکرده است.

الندر و دیگران^۱ (۲۰۱۰) برای سنجش تأثیر آموزش مهارت‌های نویسندگی علمی برای جلوگیری از ارتکاب ناخواستهٔ دستبرد علمی، آزمونی بر روی ۳۶۴ دانشجوی رشتهٔ روانشناسی در انگلستان انجام دادند که بعد از دوره‌های آموزشی، بهبود معنادار اعتماد به نفس در نگارش، درک مسئولیت نویسندگان، آگاهی به‌منظور جلوگیری از دستبرد علمی و راهبردهای نگارشی از بالا به پایین را مشاهده کردند.

رمضان و همکاران^۲ (۲۰۱۱)، با درک وضعیت نامطلوب اخلاق پژوهش در پاکستان، برای دستیابی به مدارکی مستند، به بررسی آگاهی دانشجویان پاکستانی از موضوع دستبرد علمی اقدام کردند. آنها از پرسشنامهٔ پریچت (۲۰۱۰) در کار خود استفاده کردند، و در نهایت میزان آگاهی دانشجویان پاکستانی از دستبرد علمی و مقررات موجود را نامطلوب گزارش کردند.

یازیکی، یازیکی و اردم^۳ (۲۰۱۱) در پیمایشی نظر دانشجویان و استادان ترکیه را دربارهٔ تقلب واکاوی کردند و تفاوت اندکی در دیدگان این دو گروه نسبت به تقلب و دلایل آن مشاهده کردند. آنها دریافتند روش‌های تدریس و ارزیابی با مشاهدهٔ تقلب رابطهٔ معناداری دارند، اما با نوع رفتارهای تقلب رابطهٔ معناداری ندارد.

سینزقلو^۴ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان درک و نگرش دانشجویان کارشناسی ارشد از سرقت علمی در ژاپن به بررسی درک و نگرش دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به سرقت علمی با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که به طور کلی، دانشجویان در فهم کلی سرقت علمی و یادگیری تکنیک‌های خاص مرتبط با آن مشکلی ندارند، اما آنها به آموزش و راهنمایی‌های واضح‌تری در خصوص سبک و شیوه‌های استناددهی نیازمند هستند. همچنین، قرار

^۱ Elander et al.

^۲ Ramzan et al.

^۳ Yazici, Yazici & Erdem

^۴ Tsintzoglou

گرفتن در معرض زبان، و محدودیت‌های زمانی از جمله مسائلی هستند که به عنوان عوامل مداخله‌گر توسط دانشجویان ذکر شده‌اند.

مارکوس و بک^۱ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان درک اعضای هیئت علمی رشته زبان انگلیسی و تاثیر دانشگاه نیویورک از سرقت علمی به بررسی درک و نگرش اعضای هیئت علمی رشته زبان انگلیسی و تاثیر از سرقت علمی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان داد که ۵۰ درصد از پاسخ‌دهندگان درک و فهم کامل و واضحی از تعریف سرقت علمی و صداقت دانشگاهی ندارند و دستورالعمل‌های دانشگاهی را درست استفاده نمی‌کنند. همچنین، نیاز شدیدی به گسترش مفاهیم مربوط به تفسیر، استفاده، و کاربرد سیاست‌های مرتبط با سرقت علمی و صداقت دانشگاهی در بین اعضای هیأت علمی در موسسه احساس می‌شود.

اجاقی و همکاران^۲ (۲۰۱۲) در پژوهش خود به تحلیل آسیب‌شناسی تقلب و سرقت علمی پرداختند. در این پژوهش که با رویکرد کیفی انجام گرفت با هدف شناخت آسیب‌ها و دلایل موثر بر شکل‌گیری تقلب و سرقت علمی به تجربیات صاحب‌نظران دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در این زمینه پرداخته است. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که علل موثر بر شکل‌گیری تقلب و سرقت علمی در جامعه دانشگاهی در پنج گروه فرهنگی، پرورشی، اقتصادی، اجتماعی، و آموزشی جای می‌گیرند.

اونز و وایت^۳ (۲۰۱۳) معتقد دسترسی دانشجویان به منابع اینترنتی برای انجام تکالیف دانشگاه، خطر سرقت علمی را افزایش داده است. برای رفع این نگرانی آنها در دانشگاه روانشناسی استراتژی‌هایی جهت کاهش سرقت علمی بکار گرفتند. این استراتژی‌ها شامل برگزاری کارگاه‌های آموزشی بهبود نگارش و ارجاع به دانشجویان سال اول در طی ده ترم متوالی بود. محدوده دانشجویان هر ترم حدود ۹۵۰ الی ۲۰۰۰ نفر بود. این استراتژی‌ها شامل نگارش تعاملی و تمرینات نوشتن مقالات همراه

¹ Marcus and Beck

² Ojaghi et al.

³ Owens & White

با کنترل و ارائه بازخورد از مدرس کارگاه بود. نتایج کاهش چشمگیری در میزان سرقت علمی در بین دانشجویان دانشگاه در سال‌های بعد را نشان داد.

هو و وو^۱ (۲۰۱۳) با بررسی پدیده سایه‌نویسی در چین، رسیدن میزان سایه‌نویسی به آستانه خطر را ناشی از سادگی معاملات اینترنتی می‌داند. در عین حال تعداد مقالاتی که به تعداد مقالات سایه‌نویسی شده و ارزش مالی آنها می‌پردازد اندک است. برای پاسخ به چنین پرسشی، پژوهش حاضر از تحلیل تجربی برای یافتن تعداد و ارزش پولی مقاله‌های سایه‌نویسی شده در چین بهره می‌برد. پژوهش در فضای مجازی و با استفاده از جستجوی کلیدواژه‌های انگلیسی و چینی صورت پذیرفت. این پژوهش فقط به بررسی وبسایت‌هایی می‌پردازد که نوشتارهای سطح بالای علمی مانند پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و رساله‌های دکترا را انجام می‌دهند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که نزدیک به ۱۸۰۰ سایه‌نویس تمام وقت چینی حدود ۸۰۰۰ مقاله را در سال ۲۰۱۱ تولید کردند که حدود ۰,۱٪ کل مقاله‌های منتشر شده در همان سال در کل کشور را تشکیل می‌داد. ارزش پولی این معاملات بیش از ۴,۴۶ میلیون دلار آمریکا بوده است.

الهی، مشتاق، و خان^۲ (۲۰۱۳) در پژوهشی به بررسی عوامل تأثیرگذار فردی، موقعیتی، و اخلاقی بر روی تصمیم دانشجویان بر سوء رفتار علمی در پاکستان پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد که عوامل فردی، موقعیتی، و اخلاقی بر روی علت سوء رفتار علمی تأثیرگذار بوده و این رابطه منجر به ارتکاب حقیقی سوء رفتار علمی می‌شود. همچنین کمبود سیاست‌های مشخص در زمینه سوء رفتار علمی در آموزش عالی عامل اصلی تعیین کننده سوء رفتار علمی در میان دانشجویان است.

اریچ و همکاران^۳ (۲۰۱۴) در پژوهشی به مقایسه نگرش دانشجویان چینی و استرالیایی نسبت به سرقت علمی پرداختند. طی مطالعاتی که انجام شده به نظر می‌رسد سرقت علمی در کشورهای شرقی بیشتر از کشورهای غربی است. این مطالعه به منظور اثبات این فرض انجام شده است. این پژوهش بر

¹ Hu and Wu

² Ellahi, Mushtaq, and Khan

³ Ehrich et al.

روی ۱۳۱ دانشجوی استرالیایی و ۱۳۷ دانشجوی چینی صورت گرفت. نتایج نشان داد اختلافات فرهنگی واضحی در نگرش به سرقت علمی در بین دانشجویان وجود دارد. صرف نظر از پیشینه قومی و نژادی، نتایج کلی نشان داد بیشتر دانشجویان از سرقت علمی درک کامل و درستی ندارند.

هو و لی^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی درک دانشجویان چینی از سرقت علمی پرداختند. این مطالعه با در نظر گرفتن فاکتورهایی همچون طول مطالعه، نظم در پژوهش، نوع دانشگاه و جنسیت صورت گرفت. داده های تحقیق از ۲۷۰ دانشجو در دو دانشگاه مختلف در چین گردآوری شد. یافته های تحقیق نشان داد بین دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد از لحاظ درک سرقت علمی تفاوت وجود دارد. علاوه بر این تفاوت دیگر در این نکته بود که دانشگاهی که قوانین سخت تری برای سرقت علمی در نظر داشت و این قوانین به روشنی برای دانشجویان تدریس شده بود میزان سرقت علمی کمتری داشت و درک دانشجویان از سرقت علمی بیشتر بود. نتایج این تحقیق رویکرد آموزشی را به جای رویکرد تنبیهی پیشنهاد می دهد.

آیگبولام و ازی^۲ (۲۰۱۵) در پژوهش با عنوان "دانش، درک و نگرش دانشجویان نیجریه درباره سرقت علمی" به بررسی میزان دانش و درک و نگرش دانشجویان نیجریه ای در خصوص سرقت علمی و مصادیق آن پرداختند. ابزار جمع آوری داده ها پرسشنامه محقق ساخته بود. جامعه پژوهش ۲۸۲ دانشجوی سال اول دانشکده مدیریت کسب و کار در دانشگاه نیجریه بودند. یافته ها نشان داد که شناخت و دانش دانشجویان درباره سرقت علمی بسیار کم است. درباره این موضوع آموزش هایی به دانشجویان ارایه شد. و یافته ها نشان داد آموزش و تدریس مصادیق سرقت علمی دانش دانشجویان را به طور قابل توجهی افزایش داده است. همچنین پاسخ دهندگان برخی از دلایل سرقت علمی را شامل: ترس از نمره کم، آگاهی از اینکه دانشجویان دیگر هم سرقت علمی انجام می دهند، امکان کپی کردن راحت و ارائه تحقیق از طریق اینترنت و نبود مجازات جرائم مربوط به

¹ Hu & Lei

² Ibegbulam & Eze

سرقت علمی می‌دانستند. یافته‌ها نشان داد که دانشگاه‌ها باید استراتژی‌های دقیق و مدونی برای پیشگیری و کنترل سرقت علمی بکار گیرند.

نگر، فوگاس، و تروبات^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی سرقت علمی در میان دانش‌آموزان مقاطع دبیرستانی و تفاوت‌های جنسیتی در میزان سرقت علمی پرداختند. پژوهش بر روی ۲۷۹۴ دانش‌آموز دبیرستانی در مدارس اسپانیا صورت گرفت. یافته‌ها نشان داد مسئله سرقت علمی در بین دانش‌آموزان بسیار شایع است و مردان بیشتر از زنان دست به سرقت علمی می‌زنند. و دانش‌آموزانی که تمایل به انجام وظایف و تکالیف کلاسی خود دارند بیشتر در آخرین لحظه دست به سرقت علمی می‌زنند و سایر دانش‌آموزان که تمایلی به انجام تکالیف ندارند زودتر سرقت علمی می‌کنند. مدارس متوسطه باید هرچه سریعتر برای کاهش این دیده برنامه ریزی نمایند و معلمان و کتابداران به بهبود مهارت‌های فناوری اطلاعات و پژوهش دانش‌آموزان کمک نمایند.

ریان و همکاران^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی را با هدف آگاهی از نگرش دانشجویان و اساتید نسبت به صداقت و بدرفتاری دانشگاهی به روش پیمایش در میان دانشجویان سال سوم کارشناسی در ایالات متحده انجام دادند. یافته‌ها نشان داد استفاده از منبع غیرقانونی طی امتحان (۵ درصد)، تقلب از روی دانشجوی دیگر حین امتحان (۹ درصد)، کمک به دانشجوی دیگر برای تقلب در امتحان (۱۶ درصد)، کپی‌برداری از دانشجویی دیگر در امتحان بدون آگاهی او (۷ درصد)، جعل یا اشتباه نوشتن یک منبع در فهرست منابع و مآخذ (۱۶ درصد)، ارائه یک کار کپی به عنوان کار خود دانشجو (۴۰ درصد)، ارائه کار کسی دیگر به عنوان تکلیف، یا ارائه کار خود در ترم‌های گوناگون (۲۸ درصد)، انجام یک کار انفرادی با همکاری دیگران (۵۳ درصد)، استفاده از کار دیگران بدون استناد (۱۴ درصد) در میان دانشجویان دانشگاه انجام می‌شود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد میان نگرش دانشجویان و اساتید نسبت به دستبرد ادبی تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین، میان نگرش دانشجویان تازه‌وارد و دانشجویان

¹ Negre, Forgas, & Trobat

² Ryan et al.

سال‌های آخر نیز تفاوت اندکی وجود دارد. به نظر می‌رسد آموزش پدیده بدرفتاری‌های دانشگاه و راه‌های مقابله با آن می‌تواند در کاهش نقش داشته باشد.

هو و لی (۲۰۱۶) پژوهشی را با روش پیمایشی و با هدف آگاهی از تفاوت نگرش اساتید و دانشجویان دوره آموزش زبان انگلیسی برای نگارش نسبت به دستبرد ادبی در چین انجام دادند. یافته‌ها نشان داد بیش از نصف پاسخ‌دهندگان کپی بدون استناد را دستبرد ادبی نمی‌دانند. چهار پنجم آنها پارافریز کردن بدون استناد را تخلف نمی‌دانند. اساتیدی که خارج از کشور تحصیل کرده‌اند توانایی بیشتری نسبت به اساتید آموزش دیده داخل و دانشجویان در تشخیص دستبرد ادبی دارند. دانشجویان کارشناسی دانش کمی در رابطه با دستبرد ادبی دارند. این پژوهش پیچیدگی دستبرد ادبی و درک از آن را نمایان می‌سازد و نقش اجتماع‌گرایی دانشگاهی را در زمینه سمت و سو دادن به این پدیده پررنگ می‌کند. برگزاری دوره‌های آموزشی می‌تواند در کاهش دستبرد ادبی نقش داشته باشد. آموزش مهارت‌های نگارش دانشگاهی نیز باید مورد توجه باشد. نگارش و انتشار راهنماها و رهنمودهای مناسب در زمینه شیوه‌های درست نگارش و پرهیز از دستبرد ادبی نیز می‌تواند به کاهش این پدیده کمک کند.

برون و جانسن^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان "پیشگیری از سرقت علمی و بد اخلاقی‌های دانشگاهی: یک رویکرد عملی" یک مطالعه موردی در خصوص کمک به دانشجویان برای شناخت سرقت علمی و پیشگیری از آن انجام دادند. بدین منظور کارگاه آموزشی ترتیب داده شد که در آن دانشجویان با چستی و ماهیت سرقت علمی آشنا شدند، همچنین موارد واقعی از مصادیق و نمونه‌های سرقت علمی ارایه شد و برای ادغام ایده‌ها به طرزیکه سرقت علمی محسوب نشود تمرینات عملی ارایه گردید. همچنین نحوه کار با نرم‌افزار تورنیشن و همانندجویی نیز شرح داده شد. در پایان کارگاه اثربخشی آن سنجش شد و مشخص گردید دیدگاه دانشجویان نسبت به سرقت علمی و مصادیق آن تغییرات بسیاری داشته است.

¹ Brown and Janssen

حسین، آل‌شایبانی و ماهفود^۱ (۲۰۱۷) به مرور مطالعات در زمینه درک و نگرش نسبت به سرقت علمی و عوامل مرتبط با سرقت علمی پرداختند. یافته‌ها نشان داد بسیاری از مطالعات در خصوص درک و نگرش نسبت به سرقت علمی جزیه و تحلیلی عمیقی ندارند. همچنین بین سرقت علمی و متغیرهایی مانند متغیر اجتماعی فرهنگی و سازمانی کمتر بررسی شده است. به‌طور کل هیچ طبقه‌بندی وجود ندارد که تمامی عوامل اثرگذار بر سرقت علمی را بررسی نماید.

گاسپریان^۲ و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی استراتژی‌های آموزش و تشخیص سرقت علمی پرداختند. در هر مجله علمی، علی‌رغم استفاده از ابزارهای همانندجویی سرقت علمی، ممکن است سرقت علمی رخ دهد. فقدان تعاریف قابل قبول از سوء رفتارهای علمی و تکیه تنها بر بررسی همانندی‌ها و شباهت‌ها، ویراستاران و داوران مجلات را قادر به جلوگیری از موارد پیچیده‌تر سرقت علمی نمی‌کند. این پژوهش به بررسی انتشارات در پایگاه اسکوپوس پرداخته و تاکید می‌کند که ضعف در نگارش مقالات، عدم آموزش‌های لازم سبب افزایش سرقت علمی می‌شود هرچند که ممکن است نرم‌افزارهای همانندجو این موارد را شناسایی نکنند. د اغلب کشورهای غیر انگلیسی زبان، مدیریت پروژه نادرست، عدم وجود دوره‌های آموزشی در زمینه اخلاق انتشار و دسترسی محدود به منابع با کیفیت سرقت علمی را به عنوان یک پدیده فرهنگی نشان می‌دهد. تاکید آن پژوهش بر این است که نرم‌افزارهای همانندجویی به تنهایی نمی‌توانند سرقت علمی را تشخیص دهند و به تنهایی نمی‌توانند در کاهش آن نقش داشته باشند و وجود استراتژی‌های آموزشی و کنترل و پیشگیری بیشتر مورد نیاز است.

کومار و تریپاتی^۳ (۲۰۱۷) در پژوهشی به تجزیه و تحلیل تاثیر پیاده‌سازی سیستم شناسایی سرقت علمی در موسسات آموزش عالی پرداختند. در این پژوهش کلیه مقالات پژوهشی، کتاب‌ها و پایان‌نامه‌هایی که توسط اعضای هیئت علمی در رشته‌های فناوری اطلاعات و مدیریت فناوری

¹ Husain, Al-Shaibani, & Mahfoodh

² Gasparian

³ Kumar and Tripathi

اطلاعات در یک موسسه تازه تاسیس منتشر شده بود بررسی گردید. یافته‌ها نشان داد حدود ۸,۷ درصد آثاری که توسط اعضای هیئت علمی این موسسه به کنفرانس‌ها ارایه شده است، مصداق سرقت علمی هستند و همچنین در یک دهه گذشته حدود ۲۰ درصد آثار شامل سرقت علمی بوده‌اند. استفاده از نرم‌افزارهای همانندجویی تاثیر بسیاری بر کنترل و کاهش سرقت علمی داشته است تا جایی که بررسی نشان می‌دهد اخیراً میزان سرقت علمی به سمت صفر بوده است. در این پژوهش پیشنهاد می‌شود که نویسندگان جوان‌تر از ابزارهای همانندجو برای بررسی آثارشان استفاده نمایند تا قبل از انتشار آنها مطمئن شوند که سرقت علمی روی نداده است.

ترن، هوین و نوین^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی صداقت علمی در میان فارغ‌التحصیلان ویتنامی پرداختند. جامعه پژوهش ۹۷۷ گزارش و تحقیق علمی (پایان نامه) بود که از میان ۱۴۳۴ موردی که دانشجویان برای فارغ‌التحصیلی ارایه کرده بودند در زمینه اقتصاد و مدیریت در بین سالهای ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۵ انتخاب شد. در این پژوهش که بر روی گزارش کار و پایان نامه‌های دانشجویان فارغ‌التحصیل با استفاده از نرم افزار تورنیشن، انجام شد، یافته‌ها نشان داد ۹۱,۷ درصد گزارشات ارائه شده مصداق سرقت علمی هستند و این درحالی بود که تنها ۶۱,۷ درصد گزارشات در دانشگاه توسط نرم‌افزارهای کشف سرقت علمی همانندجویی شده بودند. به نظر می‌رسد بیشترین علت اصلی این مشکل استفاده از اطلاعات موجود در اینترنت بدون استناد به نویسنده اصلی آن است.

ماس، وایت و لی^۲ (۲۰۱۸) در پژوهشی به مرور نظام‌مند علل روانی انجام سرقت علمی پرداختند. در این پژوهش که به بررسی علل روانشناختی انجام سرقت علمی پرداخته شد، ۸۳ مقاله عمی پژوهشی مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان داد بیشترین عواملی که از لحاظ روانشناختی باعث سرقت علمی می‌شوند عبارتند از: تاکید بر رقابت و موفقیت به جای توسعه و همکاری همراه با انعطاف پذیری ضعیف، اعتماد به نفس محدود، گرایش‌ات تحریک‌پذیر و تعصبات غلط.

¹ Tran, Huynh, & Nguyen

² Moss, White & Lee

خوشبختانه، هر زمان که دانشجویان زندگی و تحصیلات خود را با آرمان‌های آینده خویش مقایسه می‌کنند، احتمال دارد که بسیاری از این موارد از بین بروند و کاهش پیدا کنند.

کام، هو و چیونگ^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی سرقت علمی در میان دانش‌آموزان چینی در هنگ کنگ پرداختند. در این پژوهش نگرش ۲۵۷ دانش‌آموز چینی سال دهم و یازدهم دبیرستان های هنگ کنگ نسبت به سرقت علمی بررسی شد. یافته‌ها نشان داد بسیاری از دانش‌آموزان با مصادیق سرقت علمی آشنایی ندارند و دانش‌آموزان نسبت به مصادیق سرقت علمی پایین است. در پایان نیز پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت جاری به معلمان ارایه شد.

۲-۱۶. جمع‌بندی پژوهش‌ها

جمع‌بندی پژوهش‌ها ارایه شده در این فصل در جدول ۲-۳ قابل مشاهده است. همانطور که مشاهده می‌شود عموماً پژوهش‌ها در راستای انواع بدرفتاری علمی خصوصاً سرقت علمی انجام شده است. جامعه پژوهش اغلب پژوهش‌ها دانشجویان و گاهی اعضای هیئت علمی است. درباره‌ای موارد نیز متون علمی است که با روش مرور نظام‌مند اطلاعاتی در این راستا استخراج شده است.

جدول ۲-۳. پژوهش‌های انجام شده در زمینه بدرفتاری علمی

نویسنده	سال	جامعه	موضوع
نخعی و سیدحسینی	۱۳۸۴	دانشجویان	شیوع مصادیق تقلب
نخعی و نیکپور	۱۳۸۴	دانشجویان	فریبکاری پژوهشی
شمس‌ارا	۱۳۸۷	پایان‌نامه دانشجویان	اعتبارسنجی منابع وبی پایان‌نامه‌ها
پریزاد	۱۳۸۸	دانشجویان	بررسی انواع مصادیق بدرفتاری علمی
نخعی و همکاران	۱۳۸۹	دانشجویان و اعضای هیئت علمی	ایجاد آیین نامه مقابله با بدرفتاری علمی
رجب‌زاده عصارها	۱۳۹۰	دانشجویان و اعضای هیئت علمی	بدرفتاری علمی
خوشرو	۱۳۹۰	دانشجویان	دلایل شخصی و موقعیتی سرقت علمی
سهرابی، قلی‌پور، و	۲۰۱۱	دانشجویان	اثر کاربرد اینترنت بر سرقت علمی

¹ Kam, Hue & Cheung

محمد اسماعیلی			
حسینی	۱۳۹۱	دانشجویان و اعضای هیئت علمی	درک مفهوم سرقت علمی
فعلی و همکاران	۱۳۹۱	دانشجویان	نگرش درباره سرقت علمی
احمدی	۲۰۱۲	دانشجویان	بررسی میزان تقلب
رجب زاده عصارها و همکاران	۱۳۹۲	هیئت علمی (پژوهشگران)	آگاهی از مصادیق بدرفتاری علمی
زمانی، عظیمی، و سلیمانی	۱۳۹۲	دانشجویان	اولویت بندی عوامل سرقت علمی
رضانژاد و رضایی	۲۰۱۳	دانشجویان	نگرش، علل و آگاهی سرقت علمی
رشیدیان، خانجانی و مبشر	۱۳۹۳	دانشجویان	علل بروز بدرفتاری علمی
احمدی	۲۰۱۴	دانشجویان	اثر ویژگی جمعیت شناختی بر سرقت علمی
امیری و رزمجو	۲۰۱۶	دانشجویان	علل و میزان ارتکاب سرقت علمی
بابایی و نژادقنبر	۲۰۱۷	دانشجویان	مفهوم سرقت علمی
پورنقی و خسروی	زودآیند	متون علمی	دسته بندی مصادیق بدرفتاری علمی
پورنقی و خسروی	زودآیند	متون علمی	راهکارهای دانشگاه برای مقابله با سرقت علمی
فرانکلین استوک و نیوزند	۱۹۹۵	دانشجویان	میزان سرقت علمی
مک کیب و تروینو	۱۹۹۷	دانشجویان	عوامل فردی و بافتی بدرفتاری علمی
لمبرت و هوگان	۲۰۰۴	دانشجویان	میزان ارتکاب بدرفتاری علمی
زابو و آندروود	۲۰۰۴	دانشجویان	نگرش درباره سرقت علمی
دنيس	۲۰۰۴	دانشجویان	درک از مفهوم سرقت علمی
گاراراجان و رابرت	۲۰۰۵	دانشجویان	نگرش درباره سرقت علمی
برادینوا	۲۰۰۶	دانشجویان	درک از سرقت علمی
مارشال و گری	۲۰۰۶	دانشجویان	گرایش و درک فهم از سرقت علمی
دولین و گری	۲۰۰۷	دانشجویان	دلایل سرقت علمی
اسمیت، غزالی و مینهد	۲۰۰۷	دانشجویان	نگرش سرقت علمی
یثو	۲۰۰۷	دانشجویان	درک سرقت علمی
راس و همکاران	۲۰۰۸	دانشجویان	بررسی سایه نویسی
ویلیکینسون	۲۰۰۹	دانشجویان	دیدگاه درباره سرقت علمی
سانگریویتایا و همکاران	۲۰۰۹	دانشجویان	میزان سرقت علمی

کال و همکاران	۲۰۰۹	دانشجویان	میزان سرقت علمی
فائزه	۲۰۰۹	دانشجویان	نگرش به سرقت علمی
ریان و همکاران	۲۰۰۹	دانشجویان	درک سرقت علمی
بلتر	۲۰۰۹	دانشجویان	بررسی اثربخش مدل آموزشی صداقت دانشگاهی
ترموند	۲۰۱۰	دانشجویان	اثر عوامل جمعیت شناختی بر سرقت علمی
سنتلنگ	۲۰۱۰	دانشجویان	دلایل سرقت علمی
پریچت	۲۰۱۰	دانشجویان و اعضای هیئت علمی	درک سرقت علمی
پاپاواک و همکاران	۲۰۱۰	دانشجویان	نگرش به سرقت علمی
ارتا و گاکمنوگلا	۲۰۱۰	دانشجویان	دانش و نگرش به سرقت علمی
لاکاس و لئو	۲۰۱۰	دانشجویان	سایه نویسی
سلیک	۲۰۱۰	دانشجویان	درک از بدرفتاری علمی
پریچت	۲۰۱۰	دانشجویانو اعضای هیئت علمی	درک سرقت علمی
هیگینز	۲۰۱۰	دانشجویان و اعضای هیئت علمی	دیدگاه درباره تقلب
میلز	۲۰۱۰	دانشجویان	دیدگاه درباره تقلب
الندر و دیگران	۲۰۱۰	دانشجویان	اثر مهارت نویسندگی بر سرقت علمی
رمضان و همکاران	۲۰۱۱	دانشجویان	آگاهی درباره سرقت علمی
یازیکی، یازیکی و اردم	۲۰۱۱	دانشجویان	درک تقلب
سینزقلو	۲۰۱۱	دانشجویان	درک سرقت علمی
مارکوس و بک	۲۰۱۱	اعضای هیئت علمی	درک سرقت علمی
اجاقی و همکاران	۲۰۱۲	دانشجویان	دلایل سرقت علمی
اوتز و وایت	۲۰۱۳	دانشجویان	کاربرد استراتژی آموزشی بر کاهش سرقت علمی
هو و وو	۲۰۱۳	دانشجویان	سایه نویسی
الهی، مشتاق، و خان	۲۰۱۳	دانشجویان	عوامل فردی و موقعیتی در بدرفتاری علمی
اریچ و همکاران	۲۰۱۴	دانشجویان	نگرش درباره سرقت علمی
هو و لی	۲۰۱۵	دانشجویان	درک سرقت علمی
آیگبولام و ازی	۲۰۱۵	دانشجویان	درک و نگرش سرقت علمی
نگر، فوگاس، و ترویات	۲۰۱۵	دانشجویان	اثر ویژگیهای جمعیت شناختی بر سرقت علمی
ریان و همکاران	۲۰۱۶	دانشجویان و اعضای هیئت علمی	نگرش به سرقت علمی
هو و لی	۲۰۱۶	دانشجویان و اعضای هیئت علمی	نگرش به سرقت علمی
برون و جانسن	۲۰۱۷	دانشجویان	اثر آموزش بر کاهش سرقت علمی

درك و نگرش سرقت علمی	دانشجویان	۲۰۱۷	حسین، آل شابانی و ماهفود
اثر آموزش بر سرقت علمی	دانشجویان	۲۰۱۷	گاسپریان و همکاران
اثر پیاده سازی سیستم همانندجودر دانشگاه	دانشجویان	۲۰۱۷	کومار و تریاتی
میزان سرقت علمی	پایان نامه های دانشجویان	۲۰۱۸	ترن، هوین و نوین
علل روانی سرقت علمی	متون علمی	۲۰۱۸	ماس، وایت و لی
میزان سرقت علمی	دانشجویان	۲۰۱۸	کام، هو و چیونگ

مروری اجمالی به جدول ۲-۳ نشان می دهد در پژوهش های انجام شده در خارج از ایران اغلب تمرکز بر نگرش، درک، دانش و گاهی دلایل انجام سرقت علمی و یا سایر مصادیق بدرفتاری علمی دانشجویان است. اما در ایران کمتر بر روی درک و نگرش و دلایل سرقت علمی کار شده است. همچنین تاکنون پژوهشی که بر روی طیف وسیعی از دانشجویان در رشته های مختلف انجام شده باشد مشاهده نمی شود. علاوه بر این پژوهش های انجام شده در ایران از منظر ویژگی های جمعیت شناختی نگرش و دلایل و دانش دانشجویان را مقایسه و ارزیابی و سنجش نکرده اند. این در حالی است که در پژوهش های صورت گرفته در این خصوص در سایر کشورها این موارد با یکدیگر مقایسه و ارزیابی شده است و این مسئله بر ضرورت انجام این پژوهش می افزاید.

فصل سوم

روش‌شناسی پژوهش

۳-۱. مقدمه

برای پاسخ به سوالات تحقیق، پژوهشگر بایستی با توجه به داده‌های گردآوری شده، به پاسخگویی به سوالات اقدام نماید. از این رو می‌توان گفت از ارکان اصلی هر تحقیقی یا اتخاذ هر تصمیمی، جمع‌آوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل صحیح آن می‌باشد که مهمترین عامل، جهت نتیجه‌گیری و یا اتخاذ تصمیمات صحیح است. اما داده‌های خام و غیرقابل اتکا جهت تبدیل شدن به اطلاعات قابل استفاده بایستی تجزیه و تحلیل گردیده، تا از طریق آنها بتوان اقدام به تصمیم‌گیری نمود. در این فصل به شرح روش تحقیق، چگونگی گردآوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها و مفاهیم اساسی همچون جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و گردآوری اطلاعات و روایی و پایایی ابزار اندازه‌گیری ارائه می‌گردد.

۳-۲. روش پژوهش

روش تحقیق بستگی به اهداف و ماهیت موضوع دارد. در پژوهش‌های پیمایشی پژوهشگر به گردآوری اطلاعات درباره جامعه و نحوه تفکر ایشان پرداخته و از آنان درباره خودشان و دیگران سؤال می‌کند. با توجه به اینکه هدف این پژوهش، سنجش و بررسی نگرش، دلایل و میزان شناخت و دانش کاربران گنج درباره سرقت علمی است روش انجام تحقیق به صورت پیمایشی تحلیلی است. از نظر دسته‌بندی پژوهش بر حسب هدف، این پژوهش از نوع کاربردی می‌باشد.

۳-۳. جامعه آماری

جامعه پژوهش حاضر، کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) به عنوان دانشجویان کشور است. جهت نمونه گیری از جامعه پژوهش از روش نمونه گیری مقطعی زمانی استفاده شد. بدین ترتیب که آمار فصل ها و ماه های پر تردد بخش جستجوی اطلاعات از کارشناس مربوطه دریافت شد. بر حسب آمار ارائه شده یکی از ماه های پر تردد که در دوره زمانی پژوهش حاضر قرار می گرفت آبان ماه بود. بر اساس گزارشات واحد جستجوی اطلاعات در ماه های پر تردد، روزانه ۱۰۳ جستجو در سامانه گنج انجام می شد. برای محاسبه تعداد نمونه دو هفته نخست و دوم آبان ماه شامل (۱۲ روز کاری در نظر گرفته شد که به طور میانگین شامل ۱۲۳۶ جستجو و بازدید از سامانه گنج بود) برای به دست آوردن نمونه پژوهش از جامعه آماری با استفاده از فرمول کوکران تعداد نمونه ۲۹۳ نفر به دست آمد.

۳-۴. ابزار گردآوری اطلاعات

در پژوهش حاضر از پرسشنامه محقق ساخته به عنوان ابزار گردآوری داده ها استفاده شد. پس از بررسی و مطالعه پیشینه های موجود در خصوص نگرش، دانش و دلایل ارائه شده دانشجویان برای انجام سرقت علمی، دانش نسبی در خصوص هر کدام از این ابعاد به دست آمد که به اهم گویه های مرتبط با این حوزه در فصل دوم اشاره شده است. در مرحله بعد، جستجو بر روی وب و پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و داخلی برای استخراج پرسشنامه های مشابه، پژوهش صورت گرفت. از میان مطالعات انجام شده بیش از بیست پرسشنامه بدست آمد، که در هر کدام به بخشی از گویه های مورد نیاز برای این پژوهش پرداخته بودند. پس از مطالعه پرسش نامه های موجود (اطلاعات کتابشناسی مقالات استفاده شده در این خصوص در جدول ۳-۱ ارائه شده است)، سوالات مناسب تر بر اساس سوالات پژوهش و گویه های مورد نیاز برگزیده شدند و بر حسب جامعه کاربران و پاسخگویان به پرسشنامه تغییراتی در پرسش های انتخابی داده شد. برخی پرسش ها نیز از ابتدا طراحی شدند.

جدول ۳-۱. پژوهش‌های مورد استفاده در طراحی پرسشنامه

منبع	نویسنده	سال
An Investigation of the Personal and Situational Causes of Plagiarism among Iranian EFL Postgraduate Students, A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for M.A. Degree in Teaching English as a Foreign Language.	Khoshroo, F.	2012
Developing a platform for a culture of honest inquiry and the academic construction of knowledge in first-year students. International Journal for Educational Integrity, 10 (1).	Craig, R., & Dalton, D.	2014
A model for exploring student understandings of plagiarism. Journal of Further and Higher Education 38:1, pages 129-146. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0309877X.2012.706807	Sutton Anna, David Taylor & Carol Johnston	2014
A comparison of Chinese and Australian university students' attitudes towards plagiarism. Studies in Higher Education, 41 (2), 231-246.	Ehrich, J., Howard, S. J., Mu, C. & Bokosmaty, S.	2016
بررسی دلایل ارتکاب سرقت ادبی و راه‌های پیشگیری از آن در جامعه علمی ایران: دیدگاه سردبیران، اساتید و دانشجویان. پژوهش‌های زبانشناختی در زبان‌های خارجی، دوره ۷، شماره ۲، پاییز و زمستان.	محمدحسین پور، باقری نویسی و افضلی شهری	۱۳۹۶
سرقت علمی در میان دانشجویان دانشگاه: مطالعه مرور سیستماتیک و متاآنالیز، طرح پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران.	پورنقی	۱۳۹۶

از آنجا که این پژوهش در صدد پاسخگویی به پرسش‌های پژوهش (در خصوص نگرش، دانش، دلایل دانشجویان در خصوص سرقت علمی و راهکارهایی که دانشگاه‌های آنها برای کاهش این پدیده داشته‌اند) است لذا طی مراحل متعدد، پرسشنامه‌های مختلفی برای این منظور تنظیم شد که در یک پرسشنامه واحد ارائه گردیده است (پیوست ۱)، نتیجه اقدامات بخش‌های مختلف پرسشنامه در زیر آرایه شده است:

برای سنجش دانش و درک دانشجویان نسبت به مصادیق سرقت علمی، علاوه بر مطالعه پیشینه‌ها و پرسش‌نامه‌های موجود، مصادیق مستخرج از کار پژوهشی پورنقی (۱۳۹۶) مبنای کار قرار گرفت. این بخش از پرسشنامه شامل ۱۲ مصداق بود که در قالب ۳۶ پرسش مورد بررسی قرار گرفت.

بدین ترتیب که دانشجویان پس از مطالعه یک مصداق خاص (به صورت مثالی کاربردی) می‌بایست پاسخ می‌دادند که این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می‌کنند؟، این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟ و آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده‌اند؟ و بدین ترتیب ۱۲ مصداق در قالب ۳ پرسش اصلی شناخت و دانش، اخلاقی بودن و میزان ارتکاب مورد پرسش قرار گرفت (در مجموع ۳۶ سوال). مبانی پاسخ‌دهی مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای از اصلاً تا خیلی زیاد بود و هرچه میانگین پاسخ از عدد سه بالاتر بود یعنی شناخت و دانش بیشتری دارند و اخلاقی فکر می‌کنند و در خصوص ارتکاب هرچه میانگین کمتر بود یعنی کمتر سرقت علمی انجام می‌دهند.

بخش دلایل سرقت علمی نیز شامل ۲۱ دلیل بود که در مقوله‌های مختلف (فردی، آموزشی، پرورشی، و اجتماعی و فرهنگی) مورد سوال قرار گرفت و در انتها نیز سوال باز گذاشته شد. مقیاس این سوالات نیز مانند بخش قبلی لیکرت پنج گزینه‌ای بود و میانگین بیشتر یعنی آن دلیل بیشتر سبب انجام سرقت علمی می‌شود.

برای بررسی اقداماتی که دانشگاه‌ها برای کاهش و پیشگیری سرقت علمی انجام داده‌اند نیز از خروجی‌های طرح پورنقی (۱۳۹۶) استفاده شد که به روش مرور سیستماتیک اهم فعالیت‌هایی که سایر دانشگاه‌های خارج از کشور برای پیشگیری و کاهش سرقت علمی انجام داده‌اند استخراج و این گویه‌ها مورد پرسش دانشجویان قرار گرفت. این گویه‌ها شامل ۷ مورد بود و در مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای طراحی شد.

برای بررسی بخش نگرش دانشجویان نیز پرسشنامه‌های متعدد نگرش بررسی و از میان آنها پرسشنامه استاندارد اریچ و همکاران^۱ (۲۰۱۶) انتخاب شد. در این پرسشنامه مبنای کار مقیاس لیکرت ۵ گزینه‌ای است و هرچه میزان عدد نهایی کمتر باشد نشان‌دهنده این است که نگرش قابل قبول‌تری نسبت به سرقت علمی وجود دارد. یعنی تفکرات و احساساتی که در عمل تبدیل به رفتار شده و نگرش افراد را شکل داده است در این پرسشنامه باید عدد کمتری شود تا نشان از درک بهتر نسبت به سرقت علمی و انجام کمتر این عمل غیراخلاقی باشد. در این پرسشنامه برخی سوالات معکوس طراحی شده‌اند. سوالات ۲۲، ۳، ۷، ۸ و ۱۲ در این پرسشنامه معکوس هستند و

¹ Ehrich et al.

در زمان تحلیل باید معکوس محاسبه شوند تا اطمینان حاصل شود نمرات پایین تر نگرش قابل قبول تری را نسبت به سرقت علمی نشان می دهد. در نگارش نهایی سوالات سعی شد جملات به گونه ای باشد که دانشجویان با کمترین سوگیری بتوانند پاسخ دهند. در مرحله بعد سوالات مجدداً از لحاظ ساختار نگارشی و ترتیب جاگذاری آنها در پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفتند. سپس محققان سوالات استخراج شده را دسته بندی کرده و پرسشنامه اولیه تنظیم شد.

جدول ۳-۲. ابعاد سوالات پرسشنامه

ابعاد سوالات	تعداد سوالات
اطلاعات جمعیت شناختی	۷
نگرش به سرقت علمی	۱۲
اقدامات دانشگاه ها و موسسات	۷
دلایل سرقت علمی	۲۱
مصادق ها (دانش، اخلاق، ارتکاب)	۳۶
کل	۷۶

۳-۵. روایی^۱ ابزار پژوهش

به منظور تعیین روایی محتوایی و صوری، پرسشنامه در اختیار اساتید خبره در حوزه بدرفتاری های علمی و سرقت علمی و تنی چند از صاحب نظران و متخصصین همچون همکاران طرح، ناظر و ... قرار گرفت و بعد از دریافت نظرات آنان، اصلاحات و پیشنهادات آنان اعمال شد.

۳-۶. پایایی^۲ ابزار پژوهش

به منظور ارزیابی پایایی (قابلیت اعتماد) پرسشنامه، ضریب α کرونباخ محاسبه شد. این مرحله به عنوان مرحله پیش آزمون در نظر گرفته می شود و بر اساس نتایج حاصله از این پیش آزمون می توان پرسشنامه را اصلاح کرد و از بروز اشکالات عمده در نمونه گیری با حجم زیاد جلوگیری نمود.

¹ Validity

² Reliability

یکی از روش‌های محاسبه اعتبار و اعتماد علمی پرسشنامه‌ها محاسبه آلفای کرونباخ است. هرچه این شاخص به ۱ نزدیکتر شود به معنا همبستگی درونی بالاتر و همگن‌تر بودن پرسش‌ها خواهد بود. بدیهی است در صورت پایین بودن مقدار آلفا بایستی بررسی نمود که با حذف کدام پرسش مقدار آن افزایش خواهد یافت. در صورتی که محدوده مقادیر آلفا، بین ۰,۷ تا ۱ باشد عالی، بین ۰,۴ تا ۰,۷ خوب و کمتر از ۰,۴ ضعیف می‌باشد. جدول زیر نشان می‌دهد که مقادیر آلفای کرونباخ برای تمامی متغیرها - که بر روی یک مطالعه مقدماتی با حضور ۳۰ نفر از کاربران گنج انجام شد - بالاتر از ۰,۶ به دست آمد بنابراین دارای پایایی قابل قبول است.

جدول ۳-۳. بررسی پایایی متغیرهای پژوهش در ابزار اندازه‌گیری

متغیر	تعداد سوال	مقدار آلفا
نگرش	۱۲	۰,۷۰
اقدامات	۷	۰,۸۵
دلایل	۲۱	۰,۸۹
مصادق‌ها	۳۶	۰,۸۷
کل	۷۶	۰,۸۷

۳-۷. شیوه گردآوری اطلاعات

در این پژوهش برای جمع‌آوری داده‌ها در ابتدا لیستی از ایمیل‌های کاربران سامانه گنج از دفتر تحقیق و توسعه ایرانداک دریافت شد. سپس پرسشنامه در قالب الکترونیکی (گوگل فرم) در آمد و از طریق ابزار گوگل فرم برای دانشجویان ایمیل شد. از آنجا که محدودیت در ارسال ایمیل به صورت روزانه از طریق گوگل فرم وجود دارد، پروسه ارسال پرسشنامه‌ها دو هفته به طول انجامید و حدود ۵۰۰۰ پرسشنامه برای کاربران ارسال گردید. در پایان دو هفته بالغ بر ۴۰۰ پرسشنامه پاسخ داده شده، دریافت شد. پس از بررسی تک تک پرسشنامه‌ها، پرسشنامه‌های مخدوش حذف گردید و در نهایت تعداد ۳۴۴ پرسشنامه وارد تحلیل شد. با توجه به حجم نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران (۲۹۳) می‌توان اطمینان حاصل کرد که ۳۴۴ پرسشنامه اطلاعات مناسبی را برای تحلیل فراهم کرده است.

۳-۸. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

پس از گردآوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه، با استفاده از نرم افزار اسپاس پی‌اس اس نسخه ۲۰ بانک داده‌ها ایجاد شد. قبل از پاسخ به سوالات پژوهش با استفاده از آزمون‌های آماری برای تعیین اینکه از آزمون‌های پارامتریک استفاده شود و یا از آزمون‌های ناپارامتریک بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها برای این امر ضرورت پیدا می‌کند.

در این بخش، نرمال بودن توزیع داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. چون پیش فرض استفاده از آزمون‌های پارامتریک نرمال بودن توزیع داده‌ها می‌باشد، بنابراین قبل از اجرای آزمون‌های آماری در مورد سوالات مطرح شده، این عملیات انجام شد. نتایج آزمون آماری جاک-برا^۱ مطابق جدول ۳-۴ نشان داد که با استناد به سطح معناداری بالای ۰,۰۵ هر چهار متغیر پژوهش شامل نگرش، اقدامات، دلایل و مصداق‌ها از توزیع نرمال برخوردار هستند و بنابراین واجد شرایط برای آزمون‌های پارامتری هستند.

جدول ۳-۴. آزمون جاک-برا جهت نرمال بودن متغیرها

متغیر	آماره	سطح معناداری
نگرش	۰,۱۰	۰,۹۵
اقدامات	۲,۳۶	۰,۳۰
دلایل	۴,۵۳	۰,۱۰
مصداق‌ها	۳,۴۱	۰,۱۸

در گام بعد، متناسب با پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش از آزمون‌های آماری مناسب شامل آزمون پارامتری تی نمونه‌های مستقل، تحلیل واریانس یک‌طرفه و ضریب همبستگی پیرسون و همچنین آمار توصیفی میانگین و فروانی و درصد فروانی استفاده شد.

¹ Jarque-Bera, <http://agahbookshop.com/p-16754--stata-1.aspx>

فصل چهارم

یافته‌های پژوهش

۴-۱. مقدمه

در این فصل به ارائه یافته‌های پژوهش می‌پردازیم. در ابتدا تحلیل‌های توصیفی در خصوص سوالات پرسشنامه ارایه شده است. سپس بر اساس یافته‌های ارائه شده پاسخ سوالات مرتبط با پژوهش بیان شده است.

۴-۲. مشخصات جمعیت شناختی جامعه پژوهش

تحلیل پاسخگویان به بیان ویژگی‌های جمعیت شناختی نمونه آماری انتخاب شده می‌پردازد. به کمک تحلیل جمعیت شناختی می‌توان نشان داد که نمونه آماری، از طیف متنوعی از جامعه آماری انتخاب شده است و شرط پراکندگی را داشته است. در ادامه ویژگی‌های نمونه آماری انتخاب شده از منظر جمعیت شناختی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۴-۲-۱. جنسیت

یکی از مهم‌ترین متغیرهای جمعیت شناختی، جنسیت می‌باشد. در ادامه وضعیت پاسخگویان به تفکیک جنسیت در جدول زیر ارایه شده است:

جدول ۴-۱. وضعیت پاسخگویان به تفکیک جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	۱۷۲	۵۰
مرد	۱۷۲	۵۰
جمع	۳۴۴	۱۰۰

همانطور که جدول ۴-۱ نشان می‌دهد، از مجموع ۳۴۴ پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه، زنان و مردان هر دو به طور مساوی و هر کدام ۵۰ درصد پاسخگویان را شامل می‌شوند.

۴-۲-۲. سن

در جدول ۴-۲، وضعیت پاسخگویان به تفکیک سنی ارائه شده است. وضعیت پاسخگویان نشان می‌دهد که اغلب پاسخگویان، جوان و بین ۲۱ الی ۳۰ سال سن داشته‌اند.

جدول ۴-۲. وضعیت پاسخگویان به تفکیک سن

سن	فراوانی	درصد فراوانی
کمتر از ۳۱	۱۹۱	۵۵/۵
۳۱-۴۰	۱۱۵	۳۳/۴
۴۱-۵۰	۲۹	۸/۴
بیش از ۵۰	۹	۲/۶
جمع	۳۴۴	۱۰۰

همانطور که در جدول ۴-۲ قابل مشاهده است، حدود ۵۵/۵ درصد پاسخگویان کمتر از ۳۱ سال سن داشته‌اند، ۳۳/۴ درصد آن‌ها بین ۳۱ الی ۴۰ سال سن داشته‌اند، ۸/۴ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال و ۲/۶ درصد نیز بیش از ۵۰ سال سن دارند.

۴-۲-۳. گروه تحصیلی

در جدول ۴-۳، وضعیت پاسخگویان به تفکیک گروه تحصیلی ارائه شده است. وضعیت پاسخگویان نشان می‌دهد که اغلب پاسخگویان، در گروه تحصیلی علوم انسانی بوده‌اند.

جدول ۴-۳. وضعیت پاسخگویان به تفکیک گروه تحصیلی

گروه تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی
علوم انسانی	۱۳۱	۳۸/۱
علوم پایه	۵۱	۱۴/۸
علوم پزشکی	۷	۲
فنی و مهندسی	۱۰۱	۲۹/۴
کشاورزی و دامپزشکی	۳۷	۱۰/۸
هنر و معماری	۱۷	۴/۹
جمع	۳۴۴	۱۰۰

جدول ۳-۴ نشان می دهد که ۳۸/۱ درصد در گروه تحصیلی علوم انسانی، ۱۴/۸ درصد در گروه تحصیلی علوم پایه، ۲ درصد در گروه تحصیلی علوم پزشکی، ۲۹/۴ درصد در گروه تحصیلی فنی و مهندسی، ۴/۹ درصد در گروه تحصیلی هنر و معماری هستند. بیشترین پاسخگویان به ترتیب در گروه های تحصیلی علوم انسانی، فنی مهندسی و علوم پایه هستند و کمترین پاسخگویان مربوط به گروه علوم پزشکی هستند.

۴-۲-۴. وضعیت اشتغال

در جدول ۴-۴ وضعیت اشتغال پاسخگویان آرایه شده است. از میان پاسخگویان ۶۸/۳ درصد شاغل هستند و مابقی (۳۱/۶ درصد) شاغل نبوده اند.

جدول ۴-۴. وضعیت اشتغال پاسخگویان

شاغل	فراوانی	درصد فراوانی
شاغل بودن	۲۳۵	۶۸/۳
شاغل نبودن	۱۰۹	۳۱/۶
جمع	۳۴۴	۱۰۰

بر اساس جدول ۴-۵، از میان ۲۳۵ نفری که اظهار داشته اند شاغل هستند، ۲۴/۷ درصد کمتر از بیست ساعت در هفته و ۱۶/۲ درصد بیست تا سی ساعت در هفته کار می کنند. همچنین بیش از نیمی از افراد شاغل بیش از سی ساعت در هفته کار می کنند که به نظر میرسد تمام وقت شاغل هستند (۵۹/۱ درصد).

جدول ۴-۵. میزان ساعات کاری پاسخگویان شاغل

ساعت کار در هفته	فراوانی	درصد فراوانی
کمتر از ۲۰ ساعت	۵۸	۲۴/۷
۲۰ تا ۳۰ ساعت	۳۸	۱۶/۲
بیش از ۳۰ ساعت	۱۳۹	۵۹/۱
جمع	۲۳۵	۱۰۰

۴-۲-۵. وضعیت معدل

در جدول ۴-۶، میانگین معدل پاسخگویان آرایه شده است. بیشترین پاسخگویان معدل بین شانزده تا هجده داشته اند (۶۸/۸ درصد).

جدول ۴-۶. میانگین معدل آخرین (مدرک تحصیلی و یا ترم تحصیلی) پاسخگویان

میانگین معدل	فراوانی	درصد فراوانی
۱۰-۱۲	۲	۰/۶
۱۳-۱۵	۴۲	۱۲/۲
۱۶-۱۸	۲۳۶	۶۸/۸
۱۹-۲۰	۶۳	۱۸/۴
جمع	۳۴۳	۱۰۰

جدول ۴-۶ نشان می‌دهد که معدل ۰/۶ درصد پاسخگویان بین ده تا دوازده، ۱۲/۲ درصد سیزده تا پانزده، ۶۸/۸ درصد شانزده تا هجده و ۱۸/۴ درصد نوزده تا بیست است.

۴-۲-۶. نوع دانشگاه محل تحصیل

نوع دانشگاه محل تحصیل پاسخگویان در جدول ۴-۷ آرایه شده است. بیشترین پاسخگویان در دانشگاه‌های سراسری وزارت علوم تحقیقات و فناوری تحصیل کرده‌اند.

جدول ۴-۷. نوع دانشگاه محل تحصیل پاسخگویان

نوع دانشگاه	فراوانی	درصد فراوانی
سراسری (وزارت علوم)	۱۷۸	۵۲
علوم پزشکی (وزارت بهداشت)	۵	۱/۵
پیام نور	۱۵	۴/۴
آزاد اسلامی	۱۰۲	۲۹/۸
غیرانتفاعی	۴۲	۱۲/۳
جمع	۳۴۲	۱۰۰

بر اساس جدول ۴-۷، ۵۲ درصد پاسخگویان در دانشگاه سراسری، ۱/۵ درصد در دانشگاه علوم پزشکی، ۴/۴ درصد در دانشگاه پیام نور، ۲۹/۸ درصد در دانشگاه آزاد اسلامی و ۱۲/۳ درصد در دانشگاه غیرانتفاعی تحصیل کرده‌اند.

۴-۲-۷. مقطع تحصیلی

در جدول ۴-۸، وضعیت مقطع تحصیلی پاسخگویان آمده است. بر این اساس بیشتر پاسخگویان در مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد هستند.

جدول ۴-۸. وضعیت مقطع تحصیلی پاسخگویان

مقطع تحصیلی	فراوانی	درصد فراوانی
کاردانی	۰	۰
کارشناسی	۵	۱/۵
کارشناسی ارشد	۲۸۷	۸۳/۴
دکتری	۵۰	۱۴/۵
جمع	۳۴۲	۱۰۰

از میان پاسخگویان ۸۳/۴ درصد در مقطع کارشناسی ارشد، ۱۴/۵ درصد در مقطع دکتری، ۱/۵ درصد در مقطع کارشناسی می‌باشند.

۴-۳. پاسخ به سوالات پژوهش

قبل از پاسخ به سوالات پژوهش با استفاده از آزمون‌های آماری برای تعیین اینکه از آزمون‌های پارامتریک استفاده شود و یا از آزمون‌های ناپارامتریک بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها برای این امر ضرورت پیدا می‌کند.

در این بخش نرمال بودن توزیع داده‌ها مورد بررسی قرار گرفت. چون پیش فرض استفاده از آزمون‌های پارامتریک نرمال بودن توزیع داده‌ها بود، بنابراین قبل از اجرای آزمون‌های آماری در مورد سوالات مطرح شده، این عملیات انجام شد. نتایج آزمون آماری جاک-برا^۱ مطابق جدول ۳-۴ نشان داد که با استناد به سطح معناداری بالای ۰,۰۵ هر چهار متغیر پژوهش شامل نگرش، اقدامات، دلایل و مصداق‌ها از توزیع نرمال برخوردار هستند و بنابراین واجد شرایط برای آزمون‌های پارامتری هستند.

¹ Jarque-Bera, <http://agahbookshop.com/p-16754--stata-1.aspx>

۴-۳-۱. سوال نخست پژوهش

در پاسخ به سوال نخست پژوهش مبنی بر "نگرش کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به سرقت علمی چگونه است؟"، یافته‌ها در جدول ۴-۹ آمده است.

سوالات پرسشنامه در خصوص بررسی نگرش دانشجویان به صورتی طرح شده است که هر چقدر میانگین نظر دانشجویان کم‌تر باشد نشان دهنده برخورداری از نگرش بهتر آنها در خصوص موارد مورد پرسش است و نگرش آنها نسبت به سرقت علمی را نشان می‌دهد و هر چقدر میانگین بالا باشد یعنی حساسیت کمتری دارند و نگرش خوبی نسبت به موارد مورد پرسش در خصوص سرقت علمی برخوردار نیستند. در مجموع یافته‌ها نشان می‌دهد میانگین نگرش دانشجویان ۲/۴۹ است که نشان از نگرش مناسب آنها و حساسیت‌هایی است در عمل به شکل رفتار مقابله با سرقت علمی نشان داده‌اند.

یافته‌های جدول ۴-۹ نشان می‌دهد که در خصوص نگرش دانشجویان درباره سرقت علمی بیشترین میانگین مربوط به گویه‌های (اخراج شدن دانشجو در صورت استفاده نابجا از مقاله دیگری)، (سرقت محسوب نشدن استفاده از کارهای علمی قبلی خود)، و (عدم مجازات فردی که مقاله‌اش را در اختیار دیگری گذاشته) است که نشان می‌دهد دانشجویان در این موارد نگرش مناسبی ندارند و حساسیت کمتری در خصوص بروز این گونه رفتارها نشان می‌دهند. همچنین در اغلب موارد مورد پرسش همچون (چون بسیاری از دانشجویان دیگر سرقت علمی انجام می‌دهند، گاهی اوقات وسوسه می‌شوم که سرقت علمی انجام دهم)، (سرقت علمی خلاف ارزش‌های اخلاقی من است)، و (سرقت علمی مسئله بزرگی نیست چرا که شامل استفاده از کلمات و یا ایده فرد دیگری است و نه کالاهای مادی آن فرد) نگرش خوبی داشته‌اند و حساسیت خود به این موضوعات را به روشنی بیان کرده‌اند.

جدول ۴-۹. فراوانی و درصد فراوانی دانشجویان نسبت به گویه‌های نگرش درباره سرقت علمی

میانگین	جمع	کاملا موافقم		موافقم		نظری ندارم		مخالقم		کاملا مخالفم		نگرش دانشجویان
		فروانی	درصد فروانی	فروانی	درصد فروانی	فروانی	درصد فروانی	فروانی	درصد فروانی	فروانی	درصد فروانی	
۱/۸۶	۳۴۴	۱/۷	۶	۱۱/۹	۴۱	۷/۳	۲۵	۲۸/۸	۹۹	۵۰/۳	۱۷۳	چون بسیاری از دانشجویان دیگر سرقت علمی انجام می دهند، گاهی اوقات وسوسه می شوم که سرقت علمی انجام دهم.
۲/۲۷	۳۴۳	۲۲/۲	۷۶	۴۹/۶	۱۷۰	۱۱/۱	۳۸	۱۲/۵	۴۳	۴/۷	۱۶	دقیقا می دانم چه چیزی سرقت علمی است و چه چیزی سرقت علمی نیست.
۲/۱۱	۳۴۴	۳۴/۶	۱۱۹	۳۹/۸	۱۳۷	۹/۹	۳۴	۱۰/۵	۳۶	۵/۲	۱۸	سرقت علمی به بدی سرقت برگه امتحان و حفظ پاسخ های آن برای جلسه امتحان است.
۲/۷۵	۳۴۳	۸/۵	۲۹	۲۶/۵	۹۱	۱۹/۵	۶۷	۲۳/۳	۸۰	۲۲/۲	۷۶	همکلاسی من اجازه استفاده از مقاله خود را برای یکی از کلاس ها به من داد، فکر نمی کنم انجام این کار اشتباه باشد.
۲/۱۹	۳۴۳	۳/۵	۱۲	۱۳/۴	۴۶	۱۴/۹	۵۱	۳۶/۲	۱۲۴	۳۲/۱	۱۱۰	اگر استادان در یک ترم تکالیف بسیار زیادی را از دانشجویان بخواهند، سرقت علمی موجه است.
۲/۵۴	۳۴۴	۴/۴	۱۵	۲۰/۱	۶۹	۲۰/۳	۷۰	۳۶/۳	۱۲۵	۱۸/۹	۶۵	مجازات سرقت علمی در دانشگاه باید سبک باشد زیرا از تذکر و انتقاد یاد خواهیم گرفت.
۳/۰۹	۳۴۳	۱۰/۲	۳۵	۲۲/۷	۷۸	۲۲/۷	۷۸	۳۵/۳	۱۲۱	۹	۳۱	اگر دانشجویی یک مقاله تحقیقاتی رایگان دریافت کرده و آن را با نام خود به عنوان نویسنده ارائه دهد، دانشجو باید از دانشگاه اخراج شود.
۱/۴۸	۳۴۴	۶۱	۲۱۰	۳۱/۷	۱۰۹	۵/۸	۲۰	۰/۶	۲	۰/۹	۳	سرقت علمی خلاف ارزشهای اخلاقی من است.
۱/۸۰	۳۴۳	۲	۷	۴/۷	۱۶	۸/۲	۲۸	۴۲/۶	۱۴۶	۴۲/۶	۱۴۶	سرقت علمی مسئله بزرگی نیست چرا که شامل استفاده از کلمات و یا ایده فرد دیگری است و نه کالاهای مادی آن فرد.
۳/۳۳	۳۴۳	۱۲/۵	۴۳	۴۰/۲	۱۳۸	۲۳/۳	۸۰	۱۶/۹	۵۸	۷	۲۴	استفاده مجدد از (پروژه، تحقیق، مقاله و ...) که شما در گذشته انجام داده و ارائه کرده اید به عنوان یک تکلیف جدید اشکالی ندارد، زیرا شما نمیتوانید از خودتان سرقت کنید.
۳/۷۵	۳۴۳	۲۵/۱	۸۶	۴۵/۲	۱۵۵	۱۴/۶	۵۰	۱۲	۴۱	۳/۲	۱۱	اگر یک مقاله را به قصد مطالعه به دانشجوی دیگری قرض دهیم، و سپس آن دانشجو مقاله را به عنوان کار خودش ارائه کرده و گرفتار شود، من نباید مجازات شوم.
۲/۷۰	۳۴۴	۱۴	۴۸	۳۶/۶	۱۲۶	۲۱/۵	۷۴	۲۰/۶	۷۱	۷/۳	۲۵	اعلام اسامی دانشجویانی که سرقت علمی کرده اند موجب پیشگیری از سرقت علمی برخی دیگر میشود
۲/۴۹	کل											

۴-۳-۲. سوال دوم پژوهش

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش مبنی بر "دلایل سرقت علمی از دیدگاه کاربران پایگاه

اطلاعات علمی ایران (گنج) چیست؟" یافته‌ها در جدول ۴-۱۰ ارایه شده است.

جدول ۴-۱۰. دلایل سرقت علمی از دیدگاه دانشجویان

دلایل سرقت علمی	اصلا		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	میانگین
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
دلایل پرورشی	۱۱	۳/۲	۱۴	۴/۱	۴۸	۱۴	۱۳۲	۳۸/۴	۱۳۸	۴۰/۱	۳۴۳	۴/۰۷
	۱۳	۳/۸	۳۰	۸/۷	۶۸	۱۹/۸	۱۱۶	۳۳/۷	۱۱۷	۳۴	۳۴۴	۳/۸۵
	۱۰	۲/۹	۵۳	۱۵/۴	۹۶	۲۷/۹	۱۱۳	۳۲/۸	۷۲	۲۰/۹	۳۴۴	۳/۵۳
	۶	۱/۷	۲۳	۶/۷	۹۳	۲۷	۱۳۷	۳۹/۸	۸۱	۲۳/۵	۳۴۰	۳/۷۳
	۱۲	۳/۵	۴۸	۱۴	۹۴	۲۷/۳	۱۱۰	۳۲	۷۷	۲۲/۴	۳۴۱	۳/۵۳
	۱۱	۳/۲	۵۰	۱۴/۵	۱۳۹	۴۰/۴	۷۶	۲۲/۱	۶۴	۱۸/۶	۳۴۰	۳/۳۴
دلایل فردی	۲۱	۶/۱	۵۴	۱۵/۷	۹۹	۲۸/۸	۹۷	۲۸/۲	۷۰	۲۰/۳	۳۴۱	۳/۳۸
	۵۱	۱۴/۸	۹۹	۲۸/۸	۹۹	۲۸/۸	۶۶	۱۹/۲	۲۸	۸/۱	۳۴۳	۲/۷۶
	۴۹	۱۴/۲	۹۵	۲۷/۶	۱۱۰	۳۲	۵۹	۱۷/۲	۲۹	۸/۴	۳۴۲	۲/۷۶
	۳۰	۸/۷	۶۴	۱۸/۶	۷۶	۲۲/۱	۹۲	۲۶/۷	۸۰	۲۳/۳	۳۴۲	۳/۳۵
	۲۸	۸/۱	۶۶	۱۹/۲	۸۰	۲۳/۳	۸۶	۲۵	۸۲	۲۳/۸	۳۴۲	۳/۳۵
	۱۹	۵/۵	۶۱	۱۷/۷	۱۱۵	۳۳/۴	۱۰۰	۲۹/۱	۴۵	۱۳/۱	۳۴۰	۳/۲۲
دلایل آموزشی	۲۰	۵/۸	۵۱	۱۴/۸	۹۹	۲۸/۸	۱۲۰	۳۴/۹	۵۳	۱۵/۴	۳۴۳	۳/۳۸
	۴۵	۱۳/۱	۵۱	۱۴/۸	۸۸	۲۵/۶	۹۸	۲۸/۵	۵۹	۱۷/۲	۳۴۱	۳/۱۹
	۱۹	۵/۵	۴۹	۱۴/۲	۱۱۵	۳۳/۴	۱۰۰	۲۹/۱	۶۰	۱۷/۴	۳۴۳	۳/۳۷
	۲۸	۸/۱	۶۵	۱۸/۹	۱۱۰	۳۲	۸۱	۲۳/۵	۵۷	۱۶/۶	۳۴۱	۳/۱۸
	۱۴	۴/۱	۳۱	۹	۷۰	۲۰/۳	۱۲۰	۳۴/۹	۱۰۷	۳۱/۱	۳۴۲	۳/۷۸
	۱۶	۴/۷	۴۶	۱۳/۴	۹۹	۲۸/۸	۹۸	۲۸/۵	۸۰	۲۳/۳	۳۳۹	۳/۴۷
دلایل اجتماعی و فرهنگی	۵۲	۱۵/۱	۸۱	۲۳/۵	۸۸	۲۵/۶	۵۹	۱۷/۲	۶۳	۱۸/۳	۳۴۳	۲/۹۹
	۲۰	۵/۸	۵۴	۱۵/۷	۷۶	۲۲/۱	۱۱۱	۳۲/۳	۸۳	۲۴/۱	۳۴۴	۳/۵۳
	۱۰	۲/۹	۲۱	۶/۱	۴۵	۱۳/۱	۱۰۱	۲۹/۴	۱۶۴	۴۷/۷	۳۴۱	۴/۱۰

همانطور که جدول ۴-۱۰ نشان می‌دهد، از میان ۲۱ دلیلی که در خصوص سرقت علمی از دانشجویان پرسش شد، بیشترین دلایل به ترتیب مربوط به رواج مدرک‌گرایی (۴/۱۰)، نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق (۴/۰۷)، ضعف زبان انگلیسی (۳/۸۵) و سهولت انجام سرقت علمی (۳/۷۸) بیان شده است. از میان دلایل کمترین دلایل مربوط به مشکلات شخصی و نداشتن توانایی کنترل استرس انجام تحقیق به طور مساوی است (۲/۷۶). در جدول ۴-۱۱ آمار مرکزی و پراکندگی سرقت علمی به طور کلی در دسته‌های دلایل پرورشی، فردی، آموزشی و اجتماعی- فرهنگی ارایه شده است.

جدول ۴-۱۱. آمار مرکزی و پراکندگی دلایل سرقت علمی

دلایل سرقت علمی	پرورشی	فردی	آموزشی	اجتماعی فرهنگی
میانگین	۳/۶۷	۳/۱۴	۳/۲۸	۳/۵۷
انحراف معیار	۰/۷۶	۰/۸۳	۰/۸۴	۰/۸۷
کمینه	۱	۱	۰/۷۵	۱
بیشینه	۵	۵	۵	۵

همانطور که جدول ۴-۱۱ نشان می‌دهد بیشترین دلایل ارتکاب به سرقت علمی از دیدگاه کاربران در مجموع مربوط به دلایل پرورشی همچون (نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق، ضعف زبان انگلیسی، عدم آشنایی با نحوه صحیح ارجاع‌دهی و نقل قول، نداشتن مهارت‌های تحلیل انتقادی و ارایه استدلال، نداشتن دانش کافی و درک درست درباره سرقت علمی، و ضعف زبان نگارشی) بود (۳/۶۷). کمترین دلایل مربوط به سرقت علمی نیز در مجموع مربوط به دلایل فردی همچون (نداشتن اعتماد به نفس کافی برای ارایه کار، مشکلات شخصی، نداشتن توانایی کنترل استرس انجام تحقیق، بی‌علاقگی به رشته تحصیلی، بی‌علاقگی به موضوع تحقیق، ناتوانی در مدیریت زمان) بود (۳/۱۴).

۴-۳-۳. سوال سوم پژوهش

در پاسخ به سوال سوم پژوهش مبنی بر "میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به مصادیق سرقت علمی چقدر است؟" یافته‌ها در جدول ۴-۱۲ ارایه شده است. برای پاسخ به این پرسش، از پاسخگویان در خصوص اقدامات مختلفی که هر یک نمونه‌ای از مصادیق سرقت علمی بود سوال شد، پاسخگویان بر اساس دیدگاه خود هر کدام از نمونه‌ها (اقدامات)

را بررسی کردند و بیان کردند که این اقدام راتا چه حد سرقت علمی می‌دانند؟، این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟ و آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده‌اند؟. این اقدامات شامل ۱۲ مصداق بود که در ادامه در جدول زیر ارایه شده است.

جدول ۴-۱۲. میزان دانش، اخلاقی پنداشتن و ارتکاب مصادیق سرقت علمی توسط دانشجویان

۱- دانشجویی مقاله خود را که ترم گذشته برای یکی از دروس خود نوشته، به عنوان مقاله یکی از دروس ترم جاری نیز ارائه می‌دهد.												
میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می‌کنید؟	۷۰	۲۰/۳	۸۴	۲۴/۴	۱۱۸	۳۴/۳	۴۸	۱۴	۲۲	۶/۴	۳۴۲	۲/۶۱
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۴۵	۱۳/۱	۷۴	۲۱/۵	۱۲۷	۳۶/۹	۶۲	۱۸	۳۴	۹/۹	۳۴۲	۲/۹۰
آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟	۲۱۸	۶۳/۴	۷۵	۲۱/۸	۳۵	۱۰/۲	۹	۲/۶	۵	۱/۵	۳۴۲	۱/۵۶
۲- دانشجویی مقاله‌ای را که دانشجوی دیگری در ترم گذشته نوشته با موافقت وی به عنوان مقاله خود به استاد خود تحویل می‌دهد.												
میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می‌کنید؟	۲۴	۷	۴۸	۱۴	۶۳	۱۸/۳	۱۲۳	۳۵/۸	۸۵	۲۴/۷	۳۴۳	۳/۵۷
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۲۰	۵/۸	۳۸	۱۱	۷۶	۲۲/۱	۱۳۴	۳۹/۲	۷۴	۲۱/۵	۳۴۳	۳/۵۹
آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟	۲۷۷	۸۰/۵	۳۲	۹/۳	۲۷	۷/۸	۴	۱/۲	۳	۰/۹	۳۴۳	۱/۳۲
۳- دانشجویی مقاله‌ای را از موسسه ای خریداری کرده و به عنوان مقاله خود به استاد تحویل می‌دهد.												
میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می‌کنید؟	۱۷	۴/۹	۲۶	۷/۶	۴۵	۱۳/۱	۱۱۰	۳۲	۱۴۴	۴۱/۹	۳۴۲	۳/۹۸
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۱۵	۴/۴	۱۷	۴/۹	۵۹	۱۷/۲	۱۰۷	۳۱/۱	۱۴۴	۴۱/۹	۳۴۲	۴/۰۱

۱/۲۸	۳۴۲	۰/۹	۳	۱/۷	۶	۶/۱	۲۱	۷/۳	۲۵	۸۳/۴	۲۸۷	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟
------	-----	-----	---	-----	---	-----	----	-----	----	------	-----	---

۴- دانشجویی جملاتی از یک کتاب را عیناً در مقاله خود کپی کرده ، اما آن را داخل گیومه قرار نداده و نام نویسنده، سال انتشار و شماره صفحه را نیز ذکر نمی کند.

میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟	۹	۲/۶	۲۳	۶/۷	۶۵	۱۸/۹	۱۰۹	۳۱/۷	۱۳۵	۳۹/۲	۳۴۱
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۱۳	۳/۸	۲۰	۵/۸	۷۷	۲۲/۴	۱۰۹	۳۱/۷	۱۲۲	۳۵/۵	۳۴۱
آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟	۲۴۲	۷۰/۳	۶۹	۱۹/۸	۲۴	۷	۴	۱/۲	۲	۰/۶	۳۴۱

۵- دانشجویی جمله ای را از یک مقاله عیناً در مقاله خود کپی کرده و نام نویسنده و تاریخ نشر مقاله را داخل پرانتز ذکر کرده، اما جمله را داخل گیومه قرار نداده و شماره صفحه جمله را نمی نویسد.

میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟	۶۶	۱۹/۲	۹۰	۲۶/۲	۸۷	۲۶/۲	۶۵	۱۸/۶	۳۴	۹/۹	۳۴۴
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۵۹	۱۷/۲	۱۰۴	۳۰/۲	۸۵	۲۵/۳	۶۴	۱۸/۳	۳۱	۹	۳۴۴
آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟	۲۰۲	۵۹	۹۲	۲۶/۵	۳۱	۹	۱۴	۴/۱	۵	۱/۵	۳۴۴

۶- دانشجویی مطلبی را در کتابی خوانده و آن را به بیان خود در مقاله خویش نوشته و منبع را ذکر نمی کند.

میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟	۴۲	۱۲/۲	۶۳	۱۸	۸۸	۲۶/۶	۹۰	۲۶/۲	۶۱	۱۷/۷	۳۴۳
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۳۶	۱۰/۵	۶۷	۱۹/۵	۹۹	۲۹/۴	۹۲	۲۶/۷	۴۷	۱۳/۷	۳۴۳

۱/۶۴	۳۴۳	۱/۵	۵	۳/۸	۱۴	۱۳/۴	۴۶	۲۰/۱	۶۹	۶۱	۲۱۰	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟
۷- دانشجویی مقاله فرد دیگری را بدون اجازه وی به عنوان مقاله خود ارائه می دهد.												
میانگین	جمع	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		اصلاً		
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۴/۵۲	۳۴۲	۷۰/۶	۲۴۴	۱۸	۶۲	۵/۵	۱۹	۲/۹	۱۰	۲/۳	۸	این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟
۴/۴۷	۳۴۲	۶۷/۴	۲۳۳	۱۹/۸	۶۸	۷/۶	۲۶	۱/۷	۶	۲/۹	۱۰	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟
۱/۲۰	۳۴۴	۱/۵	۵	۱/۲	۴	۳/۸	۱۳	۳/۲	۱۱	۸۹/۸	۳۱۰	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟
۸- دانشجویی در مقاله A نقل قولی از مقاله دیگری (مقاله B) را پیدا می کند وبدون مطالعه اصل مقاله B، در تحقیق خود به آن ارجاع می دهد.												
میانگین	جمع	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		اصلاً		
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۲/۸۲	۳۳۸	۱۰/۸	۳۷	۱۴/۵	۵۰	۳۴/۹	۱۲۱	۲۲/۷	۷۸	۱۵/۴	۵۳	این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟
۲/۸۳	۳۳۷	۹	۳۱	۱۶/۶	۵۷	۳۵/۸	۱۲۳	۲۳	۷۹	۱۳/۷	۴۷	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟
۱/۷۴	۳۳۶	۲	۷	۵/۲	۱۸	۱۵/۱	۵۴	۱۸/۳	۶۳	۵۷	۱۹۶	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟
۹- دانشجویی جملاتی از یک مقاله را با جایگزین کردن مترادف اندکی از کلمات، و یا تغییر بسیار جزئی در ساختارش در مقاله خود با ذکر نام نویسنده و سال انتشار نوشته و، ولی قسمت هایی از جملات را که عیناً شبیه جملات اولیه هستند را داخل گیومه قرار نداده است و شماره صفحه را نیز ذکر نمی کند.												
میانگین	جمع	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		اصلاً		
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۲/۸۲	۳۳۷	۸/۷	۳۰	۱۶/۳	۵۶	۴۰/۴	۱۴۰	۲۱/۲	۷۳	۱۱/۳	۳۹	این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟
۲/۸۳	۳۳۷	۷/۸	۲۷	۱۵/۴	۵۳	۳۸/۱	۱۳۲	۲۷/۶	۹۵	۹	۳۱	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟

۱/۷۴	۳۴۴	۰/۹	۳	۴/۱	۱۴	۹/۳	۳۲	۲۲/۷	۷۵	۶۱/۳	۲۱۱	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟
------	-----	-----	---	-----	----	-----	----	------	----	------	-----	---

۱۰- دانشجویی برای تهیه یک تکلیف یا مقاله چندین پاراگراف مختلف را با ذکر منبع از منابع مختلف کپی کرده و از کنار هم گذاشتن آنها متن جدیدی تهیه کرده و یک نتیجه گیری برای آن می نویسد.

میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟	۱۱۴	۳۳/۱	۶۷	۱۹/۵	۹۰	۲۶/۲	۳۹	۱۱/۳	۲۹	۸/۴	۳۳۹
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۱۰۰	۲۹/۱	۸۹	۲۵/۹	۸۳	۲۴/۱	۳۹	۱۱	۲۹	۸/۴	۳۳۹
آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟	۱۶۵	۴۷/۴	۷۹	۲۳	۶۶	۱۹/۲	۲۴	۷	۶	۱/۷	۳۳۸

۱۱- دانشجویی متنی را ترجمه کرده و بدون اجازه صاحب اثر عین ترجمه آن متن را با ذکر منبع در کار خود استفاده می کند.

میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟	۸۶	۲۵	۶۸	۱۹/۸	۶۸	۱۹/۸	۶۸	۱۹/۸	۴۷	۱۳/۴	۳۳۶
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۷۸	۲۲/۷	۸۱	۲۳/۵	۶۷	۱۹/۵	۶۸	۱۹/۸	۴۳	۱۲/۵	۳۳۷
آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟	۲۰۴	۵۹	۴۸	۱۴	۵۲	۱۵/۱	۲۲	۶/۴	۱۲	۳/۵	۳۳۷

۱۲- دانشجویی از یک منبع ایده ای را بدون ذکر منبع گرفته و پس از پروردندان و تکمیل ایده، آن به شکل تحقیق یا مقاله ارائه می کند.

میانگین	اصلاً		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
این اقدام را تا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟	۸۰	۲۳/۳	۷۹	۲۳	۸۱	۲۳/۵	۵۴	۱۵/۷	۴۶	۱۳/۱	۳۳۹
این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟	۸۲	۲۳/۸	۷۱	۲۰/۶	۸۹	۲۵/۹	۵۲	۱۵/۱	۴۶	۱۳/۱	۳۳۹
آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟	۲۲۹	۶۶/۳	۵۸	۱۶/۹	۳۵	۱۰/۲	۱۴	۴/۱	۴	۱/۲	۳۳۹

از میان دوازده اقدام مورد بررسی اقدام هفتم " دانشجویی مقاله فرد دیگری را بدون اجازه وی به عنوان مقاله خود ارائه می‌دهد." بیشترین میانگین را کسب کرد و این بدین معنا است که دانشجویان این اقدام را بیشترین حد سرقت علمی دانسته‌اند (۴/۵۲). همچنین این اقدام را از نظر اخلاقی بسیار جدی می‌دانند (۴/۴۷) و در میان سایر اقدامات کمترین میزان آن را مرتکب شده‌اند (۱/۲۰).

در میان اقدامات مورد پرسش، کمترین دانش در خصوص اقدام " دانشجویی مقاله خود را که ترم گذشته برای یکی از دروس خود نوشته، به عنوان مقاله یکی از دروس ترم جاری نیز ارائه می‌دهد" است. دانشجویان این اقدام را کمتر سرقت علمی می‌دانند (۲/۶۱) و از نظر اخلاقی آن را خیلی جدی نمی‌پندارند (۲/۹۰) و البته تاحدی نیز مرتکب آن شده‌اند (۱/۵۶).

جدول ۴-۱۳. آمار مرکزی و پراکندگی میزان شناخت کاربران، میزان اخلاقی پنداشتن موارد و میزان ارتکاب

میزان ارتکاب	میزان اخلاقی پنداشتن موارد	میزان شناخت کاربران	
۱/۵۳	۳/۱۶	۳/۱۵	میانگین
۰/۵۷	۰/۷۳	۰/۷۳	انحراف معیار
۱	۱	۱	کمینه
۵	۵	۵	بیشینه

در پاسخ به سوال سوم پژوهش مبنی بر "میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به مصادیق سرقت علمی چقدر است؟" با توجه به آمار مرکزی ارایه شده در جدول ۴-۱۳، میزان دانش و شناخت کاربران از مصادیق و اقدامات سرقت علمی در حد متوسطی است (۳/۱۵). این در حالی است که میزان ارتکاب دانشجویان در خصوص مصادیق مورد پرسش در حد کمی است (۱/۵۳).

۴-۳-۴. سوال چهارم پژوهش

در پاسخ به سوال چهارم پژوهش مبنی بر "موسسه‌های آموزشی و پژوهشی محل تحصیل و اساتید کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) جهت کاهش و مقابله با سرقت علمی چه راهکارهایی را بکار گرفته‌اند؟" یافته‌ها در جدول ۴-۱۴ ارایه شده است.

جدول ۴-۱۴. راهکارهای مقابله با سرقت علمی در موسسه‌های آموزشی و پژوهشی محل تحصیل کاربران

میانگین	جمع	کاملاً موافقم		موافقم		نظری ندارم		مخالقم		کاملاً مخالفم		اقدامات دانشگاه‌ها
		درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی	
۳/۵۹	۳۴۴	۲۳	۷۹	۴۲/۷	۱۴۷	۱۳/۴	۴۶	۱۲/۸	۴۴	۸/۱	۲۸	در دانشگاه من انجام پژوهش‌های اصیل ارزش محسوب می‌شود.
۳/۱۳	۳۴۳	۱۱/۱	۳۸	۳۲/۴	۱۱۱	۲۵/۱	۸۶	۲۱/۶	۷۴	۹/۹	۳۴	در دانشگاه من پیروی از اخلاق پژوهش فرهنگ سازی شده است.
۳/۰۵	۳۴۳	۷	۲۴	۳۸/۵	۱۳۲	۱۸/۱	۶۲	۲۶/۲	۹۰	۱۰/۲	۳۵	در دانشگاه من تکالیف متناسب با زمان و توان دانشجویان است.
۳	۳۴۳	۹	۳۱	۳۷	۱۲۷	۱۳/۴	۴۶	۲۶/۲	۹۰	۱۴/۳	۴۹	در دانشگاه من شیوه‌های صحیح نگارش علمی آموزش داده می‌شود.
۲/۶۰	۳۴۴	۵/۸	۲۰	۲۰/۳	۷۰	۲۱/۲	۷۳	۳۴	۱۱۷	۱۸/۶	۶۴	در دانشگاه من قوانین و آیین نامه‌های مقابله با سرقت علمی اطلاع رسانی می‌شود.
۳/۴۰	۳۴۳	۱۴/۹	۵۱	۳۸/۵	۱۳۲	۲۶/۵	۹۱	۱۲/۲	۴۲	۷/۹	۲۷	استادان دانشگاه من با سرقت علمی مقابله می‌کنند.
۲/۷۷	۳۴۴	۸/۱	۲۸	۱۹/۵	۶۷	۳۱/۴	۱۰۸	۲۳/۳	۸۰	۱۷/۷	۶۱	در دانشگاه از نرم افزارهای کشف سرقت علمی برای کنترل تکالیف دانشجویان استفاده می‌شود.

در بررسی این پرسش مهمترین راهکارهایی که توسط دانشگاه‌های مختلف در جهان بکار گرفته شده است از متون استخراج و مورد سنجش توسط کاربران قرار گرفت. همچنین سوال بازی در این خصوص مطرح شده بود تا اگر راهکار دیگری نیز وجود داشته و کاربران از آن اطلاع داشتند آن را

بیان کنند که پاسخی به سوال باز داده نشد. یافته ها در جدول ۴-۱۴ نشان داد بیشترین اقدامات و راهکارها جهت پیشگیری و مقابله با سرقت علمی " ارزش محسوب شدن پژوهش های اصیل در دانشگاه " با میانگین (۳/۵۹) بوده است و کمترین اقدامات مربوط به "اطلاع رسانی قوانین و آیین نامه های مقابله با سرقت علمی در دانشگاه " با میانگین (۲/۶۰) است. اما به طور کل بیشتر اقدامات در حد متوسط و کم می باشد.

۴-۴. بررسی فرضیه‌های پژوهش

۴-۴-۱. فرضیه نخست: تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی کاربران گنج وجود دارد.

۴-۴-۱-۱- تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و سن کاربران گنج وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با استناد به نتایج جدول ۴-۱۵ می‌توان گفت با توجه به مقدار $2/60$ و معنا داری $0/05$ تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب گروه سنی آنها وجود دارد. به طوریکه گروه سنی بیش از ۵۰ سال کمترین میانگین را برای دلایل و گروه سنی بین ۳۱ تا ۴۰ بیشترین میانگین را دارند. از طرف دیگر، از ۴ بعد دلایل سرقت علمی، دو بعد فردی (با مقدار آزمون $3/06$ و معنا داری $0/02$) و آموزشی (با مقدار آزمون $3/09$ و معنا داری $0/02$) بر حسب گروه سنی از تفاوت معناداری برخوردار هستند به طوریکه در بعد فردی کمترین میانگین مربوط به گروه سنی بیش از ۵۰ سال ($15/22$) و بیشترین میانگین مربوط به گروه سنی کمتر از ۳۰ سال (میانگین $19/25$) است. در بعد آموزشی نیز کمترین میانگین مربوط به گروه سنی بیش از ۵۰ سال ($9/88$) و بیشترین میانگین مربوط به گروه سنی کمتر از ۳۰ سال (میانگین $13/26$) است.

جدول ۴-۱۵. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و سن کاربران گنج

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	گروه سنی	دلایل سرقت
۰/۱۵	۱/۷۴	۲۲/۱۶	کمتر از ۳۰	پرورشی
		۲۲/۰۴	بین ۳۱ تا ۴۰	
		۲۲/۶۵	بین ۴۱ تا ۵۰	
		۱۸/۷۷	بیش از ۵۰	
۰/۰۲	۳/۰۶	۱۹/۲۵	کمتر از ۳۰	فردی
		۱۸/۷۳	بین ۳۱ تا ۴۰	
		۱۸/۵۱	بین ۴۱ تا ۵۰	
		۱۴/۲۲	بیش از ۵۰	
۰/۰۲	۳/۰۹	۱۳/۲۸	کمتر از ۳۰	آموزشی

		۱۳/۲۶	بین ۳۱ تا ۴۰	
		۱۲/۷۵	بین ۴۱ تا ۵۰	
		۹/۸۸	بیش از ۵۰	
۰/۱۳	۱/۸۸	۱۷/۵۶	کمتر از ۳۰	اجتماعی فرهنگی
		۱۸/۶۵	بین ۳۱ تا ۴۰	
		۱۷/۳۱	بین ۴۱ تا ۵۰	
		۱۶/۸۸	بیش از ۵۰	
۰/۰۵	۲/۶۰	۷۲/۱۸	کمتر از ۳۰	جمع
		۷۲/۶۸	بین ۳۱ تا ۴۰	
		۷۱/۲۴	بین ۴۱ تا ۵۰	
		۵۹/۷۷	بیش از ۵۰	

۴-۱-۲- تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و جنس کاربران گنج وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تی نمونه‌های مستقل استفاده شد که با استناد به نتایج جدول ۴-۱۶ می‌توان گفت با توجه به مقدار ۱/۶۸ و معناداری ۰/۰۹ تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب جنس آنها وجود ندارد. از طرف دیگر، از ۴ بعد دلایل سرقت علمی، دو بعد پرورشی (با مقدار آزمون ۲/۰۸ و معناداری ۰/۰۳) و آموزشی (با مقدار آزمون ۲/۴۵ و معناداری ۰/۰۱) بر حسب جنس از تفاوت معناداری برخوردار هستند به طوریکه در بعد پرورشی زنان با میانگین ۲۲/۵۸ نسبت به مردان با میانگین ۲۱/۵۶ دلایل آنها برای سرقت علمی بالاتر بوده است. در بعد آموزشی نیز زنان با میانگین ۱۳/۵۸ نسبت به مردان با میانگین ۱۲/۶۹ دلایل آنها برای سرقت علمی بالاتر است.

جدول شماره ۴-۱۶ نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و جنس کاربران گنج

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	جنس	دلایل سرقت
۰/۰۳	۲/۰۸	۲۲/۵۸	زن	پرورشی
		۲۱/۵۶	مرد	
۰/۴۹	۰/۶۸	۱۹/۰۶	زن	فردی
		۱۸/۶۹	مرد	
۰/۰۱	۲/۴۵	۱۳/۵۸	زن	آموزشی
		۱۲/۶۹	مرد	
۰/۵۹	۰/۵۳	۱۸/۰۱	زن	اجتماعی فرهنگی
		۱۷/۷۶	مرد	
۱/۶۸	۰/۰۹	۷۳/۱۸	زن	جمع
		۷۰/۷۲	مرد	

۴-۱-۳- تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و گروه تحصیلی کاربران گنج وجود دارد.

برای آزمون فرضیه بالا نیز از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با توجه به نتایج جدول زیر می‌توان گفت با توجه به مقدار بالای ۰/۰۵ معناداری در همه ابعاد و کل دلایل تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب گروه تحصیلی کاربران وجود ندارد. این ادعا با مشاهده میانگین‌های هر گروه تحصیلی قابل تأیید است.

جدول ۴-۱۲. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و گروه تحصیلی کاربران گنج

دلایل سرقت	گروه تحصیلی	میانگین	مقدار آزمون	معناداری
پرورشی	علوم انسانی	۲۲/۳۸	۱/۲۸	۰/۲۷
	علوم پایه	۲۲/۵۲		
	علوم پزشکی	۲۴		
	فنی مهندسی	۲۱/۳۶		
	کشاورزی و دامپزشکی	۲۱/۴۳		
	هنر و معماری	۲۳/۱۱		
فردی	علوم انسانی	۱۸/۶۷	۱/۲۲	۰/۲۹
	علوم پایه	۱۸/۰۷		
	علوم پزشکی	۲۰/۸۵		
	فنی مهندسی	۱۹/۶۷		
	کشاورزی و دامپزشکی	۱۸/۰۸		
	هنر و معماری	۱۹/۱۱		
آموزشی	علوم انسانی	۱۳	۱/۱۳	۰/۳۴
	علوم پایه	۱۳/۱۷		
	علوم پزشکی	۱۴/۴۵		
	فنی مهندسی	۱۳		
	کشاورزی و دامپزشکی	۱۲/۹۱		
	هنر و معماری	۱۴/۷۶		
اجتماعی فرهنگی	علوم انسانی	۱۷/۹۸	۰/۲۵	۰/۹۳
	علوم پایه	۱۷/۹۰		

		۱۸	علوم پزشکی	
		۱۷/۷۷	فنی مهندسی	
		۱۷/۴۰	کشاورزی و دامپزشکی	
		۱۸/۷۶	هنر و معماری	
۰/۵۹	۰/۷۴	۷۲/۰۶	علوم انسانی	جمع
		۷۱/۶۸	علوم پایه	
		۷۷/۴۲	علوم پزشکی	
		۷۱/۸۲	فنی مهندسی	
		۶۹/۴۸	کشاورزی و دامپزشکی	
		۷۵/۷۶	هنر و معماری	

۴-۱-۴- تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و مدت زمان کار برای شاغلین کاربران گنج وجود دارد.

برای آزمون فرضیه بالا نیز از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با توجه به نتایج جدول زیر می‌توان گفت با توجه به مقدار بالای ۰/۰۵ معناداری در همه ابعاد و کل دلایل تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب مدت زمان کار برای شاغلین کاربران وجود ندارد. این ادعا با مشاهده میانگین‌های هر گروه تحصیلی قابل تأیید است.

جدول ۴-۱۸. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و مدت زمان کار برای شاغلین

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	مدت زمان کار	دلایل سرقت
۰/۱۷	۱/۷۶	۲۲/۰۵	کمتر از ۲۰ ساعت	پرورشی
		۲۳/۲۶	بین ۲۰ تا ۳۰ ساعت	
		۲۱/۷۰	بیش از ۳۰ ساعت	
۰/۲۳	۱/۴۴	۱۸/۰۱	کمتر از ۲۰ ساعت	فردی
		۱۹/۷۳	بین ۲۰ تا ۳۰ ساعت	
		۱۸/۹۴	بیش از ۳۰ ساعت	
۰/۴۹	۰/۷۰	۱۳/۲۹	کمتر از ۲۰ ساعت	آموزشی
		۱۳/۵۷	بین ۲۰ تا ۳۰ ساعت	
		۱۲/۹۱	بیش از ۳۰ ساعت	
۰/۱۶	۱/۸۰	۱۷/۲۵	کمتر از ۲۰ ساعت	اجتماعی فرهنگی
		۱۷/۹۷	بین ۲۰ تا ۳۰ ساعت	
		۱۷/۸۴	بیش از ۳۰ ساعت	
۰/۱۷	۱/۷۸	۷۰/۶۲	کمتر از ۲۰ ساعت	جمع
		۷۵/۵۵	بین ۲۰ تا ۳۰ ساعت	
		۷۱/۴۰	بیش از ۳۰ ساعت	

۴-۱-۵- تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و میانگین آخرین معدل کاربران گنج وجود دارد.

با استناد به نتایج آزمون تحلیل واریانس یکطرفه می‌توان گفت با توجه به مقدار $۴/۹۳$ و معناداری $۰/۰۱$ تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب آخرین معدل آنها وجود دارد. به طوریکه کاربران با معدل بین ۱۰ تا ۱۲ کمترین میانگین و کاربران با معدل بین ۱۳ تا ۱۵ بالاترین معدل را از جهت دلایل سرقت علمی دارند. از سوی دیگر، هر ۴ بعد دلایل پرورشی (با مقدار آزمون $۳/۹۷$ و معنا داری $۰/۰۱$)، فردی (با مقدار آزمون $۳/۸۳$ و معنا داری $۰/۰۱$)، آموزشی (با مقدار آزمون $۲/۸۷$ و معنا داری $۰/۰۳$) و اجتماعی و فرهنگی (با مقدار آزمون $۴/۴۹$ و معنا داری $۰/۰۱$) نیز بر حسب معدل از تفاوت معناداری برخوردار هستند به طوریکه در همه ابعاد کمترین میانگین متعلق به معدل بین ۱۰ تا ۱۲ بوده است و بالاترین میانگین در بعد پرورشی مربوط به معدل بین ۱۳ تا ۱۵ در بعد فردی مربوط به معدل بین ۱۳ تا ۱۵ و در بعد آموزشی مربوط به معدل ۱۶ تا ۱۸ و در بعد اجتماعی مربوط به معدل ۱۶ تا ۱۸ است.

جدول ۴-۱۹. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و میانگین آخرین معدل کاربران

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	معدل	دلایل سرقت
۰/۰۱	۳/۹۷	۱۴	بین ۱۰ تا ۱۲	پرورشی
		۲۲/۸۰	بین ۱۳ تا ۱۵	
		۲۱/۹۰	بین ۱۶ تا ۱۸	
		۲۲/۶۱	بین ۱۹ تا ۲۰	
۰/۰۱	۳/۸۳	۱۲/۳۳	بین ۱۰ تا ۱۲	فردی
		۱۹/۵۹	بین ۱۳ تا ۱۵	
		۱۹/۲۷	بین ۱۶ تا ۱۸	
		۱۷/۲۵	بین ۱۹ تا ۲۰	
۰/۰۳	۲/۸۷	۸	بین ۱۰ تا ۱۲	آموزشی
		۱۲/۶۴	بین ۱۳ تا ۱۵	
		۱۳/۳۱	بین ۱۶ تا ۱۸	
		۱۳/۰۶	بین ۱۹ تا ۲۰	
۰/۰۱	۴/۴۹	۹	بین ۱۰ تا ۱۲	اجتماعی فرهنگی

		۱۷/۶۱	بین ۱۳ تا ۱۵	
		۱۸/۰۶	بین ۱۶ تا ۱۸	
		۱۷/۸۲	بین ۱۹ تا ۲۰	
۰/۰۱	۴/۹۳	۴۳/۳۳	بین ۱۰ تا ۱۲	جمع
		۷۲/۶۶	بین ۱۳ تا ۱۵	
		۷۲/۵۰	بین ۱۶ تا ۱۸	
		۷۰/۷۶	بین ۱۹ تا ۲۰	

۴-۱-۶- تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و نوع دانشگاه کاربران گنج وجود دارد.

با استناد به نتایج آزمون تحلیل واریانس یکطرفه میتوان گفت با توجه به مقدار ۲/۲۱ و معناداری ۰/۰۶ تفاوت معنادای بین دلایل کاربران بر حسب نوع دانشگاه آنها وجود ندارد. اما نتایج ابعاد نشان داد که دو بعد پرورشی (با مقدار آزمون ۲/۴۰ و معناداری ۰/۰۵) و اجتماعی و فرهنگی (با مقدار آزمون ۳/۰۱ و معناداری ۰/۰۱) بر حسب نوع دانشگاه از تفاوت معناداری برخوردار است. به طوریکه در بعد پرورشی کاربران دانشگاه سراسری (با میانگین ۲۱/۴۸) کمترین میانگین و کاربران دانشگاه علوم پزشکی (با میانگین ۲۵) بالاترین میانگین را در دلایل به سرقت علمی داشته‌اند. در بعد اجتماعی و فرهنگی نیز کاربران دانشگاه پیام نور (با میانگین ۱۷) کمترین و کاربران دانشگاه آزاد اسلامی (با میانگین ۱۹/۰۹) بالاترین میانگین را در خصوص دلایل سرقت علمی داشته‌اند.

جدول ۴-۲۰. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و نوع دانشگاه کاربران

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	دانشگاه	دلایل سرقت
۰/۰۵	۲/۴۰	۲۱/۴۸	سراسری	پرورشی
		۲۵	علوم پزشکی	
		۲۲/۷۳	پیام نور	
		۲۲/۸۹	آزاد اسلامی	
		۲۱/۸۸	غیرانتفاعی	
۰/۷۲	۰/۵۱	۱۸/۷۸	سراسری	فردی
		۲۰/۱۴	علوم پزشکی	
		۱۹/۰۶	پیام نور	
		۱۹/۲۵	آزاد اسلامی	
		۱۸/۱۱	غیرانتفاعی	
۰/۱۰	۱/۹۶	۱۲/۸۸	سراسری	آموزشی
		۱۴/۵۷	علوم پزشکی	
		۱۱/۷۳	پیام نور	
		۱۳/۷۱	آزاد اسلامی	
		۱۳/۰۹	غیرانتفاعی	
۰/۰۱	۳/۰۱	۱۷/۴۹	سراسری	اجتماعی فرهنگی

		۱۷/۲۸	علوم پزشکی	
		۱۷	پیام نور	
		۱۹/۰۹	آزاد اسلامی	
		۱۷/۰۲	غیرانتفاعی	
۰/۰۶	۲/۲۱	۷۰/۵۷	سراسری	جمع
		۷۷	علوم پزشکی	
		۷۰/۵۳	پیام نور	
		۷۴/۹۶	آزاد اسلامی	
		۷۰/۱۱	غیرانتفاعی	

۴-۱-۷- تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و مقطع تحصیلی کاربران گنج وجود دارد.

با استناد به نتایج آزمون تحلیل واریانس یکطرفه می‌توان گفت با توجه به مقدار $0/13$ و معناداری $0/87$ تفاوت معنادای بین دلایل کاربران بر حسب مقطع تحصیلی آنها وجود ندارد. اما نتایج ابعاد نشان داد که دو بعد پرورشی (با مقدار آزمون $4/05$ و معنا داری $0/01$) و فردی (با مقدار آزمون $2/96$ و معنا داری $0/05$) بر حسب مقطع تحصیلی از تفاوت معناداری برخوردار است. به طوریکه در بعد پرورشی کاربران دارای مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد (با میانگین $21/98$) کمترین میانگین و کاربران کارشناسی (با میانگین $26/87$) بالاترین میانگین را در دلایل به سرقت علمی داشته‌اند. در بعد فردی نیز کاربران دارای مقطع دکتری (با میانگین $18/10$) کمترین و کاربران کارشناسی (با میانگین $22/85$) بالاترین میانگین را در خصوص دلایل سرقت علمی داشته‌اند.

جدول ۴-۲۱. نتایج آزمون معناداری میان دلایل سرقت علمی و مقطع تحصیلی کاربران

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	مقطع تحصیلی	دلایل سرقت
۰/۰۱	۴/۰۵	۲۶/۵۷	کارشناسی	پرورشی
		۲۱/۹۸	کارشناسی ارشد	
		۲۲/۶۳	دکتری	
۰/۰۵	۲/۹۶	۲۲/۸۵	کارشناسی	فردی
		۱۹/۰۱	کارشناسی ارشد	
		۱۸/۱۰	دکتری	
۰/۶۶	۰/۴۱	۱۴/۲۸	کارشناسی	آموزشی
		۱۳/۱۹	کارشناسی ارشد	
		۱۳/۰۶	دکتری	
۰/۳۴	۱/۰۵	۱۹/۸۵	کارشناسی	اجتماعی فرهنگی
		۱۷/۸۴	کارشناسی ارشد	
		۱۸/۳۸	دکتری	
۰/۸۷	۰/۱۳	۶۹/۶۶	کارشناسی	جمع
		۷۱/۹۸	کارشناسی ارشد	
		۷۲/۱۸	دکتری	

۴-۴-۲. فرضیه دوم: تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی بر حسب ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها وجود دارد.

۴-۴-۲-۱- تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و سن کاربران گنج وجود دارد. برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با استناد به نتایج جدول زیر می‌توان گفت با توجه به مقدار $3/94$ و معناداری $0/01$ تفاوت معناداری بین نگرش کاربران بر حسب گروه سنی آنها وجود دارد. به‌طوریکه گروه سنی بین ۳۱ تا ۴۰ سال کمترین میانگین ($28/67$) و گروه سنی کمتر از ۳۰ سال بالاترین میانگین ($30/90$) را دارند.

جدول ۴-۲۲. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و سن

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	گروه سنی
۰/۰۱	۳/۹۴	۳۰/۹۰	کمتر از ۳۰
		۲۸/۶۷	بین ۳۱ تا ۴۰
		۲۸/۷۵	بین ۴۱ تا ۵۰
		۲۹	بیش از ۵۰

۴-۲-۲- تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و جنس کاربران گنج وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تی نمونه های مستقل استفاده شد که با استناد به نتایج جدول زیر می توان گفت با توجه به مقدار $1/06$ و معنا داری $0/28$ تفاوت معنادای بین نگرش کاربران بر حسب جنس آنها وجود ندارد. میانگین دو گروه زنان (با میانگین $30/26$) و مردان (با میانگین $29/58$) نیز نتایج را تأیید می کند.

جدول ۴-۲۳. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و جنس

جنس	میانگین	مقدار آزمون	معناداری
زن	$30/26$	$1/06$	$0/28$
مرد	$29/58$		

۴-۲-۳- تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و گروه تحصیلی کاربران گنج وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با استناد به نتایج جدول زیر می توان گفت با توجه به مقدار $1/95$ و معنا داری $0/08$ تفاوت معناداری بین نگرش کاربران بر حسب گروه تحصیلی آنها وجود ندارد. به طوریکه مقایسه میانگین ها نیز نتایج آزمون را تأیید می کند.

جدول ۴-۲۴. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و گروه تحصیلی

گروه تحصیلی	میانگین	مقدار آزمون	معناداری
علوم انسانی	$29/78$	$1/95$	$0/08$
علوم پایه	$29/60$		
علوم پزشکی	$27/28$		
فنی مهندسی	$30/93$		
کشاورزی و دامپزشکی	$27/94$		
هنر و معماری	$31/41$		

۴-۲-۴- تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و مدت زمان کار برای شاغلین کاربران گنج وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با استناد به نتایج جدول زیر می‌توان گفت با توجه به مقدار ۰/۰۰۹ و معنا داری ۰/۹۹ تفاوت معناداری بین نگرش کاربران بر حسب مدت زمان کار برای شاغلین آنها وجود ندارد. به طوریکه مقایسه میانگین ها نیز نتایج آزمون را تأیید می‌کند.

جدول ۴-۲۵. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و مدت زمان کار شاغلان

مدت زمان کار	میانگین	مقدار آزمون	معناداری
کمتر از ۲۰ ساعت	۲۹/۹۸	۰/۰۰۹	۰/۹۹
بین ۲۰ تا ۳۰ ساعت	۳۰/۱۳		
بیش از ۳۰ ساعت	۳۰		

۴-۲-۵- تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و میانگین آخرین معدل کاربران گنج

وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با استناد به نتایج جدول زیر می‌توان گفت با توجه به مقدار $۱/۴۶$ و معناداری $۰/۲۲$ تفاوت معناداری بین نگرش کاربران بر حسب میانگین آخرین معدل آنها وجود ندارد. به طوریکه مقایسه میانگین‌ها نیز نتایج آزمون را تأیید می‌کند.

جدول ۴-۲۶. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و میانگین آخرین معدل

معدل	میانگین	مقدار آزمون	معناداری
بین ۱۰ تا ۱۲	۲۶/۳۳	۱/۴۶	۰/۲۲
بین ۱۳ تا ۱۵	۲۹/۵۴		
بین ۱۶ تا ۱۸	۳۰/۳۲		
بین ۱۹ تا ۲۰	۲۸/۸۵		

۴-۲-۵- تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و نوع دانشگاه کاربران گنج وجود

دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با استناد به نتایج جدول زیر می توان گفت با توجه به مقدار $1/79$ و معناداری $0/13$ تفاوت معناداری بین نگرش کاربران بر حسب نوع دانشگاه آنها وجود ندارد. به طوریکه مقایسه میانگین ها نیز نتایج آزمون را تأیید می کند.

جدول ۴-۲۷. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و نوع دانشگاه

معناداری	مقدار آزمون	میانگین	دانشگاه
۰/۱۳	۱/۷۹	۲۹/۵۵	سراسری
		۲۵/۸۵	علوم پزشکی
		۲۸/۸۶	پیام نور
		۳۰/۸۵	آزاد اسلامی
		۳۰/۳۰	غیرانتفاعی

۴-۲-۷- تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و مقطع تحصیلی کاربران گنج وجود

دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون پارامتری تحلیل واریانس یکطرفه (F) استفاده شد که با استناد به نتایج جدول زیر می توان گفت با توجه به مقدار ۴/۴۴ و معناداری ۰/۰۱ تفاوت معناداری بین نگرش کاربران بر حسب مقطع تحصیلی آنها وجود دارد. به طوریکه میانگین مقاطع تحصیلی نیز نشان داد که کاربران مقطع تحصیلی دکتری (با میانگین ۲۷/۷۵) کمترین و کاربران مقطع کارشناسی (با میانگین ۳۲/۷۱) بالاترین میانگین و کاربران مقطع کارشناسی ارشد (با میانگین ۳۰/۲۱) در حد وسط نگرش به سرقت علمی دارند.

جدول ۴-۲۸. نتایج آزمون معناداری میان نگرش کاربران به سرقت علمی و مقطع تحصیلی

مقطع تحصیلی	میانگین	مقدار آزمون	معناداری
کارشناسی	۳۲/۷۱	۴/۴۴	۰/۰۱
کارشناسی ارشد	۳۰/۲۱		
دکتری	۲۷/۷۵		

۴-۳-۴. فرضیه سوم: بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی، اخلاقی پنداشتن آن و ارتکاب به آن رابطه معناداری وجود دارد.

برای آزمون فرضیه بالا از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد بر پایه نتایج بدست آمده از جدول زیر بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی و اخلاقی پنداشتن آن با توجه به مقدار آزمون ۰/۹۲ و معناداری ۰/۰۱ رابطه و همبستگی معناداری مثبت و بالایی وجود دارد. به طوریکه با بالارفتن میزان شناخت کاربران از سرقت علمی، اخلاقی پنداشتن آن نیز بالا می رود و بالعکس. افزون بر این، بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی و ارتکاب به آن با توجه به مقدار آزمون ۰/۱۶- و معناداری ۰/۰۱ رابطه معکوس و ضعیفی وجود دارد. به عبارتی با بالارفتن میزان شناخت کاربران از سرقت علمی، ارتکاب به آن نیز کاهش می یابد.

در انتها نتایج جدول ۴-۲۹، نشان داد بین اخلاقی پنداشتن سرقت علمی و ارتکاب به آن با توجه به مقدار آزمون ۰/۱۵ و معناداری ۰/۰۱ رابطه معناداری معکوس و ضعیف وجود دارد. به عبارتی با بالارفتن اخلاقی پنداشتن سرقت علمی، ارتکاب به آن نیز کاهش می یابد.

جدول ۴-۲۹. نتایج آزمون معناداری بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی، اخلاقی پنداشتن آن و ارتکاب آن

متغیر		میزان شناخت کاربران از سرقت علمی	اخلاقی پنداشتن آن	ارتکاب به آن
میزان شناخت کاربران از سرقت علمی	مقدار آزمون		۰/۹۲	-۰/۱۶
	معناداری		۰/۰۱	۰/۰۱
اخلاقی پنداشتن آن	مقدار آزمون	۰/۹۲		-۰/۱۵
	معناداری	۰/۰۱		۰/۰۱
ارتکاب به آن	مقدار آزمون	-۰/۱۶	-۰/۱۵	
	معناداری	۰/۰۱	۰/۰۱	

۴-۴-۴. فرضیه چهارم: بین دانشگاه‌های مختلف بر پایه میزان اقدامات آنها در خصوص بدرفتاری علمی تفاوت معناداری وجود دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از تحلیل واریانس یکطرفه استفاده شد. همان گونه که از نتایج جدول ۴-۳۰، مشاهده می‌شود با اذعان به مقدار آزمون ۳/۳۲ و معناداری ۰/۰۱ می‌توان گفت بین دانشگاه‌های مختلف از جهت میزان اقدامات برای جلوگیری از بدرفتاری علمی تفاوت معناداری وجود دارد. به‌طوریکه با مقایسه میانگین‌ها باید گفت که دانشگاه آزاد اسلامی با میانگین ۱۹/۹۱ کمترین میانگین و دانشگاه غیر انتفاعی با میانگین ۲۳/۰۴ بالاترین میانگین را از جهت میزان اقدامات برای جلوگیری از بدرفتاری علمی وجود دارد. دانشگاه‌های سراسری (با میانگین ۲۲/۱۹)، دانشگاه علوم پزشکی (با میانگین ۲۱/۷۱)، و پیام نور (با میانگین ۲۰/۴۰) در رتبه‌های دوم تا چهارم در میزان اقدامات برای جلوگیری از بدرفتاری علمی قرار دارند.

جدول ۴-۳۰. نتایج آزمون معناداری بین دانشگاه‌های مختلف بر پایه میزان اقدامات آنها در خصوص بدرفتاری علمی

رتبه	دانشگاه	میانگین	مقدار آزمون	معناداری
اول	غیرانتفاعی	۲۳/۰۴	۳/۳۲	۰/۰۱
دوم	سراسری	۲۲/۱۹		
سوم	علوم پزشکی	۲۱/۷۱		
چهارم	پیام نور	۲۰/۴۰		
پنجم	آزاد اسلامی	۱۹/۹۱		

فصل پنجم

بحث و نتیجه گیری

۵-۱. مقدمه

در این فصل سوالات اساسی پژوهش و آزمون فرضیه پژوهش مورد تحلیل و چرایی قرار گرفت و نتایج به دست آمده با نتایج پژوهش‌های گذشته مورد مقایسه قرار گرفت. همچنین در ادامه مطلب بحث و نتیجه گیری کلی پژوهش ارائه شد. در ادامه نیز پیشنهاداتی برگرفته از نتایج پژوهش و در قسمت آخر از این فصل پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی در این حوزه ارائه شد.

۵-۲. بحث و نتیجه گیری

۵-۲-۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

نتایج حاصل از یافته‌ها نشان داد که طبق جدول ۴-۱، از مجموع ۳۴۴ پاسخ‌دهندگان به پرسشنامه، زنان و مردان هر دو به طور مساوی و هر کدام ۵۰ درصد پاسخگویان را شامل می‌شوند. جدول ۴-۲ نشان داد که اغلب پاسخگویان، جوان و بین ۲۱ الی ۳۰ سال سن دارند. جدول ۴-۳ نشان داد که اغلب پاسخگویان، در گروه تحصیلی علوم انسانی بوده‌اند. بر اساس جدول ۴-۴ در خصوص وضعیت اشتغال پاسخگویان از میان پاسخگویان ۶۸/۳ درصد شاغل هستند و مابقی (۳۱/۶ درصد) شاغل نبوده‌اند. بر اساس جدول ۴-۵، از میان ۲۳۵ نفری که اظهار داشته‌اند شاغل هستند، بیش از نیمی از افراد بیش از سی ساعت در هفته کار می‌کنند که به نظر می‌رسد تمام وقت شاغل هستند. جدول ۴-۶، نشان داد بیشترین پاسخگویان معدل بین شانزده تا هجده داشته‌اند. همچنین بیشترین پاسخگویان بر اساس جدول ۴-۷ در دانشگاه‌های سراسری وزارت علوم تحقیقات و فناوری تحصیل کرده‌اند. در

جدول ۴-۸، وضعیت مقطع تحصیلی پاسخگویان آمده است. بر این اساس بیشتر پاسخگویان در مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد هستند.

۵-۲-۲. پاسخ به سؤالات پژوهش

۵-۲-۲-۱. سوال اول پژوهش: نگرش کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نسبت به سرقت علمی چگونه است؟

با توجه به جدول شماره ۴-۹، میانگین نگرش دانشجویان ۲/۴۹ است که نشان از نگرش مناسب آنها و حساسیت‌هایی است که در مقابله با سرقت علمی نشان داده‌اند. سؤالات پرسشنامه در خصوص بررسی نگرش دانشجویان به صورت خوداظهاری طرح شده است و هر چقدر میانگین نظر دانشجویان کم‌تر باشد نشان دهنده بهتر بودن نگرش آنها در خصوص موارد مورد پرسش است و حساسیت آنها نسبت به سرقت علمی را نشان می‌دهد و هر چقدر میانگین بالا باشد یعنی حساسیت کمتری دارند و نگرش خوبی در مورد سرقت علمی ندارند. در واقع دانش آنها که تبدیل به رفتار مناسب شده باشد کمتر است. در نتیجه با توجه به یافته‌های پژوهش کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) نگرش قابل قبولی در خصوص سرقت علمی دارند.

حسین، آلشیبانی و محفود^۱ (۲۰۱۷) به مرور مطالعات در زمینه درک و نگرش نسبت به سرقت علمی و عوامل مرتبط با سرقت علمی پرداختند. یافته‌ها نشان داد بسیاری از مطالعات در خصوص درک و نگرش نسبت به سرقت علمی تجزیه و تحلیلی عمیقی ندارند و نیاز به پژوهشی که به بررسی نگرش دانشجویان پژوهشگران نسبت به سرقت علمی به طور عمیق‌تر بپردازد وجود دارد.

همچنین مانوندا و مانی‌یو معتقدند آگاهی از درک و نگرش دانشجویان نسبت به بدرفتاری دانشگاهی می‌تواند به دانشگاهیان در حل این بحران کمک کند (مانوندا و مانی‌یو^۲، ۲۰۰۰). که این مسئله در بسیاری از پژوهش‌های دیگر نیز تاکید شده است و به جهت فقدان آگاهی و درک درست

^۱ Husain, Al-Shaibani, & Mahfoodh

^۲ Mwamwenda & Monyooe

دانشجویان از مصادیق سرقت علمی در بسیاری از موارد افزایش ارتکاب این عمل مشاهده شده است (اسکانلان و نیومن، ۲۰۰۲).

در راستای پژوهش حاضر ارتا و گاکمنوگلا^۱ (۲۰۱۰) نیز در تحقیقی مشابه در باره نگرش دستیاران تحقیق دانشکده آموزش دانشگاه فنی خاورمیانه (آنکارا - ترکیه) در خصوص سرقت علمی دریافتند که بیشتر پاسخگویان نگرش مناسبی نسبت به سرقت علمی دارند و درک خوبی در این حوزه داشته‌اند. سلیک^۲ (۲۰۱۰) درک دانشجویان سه دانشگاه در ترکیه را از درستی در دانشگاه، به صورت مقایسه‌ای با توجه به نوع دانشگاه، جنسیت و رشته دانشگاهی دانشجویان بررسی کرد. او مشاهده کرد که دانشجویان بیشتر مرتکب تقلب میشوند تا دستبرد علمی. مطالعه سلیک نشان داد دانشجویان نگرش مناسبی نسبت به سرقت علمی دارند. همچنین سینزقلو^۳ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان درک و نگرش دانشجویان کارشناسی ارشد از سرقت علمی در ژاپن به بررسی درک و نگرش دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به سرقت علمی با استفاده از پرسشنامه و مصاحبه پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که به طور کلی، دانشجویان در فهم کلی سرقت علمی و یادگیری تکنیک‌های خاص مرتبط با آن مشکلی ندارند، اما آنها به آموزش و راهنمایی‌های واضح‌تری در خصوص سبک و شیوه‌های استناددهی نیازمند هستند. همچنین، قرار گرفتن در معرض زبان، و محدودیت‌های زمانی از جمله مسائلی هستند که به عنوان عوامل مداخله‌گر سرقت علمی توسط دانشجویان ذکر شده‌اند.

پژوهش‌های متعددی نیز انجام شده است که نتایج آن با پژوهش حاضر همسو نمی‌باشد. در این بین می‌توان به پژوهش فعلی و همکاران (۱۳۹۱)، احمدی (۲۰۱۴)، کام، هو و چیونگ^۴ (۲۰۱۸) اشاره کرد. پژوهش فعلی و همکاران در خصوص نگرش دانشجویان در زمینه سرقت علمی نشان داد که

¹ Ereta & Gokmenoglua

² Celik

³ Tsintzoglou

⁴ Kam, Hue & Cheung

میزان نگرش و رفتار بیشتر دانشجویان در زمینه سرقت علمی به ترتیب در سطوح «نسبتاً نامساعد و متوسط» بود. همچنین، یافته‌های تحقیق نشان داد که بین رفتار دانشجویانی که در کارگاه‌های آموزشی مقاله نویسی شرکت کرده و آنهایی که شرکت نکرده اند، در خصوص سرقت علمی تفاوت معناداری وجود دارد. احمدی در تحقیقی به بررسی وضعیت سرقت علمی در محیط دانشگاهی ایران پرداخت. نتایج تحقیق او بر رایج بودن سرقت علمی تاکید داشت و نشان داد نگرش مناسبی نسبت به سرقت علمی ندارند. آنها سرقت علمی را عمل ناشایستی نمی‌پنداشتند (احمدی، ۲۰۱۴). یافته‌های پژوهش کام، هو و چیونگ نشان نشان داد بسیاری از دانش‌آموزان چینی با مصادیق سرقت علمی آشنایی ندارند و درک و نگرش دانش‌آموزان نسبت به مصادیق سرقت علمی پایین است. یافته‌های پژوهش آیبیگبولام و ازی^۱ (۲۰۱۵) نشان داد دانشجویان نیجریه‌ای درک و نگرش مناسبی نسبت به سرقت علمی ندارند. در این پژوهش درباره این موضوع آموزش‌هایی به دانشجویان ارائه شد. یافته‌ها نشان داد آموزش و تدریس مصادیق سرقت علمی نگرش و درک دانشجویان نسبت به سرقت علمی را به طور چشم‌گیری افزایش می‌دهد.

برخلاف نتایج پژوهش حاضر، یافته‌های پژوهش پاپاواک و همکاران^۲ (۲۰۱۰) که در تحقیق خویش به بررسی نگرش دانشجویان سال اول علوم پزشکی دانشگاه زاگرب کرواسی به سرقت علمی پرداختند، نشان داد درصد زیادی از دانشجویان به قانون کپی رایت عمل میکنند. از طرف دیگر، نتایج تحقیق آنها نشان داد که به زعم دانشجویان، سرقت علمی بی‌ضرر (۵۹ درصد)، کم اهمیت (۶۳ درصد) و تحت شرایطی قابل استفاده و لازم هم است (۳۵ درصد).

اریچ و همکاران^۳ (۲۰۱۴) در مقایسه نگرش دانشجویان چینی و استرالیایی دریافتند بیشتر دانشجویان از سرقت علمی درک کامل و نگرش درستی ندارند.

^۱ Ibegbulam & Eze

^۲ Pupovac et al.

^۳ Ehrich et al.

هو و لی^۱ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی درک دانشجویان چینی از سرقت علمی پرداختند. یافته‌های تحقیق نشان داد بین دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد از لحاظ درک سرقت علمی تفاوت وجود دارد. علاوه بر این تفاوت دیگر در این نکته بود که دانشگاهی که قوانین سخت‌تری برای سرقت علمی در نظر داشت و این قوانین به روشنی برای دانشجویان تدریس شده بود میزان سرقت علمی کمتری داشت و درک دانشجویان از سرقت علمی بیشتر بود. نتایج این تحقیق رویکرد آموزشی را به جای رویکرد تنبیهی پیشنهاد می‌دهد. به عقیده تاکی و تافیادیس نیز دانشجویان درک درستی از بدرفتاری دانشگاهی ندارند و دید روشنی نیز از مجازات ارتکاب به این پدیده ندارند (تاکی و تافیادیس، ۲۰۱۴). بیان تعریف درست و دقیق سرقت علمی به شکلی که برای دانشجویان قابل درک باشد ضروری است. ارزش‌های اخلاقی پایه‌ای هستند که بر نگرش دانشجویان نسبت به دستبرد ادبی و تقلب تأثیر می‌گذارند، همانند دوستی، اعتماد بین‌فردی، و یادگیری خوب. آگاهی از این نگرش‌ها می‌تواند در مبارزه با این گونه پدیده‌ها در دانشگاه بسیار مفید باشد. برای ریشه‌کن کردن بدرفتاری دانشگاهی نباید دانشجویان را به چشم یک مجرم نگاه کرد، بلکه پژوهشگران جوانی هستند که می‌توانند این مسائل را درک و از آنها پرهیز کنند. اساتید باید بکوشند تا ارتباط بیشتر و نزدیک‌تری با دانشجویان خود برقرار کنند و صداقت پژوهشی را به آنها بیاموزند (آشورث و همکاران، ۲۰۰۶).

۵-۲-۲. سوال دوم پژوهش: دلایل سرقت علمی از دیدگاه کاربران پایگاه اطلاعات علمی

ایران (گنج) چیست؟

با توجه به جدول شماره ۴-۱۰ تمامی ۲۱ دلیل مورد پرسش اعم از دلایل پرورشی، فردی، آموزشی و اجتماعی-فرهنگی، جزو دلایل سرقت علمی بیان شده‌اند. در میان دلایل به طور کلی بیشترین دلیل مربوط به رواج مدرک گرایی، نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق، ضعف زبان انگلیسی و سهولت انجام سرقت علمی بیان شده است. در این بین همانطور که جدول ۴-۱۱ نشان داد بیشترین دلایل ارتکاب به سرقت علمی از دیدگاه کاربران در مجموع مربوط به دلایل پرورشی همچون (نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق، ضعف زبان انگلیسی، عدم آشنایی با نحوه صحیح

¹ Hu & Lei

ارجاع دهی و نقل قول، نداشتن مهارت‌های تحلیل انتقادی و ارایه استدلال، نداشتن دانش کافی و درک درست درباره سرقت علمی، و ضعف زبان نگارشی) می‌باشد. پس از دلایل پرورشی، دلایل اجتماعی- فرهنگی و پس از آن دلایل آموزشی قرار دارند. کمترین دلایل مربوط به سرقت علمی نیز در مجموع مربوط به دلایل فردی همچون (نداشتن اعتماد به نفس کافی برای ارایه کار، مشکلات شخصی، نداشتن توانایی کنترل استرس انجام تحقیق، بی علاقه‌گی به رشته تحصیلی، بی علاقه‌گی به موضوع تحقیق، ناتوانی در مدیریت زمان) می‌باشد.

در راستای پژوهش حاضر، پژوهش نظر لینگ‌یو و ون (۲۰۰۶) نشان داد یکی از دلایل ارتکاب به سرقت علمی می‌تواند فرهنگی باشد. نتایج این پژوهش جالب توجه و تکان‌دهنده است. برای حل این مسئله نخست باید آن را جدی گرفت و با آن برخورد کرد. همچنین، آموزش‌های کافی در این زمینه باید ارائه شود (هارد و همکاران، ۲۰۰۶). همچنین عوامل فردی و محیطی بر ارتکاب به بدرفتاری دانشگاهی مؤثرند، این عوامل شامل، عوامل فردی، سیاست‌های دانشگاه، و فشار هم‌سالان است (آکبالات و همکاران، ۲۰۰۷). در راستای پژوهش حاضر کانگ وین من و همکارانش دریافتند دانشجویان و اساتید بر سر تعریف و جدیت سرقت علمی و تبانی توافق نظر ندارند. بار کاری زیاد دانشگاهی، فشار گرفتن نمره بیشتر، و آموزش سرسری اساتید درباره صداقت پژوهشی از کلیدی‌ترین دلایل دانشجویان برای ارتکاب به بدرفتاری دانشگاهی است (کانگ وین من و همکاران، ۲۰۱۰). شیرازی و همکاران نیز مهمترین عامل سرقت علمی را عدم آگاهی دقیق از آن می‌دانند (شیرازی و همکاران، ۲۰۱۰).

کمبود وقت، مشغله زیاد، و نداشتن مهارت‌های نگارش از کلیدی‌ترین دلایل دستبرد ادبی هستند (ناسی و همکاران، ۲۰۱۵). نتایج پژوهش خوشرو (۱۳۹۰) نشان داد که عمده‌ترین دلایل مطرح شده برای ارتکاب به سرقت علمی توسط دانشجویان عمدتاً مربوط به مسائل آموزشی می‌شوند. پژوهش سهرابی، قلی‌پور، و محمد اسماعیلی (۲۰۱۱) نشان داد ارتکاب سرقت علمی بیشتر به دلیل اجتناب از عدم قطعیت (اطمینان طلبی)، گرایش به استفاده از میان بر برای تحقق پیشرفت و موفقیت، مدرک گرایی، الگوبرداری از اعضای هیئت علمی انجام میشود. زمانی، عظیمی، و سلیمانی (۱۳۹۲) نیز دریافتند که مدرک گرایی و توجه زیاد به نمره اولین و مهم‌ترین عامل تاثیرگذار بر سرقت علمی دانشجویان است. همانطور که در پژوهش حاضر نیز مهمترین دلیل از دیدگاه دانشجویان مدرک گرایی بیان شده است.

در پژوهش رضائزاد و رضایی (۲۰۱۳) نشان داده شد که دانشجویان ایرانی، به علل مختلف، دست به سرقت علمی می زنند ولی سهولت سرقت علمی، عمده ترین علت عنوان شده بود. در پژوهش حاضر نیز سهولت سرقت علم جزو مهمترین دلایل سرقت علمی بیان شده است.

در پژوهش امیری و رزمجو (۲۰۱۶) موارد: ناآگاهی و نداشتن اطلاعات کافی در مورد سرقت ادبی، مهارت محدود و ضعیف در نوشتن و تحقیق، فشار همکاران، فشار مضاعف برای چاپ مقالات با کیفیت بالا، و سهولت سرقت ادبی عمده ترین علل ارتکاب سرقت ادبی، از منظر دانشجویان بودند.

در پژوهش بابایی و نژادقنبر (۲۰۱۷) دانشجویان زبان علل سرقت علمی را در نداشتن آگاهی، شناخت، و آشنایی با مفهوم سرقت ادبی، مهارت محدود و ضعف نوشتاری دانشجویان زبان، سهل انگاری، بی توجهی، و آسان گیری معلمان، محدودیت و کمبود زمان دانشجویان، فریبکاری و تنبلی دانشجویان، ساختار نظام آموزش عالی و سیاست های غلط آن، انتظارات و توقعات گاه بیجای معلمان، مهارت زبانی محدود و اندک زبان آموزان، و نداشتن اطلاع و آگاهی دقیق دانشجویان زبان از مهارت نوشتن بیان کردند. ارت و اوکی (۲۰۱۴) دریافتند مهمترین دلایل گرایش به سرقت علمی اینترنتی کمبود زمان، شمار زیاد تکالیف، و دشواری تکالیف هستند. همچنین مطالعات هو و لی (۲۰۱۵) نشان داد دلایل سرقت علمی عبارتند از: نبود مهارت نگارش دانشگاهی، نداشتن نگرش منفی نسبت به این پدیده، فشار، و تصور این که ریسک سرقت علمی پایین است.

این مسئله نشان از ضعف نظام های آموزشی در پرورش دانش و مهارت های مورد نیاز برای دانشجویان است تا مرتکب سرقت علمی نشوند. همچنین دلایل اجتماعی - فرهنگی نیاز به بستر سازی و فرهنگ سازی دارند تا رفع شوند. این مسائل نیازمند برنامه ریزی های بلندمدت و کوتاه مدتی است که نیاز است در راستای حل این مشکلات برداشته شوند.

۵-۲-۳. سوال سوم پژوهش: میزان دانش و شناخت کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران

(گنج) نسبت به مصادیق سرقت علمی چقدر است؟

با توجه به جدول ۴-۱۲، در میان اقدامات مورد پرسش، کمترین دانش در خصوص اقدام "دانشجویی مقاله خود را که ترم گذشته برای یکی از دروس خود نوشته، به عنوان مقاله یکی از دروس ترم جاری نیز ارائه می دهد" است. دانشجویان این اقدام را کمتر سرقت علمی می دانند و از نظر اخلاقی آن را خیلی جدی نمی پندارند و البته تاحدی نیز مرتکب آن شده اند. از میان دوازده اقدام مورد بررسی اقدام هفتم "دانشجویی مقاله فرد دیگری را بدون اجازه وی به عنوان مقاله خود ارائه

می‌دهد. "بیشترین میانگین را کسب کرد و این بدین معنا است که دانشجویان این اقدام را بیشترین حد سرقت علمی دانسته‌اند. همچنین این اقدام را از نظر اخلاقی بسیار جدی می‌دانند و در میان سایر اقدامات کمترین میزان آن را مرتکب شده‌اند. با توجه به جدول ۴-۱۳، میزان دانش و شناخت کاربران از مصادیق و اقدامات سرقت علمی در حد متوسطی است. این در حالی است که میزان ارتکاب دانشجویان در خصوص مصادیق مورد پرسش در حد کمی است. بررسی یافته‌ها در خصوص این پرسش نشان از ضعف دانش کاربران در خصوص انواع مصادیق سرقت علمی دارند چرا که دانش آنها در حد متوسطی است و در پاره‌ای موارد حتی برخی مصادیق را به عنوان نمونه‌ای از سرقت علمی جدی نمی‌پندارند و در سایر موارد که مصادیق سرقت علمی مشهودتر است نیز همگی کاربران بر سر شدت و حدت آن مصادیق به عنوان نمونه‌ای از سرقت علمی توافق ندارند. این مسئله نشان دهنده نیاز به آموزش و اطلاع رسانی در خصوص مصادیق سرقت علمی و قوانین و مقررات حاکم بر آن دارد تا کاربران با افزایش دانش خود شناخت بهتری در این حوزه کسب نمایند و کمتر دست به ارتکاب سرقت علمی بزنند. به طور کلی یافته‌ها نشان داد هرچه دانش افراد در مورد مصادیق بیشتر بوده و آن مورد را به عنوان نوعی مصادیق سرقت علمی دانسته‌اند از نگاه اخلاقی آن را نیز درک کرده‌اند و کمتر مرتکب آن شده‌اند.

در راستای پژوهش حاضر، مطالعه هو و لی (۲۰۱۶) نشان داد دانشجویان چینی دانش درستی در خصوص مصادیق سرقت علمی ندارند. برای نمونه بیش از نصف پاسخ‌دهندگان کپی بدون استناد را سرقت علمی نمی‌دانند. چهار پنجم آنها پارافریز کردن بدون استناد را تخلف نمی‌دانند. به طور کلی دانشجویان کارشناسی دانش کمی در خصوص سرقت علمی دارند. مطالعه کام، هو و چیونگ^۱ (۲۰۱۸) نشان داد بسیاری از دانش‌اموزان با مصادیق سرقت علمی آشنایی ندارند و دانش کمی در این زمینه دارند. پژوهش آییگبولام و ازی^۲ (۲۰۱۵) نشان داد شناخت و دانش دانشجویان درباره سرقت علمی بسیار کم است. در این پژوهش پاسخ‌دهندگان برخی از دلایل سرقت علمی را شامل: ترس از نمره کم، آگاهی از اینکه دانشجویان دیگر هم سرقت علمی انجام می‌دهند، امکان کپی کردن راحت و ارائه تحقیق از طریق اینترنت و نبود مجازات جرائم مربوط به سرقت علمی می‌دانستند.

^۱ Kam, Hue & Cheung

^۲ Ibegbulam & Eze

رمضان و همکاران^۱ (۲۰۱۱)، با درک وضعیت نامطلوب اخلاق پژوهش در پاکستان، برای دستیابی به مدارکی مستند، به بررسی آگاهی دانشجویان پاکستانی از موضوع دستبرد علمی اقدام کردند و در نهایت میزان آگاهی دانشجویان پاکستانی از دستبرد علمی و مقررات موجود را نامطلوب گزارش کردند. نگر، فوگاس، و تروبات^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی به بررسی سرقت علمی در میان دانش‌آموزان مقاطع دبیرستانی و تفاوت‌های جنسیتی در میزان سرقت علمی پرداختند. یافته‌ها نشان داد مسئله سرقت علمی در بین دانش‌آموزان بسیار شایع است و مردان بیشتر از زنان دست به سرقت علمی می‌زنند. یکی از علل این مسئله عدم دانش کافی در حوزه شناخت سرقت علمی است.

حسینی (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی میزان درک و دانش اعضای هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران از مفهوم سرقت علمی پرداخت. یافته‌ها نشان داد بیشترین میزان سرقت علمی در مصداق سرقت از خود رخ داده است و کمترین میزان مصداق سرقت علمی به صورت غیر مستقیم است. به طور کلی بین درک اعضای هیئت علمی و دانشجویان از برخی مصداق سرقت علمی اختلاف معناداری مشاهده شد. اعضای هیئت علمی درک بیشتری از مصداق سرقت علمی داشتند.

یافته‌های برخی پژوهش‌ها نیز با پژوهش حاضر همراستا نمی‌باشد. برای نمونه ارتا و گاکمنوگلا^۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی درباره دانش دانشجویان ترکیه‌ای درباره سرقت علمی دریافتند میزان دانش آنها در باره سرقت علمی بین سطوح متوسط تا عالی است. نتایج تحلیلی تحقیق آنها نشان می‌دهد تفاوت معناداری بین جنسیت، گروه‌های آموزشی و سطح تحصیلات کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی پاسخگویان در خصوص دانش آنها درباره سرقت علمی وجود ندارد. این مسئله می‌تواند ناشی از سیاست‌گذاری‌های درست و متمرکز آموزش و پرورش و آموزش عالی در این کشور باشد. همچنین پژوهش رجب‌زاده عصارها و همکاران (۱۳۹۲) در خصوص میزان آشنایی پژوهشگران دانشگاه تهران با تعریف‌ها، مفاهیم و مصداق تخلفات و سوءرفتارهای پژوهشی نشان داد که پژوهشگران دانشگاه تهران، به‌طور کلی معتقدند با مفاهیم و مصداق سوءرفتارهای پژوهشی

^۱ Ramzan et al.

^۲ Negre, Forgas, & Trobat

^۳ Ereta & Gokmenoglua

آشنایی بالایی دارند. علاوه بر این پژوهشگران دانشگاه تهران، اظهار کرده‌اند که احتمال ارتکاب ناآگاهانه سوءرفتارهای پژوهشی در بین پژوهشگران ایرانی زیاد است و در مقابل احتمال کمی برای ارتکاب سوءرفتار پژوهشی در آثار خود قائل هستند.

۴-۲-۲-۵. سوال چهارم پژوهش: موسسه‌های آموزشی و پژوهشی محل تحصیل و اساتید کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج) جهت کاهش و مبارزه با سرقت علمی چه راهکارهایی را بکار گرفته‌اند؟

با توجه به جدول ۴-۱۴ بیشترین اقدامات و راهکارها جهت پیشگیری و مقابله با سرقت علمی " ارزش محسوب شدن پژوهش‌های اصیل در دانشگاه" و کمترین اقدامات مربوط به "اطلاع‌رسانی قوانین و آیین‌نامه‌های مقابله با سرقت علمی در دانشگاه" است. اما به طور کل بیشتر اقدامات در حد متوسط و کم می‌باشد. دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی و پژوهشی می‌بایست در خصوص اقدامات مختلفی همچون ارزش محسوب شدن پژوهش‌های اصیل در دانشگاه، اطلاع‌رسانی قوانین و آیین‌نامه‌های مقابله با سرقت علمی در دانشگاه، فرهنگ سازی اخلاق پژوهش، آموزش شیوه‌های صحیح نگارش علمی، و فرهنگ‌سازی در میان اساتید برای پیگیری و کنترل سرقت علمی دانشجویان و استفاده بیشتر از نرم افزارهای همانندجویی بهتر عمل کنند و برنامه‌ریزی‌های کوتاه مدت و بلندمدت داشته باشند.

به عقیده لوئی پژوهش‌های مرتبط با سرقت علمی، راه‌های شناسایی آن، رویه‌های حل آن، و راهکارهای مبارزه با آن نیاز است (لوئی، ۲۰۰۲). هر چند این پیشنهاد در سال ۲۰۰۲ مطرح شده است و بعد از آن تاکنون پژوهش‌های بسیاری در این زمینه انجام شده است به نظر می‌رسد همچنان نیازمند انجام پژوهش‌های بیشتر و باکیفیت‌تر در این زمینه و نگارش شیوه‌نامه‌های ترویجی و کاربردی در این زمینه هستیم. در زمینه ایجاد آیین‌نامه‌ها و آشنایی و آموزش دانشجویان با مواد و تبصره‌های مختلف آیین‌نامه‌ها و آموزش دانشجویان در خصوص مصادیق سرقت علمی نیز پژوهش‌های بسیاری انجام شده است و پژوهشگران مختلفی از سرتاسر جهان در این خصوص پیشنهادات و نظریه‌هایی دارند که همراستا با یافته‌های پژوهش حاضر است، که در این بخش به طور خلاصه ارائه می‌شود:

آگاهی کامل از بدرفتاری دانشگاهی و ابعاد گوناگون آن نخستین گام در مبارزه با این پدیده

است (مارسدن و همکاران، ۲۰۰۵). آراین و جونز نیز بر این اصل معتقدند و آگاهی از درک دانشجویان دربارهٔ بدرفتاری دانشگاهی را نخستین گام در طراحی و کاربست راهبردهای موفق برای کاهش این پدیده می‌دانند (آراین و جونز، ۲۰۰۹). یکی از راه‌های مبارزه با بدرفتاری دانشگاهی افزایش شمار اساتیدی است که با این پدیده مبارزه کنند. که راه‌هایی مانند تدوین آیین‌نامه‌ها و آگاهی‌رسانی آن به دانشجویان و اساتید توسط هارد و همکاران نیز پیشنهاد شده است (هارد و همکاران، ۲۰۰۶). آموزش‌های نظام‌مند، کاربردی کردن تکالیف، نظارت بیشتر بر کار دانشجویان، استفاده از ابزارهای شناسایی بدرفتاری دانشگاهی، تدوین و آگاهی‌رسانی آیین‌نامه‌های مرتبط، در نظر گرفتن تنبیه‌های جدی، و مبارزه مستمر با این پدیده می‌تواند در کاهش آن نقش داشته باشد (آکبالا و همکاران، ۲۰۰۷).

به عقیده استفانز و همکاران (۲۰۰۷) اکتفای صرف به نرم‌افزارهای همانندیاب راهکار مناسبی نیست. برای کاهش دستبرد ادبی باید رویکردهای آموزشی و فرهنگی در پیش گرفته شود. خلق تکالیف اصیل، فرایندی و گام به گام کردن تکالیف، افزایش درک و آگاهی از ارزش‌های کلیدی علم و دانشگاه همانند صداقت و انصاف و احترام و مسئولیت‌پذیری، راه‌اندازی مراکز صداقت پژوهشی و مراکز نگارش دانشگاهی پرداخت.

بامبارو معتقد است آموزش دقیق و درست دانشجویان در رابطه با سرقت علمی می‌تواند راهکار مناسبی برای کاهش این پدیده در جوامع دانشگاهی باشد (بامبارو، ۲۰۰۷). شمار ارتکاب به سرقت علمی برخط در میان دانشجویان نسبتاً بالا است. به عقیده سلوین راهکار حل این مسئله کار با دانشجویان است نه مچ‌گیری و علیه آنها کارکردن (سلوین، ۲۰۰۸). ریشه‌کن کردن بدرفتاری دانشگاهی وابسته به آموزش و آگاهی بیشتر دانشجویان در این زمینه است. ترویج و تشویق صداقت ادبی به جای گذاشتن تنبیه‌ها و مجازات‌ها می‌تواند در کاهش این پدیده مؤثر باشد. همچنین، پژوهش‌های بیشتر در این زمینه می‌تواند راهگشا باشد. استفاده از ابزارهای فناوری همانندیاب نیز مهم است (تراست، ۲۰۰۹). برای کاهش آن نیاز به راهبردهای آموزشی جهت افزایش آگاهی نسبت به این پدیده است. افزون بر این، دانشگاه‌ها باید در آیین‌نامه‌های خود نسبت به این پدیده بازنگری کنند تا بتوانند با آن مبارزه کنند. ارائه رهنمودها، تدوین رویه‌های شناسایی سرقت علمی، و ترویج فرهنگ اخلاق پژوهش می‌تواند برای کاهش سرقت علمی مفید باشند (شیرازی و همکاران، ۲۰۱۰).

همکاری اساتید با دانشجویان، ایجاد انگیزه‌های تحصیلی بیشتر، ارزشیابی‌های دقیق‌تر و منحصر به فرد، تشویق دانشجویان به مطالعه، و غیره می‌توانند در کاهش سرقت علمی مؤثر باشند (فالتینک و سچ، ۲۰۱۲). از نظر رمضان و همکاران راهبردهای کاهش سرقت علمی عبارتند از: آموزش صداقت پژوهشی و آگاهی بیشتر راجع به دستبرد ادبی، استفاده از ابزارهای همانندیاب، استفاده از تنبیه‌های سفت و سخت، آموزش ارزش‌های صداقت پژوهشی، طراحی تکالیف پرمعنا تر و کاربردی‌تر، آگاهی از اخلاق پژوهش، طرح سیاست‌های مقابله با دستبرد ادبی، انتشار راهنماها و دستنامه‌های نگارش دانشگاهی، تشویق استفاده از نرم‌افزارهای مدیریت استناددهی همانند اندنوت، راه‌اندازی مراکز نگارش، تشویق استفاده از نرم‌افزارهای همانندیاب توسط دانشجویان (رمضان و همکاران، ۲۰۱۲).

وازکیوز راهبردهای کاهش سرقت علمی را بدین شرح ارائه کرده است: آموزش جدی دانشجویان در رابطه با دستبرد ادبی، ترویج صداقت پژوهشی، تغییر شیوه‌های ارزیابی، تدوین و آگاهی‌رسانی آیین‌نامه‌های مرتبط در دانشگاه، تغییر معیارهای جذب دانشجوی، و ارائه تکالیف کاربردی‌تر، آموزش کار گروهی، نظارت مداوم بر آثار دانشجویان، استفاده از ابزارهای همانندیاب، و تمرین با دانشجویان (وازکیوز، ۲۰۱۲).

برای کاهش این پدیده اساتید باید دانشجویان را نسبت به این پدیده حساس کنند، اخلاق پژوهش را به آنها بیاموزند و آنها را از تنبیه‌های جدی آموزشی بترسانند (اسپیر و میلر، ۲۰۱۲). همچنین، در این آیین‌نامه‌ها تعریف مشخصی از آنچه سرقت علمی محسوب می‌شود نیست. آگاهی‌رسانی بیشتر و بهتر آیین‌نامه‌ها در تعهد به صداقت پژوهشی مؤثر است. برگزاری کارگاه‌های آموزشی رسمی و مداوم می‌تواند در کاهش سرقت علمی نقش داشته باشد (گالیفر و تیسون، ۲۰۱۳). آموزش می‌تواند بر درک دانشجویان نسبت به بدرفتاری دانشگاهی تأثیرگذار باشد و مانع بروز این پدیده شود. ایجاد فرهنگ اخلاق پژوهش نیز می‌تواند مؤثر باشد. نگارش و انتشار کدهای اخلاقی نیز توصیه می‌شود (فریر، ۲۰۱۳). به اعتقاد بیشتر اساتید پیشگیری بهتر از کشف سرقت علمی است. مهمترین کارهایی که اساتید انجام می‌دهند تا از صداقت دانشگاهی دانشجویان مطمئن شوند عبارتند از: آموزش، پایش و بررسی آثار دانشجویان در کلاس، پیگیری پیشرفت کار، طراحی تکالیف شخصی، و در نظر گرفتن نمره برای گزارش پیشرفت کار (کوک و همکاران، ۲۰۱۳).

افزایش آگاهی و تفکر انتقادی میان دانشجویان منجر به کاهش بدرفتاری دانشگاهی در میان آنها می‌شود. فرار از مردود شدن و موفقیت بیشتر از مهمترین عوامل ارتکاب به بدرفتاری دانشگاهی هستند. ارتقای مهارت‌های پژوهشی و نگارشی دانشجویان می‌تواند در کاهش این پدیده کارآمد باشد. سیاست‌ها و آیین‌نامه‌های دانشگاه باید توجه بیشتری به ابعاد اجتماعی بدرفتاری دانشگاهی و سخت‌گیری‌های بیشتر در این زمینه داشته باشند. سواد اطلاعاتی و آموزش چگونه یاد گرفتن می‌تواند به دانشجویان کمک کند (هنسلی و همکاران، ۲۰۱۳). نبود سیاست‌ها و آیین‌نامه‌های مناسب در زمینه بدرفتاری دانشگاهی مهمترین عامل رخداد این پدیده در آموزش عالی پاکستان است. (الهی و همکاران، ۲۰۱۳).

چو و پائول معتقدند راهبردهای کاهش سرقت علمی: آموزش اساتید و آگاهی فرهنگی آنها، آموزش دانشجویان، آموزش تفسیر نتایج نرم‌افزارهای همانندیاب، بازنگری روش‌های ارزشیابی فعلی، التزام به رعایت آیین‌نامه‌ها با نظارت کافی است (چو و پائول، ۲۰۱۳). آموزش مدیریت زمان، تقویت خودکارآمدی دانشجویان، و ترویج اصل ارزش‌های صداقت دانشگاهی در بین دانشجویان می‌تواند در کاهش این پدیده تأثیرگذار باشند (یانگ و همکاران، ۲۰۱۳). راهبردهای کاهش سرقت علمی از منظر کومز و همکاران عبارتند از: استفاده از نرم‌افزارهای همانندیاب به عنوان یک عامل بازدارنده، تدوین سیاست‌ها و آیین‌نامه‌های کارآمد در دانشگاه، و آموزش دانشجویان. (کومز و همکاران، ۲۰۱۳)

همچنین لئونارد معتقد است برای کاهش بدرفتاری‌های دانشگاهی باید اقدامات زیر را انجام داد: آشنا کردن دانشجویان با این پدیده و برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های توجیهی، آموزش مهارت نگارش، تدوین آیین‌نامه‌های دانشگاهی شفاف و آگاهی‌رسانی کافی در این زمینه، توجیه کردن اساتید در مواجهه با دستبرد ادبی، و تناسب بیشتر تکالیف (لئونارد، ۲۰۱۴). برای کاهش این پدیده باید آموزش بیشتری در زمینه صداقت دانشگاهی ارائه شود، آیین‌نامه‌ها تقویت شوند، و نرم‌افزارهای همانندیاب رایگان روی وب و موبایل در اختیار دانشجویان و اساتید قرار گیرد (تاکی و تافیادیس، ۲۰۱۴). اسپینوزا و ناجرا نیز کلیدی‌ترین راهکارهای جلوگیری از سرقت علمی را: کاهش یادگیری طوطی‌وار، کاهش شمار تکالیف، شخصی‌سازی تکالیف به گونه‌ای نتوان در انجام آن مرتکب دستبرد ادبی شد (همانند برگزاری کارگاه، نمایشگاه، فروم‌ها، کار روی نمونه‌های واقعی)، همراهی دانشجو در کل روند انجام تکالیف، درخواست ارائه کلاسی تکالیف از دانشجو، تعریف دقیق دستبرد ادبی و

آموزش اجتناب از آن میدانند (اسپینوزا و ناجرا، ۲۰۱۴)

به عقیده ارت و اوکی به نظر می‌رسد گذاشتن یک دوره آموزشی اجباری برای دانشجویان در زمینه چگونگی استفاده و استناد به منابع در پژوهش‌هایشان در ترویج صداقت پژوهشی نقش داشته باشد. تعریف سیاست‌ها و آیین‌نامه‌های سخت‌گیرانه نیز می‌تواند در کاهش سرقت علمی نقش داشته باشد (ارت و اوکی، ۲۰۱۴). سیاست‌ها و آیین‌نامه‌های در دسترس، شفاف، و جامع می‌تواند مانعی برای تقلب و سرقت علمی باشد. دانشگاه باید راهنماهای مناسبی در زمینه صداقت پژوهشی و دانشگاهی تدوین کند. آثار دانشجویان باید با دقت بیشتری بررسی شود و این نیازمند همکاری میان اساتید و کارکنان ستادی است. همچنین باید مجازات‌های تقلب و سرقت علمی متناسب و سخت‌گیرانه باشد (کونتز و باتلر، ۲۰۱۴).

با توجه به تأثیر آموزش در کاهش بدرفتاری‌های دانشگاهی پیشنهاد می‌شود برنامه‌های آموزشی در همه سطوح دانشگاهی ارائه شوند و این برنامه‌ها تکرار و تداوم داشته باشند (لو، ۲۰۱۴). آموزش اخلاق پژوهش، مهارت‌های نگارش، و شیوه پرهیز از سرقت علمی از راهکارهای مبارزه با این پدیده است. (زانگ و همکاران، ۲۰۱۴). به نظر آلیسون، کرافورد و کلوت دوره‌های آموزشی می‌تواند بر درک و آگاهی دانشجویان از سرقت علمی تأثیرگذار باشد. به لحاظ آماری تفاوت معناداری بین قبل و بعد از آموزش دانشجویان به لحاظ درک آنها در خرده‌مقیاس‌های تعریف شده از سرقت علمی وجود ندارد. به نظر می‌رسد دانشجویان نیاز بیشتری به آموزش دارند و این امر می‌تواند در کاهش سرقت علمی نقش داشته باشد. همچنین، فهم و استفاده از نرم‌افزارهای همانند یاب می‌تواند به بهبود وضع موجود کمک کند (آلیسون، کرافورد و کلوت، ۲۰۱۵).

هو و لی معتقدند آموزش جوانب گوناگون سرقت علمی به دانشجویان و آگاه کردن آنها از این پدیده کمک شایانی به کاهش آن خواهد کرد. حاکم کردن فرهنگ جدید صداقت دانشگاهی در مؤسسه‌ها نیز مهم است. کار با دانشجویان به جای کار علیه آنها باید در دستور کار اساتید قرار گیرد. (هو و لی، ۲۰۱۵). پژوهش کورتیس و واردنگا نشان داد علیرغم افزایش امکانات اینترنتی برای دستبرد ادبی، ابزارهای فناورانه و آموزش کمک بسزایی به پرهیز از سرقت علمی کرده‌اند. به نظر می‌رسد برگزاری دوره‌های آموزشی صداقت علمی می‌تواند به کاهش سرقت علمی کمک کند. افزون بر این، تعریف دقیق مصادیق سرقت علمی و بیان انتظارات از دانشجویان و همچنین استفاده از

نرم افزارهای همانند یاب می تواند در کاهش سرقت علمی نقش داشته باشد. (کورتیس و واردنگا، ۲۰۱۶) همچنین به نظر می رسد آموزش پدیده بد رفتاری های دانشگاه و راه های مقابله با آن می تواند در کاهشش نقش داشته باشد. (ریان و همکاران، ۲۰۱۶)

به پیشنهاد هو و لی برگزاری دوره های آموزشی می تواند در کاهش سرقت علمی نقش داشته باشد. آموزش مهارت های نگارش دانشگاهی نیز باید مورد توجه باشد. نگارش و انتشار راهنماها و رهنمودهای مناسب در زمینه شیوه های درست نگارش و پرهیز از سرقت علمی نیز می تواند به کاهش این پدیده کمک کند. (هو و لی، ۲۰۱۶) شملوا معتقد است سخت گیری اساتید نسبت به تقلب و در نظر گرفتن تنبیه های سفت و سخت در کاهش سرقت علمی نقش دارد. تهدید و تنبیه ها برای متخلفان دستبرد ادبی می تواند بازدارنده باشد. استفاده از تنبیه های سفت و سخت، نرم افزارهای همانند یاب، نگارش رهنمودها و کدهای اخلاقی، اجرای قوانین و آگاهی رسانی آنها نیز در کاهش سرقت علمی و تقلب مؤثرند (شملوا، ۲۰۱۶).

۵-۲-۳. بررسی فرضیه های پژوهش

۵-۲-۳-۱. فرضیه نخست پژوهش: تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و ویژگی های جمعیت شناختی

کاربران گنج وجود دارد.

در بررسی فرضیه نخست یافته ها نشان داد از میان ویژگی های جمعیت شناختی شامل (سن، جنس، گروه تحصیلی، مدت زمان کار برای کاربران شاغل، وضعیت معدل، نوع دانشگاه و مقطع تحصیلی) تفاوت معناداری به طور کلی بین دلایل سرقت علمی و سن، و معدل تحصیلی کاربران گنج وجود دارد و در خصوص رابطه دلایل سرقت علمی با سایر ویژگی های جمعیت شناختی به طور کلی تفاوت معناداری وجود ندارد. البته به طور خاص در برخی دلایل تفاوت هایی دیده شد.

در تأیید معناداری رابطه بین دلایل سرقت علمی و سن، یافته ها نشان داد: گروه سنی بیش از ۵۰ سال کمترین میانگین را برای دلایل و گروه سنی بین ۳۱ تا ۴۰ بیشترین میانگین را دارند. در تفسیر این نتیجه می توان اذعان داشت افراد با سنین بالاتر با توجه به تجربه و شناخت بیشتر و شاید جا افتادگی و تغییر دیدگاه، کمتر مرتکب سرقت علمی می شوند و افراد در گروه سنی جوان (۳۱-۴۰ سال) با توجه به شرایط بیشتر مرتکب سرقت علمی شده اند. از طرف دیگر، از ۴ بعد دلایل سرقت علمی، دو بعد فردی

و آموزشی بر حسب گروه سنی از تفاوت معناداری برخوردار هستند به طوری که در بعد فردی کمترین میانگین مربوط به گروه سنی بیش از ۵۰ سال و بیشترین میانگین مربوط به گروه سنی کمتر از ۳۰ سال است. به نظر میرسد افراد با افزایش سن کمتر دلایل شخصی و فردی خود را در پژوهش دخالت می دهند و به دلایل فردی سرقت علمی نمی کنند. در بعد آموزشی نیز کمترین میانگین مربوط به گروه سنی بیش از ۵۰ سال و بیشترین میانگین مربوط به گروه سنی کمتر از ۳۰ سال است. در واقع احتمالاً افراد در سن بیشتر تجربه و دانش بیشتری دارند و آموزشهای بیشتری دیده اند که سبب کاهش دلایل سرقت علمی شده و درسین پایین تر با توجه به تجربه و مهارت های آموزشی کمتر، سبب افزایش دلایل سرقت علمی شده است.

در بررسی تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و جنس کاربران گنج به طور کلی تفاوت معنادای بین دلایل کاربران بر حسب جنس آنها وجود ندارد. از سویی دیگر، از ۴ بعد دلایل سرقت علمی، دو بعد پرورشی و آموزشی بر حسب جنس از تفاوت معناداری برخوردار هستند به طوری که در بعد پرورشی و آموزشی زنان نسبت به مردان دلایل آنها برای سرقت علمی بالاتر بوده است. در بررسی تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و گروه تحصیلی کاربران گنج در همه ابعاد و کل دلایل تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب گروه تحصیلی کاربران وجود ندارد.

در بررسی تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و مدت زمان کار برای شاغلین کاربران گنج در همه ابعاد و کل دلایل تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب مدت زمان کار برای شاغلین کاربران وجود ندارد. در بررسی تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و میانگین آخرین معدل کاربران گنج تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب آخرین معدل آنها وجود دارد. به طوری که کاربران با معدل بین ۱۰ تا ۱۲ کمترین میانگین و کاربران با معدل بین ۱۳ تا ۱۵ بالاترین معدل را از جهت دلایل سرقت علمی دارند. از سوی دیگر، هر ۴ بعد دلایل پرورشی، فردی، آموزشی و اجتماعی و فرهنگی نیز بر حسب معدل از تفاوت معناداری برخوردار هستند به طوری که در همه ابعاد کمترین میانگین متعلق به معدل بین ۱۰ تا ۱۲ بوده است. بر این اساس هرچه معدل افراد کمتر بوده است دلایل انجام سرقت علمی از نگاه آنان پررنگ تر است و بیشتر سرقت علمی را به دلایل مختلف موجه می دانند.

در بررسی تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و نوع دانشگاه کاربران گنج تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب نوع دانشگاه آنها وجود ندارد. اما نتایج ابعاد نشان داد که دو بعد پرورشی و اجتماعی و فرهنگی بر حسب نوع دانشگاه از تفاوت معناداری برخوردار است. به طوری که در بعد پرورشی کاربران دانشگاه سراسری کمترین میانگین و کاربران دانشگاه علوم پزشکی بالاترین میانگین را در دلایل به سرقت علمی داشته‌اند. به نظر می‌رسد دانشگاه سراسری در پرورش دانشجویان خود بهتر عمل کرده‌اند و در آموزش روش تحقیق، شیوه نگارش متون علمی، بهبود زبان انگلیسی و ... دانشجویان موثرتر بوده‌اند. در بعد اجتماعی و فرهنگی نیز کاربران دانشگاه پیام نور کمترین و کاربران دانشگاه آزاد اسلامی بالاترین میانگین را در خصوص دلایل سرقت علمی داشته‌اند. به نظر می‌رسد دانشگاه پیام نور در ابعاد فرهنگی و اجتماعی توانسته بهتر عمل و کمک به کاهش سرقت علمی دانشجویان نماید.

در بررسی تفاوت معناداری بین دلایل سرقت علمی و مقطع تحصیلی کاربران گنج تفاوت معناداری بین دلایل کاربران بر حسب مقطع تحصیلی آنها وجود ندارد. اما نتایج ابعاد نشان داد که دو بعد پرورشی و فردی بر حسب مقطع تحصیلی از تفاوت معناداری برخوردار است. به طوری که در بعد پرورشی کاربران دارای مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد کمترین میانگین و کاربران کارشناسی بالاترین میانگین را در دلایل به سرقت علمی داشته‌اند. در بعد فردی نیز کاربران دارای مقطع دکتری کمترین و کاربران کارشناسی بالاترین میانگین را در خصوص دلایل سرقت علمی داشته‌اند. به نظر می‌رسد هرچه مقطع تحصیلی دانشجویان پایین‌تر باشد شاید به دلیل تجربه کمتر، سن کمتر و دانش و مهارت کمتر بیشتر سرقت علمی می‌کنند و دلایل انجام سرقت علمی از نگاه آنان پرننگ‌تر است.

بر اساس مطالعه آمت و همکاران (۲۰۰۲) مردان بیش از زنان و دانش‌آموزان بیش از دانشجویان مرتکب بدرفتاری علمی می‌شوند. جنسیت ارتباطی با انجام بدرفتاری دانشگاهی ندارد. پذیرش بدرفتاری دانشگاهی در بین گروه مردان بیش از زنان و در بین دبیرستانی‌ها بیش از دانشگاهی‌ها است. یافته‌های این پژوهش از بعد جنسیت با پژوهش حاضر همراستا نمی‌باشد. لیکن در بعد سن، همراستا است و همانند پژوهش حاضر هرچه سن افراد بیشتر باشد کمتر سرقت علمی انجام داده‌اند.

یافته‌های مارسدن، کارل و نیل (۲۰۰۵) نشان داد جنسیت، سن، نوع درس، سال‌های تحصیل، و تمام‌وقت یا پاره‌وقت دوره در میزان بدرفتاری دانشگاهی مؤثرند. از این رو، مردان زیر ۲۵ سال که در دوره‌های تمام‌وقت نام‌نویسی کرده‌اند بیشتر در معرض سرقت علمی هستند. دانشجویان تازه‌وارد کمتر از دانشجویان سال‌های بالاتر گرایش به بدرفتاری علمی دارند. دانشجویان کم سن و سال در دوره‌های تمام‌وقت تمایل بیشتری به تحریف دارند. مردان بیش از زنان مرتکب بدرفتاری دانشگاهی می‌شوند. نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش حاضر در تمامی ابعاد همسو نمی‌باشد.

لین و ون (۲۰۰۶) دریافتند نزدیک به ۶۱٫۷۲ درصد دانشجویان تایوانی دست‌کم یک‌بار مرتکب یکی از گونه‌های بدرفتاری دانشگاهی شده‌اند. مردان بیش از زنان مرتکب بدرفتاری دانشگاهی شده‌اند و مردان کمتر این پدیده را ناپسند می‌دانند. همچنین تازه‌واردها بیشتر مرتکب بدرفتاری دانشگاهی می‌شوند. نتایج این پژوهش در ابعاد جنسیت با یافته‌های پژوهش حاضر همسو نیست. لیکن در ابعاد سن، مطابق با پژوهش حاضر است و کم تجربه‌ها و کم‌سن‌ترها بیشتر مرتکب سرقت علمی شده‌اند.

سلون (۲۰۰۸) تأیید کرد به لحاظ آماری بین جنسیت، زمینه آموزشی، و رشته دانشگاهی دانشجویان مرتکب به سرقت علمی تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین رابطه معناداری میان سرقت علمی آنلاین و آفلاین وجود دارد. دانشجویان مرد بیش از دانشجویان زن مرتکب سرقت علمی شده‌اند. دانشجویانی که نمره پایین‌تری می‌گیرند بیش از دانشجویان زرنگ‌تر مرتکب سرقت علمی می‌شوند. همچنین کسانی که بیشتر با اینترنت آشنایی دارند و از آن استفاده می‌کنند بیشتر در معرض سرقت علمی هستند. نتایج این پژوهش در بعد معدل و نمره با پژوهش حاضر همراستا است و در سایر ابعاد همراستا نمی‌باشد.

فریر (۲۰۱۳) به بررسی تفاوت میزان بدرفتاری دانشگاهی دانشجویان اقتصاد و مدیریت با دیگر رشته‌ها پرداخت و مشخص شد به لحاظ آماری تفاوت معنادار است. همچنین دانشجویان رشته‌های دیگر بیش از اقتصاد و مدیریت بدرفتاری دانشگاهی را غیراخلاقی می‌دانند. دانشجویان اقتصاد و کسب‌وکار تصور می‌کنند موفقیت مهم‌تر از صداقت است. در پژوهش حاضر رشته تحصیلی افراد تفاوت معناداری در سرقت علمی آنها نداشته است.

بر اساس یافته‌های هنسلی و همکاران (۲۰۱۳) مردان بیش از زنان مرتکب سرقت علمی و بهانه‌گیری‌های دروغین می‌شوند. همچنین دانشجویان دوره آموزشی استراتژی بیش از دانشجویان دوره علوم مرتکب سرقت علمی و بهانه‌گیری دروغین می‌شوند. به طور کلی، از نظر جنسیت و دوره آموزشی در ارتکاب بدرفتاری دانشگاهی تفاوت معنادار وجود ندارد. دانشجویانی که نمره پایین‌تری دارند بیشتر مرتکب بدرفتاری دانشگاهی می‌شوند. یافته‌های این پژوهش در بعد بدرفتاری دانشگاهی و نمره و معدل همراستا با پژوهش حاضر است.

توکی و همکاران (۲۰۱۴) تفاوت معناداری بین جنسیت دانشجویان در شمار انجام تقلب و شمار سرقت علمی یافتند. این تفاوت‌ها در سطح تحصیلات نیز معنادار است. همچنین بین شمار دفعات سرقت علمی و تقلب تفاوت معنادار وجود دارد. که همراستا با پژوهش حاضر نمی‌باشد.

ارت و اوکی (۲۰۱۴) دریافتند جنسیت، گروه آموزشی، و میزان استفاده از رایانه مهمترین عواملی هستند که بر گرایش دانشجویان به سرقت علمی اینترنتی تأثیرگذار هستند. زنان تمایل کمتری به سرقت علمی دارند. دانشجویان گروه‌های آموزشی کامپیوتر و ریاضیات تمایل بیشتری به انجام سرقت علمی دارند. همچنین هرچه دانشجویان سروکار بیشتری با رایانه داشته باشند بیشتر مرتکب سرقت علمی می‌شوند که همراستا با یافته‌های پژوهش حاضر نمی‌باشد.

در مطالعه کونتز و باتلر (۲۰۱۴) مشخص شد دانشجویان روانشناسی بیش از دانشجویان کسب‌وکار سرقت علمی را ناپسند می‌دانند. زنان بیش از مردان سرقت علمی را ناپسند می‌دانند. دانشجویان آسیایی کمتر از دانشجویان نیوزیلندی اروپایی سرقت علمی را ناپسند می‌شمارند که همراستا با یافته‌های پژوهش حاضر نمی‌باشد.

نتایج کلی پژوهش اریک و همکاران (۲۰۱۴) نشان می‌دهد دانشجویان داخلی در هر دو کشور موضع منفی و سخت‌گیرانه‌ای نسبت به سرقت علمی دارند در واقع دانشجویان استرالیایی موضع سخت‌گیرانه‌تری از دانشجویان چینی نسبت به سرقت علمی دارند. استسیس و بین (۲۰۱۶) دریافتند دانشجویان مرد و جوان‌ترها تمایل بیشتری به انجام بدرفتاری دانشگاهی دارند. یافته‌ها در بعد جنسیت با پژوهش حاضر همسو نمی‌باشد، لیکن از نظر سن و سال همراستا با پژوهش حاضر است.

اریک سون و مک‌گی (۲۰۱۵) نشان دادند مردان بیش از زنان مرتکب بدرفتاری دانشگاهی شده‌اند و با پژوهش حاضر همسو نیست.

همچنین مطالعات هو و لی (۲۰۱۵) نشان داد دانشجویان تازه وارد بیش از دانشجویان سال بالایی از سرقت علمی پرهیز می کنند، که با یافته های پژوهش حاضر همسو نمی باشد. دانشجویان رشته های نرم بیشتر و بهتر از دانشجویان رشته های سخت سرقت علمی را تشخیص می دهند. درباره سطح پذیرش سرقت علمی میان دانشجویان رشته های گوناگون تفاوتی وجود ندارد. سال های حضور دانشجویان در دانشگاه و جنسیت آنها ارتباطی با نگرش آنها نسبت به کپی رایت نداشته است و در بعد جنسیت همراستا با پژوهش حاضر است.

شملوا (۲۰۱۶) دریافت دانشجویان سال بالایی بیش از تازه وارد ها، دانشجویان شهریه ای بیش از دانشجویان بورس شده توسط دولت، و دانشجویان کم بضاعت بیش از دانشجویان با وضع مالی مناسب مرتکب سرقت علمی می شوند. دانشجویانی که آموزش صداقت پژوهشی می بینند کمتر از سایر دانشجویان مرتکب سرقت علمی می شوند، اما درگیر شدن در پژوهش ارتباطی با این پدیده ندارد. محیط آموزشی بر سرقت علمی و تقلب تأثیر گذار است. یافته های این پژوهش در ابعاد سن و سال با پژوهش حاضر همسو نمی باشد.

یافته های ناسی و همکاران (۲۰۱۵) نشان می دهد بین فرهنگ های گوناگون در ارتباط با سرقت علمی تفاوت معنادار وجود دارد. به طور کلی، گرجی ها بیشتر از آلمانی ها و آلمانی ها بیشتر از ترک ها مرتکب سرقت علمی شده اند. همچنین، آلمانی ها حساسیت بیشتری نسبت به سرقت علمی دارند و در شناسایی آن موفق تر هستند.

همانطور که مشخص است به طور کل یافته های پژوهش های متعدد نشان می دهد مردان بیشتر از زنان تمایل به سرقت علمی دارند و بیشتر نیز این عمل را انجام می دهند. اما در پژوهش حاضر یافته ها نشان داد تفاوت معناداری در میزان سرقت علمی و دلایل از منظر جنسیت وجود ندارد. همچنین جوانتر ها و کم تجربه تر ها در محیط های دانشگاهی نسبت به سنین دیگر بیشتر مرتکب سرقت علمی می شوند، همچنین مقاطع تحصیلی بالاتر میزان تمایل کمتری به سرقت علمی دارند و این یافته ها با پژوهش حاضر همراستا است. گاهی نیز رشته های تحصیلی می تواند بر گرایش به سرقت علمی تأثیر گذار باشد که البته این مورد نیاز به بررسی های بیشتری دارد. از طرف دیگر عوامل و ویژگی های فرهنگی نیز میتواند در شیوع سرقت علمی تأثیر گذار باشد.

۵-۲-۳. فرضیه دوم پژوهش: تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی بر حسب

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنها وجود دارد.

در بررسی فرضیه دوم یافته‌ها نشان داد از میان ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شامل (سن، جنس، گروه تحصیلی، مدت زمان کار برای کاربران شاغل، وضعیت معدل، نوع دانشگاه و مقطع تحصیلی) به‌طور کلی تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج و سن، و مقطع تحصیلی کاربران گنج وجود دارد و در خصوص رابطه نگرش با سایر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی به‌طور کلی تفاوت معناداری وجود ندارد. در واقع تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و (جنس، گروه تحصیلی، مدت زمان کار برای شاغلین، میانگین آخرین معدل، و نوع دانشگاه) کاربران گنج وجود ندارد.

در تأیید معناداری رابطه بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و سن کاربران گنج یافته‌ها نشان داد گروه سنی بین ۳۱ تا ۴۰ سال کمترین میانگین و گروه سنی کمتر از ۳۰ سال بالاترین میانگین را دارند. از آنجا که در پرسشنامه نگرش مقیاس بهتر بودن نگرش کمتر بودن میانگین لحاظ شده بود، این بدان معنا است که گروه سنی بین ۳۱ تا ۴۰ سال نگرش مناسبی نسبت به سرقت علمی دارند و در واقع نسبت به سرقت علمی حساس‌تر هستند و آن را بیشتر درک می‌کنند و می‌شناسند در مقابل گروه سنی جوانتر یعنی کمتر از ۳۰ سال نگرش مناسبی به سرقت علمی ندارند و حساسیت کمتری نسبت به انجام سرقت علمی دارند.

در بررسی تفاوت معناداری بین نگرش کاربران گنج نسبت به سرقت علمی و مقطع تحصیلی کاربران گنج یافته‌ها نشان داد تفاوت معناداری بین نگرش کاربران بر حسب مقطع تحصیلی آنها وجود دارد. به‌طوری‌که میانگین مقاطع تحصیلی نیز نشان داد که کاربران مقطع تحصیلی دکتری کمترین و کاربران مقطع کارشناسی بالاترین میانگین و کاربران مقطع کارشناسی ارشد در حد وسط نگرش به سرقت علمی دارند. این بدین معنا است که کاربران تحصیلات تکمیلی خصوصاً

در مقطع دکتری نگرش مناسب‌تری به سرقت علمی دارند و نسبت به آن حساسیت بیشتری دارند و کمتر مرتکب سرقت علمی می‌شوند.

به عقیده اسکانلان و نیومن، به نظر می‌رسد اساتید و عموم جامعه می‌توانند بر درک افراد از سرقت علمی مفید و مؤثر باشند. برای کاهش سرقت علمی باید از آن جلوگیری کرد تا به مسئله رایجی تبدیل نشود، چون هرچه رواج بیشتری پیدا کند چشم و هم‌چشمی دانشجویان بیشتر شده و آنان نیز بیشتر مرتکب سرقت علمی می‌شوند. همچنین آموزش شیوه‌های نگارش دانشگاهی نیز مؤثر خواهد بود (اسکانلان و نیومن، ۲۰۰۲). از نظر آرنت و همکاران کسانی که تقلب را مسئله‌ای چندان جدی نمی‌پندارند بیشتر مرتکب آن می‌شوند. باید برای دانش‌آموزان و دانشجویان ارزش‌های ناب علم و پژوهش و رعایت اخلاق آن توضیح داده شود تا کمتر شاهد این گونه رفتارها در محیط دانشگاه باشیم (آرنت و همکاران، ۲۰۰۲).

مطالعه پریزاد نشان داد که میزان ارتکاب بدرفتاری‌های دانشگاهی در دانشجویان دختر به‌طور معناداری کمتر از دانشجویان پسر است. همچنین در دانشجویان مقطع تحصیلی پایین‌تر بدرفتاری‌های دانشگاهی به میزان کمتری دیده شد. از طرفی نگرش دانشجویان در مقطع تحصیلی پایین‌تر نسبت به دانشجویان در مقطع تحصیلی بالاتر این گونه بود که این دانشجویان بیشتر این رفتارها را نادرست می‌دانند. بدرفتاری دانشگاهی یک مشکل جدی آموزشی و اخلاقی است. لذا با در نظر گرفتن نتایج به دست آمده، اولویت دادن فوری به مهار پدیده تقلب در همه سطوح در بین دانشجویان ضرورت دارد (پریزاد، ۱۳۸۸). مطالعه پریزاد در بعد مقطع تحصیلی با یافته‌های پژوهش حاضر همسو نمی‌باشد.

احمدی (۲۰۱۴) در تحقیقی به بررسی وضعیت سرقت علمی در محیط دانشگاهی ایران پرداخت. نتایج تحقیق او بر رایج بودن سرقت علمی و حتی فقدان نگرش منفی نسبت به آن بین دانشجویان ایرانی دلالت داشتند. یافته‌های او همچنین نشان دادند که جنسیت، وضعیت تأهل، و وضعیت شغلی تأثیر معناداری بر دیدگاه و نگرش دانشجویان ایرانی در مورد سرقت علمی ندارد ولی

سطح علمی، رشته تحصیلی، و سن آنان، نقش مهمی در این زمینه ایفا می کند. یافته های پژوهش احمدی در ابعاد سن و مقطع تحصیلی، همچنین جنسیت و وضعیت اشتغال همراستا با پژوهش حاضر است.

پژوهش هو و لی (۲۰۱۶) در چین نشان داد که نگرش متفاوتی نسبت به سرقت علمی در بین اساتیدی که خارج از کشور تحصیل کرده اند با اساتید و دانشجویانی که در داخل کشورشان هستند وجود دارد. یکی از عوامل اثرگذار در این خصوص عدم آموزش درست مهارت های نگارش دانشگاهی به دانشجویان و اساتید داخل کشور چین است که باعث شده اساتید تحصیل کرده در خارج از کشورشان نگرش بهتری داشته و درک بهتری نسبت به مصادیق سرقت علمی داشته باشند. پژوهش ریان و همکاران^۱ (۲۰۱۶) که با هدف آگاهی از نگرش دانشجویان و اساتید نسبت به صداقت و بدرفتاری دانشگاهی در میان دانشجویان در ایالات متحده بود نیز نشان داد میان نگرش دانشجویان و اساتید نسبت به سرقت علمی تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین، میان نگرش دانشجویان تازه وارد و دانشجویان سال های آخر نیز تفاوت اندکی وجود دارد. به نظر می رسد آموزش پدیده بدرفتاری های دانشگاه و راه های مقابله با آن می تواند در کاهشش نقش داشته باشد. اریچ و همکاران^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی به مقایسه نگرش دانشجویان چینی و استرالیایی نسبت به سرقت علمی پرداختند. طی مطالعاتی که انجام شده به نظر می رسد سرقت علمی در کشورهای شرقی بیشتر از کشورهای غربی است. نتایج نشان داد اختلافات فرهنگی واضحی در نگرش به سرقت علمی در بین دانشجویان وجود دارد.

^۱ Ryan et al.

^۲ Ehrich et al.

۵-۲-۳. فرضیه سوم پژوهش: بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی، اخلاقی پنداشتن آن و ارتکاب به آن رابطه معناداری وجود دارد.

در بررسی فرضیه سوم یافته‌ها نشان داد بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی و اخلاقی پنداشتن آن رابطه و همبستگی معناداری مثبت و بالایی وجود دارد. به‌طوری‌که با بالا رفتن میزان شناخت کاربران از سرقت علمی، اخلاقی پنداشتن آن نیز بالا می‌رود و بالعکس. این بدین معنا است که هر مصداقی که از دیدگاه کاربران سرقت علم محسوب می‌شود به همان اندازه نیز در صورت انجام کاری غیر اخلاقی محسوب می‌شود و کاربران می‌دانند آنچه سرقت علمی است غیر اخلاقی هم هست.

افزون بر این، بین میزان شناخت کاربران از سرقت علمی و ارتکاب به آن رابطه معکوس و ضعیفی وجود دارد. به عبارتی با بالا رفتن میزان شناخت کاربران از سرقت علمی، ارتکاب به آن نیز کاهش می‌یابد. همچنین بین اخلاقی پنداشتن سرقت علمی و ارتکاب به آن رابطه معناداری معکوس و ضعیف وجود دارد. به عبارتی با بالا رفتن اخلاقی پنداشتن سرقت علمی، ارتکاب به آن نیز کاهش می‌یابد. بدین معنا که کاربرانی که مصداق سرقت علمی را می‌شناسند، آنها را عملی غیر اخلاقی می‌دانند و در نتیجه کمتر هم به انجام آن می‌پردازند و در مقابل کاربرانی که شناخت کمتر و دانش کمتری نسبت به سرقت علمی دارند بیشتر مرتکب آن می‌شوند. نتایج این فرضیه تأییدی است بر مسئله آموزش و نیاز به توسعه آموزشی و پرورشی دانشجویان، چرا که دانشگاه‌ها و موسسات آموزشی و پژوهشی با آموزش صحیح و اطلاع رسانی در خصوص مصداق و ابعاد و نمونه‌های سرقت علمی می‌توانند سبب افزایش دانش کاربران خود در این حوزه شوند و افزایش دانش با توجه به یافته‌های این فرضیه سبب کاهش عمل سرقت علمی می‌شود.

در راستای پژوهش حاضر، مطالعه پریزاد (۱۳۸۸) نشان داد ۲۵ درصد از دانشجویان در نوشتن پایان‌نامه و مقاله حداقل یک نوع سرقت علمی را مرتکب شده‌اند، ۷۸ درصد از آنان سرقت علمی را مردود و نادرست می‌دانند. نتایج پژوهش رجب‌زاده عصارها (۱۳۹۰) نشان داد که

پژوهشگران دانشگاه تهران اگر چه به صورت خود اظهاری عنوان کردند که با انواع و تعاریف سوء رفتارهای پژوهشی آشنایی دارند اما بیش از ۶۰ درصد آنان اظهار داشتند که در محیط دانشگاهی خود به میزان قابل توجهی شاهد سوء رفتارهای پژوهشی بوده‌اند. که این نتایج همراستا با یافته‌های پژوهش حاضر نمی‌باشد. بابایی و نژادقنبر (۲۰۱۷) به بررسی توانایی زبان آموزان ایرانی در تشخیص سرقت علمی در متون نوشتاری، درک آنان از ابعاد اخلاقی آن، دیدگاه و نگرش آنان به سارقان ادبی و علل ارتکاب سرقت ادبی از دیدگاه زبان آموزان پرداختند. تحلیل کمی داده ها نشان داد دانشجویان زبان انگلیسی از مفهوم سرقت ادبی، درک نسبی دارند ولی در تشخیص سرقت ادبی در متون نوشتاری، عملکرد متفاوت و متناقضی داشتند. به طور کلی بررسی نتایج پژوهش‌های این حوزه و اثبات فرضیه پژوهش بر اهمیت سیاستگذاری‌های کلان موسسات آموزشی و پژوهشی در ابعاد آموزشی و پرورشی کاربرانشان تأکید بسیار دارد.

۵-۲-۳-۴. فرضیه چهارم پژوهش: بین دانشگاه‌های مختلف بر پایه میزان اقدامات آنها در خصوص بدرفتاری علمی تفاوت معناداری وجود دارد.

همان گونه که از نتایج جدول ۴-۳۰، مشاهده می‌شود بین دانشگاه‌های مختلف از جهت میزان اقدامات برای جلوگیری از بدرفتاری علمی تفاوت معناداری وجود دارد. به طوری که دانشگاه آزاد اسلامی کمترین میانگین را داراست. دانشگاه غیر انتفاعی، دانشگاه های سراسری، دانشگاه علوم پزشکی، و پیام نور در رتبه‌های اول تا پنجم در میزان اقدامات برای جلوگیری از بدرفتاری علمی قرار دارند. به نظر می‌رسد دانشگاه آزاد اسلامی می‌بایست بیشتر در زمینه اقدامات مورد نیاز برای کاهش بدرفتاری علمی در دانشگاه قدم بردارد. از جمله اقداماتی که دانشگاه‌ها می‌توانند برای بهبود وضعیت مقابله با سوء رفتارهای پژوهشی خصوصاً سرقت علمی انجام دهند عبارتند از: ارزش قائل شدن برای انجام پژوهش‌های اصیل، فرهنگ سازی اخلاق پژوهش، آموزش نگارش صحیح علمی، اطلاع رسانی و شفاف سازی و بکارگیری قوانین و آیین نامه‌های مقابله با سرقت علمی و سایر بداخلاقی های علمی، بکارگیری نرم افزارهای همانندجویی جهت بررسی تکالیف و آثار پژوهشی دانشجویان.

در این راستا ریان و همکاران نیز چهار راهبرد کلیدی برای کاهش بدرفتاری دانشگاهی را مطرح کرده‌اند: ۱. تلاش مداوم برای شناسایی و مبارزه با دستبرد ادبی در مراحل گوناگون، ۲. آموزش نگارش دانشگاهی به دانشجویان، ۳. طراحی رویکردهای تازه برای ارزشیابی به گونه‌ای که از یادگیری دانشجویان پشتیبانی کند و از دستبرد ادبی بکاهد، ۴. بکارگیری رویه‌های شفاف برای پایش و کشف تقلب (ریان و همکاران، ۲۰۰۹).

نتایج یافته‌های بلتر و ودوپره نیز نشان داد بخش مهمی از علل ارتکاب دانشجویان به سرقت علمی مربوط به عدم آموزش صحیح آنها در زمینه صداقت دانشگاهی است. تفاوت بین دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده به لحاظ آماری معنادار است. بنابراین آموزش مناسب‌ترین راه برای کاهش سرقت علمی است. آموزش پرهیز از دستبرد ادبی مزیت‌هایی دارند: ۱. صرفه‌جویی در وقت اساتید، ۲. کاهش نیاز به تنبیه، ۳. کاهش جلسات بررسی بدرفتاری دانشگاهی دانشجویان، ۴. کمک به دانشجویان، ۵. افزایش مثبت‌نگری اساتید و دانشگاه، ۶. درک صحیح صداقت دانشگاهی توسط دانشجویان (بلتر و ودوپره، ۲۰۰۹). ریزیچ و بین نیز در یک جمع‌بندی بیان کردند: هرچه روندها و رویه‌های مبارزه با سرقت علمی و تقلب در دانشگاه بهتر و مناسب‌تر و شفاف‌تر باشد این پدیده‌ها کمتر در محیط دانشگاه رخ می‌دهند. استفاده از ابزارهای همانندیاب، آگاهی‌رسانی قوانین دانشگاه، و ایجاد تصور یک دانشگاه قانون‌مدار در ذهن دانشجویان توسط این پژوهشگران پیشنهاد شد (ریزیچ و بین، ۲۰۱۶).

همچنین، برقراری تعادل میان سه بعد دستبرد ادبی مهم است: پیشگیری، شناسایی، و تنبیه (ریان و همکاران، ۲۰۰۹). اریکسون و مک‌گی بیان کردند برای مقابله با این گونه رفتارها دانشگاه‌ها باید اقدامات پیشگراانه در دستور کار خود قرار دهند. برای کاهش سرقت علمی باید اقدامات زیر انجام شوند: تدوین و به‌روزرسانی آیین‌نامه‌ها، حصول اطمینان از درک دانشجویان از بدرفتاری دانشگاهی به عنوان یک پدیده جدی و ناپسند، پیش‌بینی ابزارهایی برای شناسایی بدرفتاری‌های دانشگاهی، آموزش و آگاه‌کردن دانشجویان از این پدیده، در نظر گرفتن تنبیه‌های گوناگون برای آنان که بدرفتاری دانشگاهی انجام می‌دهند، آموزش اخلاق پژوهش، (اریکسون و مک‌گی، ۲۰۱۵)

نکته مهم این است که طراحی یک الگو نمی‌تواند برای همه دانشجویان در دوری از سرقت علمی کارآمد باشد. هرچه دانشجویان درباره اخلاق، صداقت پژوهشی، و مالکیت فکری بیشتر

بدانند کمتر درگیر دستبرد ادبی خواهند شد (پاور ۲۰۰۹). و دانشگاه‌های مختلف در کشور می‌بایست بر این اساس برنامه‌ریزی‌های مناسب را انجام دهند.

جمع بندی نتایج پژوهش در خصوص راهکارهای کاهش مصادیق سرقت علمی نشان می‌دهد بیشتر پژوهش‌ها تمرکزشان بر آموزش مصادیق سرقت علمی، تدوین آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌ها و کدهای اخلاقی معتبر و آموزش و آگاهی‌رسانی آنها به دانشجویان و اساتید، تدوین مجازات متناسب با نوع سرقت علمی و آگاهی‌رسانی آنها، کاهش تکالیف دانشجویان، آموزش استفاده از نرم افزارهای سرقت علمی، آموزش و رشد مهارت‌های سواد اطلاعاتی، و از همه مهم‌تر فرهنگ‌سازی چرایی مقابله با سرقت علمی و ارزش نهادن به پژوهش‌های اصیل و غیرتکراری است که می‌تواند برای دانشگاه‌های کشور نیز الگوی مفیدی باشد و مورد استفاده قرار گیرد.

۳-۵. پیشنهادهای پژوهش

۱-۳-۵. پیشنهادهای برگرفته از نتایج پژوهش

— پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی آشنایی با مصادیق سرقت علمی و همچنین کارگاه‌های عملی در این زمینه در ترم‌های نخست تمامی دوره‌ها و رشته‌های آموزشی گنجانده شود.

— مطالعات بسیاری نشان می‌دهد در رشته‌هایی همچون کامپیوتر، صنایع و ... که بیشتر کدنویسی و برنامه‌نویسی دارند، دانشجویان به جای نوشتن برنامه و کد جدید به سرقت این برنامه‌ها و کدها دست می‌زنند. حتی از آنجا که دانش بیشتری در زمینه سیستم‌های کامپیوتری و الگوریتم‌های همانندجویی دارند متن پژوهش‌ها را به گونه‌ای دستکاری می‌کنند که مصداق سرقت علمی نباشد. برای دانشجویان و رشته‌هایی که بیشتر با اینترنت و کامپیوتر سرو کار دارند به جهت ماهیت آن و امکان افزایش سرقت علمی دوره‌های ویژه برگزار گردد.

— از آنجا که یکی از دلایل گرایش به سرقت علمی کمبود زمان، شمار زیاد تکالیف، و دشواری تکالیف هستند و دنیا به سمتی رفته که پژوهش و تحقیق در قالب کار تیمی اهمیت بیشتری دارد و معمولاً به جای درخواست مقالات اکسپت شده در پایان ترم از دانشجویان

می‌خواهند تا در پروژه‌های طولانی مدت شرکت کنند که حتی برخی چندین ترم بعد از اتمام تحصیل دانشجویان ادامه دارد. پیشنهاد می‌شود اساتید رشته‌های مختلف تکالیف کمتری بر عهده دانشجویان بگذارند و سعی کنند روش‌های آموزشی دیگر که نیاز به دریافت تکالیف بیشماری ندارد را بکارگیرند. اساتید می‌توانند روش‌های آموزشی دیگری همچون کاردرکلاس و آزمایشگاه را جایگزین نمایند.

— طرح درس سرقت علمی برای دانشگاه‌های کشور در سطوح کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری نگارش شود و این درس از طریق وزارت علوم و وزارت بهداشت در دانشگاه‌های کشور به عنوان دروس پایه و اجباری ارائه شود.

— پیشنهاد می‌شود آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های کاربردی در خصوص چیستی و ماهیت سرقت علمی و مجازات‌های متناسب با آن تهیه و نگارش شود و به درستی به اطلاع دانشجویان رسانیده شود.

— پیشنهاد می‌شود آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های موجود در دانشگاه‌ها و دستگاه‌های مرتبط بررسی و با نگاه کاربردی شدن و ضمانت اجرایی داشتن مرور و بازنگری گردند.

— آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی به دانشجویان به صورت مستمر صورت گیرد.

— فرهنگ‌سازی در جهت کاهش مصادیق سرقت علمی در سطوح مختلف دانشگاهی، ملی و فراملی صورت گیرد.

— تفکر ارزشگذاری بر روی پژوهش‌های اصیل و غیرتکراری در میان اساتید و دانشجویان ایجاد شود.

— انجمن‌ها و کارگروه‌های تخصصی در حوزه سرقت علمی و اخلاق پژوهش ایجاد شود.

— آموزش و آگاهی‌رسانی در خصوص نرم‌افزارهای تشخیص سرقت علمی صورت گیرد.

— نرم‌افزارهای همانندیاب با تکیه بر تمامی محتوای علمی تولید شده در جهان و در زبان‌های مختلف تهیه و تولید شود.

۵-۳-۲. پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

- بررسی موانع و مشکلات آموزش سرقت علمی به دانشجویان دانشگاه
- بررسی نقش اساتید در آموزش مفاهیم سرقت علمی به دانشجویان
- مرور سیستماتیک مصادیق سرقت علمی در میان دانشجویان دانشگاه‌های جهان در پنج سال آینده و مقایسه آن با مرور سیستماتیک‌های قبلی
- بررسی مصادیق تقلب علمی و آرائه راهکار جهت کاهش آن
- بررسی پدیده خودسرقتی به عنوان مصداق سرقت علمی و کشف علل و دلایل آن
- بررسی تاثیر آموزش‌های نگارش صحیح متون علمی بر نگرش دانشجویان دانشگاه‌های مختلف نسبت به سرقت علمی
- بررسی تاثیر آموزش‌های اخلاقی بر کاهش سرقت علمی
- بررسی سیاست‌های موجود دانشگاه‌های جهان در جهت مدیریت و کاهش سرقت علمی و آرائه نقشه راه برای کاهش سرقت علمی در ایران
- بررسی دلایل سرقت علمی از دیدگاه اعضای هیئت علمی
- بررسی دلایل سرقت علمی از دیدگاه دانشجویان و مقایسه با دیدگاه اعضای هیئت علمی
- بررسی تاثیر برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی در کاهش سرقت علمی
- بررسی تاثیر آگاهی از قوانین جلوگیری از سرقت علمی در کاهش آن
- بررسی روند پژوهش‌های سرقت علمی از رویکردهای مختلف همچون (روش‌شناسی، سابقه تاریخی، روندها، چالش‌ها، و ...)
- بررسی تاثیر آموزش سواد اطلاعاتی بر کاهش سرقت علمی
- بررسی اثر آموزش بر میزان دانش و درک دانشجویان از مصادیق سرقت علمی
- بررسی قوانین کپی‌رایت در عصر دیجیتال با نگاه به کاهش سرقت علمی

فهرست منابع فارسی

- اسدی، سعید. ۱۳۹۳. «بدرفتاری علمی و رابطه آن با فعالیت های آموزشی و پژوهشی». کتاب ماه کلیات شماره ۱۷ (۲): ۱۰-۱۳.
- اسلامی، سید حسن، ۱۳۹۰ الف، «چو دزدی با چراغ آید؛ سرقت علمی در سطح دانشگاهی»، آینه پژوهش، ۲۲ (۱): ۷-۱۷.
- اسلامی، سید حسن، ۱۳۹۳ الف، «ده نکته درباره «سرقات ادبی»، کتاب ماه کلیات، ۱۷ (۲): ۵۴-۵۸.
- اسلامی، سید حسن، ۱۳۹۳ ب. و ما ادریک ما السارق؟ سرشت و سویه های غیر اخلاقی انتحال»، کتاب ماه کلیات، ۱۷ (۲):
- اسلامی، سید حسن. ۱۳۹۰ ب، «ملاصدرا و معضل انتحال بازسنجی دفاعیه ها»، آینه پژوهش، ۲۲ (۵): ۲۲-۳۶.
- اسلامی، سید حسن. ۱۳۹۲، «چرا و چگونه ارجاع دهیم؟»، آینه پژوهش، ۲۴ (۱): ۵-۱۴.
- اسلامی، سید حسن. ۱۳۹۳ ج، «و ما ادریک ما السارق؟ سرشت و سویه های غیر اخلاقی انتحال»، کتاب ماه کلیات، ۱۷ (۲): ۱۸-۲۶.
- ایبنا. ۱۳۹۱. «سرقت علمی نسبت دادن آفرینش یک اثر به فردی دیگر است». خبرگزاری کتاب ایران، ۲۷ خرداد.
- بطحائی، سیده زهرا (۱۳۹۰) سرقت علمی: تعریف، مصادیقها و راهکارهای جلوگیری، پیشگیری و تشخیص. کارآگاه. ۴ (۱۶): ۱۸-۶.
- بهادری، محمد کریم، مرتضی ایزدی و محمد جواد حسین پور فرد، ۱۳۹۱، «دست برد علمی؛ مفاهیم، عوامل و راهکارها»، مجله طب نظامی، ۱۴ (۳): ۱۶۸-۱۷۷.
- پریزاد، مرجان (۱۳۸۸). مقایسه نگرش و عملکرد دانشجویان پزشکی مقطع بالینی در زمینه تقلب شامل کلیه انواع تقلب امتحانی، تقلب در بالین، تقلب در نوشتن پژوهش و مقاله. استاد راهنما: میترا امینی، محمد مهدی ثاقب. پایان نامه جهت دریافت درجه دکتری عمومی. دانشگاه علوم پزشکی شیراز، دانشکده پزشکی.
- ثبوت، اکبر، ۱۳۹۲، «کاستی ها در شیوه های منتقدان صدرا»، کتاب ماه فلسفه، ۷۱: ۳-۲۱.

حسینی، مرضیه سادات (۱۳۹۱). بررسی میزان درک اعضای هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته کتابداری و اطلاع رسانی ایران از مفهوم سرقت علمی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه اصفهان دانشکده علوم

تربیتی

خاکی صدیق، علی (۱۳۸۹). مقدم های بر اخلاق پژوهشی و اخلاق مهندسی. تهران: دانشگاه صنعتی

خواجه نصیرالدین طوسی.

خوشرو، فاطمه (۱۳۹۰). بررسی دلایل شخصی و موقعیتی سرقت ادبی در میان دانشجویان کارشناسی ارشد زبان

انگلیسی ایرانی. پایان نامه کارشناسی ارشد. کتابداری و اطلاع رسانی.

داروئیان، سهیلا، مهدی فقیهی (۱۳۹۰). بررسی انگیزه ها و علل انجام سرقت علمی در ایران. فصلنامه رسالت

مدیریت دولتی، ۲ (۱): ۱۳۷-۱۵۴

ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۹). تقلب علمی: جنب های اجتماعی و حقوقی. تهران: پژوهشکده مطالعات

رجب زاده عصارها، امیرحسین. ۱۳۹۰. مطالعه میزان آشنایی دانشجویان و اساتید دانشگاه تهران با مفاهیم و مصادیق سوء

رفتارهای پژوهشی و روش های کاهش آن، گروه کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه تهران، تهران.

رجب زاده عصارها، امیرحسین. ۱۳۹۰. مطالعه میزان آشنایی دانشجویان و اساتید دانشگاه تهران با مفاهیم و مصادیق سوء

رفتارهای پژوهشی و روش های کاهش آن، گروه کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه تهران، تهران.

رجب زاده عصارها، امیرحسین؛ نقشینه، نادر؛ صبوری، علی اکبر (۱۳۹۲). مطالعه آشنایی پژوهشگران دانشگاه تهران با

تعریف ها و مصادیق های سوء رفتارهای پژوهشی. تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی، ۴۷ (۴): ۳۷۵-۳۹۶.

رسولی، بهروز، حمیدرضا مختاری اسکی، مجید نبوی، مرتضی نبی میبدی، مریم نظری، سیروس علیدوستی (۱۳۹۴).

بررسی عوامل مؤثر بر کسب و کار سایه نویسی در پایان نامه ها و رساله های تحصیلات تکمیلی در ایران. طرح

پژوهشی. پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران.

رشیدیان، حمیده، نرگس خانجانی و مینا مبشر. (۱۳۹۳). تجربیات دانشجویان تحصیلات تکمیلی علوم پایه از سوء

رفتارهای پژوهشی در زمینه انتشار نتایج پژوهش. فصلنامه اخلاق پزشکی. ۷ (۲۸): ۷۱-۹۹.

زمانی، بی بی عشیرت، سید امین عظیمی، و نسیم سلیمانی. ۱۳۹۲. «شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر سرقت علمی

دانشجویان دانشگاه اصفهان». پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی شماره ۱۹ (۱): ۹۱-۱۱۰.

ستوده، هاجر، نجمه رفیع و زهرا میرزایی، ۱۳۸۹، «نگاهی به دست‌برد علمی و راهکارهای پیش‌گیری و پی‌گیری آن»،

کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۵۲: ۲۷-۵۰

ستوده، هاجر؛ رفیع، نجمه؛ میرزایی، زهرا. (1389) نگاهی به دست‌برد علمی و راهکارهای پیش‌گیری و پی‌گیری

آن، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی 27، 52-50

سلیمانی‌پور، روح‌الله و و حوّا حیدری. ۱۳۹۳. سرقت علمی؛ مفاهیم، مصداق‌ها و روش‌های پیش‌گیری. برگرفته از:

<http://rahavardnoor.com/index.php/archive/item/400-serghateelmi> در مورخ ۲۰ مهر

۱۳۹۳

شمس آرا، سارا (۱۳۸۷). بررسی میزان استفاده و اعتبار سنجی منابع وبی در پایان‌نامه‌های کارشناسی‌ارشد دانشگاه

فردوسی مشهد. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. کتابداری و اطلاع‌رسانی.

صلح‌جو، علی، ۱۳۸۷، «سخن‌رایی (سرقت ادبی)»، پژوهش و نگارش کتب دانشگاهی، ۱۳ (۱): ۹۸-۱۱۰.

فرهنگی و اجتماعی.

فعلی، سعید، نگین بیگلری، و غلامرضا پزشکی راد. ۱۳۹۱. «نگرش و رفتار دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه

تربیت‌مدرس در زمینه سرقت علمی». پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی شماره ۱۸: ۱۳۳-۱۵۱.

فیض‌الهی، کاوه. ۱۳۸۷. یک مقاله بین دو گیومه. شهروند امروز.

محمدحسین پور، رسول. باقری نویسی، رضا، افضلی شهری، محمد (۱۳۹۶). بررسی دلایل ارتکاب سرقت ادبی و

راههای پیشگیری از آن در جامعه علمی ایران: دیدگاه سردبیران، اساتید و دانشجویان، پژوهش‌های زبانشناختی

در زبان‌های خارجی، دوره ۷، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۶، از صفحه ۵۵۵ تا ۵۸۷.

مرادی، شیما و رقیه قربانی بوساری، ۱۳۹۳، «مروری بر نرم‌افزارهای سرقت ادبی»، کتاب ماه کلیات، ۱۷ (۲): ۶۵-۶۹

معیدفر، سعید. (۱۳۸۴). آسیب‌شناسی دانشجویان دانشگاه تهران: باشگاه دانشجویی دانشگاه تهران.

منصوریان، یزدان. ۱۳۸۹. سرقت علمی: روش‌های پیش‌گیری از آن. رشد مدرسه فردا. شماره ۱. دوره ۷. مهر ۱۳۸۹.

ص. ۶-۹.

میردهقان، مهین‌ناز (۱۳۸۸). سرقت علمی: پیشگیری با آموزش در رشد ساختار پژوهش. ماهنامه مهندسی فرهنگی.

۴ (۳۳ و ۳۴): ۱۰-۱۷.

نخعی، نوذر؛ سیدحسینی، وحید (۱۳۸۴). بررسی نظرات دانشجویان پزشکی در مورد تقلب‌های امتحانی و فراوانی نسبی آن. گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. سال اول. (۲): ۶۳-۵۷.

نخعی، نوذر؛ نجفی‌پور، حمید؛ روحانی، علی‌اکبر؛ رفتاری، شاهرخ؛ مبشر، مینا؛ حسنی، فاطمه (۱۳۸۹). آییننامه انضباطی پیشنهادی سوءرفتارهای پژوهشی: یک پژوهش کیفی. گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. دوره هفتم، ۸-۱: (۱).

نخعی، نوذر؛ نیکپور، هادی (۱۳۸۴). بررسی نظرات دانشجویان پزشکی در مورد فریبکاری پژوهشی در تدوین پایان نامه و فراوانی نسبی آن [چکیده]. گام‌های توسعه در آموزش پزشکی. دوره دوم. شماره ۱. بهار و تابستان. بازیابی شده از: <http://www.sdmej.com/abstract.asp?articleID=2360>.

نورمحمدی، حمزه علی، ۱۳۹۳، «سرقت علمی؛ مصادیق و راهکارها»، کتاب ماه کلیات، ۱۷ (۲): ۹-۶.

ناصر فکوهی. دستبرد علمی و مدیریت آسیب‌زا. برگرفته از: <http://anthropology.ir/article/2924.html>: در مورخ ۹۷/۶/۳ حدود ۲ صفحه.

فهرست منابع غیر فارسی

Adiningrum, T. S., & S. Kutieleh. 2011. How different are? Understanding and managing plagiarism between east and west. *Journal of Academic Language and Learning*, 5 (2), 88-98.

Ahmadi, A. 2012. Cheating on exams in the Iranian EFL context. *Journal of Academic Ethics*, 10 (2), 151-170. Doi: 10.1007/s10805-012-9156-5.

Ahmadi, A. 2014. Plagiarism in the academic context: A study of Iranian EFL learners. *Research Ethics*, 10 (3), 151-168. DOI: 10.1177/1747016113488859

Akbulut, Yavuz, Serkan Şendağ, Gürkay Birinci, Kerem Kılıçer, Mehmet C. Şahin, and Hatice F. Odabaşı. 2008. Exploring the types and reasons of Internet-triggered academic dishonesty among Turkish undergraduate students: Development of Internet-Triggered Academic Dishonesty Scale (ITADS). *Computers & Education* 51 (1): 463-473.

- Akeley Spear, Jennifer, and Ann Neville Miller. 2012. The effects of instructor fear appeals and moral appeals on cheating-related attitudes and behavior of university students. *Ethics & Behavior* 22 (3): 196-207.
- Alberta University .2001. *Why students plagiarize*. University of Alberta Libraries, Retrieved from <http://www.library.ualberta.ca/guides/plagiarism/why/index.cfm>.
- Amiri, F. & A. Razmjoo.2016.On Iranian EFL undergraduate students' perceptions of plagiarism.*Journal of Academic Ethics*,14 (2), 115-131. DOI: 10.1007/s10805-015-9245-3
- Anderson, Melissa S, Marta A Shaw, Nicholas H Steneck, Erin Konkle, and Takehito Kamata. 2013. "Research integrity and misconduct in the academic profession." In *Higher education: handbook of theory and research*, 217-261. Springer.
- Arce Espinoza, Lourdes, and Julián Monge Nájera. 2015. How to correct teaching methods that favour plagiarism: recommendations from teachers and students in a Spanish language distance education university. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 40 (8): 1070-1078.
- Arhin, Afua Ottie, and A. Jones. Karin. 2009. A multidiscipline exploration of college students' perceptions of academic dishonesty: Are nursing students different from other college students?. *Nurse education today* 29 (7): 710-714.
- Ashworth, P., P. Bannister & P. Thorne. 1997. Guilty in whose eyes? university students' perceptions of cheating and plagiarism in academic work and assessment. *Studies in Higher Education* 22 (2):187-203.

- Babaii, E. & H. Nejadghanbar. 2017. Plagiarism among Iranian graduate students of language studies: Perspectives and causes. *Ethics & Behavior*, 27 (3), 240-258. DOI:10.1080/10508422.2016.1138864
- Bahadori, M. K., M. Izadi, & M. Hoseinpourfard. 2012. Plagiarism: Concepts, factors and solutions. *Iranian Journal of Military Medicine*, 14 (3), 168–177.
- Belter, Ronald W., and Athena du Pré. 2009. A strategy to reduce plagiarism in an undergraduate course. *Teaching of Psychology* 36 (4): 257-261.
- Bennett, John W. 1946. The interpretation of Pueblo culture: A question of values. *Southwestern Journal of Anthropology* 27 (3): 361-374.
- Bjorklund, M., & C. Wenestam. 1999. Academic cheating: Frequency, methods and causes. *Proceedings of the 1999 European Conference on Educational Research*, Lahti, Finland. Retrieved from <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00001364.htm>.
- Bohannon, J. 2015. Study of massive preprint archive hints at the geography of plagiarism. *sciencemag.org* 2014 [cited May 01 2015]. Available from <http://news.sciencemag.org/scientific-community/2014/12/study-massive-preprint-archive-hints-geography-plagiarism>.
- Bombaro, Christine. 2007. Using audience response technology to teach academic integrity: “The seven deadly sins of plagiarism” at Dickinson College. *Reference Services Review* 35 (2): 296-309.
- Bradinova, M. 2006. Exploring students and university teachers perceptions of plagiarism. Unpublished doctoral dissertation, university of Pennsylvania, Indiana.
- Brett, R. D., S. W. Johnson, and C. R. T. Bach. 1989. *Mastering string quartets*. San Francisco: Amati Press.

- Bricault, D. 1998. Legal aspects of academic dishonesty: Policies, perceptions, and realities. Retrieved from <http://www.ncpts.edu/esl/dishnst.html>
- Briggs, R. 2009. Shameless! Reconceiving the problem of student plagiarism. *Journal of the Theoretical Humanities*, 14 (1), 65–75.
- Briggs, R. 2009. Shameless! Reconceiving the problem of student plagiarism. *Journal of the Theoretical Humanities*, 14 (1), 65–75.
- Brimble, Mark, and Peta Stevenson-Clarke. 2005. Perceptions of the prevalence and seriousness of academic dishonesty in Australian universities. *The Australian Educational Researcher* 32 (3): 19-44.
- Brimble, Mark, and Peta Stevenson-Clarke. 2005. Perceptions of the prevalence and seriousness of academic dishonesty in Australian universities. *The Australian Educational Researcher* 32 (3): 19-44.
- Brown , N. and R. Janssen. 2017. Preventing Plagiarism and Fostering Academic Integrity: A Practical Approach , *Journal of Perspectives in Applied Academic Practice*, 5 (3): 102-109
- Bryman, Alan, and Emma Bell. 2007. *Business Research Methods*: Oxford University Press.
- Burnett, S. 2002. Dishonor and distrust. *Community College Week*, 14 (24), 6–8.
- Burnett, S. 2002. Dishonor and distrust. *Community College Week*, 14 (24), 6–8.
- Callahan, D. 2004. *Why more Americans are doing wrong: The cheating culture*. Orlando, Florida:Harcourt.
- Callahan, D. 2004. *Why more Americans are doing wrong: The cheating culture*. Orlando, Florida:Harcourt.

- Callaway, E. 2016. Publisher pulls 58 articles by Iranian scientists over authorship manipulation. Nature. Available from: URL: <http://www.nature.com/news/publisherpulls-58-articles-by-iranianscientists-over-authorship-manipulation-1.20916>
- Celik, C. 2010. Perceptions of University Students on Academic Honesty as Related to Gender, University Type and Major in Turkey. The Journal of American Academy of Business 14 (2): 271 – 278.
- Celik, C. 2010. Perceptions of University Students on Academic Honesty as Related to Gender, University Type and Major in Turkey. The Journal of American Academy of Business 14 (2): 271 – 278.
- Comas, Rubén, Jaume Sureda, Antonio Casero, and Mercè Morey. 2011. La integridad académica entre el alumnado universitario español. Estudios pedagógicos (Valdivia) 37 (1): 207-225.
- Compact Oxford English Dictionary .2010. Retrieved from http://www.askoxford.com/concise_oed/plagiarize?view=uk
- Cook, Beth, Judy Sheard, Angela Carbone, and Chris Johnson. 2013. Academic integrity: differences between computing assessments and essays. In Proceedings of the 13th Koli Calling International Conference on Computing Education Research, pp. 23-32. ACM.
- Crama, Y., M. Grabisch, & S. Martello. 2016. A brand new cheating attempt: A case of usurped identity, 4OR-A Quarterly Journal of Operations Research, 14 (4), 333–336. Doi: 10.1007/s10288-016-0329-8

- Curtis, Guy J., and Lucia Vardanega. 2016. Is plagiarism changing over time? A 10-year time-lag study with three points of measurement. *Higher Education Research & Development* 35 (6): 1167-1179.
- Davis, S. F., & H.W. Ludvigson. 1995. Additional data on academic dishonesty and a proposal for remediation. *Teaching of Psychology*, 22 (2), 119–121.
- Deadrick, A.V. 2003. The case of Jack London : plagiarism, creativity, and authorship. The University of North Carolina Wilmington (UNCW). Thesis, A Thesis Submitted to the University of North Carolina at Wilmington in Partial Fulfillment of the Requirement for the Degree of Masters of Arts.
- Dennis, A. L. 2004. Student attitudes to plagiarism and collusion within computer science. Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.124.5261&rep=rep1&type=pdf>
- Devlin M., and K. Gray. 2007. In their own words: a qualitative study of reasons Australian university students plagiarize. *Higher Education Research & Development*, 26 (2): 181-198.
- DeVoss, D.& A. C. Rosati. 2002. 'It wasn't me, was it?' Plagiarism and the web. *Computers and Composition*, 19, 191–203. Doi:10.1016/S8755-4615 (02)00112-3
- Earl, B. 2013. *The practice of social research*: Cengage Learning.
- Ehrich, J., S. J. Howard, C. Mu & S. Bokosmaty. 2014. A comparison of Chinese and Australian university students' attitudes towards plagiarism. *Studies in Higher Education* 39 (7).

- Ehrich, John, Steven J. Howard, Congjun Mu, and Sahar Bokosmaty. 2016. A comparison of Chinese and Australian university students' attitudes towards plagiarism. *Studies in Higher Education* 41 (2): 231-246.
- Elander, J.; G. Pittam, J. Lusher, P. Fox, N. Payne. 2010. Evaluation of an intervention to help students avoid unintentional plagiarism by improving their .authorial identity. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 35 (2):157-171.
- Ellahi, Abida, Rabia Mushtaq, and Mohammed Bashir Khan. 2013. "Multi campus investigation of academic dishonesty in higher education of Pakistan." *International Journal of Educational Management* 6 (27):647-666.
- Eret, Esra, and Ahmet Ok. 2014. Internet plagiarism in higher education: tendencies, triggering factors and reasons among teacher candidates. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 39 (8): 1002-1016.
- Ereta, E., T.Gokmenoglua. 2010. Plagiarism in higher education: A case study with prospective academicians. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 2: 3303–3307.
- Eriksson, Li, and Tara Renae McGee. 2015. Academic dishonesty amongst Australian criminal justice and policing university students: individual and contextual factors. *International Journal for Educational Integrity* 11 (1): 5.
- Erkaya, O. R. 2009. Plagiarism by Turkish students: Causes and solutions. *Asian EFL Journal*, 11 (2), 86–103.
- Fa'iezah, U. L. 2009. Gender differences in plagiarism attitudes Among Indonesian university students in Perth Australia. Retrieved from <http://journal.uny.ac.id/index.php/joe/article/view/191/136>

- Foltýnek, Tomáš, and František Čech. 2012. Attitude to plagiarism in different European countries. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis* 60 (7): 71-80.
- Foltýnek, Tomáš, and Irene Glendinning. 2015. Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe: Results of the Project. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis* 63 (1): 207-216.
- Franklyn-Stokes, A., E. S. Newstead. 1995. Undergraduate cheating: Who does what and why. *Studies in Higher Education* 20 (2):159–172.
- Freire, Carla. 2014. Academic misconduct among Portuguese economics and business undergraduate students-a comparative analysis with other major students. *Journal of academic ethics* 12 (1): 43-63.
- G. Hu & J. Lei. 2015. Chinese University Students' Perceptions of Plagiarism, *Journal of Ethics & Behavior*, 25 (3): 233-255. doi.org/10.1080/10508422.2014.923313
- Gasaway, Laura N. 2010. "Copyright Basics: From Earliest Times to the Digital Age." *Wake Forest Intell. Prop. LJ* no. 10:241.
- Gasparyan Y., B. Nurmashev, B. Seksenbayev, V. I. Trukhachev, E.I. Kostyukova, and G. D. Kitas. 2017. Plagiarism in the Context of Education and Evolving Detection Strategies, *J Korean Med Sci.* 32 (8):1220-1227
- Ghias, Kulsoom, Ghulam Rehmani Lakho, Hamna Asim, Iqbal Syed Azam, and Sheikh Abdul Saeed. 2014. Self-reported attitudes and behaviours of medical students in Pakistan regarding academic misconduct: a cross-sectional study. *BMC medical ethics* 15 (1): 43.

- Gómez, Jaime, Idana Salazar, and Pilar Vargas. 2013. Dishonest behavior and plagiarism by university students: An application to management studies. In *Procedia-Social and Behavioral Sciences*.
- Gorman , G.E. 2008. The Plague of plagiarism in an online world. *Online information review*, 32 (3): 297-301.
- Granitz, N., & D. Loewy. 2007. Applying ethical theories: Interpreting and responding to student plagiarism. *Journal of Business Ethics*, 72, 293–306.
- Gullifer, J., & G. A. Tyson. 2010. Exploring university students' perceptions of plagiarism: A focus group study. *Studies in Higher Education*, 33 (4), 463–481.
- Gullifer, Judith M., and Graham A. Tyson. 2013. Who has read the policy on plagiarism? Unpacking students' understanding of plagiarism. *Studies in Higher Education* 39 (7): 1202-1218.
- Gururajan, R., D. Roberts. 2005. Attitude towards plagiarism in information systems in Australian universities. Retrieved from http://eprints.usq.edu.au/856/01/Gururajan_Roberts.pdf
- Habibzadeh, F. 2008. On stealing words and ideas. *Hepatitis Monthly*, 8 (3), 171-172.
- Hammer, George. 1976. "How to exorcise academic ghostwriting." *Phi Delta Kappan*: 328-330.
- Hard, Stephen F., James M. Conway, and Antonia C. Moran. 2006. Faculty and college student beliefs about the frequency of student academic misconduct. *The Journal of Higher Education* 77 (6): 1058-1080.
- Harold C. Sox ,2009, «Plagiarism in the electronic age» ,Dartmouth Institute New York

- Hensley, L. C., K. M. Kirkpatrick, and J. M. Burgoon. 2013. Relation of gender, course enrollment, and grades to distinct forms of academic dishonesty. *Teaching in Higher Education* 18 (8): 895-907.
- Higgins, V. 2010. Faculty and students' perceptions of cheating behavior: A. journey into moral development [Abstract]. Cleveland State University, Ohio
- Hu, Guangwei, and Jun Lei. 2012. Investigating Chinese university students' knowledge of and attitudes toward plagiarism from an integrated perspective. *Language Learning* 62 (3): 813-850.
- Hu, Guangwei, and Jun Lei. 2015. Chinese university students' perceptions of plagiarism. *Ethics & Behavior* 25 (3): 233-255.
- Hu, Guangwei, and Jun Lei. 2016. Plagiarism in English academic writing: A comparison of Chinese university teachers' and students' understandings and stances. *System* 56: 107-118.
- Hu, Ze-wen, Yi-shan Wu. 2013. "An empirical analysis on number and monetary value of ghostwritten papers in China." *Current Science* 105 (9):1230-1234.
- Husain, F.M., Al-Shaibani, G.K.S. & Mahfoodh .2017. Perceptions of and Attitudes toward Plagiarism and Factors Contributing to Plagiarism: a Review of Studies, *Journal of Academic Ethics*, 15 (2):167–195.
- Ibegbulam, I.J., J. U. Eze. 2015. Knowledge, perception and attitude of Nigerian students to plagiarism: A case study, *IFLA Journal*, 41 (2):120-128.
- Introna, L., N. Hayes, L. Blair, & E. Wood. 2003. Cultural attitudes towards plagiarism: Developing a better understanding of the needs of students from diverse cultural backgrounds relating to plagiarism. Newcastle-upon-Tyne, UK: Plagiarism Advisory

Service. Retrieved from
http://online.northumbria.ac.uk/faculties/art/information_studies/Imri/Jiscpas/docs/external/lancsplagiarismreport.pdf

Jensen, Lene Arnett, Jeffrey Jensen Arnett, S. Shirley Feldman, and Elizabeth Cauffman.

2002. It's wrong, but everybody does it: Academic dishonesty among high school and college students. *Contemporary Educational Psychology* 27 (2): 209-228.

Kam, C. C. S. , M. T. Hue & H. Y. Cheung. 2018. Plagiarism of Chinese Secondary School Students in Hong Kong. *Journal of Ethics & Behavior*, 28 (4):316-335.
doi.org/10.1080/10508422.2017.1333909

Kayaoğlu, M. Naci, Şakire Erbay, Cristina Flitner, and Doğan Saltaş. 2016. Examining students' perceptions of plagiarism: A cross-cultural study at tertiary level. *Journal of Further and Higher Education* 40 (5): 682-705.

Koul, R., B. R. Clariana, K. Jitgarun, A. Songsriwittaya. 2009. The influence of achievement goal orientation on plagiarism. *Learning and Individual Differences* 19: 506-512.

Kuczenski, Jessica A. 2013. Student Ethics in Engineering: A Comparison of Ethics Survey Results from Undergraduate Engineering Students at Three Different Engineering Programs and Institutions. In 120th ASEE Annual Conference & Exposition, Atlanta.

Kumar R. and R. C. Tripathi .2017. An Analysis of the Impact of Introducing the Plagiarism Detection System in an Institute of Higher Education, *Journal of Information & Knowledge Management*, 16 (2), <https://doi.org/10.1142/S0219649217500113>

- Kuntz, Joana RC, and Chandeale Butler. 2014. Exploring individual and contextual antecedents of attitudes toward the acceptability of cheating and plagiarism. *Ethics & Behavior* 24 (6): 478-494.
- Kwong, Theresa, Hing-Man Ng, Kai-Pan Mark, and Eva Wong. 2010. Students' and faculty's perception of academic integrity in Hong Kong. *Campus-Wide Information Systems* 27 (5): 341-355.
- Lacasse, Jeffrey R, and Jonathan Leo. 2010. "Ghostwriting at elite academic medical centers in the United States." *PLoS Med* no. 7 (2):1-4.
- Lambert, Eric G, and Nancy Lynne Hogan. 2004. "Academic dishonesty among criminal justice majors: A research note." *American Journal of Criminal Justice* no. 29 (1):1-20.
- Leonard, Michelle, David Schwieder, Amy Buhler, Denise Beaubien Bennett, and Melody Royster. 2015. Perceptions of plagiarism by STEM graduate students: A case study." *Science and engineering ethics* 21 (6): 1587-1608.
- Lin, Chun-Hua Susan, and Ling-Yu Melody Wen. 2007. Academic dishonesty in higher education—a nationwide study in Taiwan. *Higher Education* 54 (1): 85-97.
- Lines, Lisa. 2016. Substantive editing as a form of plagiarism among postgraduate students in Australia. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 41 (3): 368-383.
- Löfström, Erika. "Does Plagiarism Mean anything? LOL. 2011. Students' Conceptions of Writing and Citing." *Journal of Academic Ethics* 9 (4): 257.
- Loue, Sana. 2014. The impact of a research ethics training program: Romania as a case study. *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics* 9 (5): 46-55.
- Loui, Michael C. 2002. Seven ways to plagiarize: Handling real allegations of research misconduct. *Science and Engineering Ethics* 8 (4): 529-539.

- Lovett-Hooper, Gwena, Meera Komarraju, Rebecca Weston, and Stephen J. Dollinger. 2007. Is plagiarism a forerunner of other deviance? Imagined futures of academically dishonest students. *Ethics & Behavior* 17 (3): 323-336.
- Mansouriyan, Y. 2010. Plagiarism and methods preventing its. *Madrese-e-Farda* , 1, 6-9 (in Persian).
- Maramark, S., & M. B. Maline. 1993. Issues in education: Academic dishonesty among college students. Washington, DC: U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement.
- Marcus, S., and S. Beck. 2011. Faculty Perceptions of Plagiarism at Queensborough Community College. *Community & Junior College Libraries*, 17, 63–73.
- Marsden, Helen, Marie Carroll, and James T. Neill. 2005. Who cheats at university? A self-report study of dishonest academic behaviours in a sample of Australian university students. *Australian Journal of Psychology* 57 (1): 1-10.
- Marshall, S., and M. Garry. 2006. NESB and ESB students' attitudes and perceptions of plagiarism. *International Journal for Educational Integrity*, 2, (1), 26-37.
- Masina, A. P., and R. C. Chirau. 2012. The Impact Of The Use Plagiarism Detection Technology (Turnitin) On Students' assignments Submitted Online, A Case Study Of Botho College Francistown, Botswana." In *INTED2012 Proceedings*, pp. 5465-5472.
- Maxwell, A. J., G. J. Curtis, & L. Vardanega. 2008. Does culture influence understading and perceived seriousness of plagiarism? *International Journal for Educational Integrity*, 4 (2), 25–40.

- McCabe, Donald L, and Linda Klebe Trevino. 1997. "Individual and contextual influences on academic dishonesty: A multicampus investigation." *Research in higher education* no. 38 (3):379-396.
- McCulloch, S. 2012. Citations in search of purpose: Source use and authorial voice in L2 student writing. *International Journal for Educational Integrity*, 8 (1), 55–69.
- Miguel, R. 2001. Plagiarism and paraphrasing criteria of college and university professors. *Ethics & Behavior*, 11, 307–323. [Doi:10.1016/j.jslw.2003.08.004](https://doi.org/10.1016/j.jslw.2003.08.004)
- Mills, W. A. 2010. Academic Dishonesty in online education. Doctoral Dissertation. at University of Louisville and Western Kentucky University.
- Moss S. A., B. White & J. Lee. 2018. A Systematic Review Into the Psychological Causes and Correlates of Plagiarism. *Journa of Ethics & Behavior*, 28 (4):261-283. doi.org/10.1080/10508422.2017.1341837.
- Mu, C. 2010. 'I only cited some of his words': The dilemma of EFL students and their perceptions of plagiarism in academic writing. *The Journal of Asia TEFL*, 7 (4), 103–132.
- Murray, Will, and Gill Rowell. 2009. A national strategy for ensuring authenticity in student work. In 8th European Conference on e-Learning, edited by Dan Remenyi. Italy: University of Bary.
- Mwamwenda, TUNTUFYE S., and L. A. Monyooe. 2000. Cheating among University of Transkei students. *Psychological reports* 87 (1): 148-150.
- Negre J. S., R. C. Forgas, and M.F. O. Trobat .2015. Academic Plagiarism among Secondary and High School Students: Differences in Gender and Procrastination, *COMUNICAR*, 44. DOI: 10.3916/C44-2015-11

- Norman, Colin. "Stanford investigates plagiarism charge." *Science*, vol. 224, 1984, p. 35+. Academic OneFile, Accessed 1 July 2018.
- Office of Research Integrity. 2014. About ORI: Historical Background. Office of Research Integrity,, 2011-03-07 2011 [cited December 09 2014]. Available from <https://ori.hhs.gov/historical-background>.
- Ojaghi, Rezvan, Mahmod Keyvanara, Mozafar Cheshmeh Sohrabi, and Ahmad Papi. 2012. "Pathology Analysis of Plagiarism: A Qualitative Research." *Iranian Journal of Medical Education* no. 11 (9):1063-1073.
- Owens, Caleb and Fiona A. White. 2013. A 5-year systematic strategy to reduce plagiarism among first-year psychology university students. *Australian Journal of Psychology* 65 (1):14-21.
- Park, C. 2004. Rebels without a clause: Towards an institutional framework for dealing with plagiarism by students. *Journal of Further and Higher Education* 28 (3): 291-306.
- Pecorari, D. 2003. Good and original: Plagiarism and patchwriting in academic second language writing. *Journal of Second Language Writing*, 12 (4), 317–
- Power, Lori G. 2009. University students' perceptions of plagiarism. *The Journal of Higher Education* 80 (6): 643-662.
- Pritchett, S. 2010. Perception About Plagiarism Between Faculty and Undergraduate Students. Doctoral Dissertation at Alliant International University.
- Pupovac, V., L. Bilic-Zulle, M. Mavrinac, & M. Petroveckii. 2010. Attitudes toward plagiarism among pharmacy and medical biochemistry students- cross-sectional survey study. *Biochemia Medica* 20 (3):307- 313.

- Ramzan, Muhammad, Muhammad Asif Munir, Nadeem Siddique, and Muhammad Asif. 2012. Awareness about plagiarism amongst university students in Pakistan. *Higher Education* 64 (1): 73-84.
- Reisig, Michael D., and Stacy N. Bain. 2016. University Legitimacy and Student Compliance With Academic Dishonesty Codes A Partial Test of the Process-Based Model of Self-Regulation. *Criminal Justice and Behavior* 43 (1): 83-101.
- Rezanejad, Atefeh, and Saeed Rezaei. 2013. Academic dishonesty at universities: The case of plagiarism among Iranian language students. *Journal of academic ethics* 11 (4): 275-295.
- Ryan, G., H. Bonanno, I. Krass, K. Scouller, & L. Smith. 2009. Undergraduate and postgraduate pharmacy students' perceptions of plagiarism and academic honesty. *American Journal of Pharmaceutical Education* 73 (6): 1-8.
- Ryan, Greg, Helen Bonanno, Ines Krass, Karen Scouller, and Lorraine Smith. 2009. Undergraduate and postgraduate pharmacy students' perceptions of plagiarism and academic honesty." *American journal of pharmaceutical education* 73 (6): 105.
- Ryan, Teresa J., Colleen Janeiro, and William E. Howard. 2016. Perception of Academic Integrity among Students and Faculty: A Comparison of the Ethical Gray Area. In *ASEE's 123rd annual Conference & Exposition*, New Orleans, LA.
- Scanlon, Patrick M., and David R. Neumann. 2002. Internet plagiarism among college students. *Journal of College Student Development* 43 (3): 374.
- Sedighi, M. 2014. Quantitative development in the universities must be more purposeful. *Irna Bushehr*. Retrieved from <http://www.irna.ir/fa/News>.

- Selwyn, Neil. 2008. 'Not necessarily a bad thing...': A study of online plagiarism amongst undergraduate students. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 33 (5): 465-479.
- Selwyn, Neil. 2008. A safe haven for misbehaving? An investigation of online misbehavior among university students. *Social Science Computer Review* 26 (4): 446-465.
- Sentleng, M. P. 2010. Plagiarism among undergraduate students in the faculty of applied science at a south african higher education institution. Unpublished masters thesis, University of the Western Cape.
- Sha'bani, A. 2007. Ethical highlights to write paper. *Iranian Journal of Psychology* 13 (2):87-88 (in Persian).
- Sheila, M., & M. Mindi-Barth. 1993. Academic dishonesty among college students. *Issues in education*. Washington, DC: Office of Research.
- Shirazi, Bushra, Aamir M. Jafarey, and Farhat Moazam. 2010. Plagiarism and the medical fraternity: a study of knowledge and attitudes. *JPMA. The Journal of the Pakistan Medical Association* 60 (4): 269.
- Shmeleva, Evgeniia. 2016. Plagiarism and Cheating in Russian Universities: The Role of the Learning Environment and Personal Characteristics of Students. *In Educational Studies* (1): 84–109.
- Smedley, Alison, Tonia Crawford, and Linda Cloete. 2015. An intervention aimed at reducing plagiarism in undergraduate nursing students. *Nurse education in practice* 15 (3): 168-173.
- Smith, M., N. Ghazali, and S. F. Minhad. 2007. Attitudes towards plagiarism among undergraduate accounting students: Malaysian evidence. *Asian Review of Accounting*, 15 (2) , 122-146.

- Sohrabi, B., A.Gholipour, & N. Mohammadesmaeili. 2011. Effects of personality and information technology on plagiarism: An Iranian perspective. *Ethics & Behavior*, 21 (5), 367–379. Doi:10.1080/10508422.2011.604294
- Songsriwittaya, A., Kongsuwan, S., Jitgarun, K., Kaewkuekool, S., & Koul, R. 2005. Engineering students' sttitude towards plagiarism: A survey study. Retrieved from http://www.ineer.org/Events/ICEEiCEER2009/full_papers/full_paper_212.pdf
- Stefani, L. & J.Carroll. 2001. A briefing on plagiarism.LTSN Generic Centre AssessmentSeries No. 10.LTSN Generic Centre.Retrieved from: <http://www.palatine.ac.uk/files/968>
- Stephens, Jason M., Michael F. Young, and Thomas Calabrese. 2007. Does moral judgment go offline when students are online? A comparative analysis of undergraduates' beliefs and behaviors related to conventional and digital cheating. *Ethics & Behavior* 17 (3): 233-254.
- Stone, R. 2016. In Iran, a shady market for papers flourishes.*Science*, 353 (6305). Doi: 10.1126/science.353.6305.1197
- Subotic, Danijela, and Patrizia Poscic. 2014. Academic dishonesty in a partially online environment: a survey. In *Proceedings of the 15th International Conference on Computer Systems and Technologies*, pp. 401-408. ACM.
- Sutton, Anna, David Taylor, and Carol Johnston. 2014. A model for exploring student understandings of plagiarism. *Journal of Further and Higher Education* 38 (1): 129-146.
- Szabo, A., & Underwood, J. 2004. Cyber cheats: Is information and communication technology fuelling academic dishonesty. *Active Learning in Higher Education* 5 (2):99-180.

- Tabsh, Sami W., Hany A. El-Kadi, and A. Abdelfatah. 2015. Past and present engineering students' views on academic dishonesty at a middle-eastern university. *International Journal of Engineering Education* 31 (5): 1334-1342.
- Tanner, C. A. 2004. Moral decline or pragmatic decision making? Cheating and plagiarism in perspective. *Journal of Nursing Education* 43 (7): 291-292.
- Teh, Eng Choo, and Megan Paull. 2013. Reducing the prevalence of plagiarism: A model for staff, students and universities. *Issues in Educational Research* 23 (2): 283-298.
- Thurmond, B. H. 2010. Student plagiarism and the use of a plagiarism detection tool by community college faculty. Unpublished doctoral dissertation, Indiana State University.
- Toki, Eugenia I., and Dionysios C. Tafiadis. 2014. Identification of plagiarism by Greek higher education students. Do I cheat?. In *Interactive Mobile Communication Technologies and Learning (IMCL)*, 2014 International Conference on, pp. 364-367. IEEE, 2014.
- Tran, U.T., Huynh, T. & Nguyen, H.T.T. 2018 . Academic Integrity in Higher Education: The Case of Plagiarism of Graduation Reports by Undergraduate Seniors in Vietnam, *Journal of Academic Ethics*, 16 (1): 61-69. doi.org/10.1007/s10805-017-9279-9
- Trost, Kari. 2009. Psst, have you ever cheated? A study of academic dishonesty in Sweden. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 34 (4): 367-376.
- Tsintzoglou, G. 2011. Japanese postgraduate students' perceptions of and attitudes towards plagiarism. Unpublished masters thesis, The University of Melbourne.
- University of Wyoming. 2010. Procedures and Authorized University Actions in Cases of Academic Dishonesty. In 6-802, edited by University of Wyoming: University of Wyoming.

- van Bramer S.E. 1995. Widener University,
<http://science.widener.edu/svb/essay/plagiar.html> (Accessed on 1387 up to Aban, 1390).
- Vázquez, Rosa. 2012. The Art Of Tailoring In University Works: Academic Plagiarism. The Case Of Primary Education Degree Studies In The University Of Cadiz. In INTED2012 Proceedings, pp. 4541-4546.
- Vij, R., Navin Kumar Soni, K. N., & Makhdumi, G. 2009. Encouraging academic honesty through anti-plagiarism software. 7th International CALIBER-2009, Pondicherry University, Pondicherry, February, No. 25-27, pp. 439-448.
- Wan, Roselind, Shahrina Md Nordin, Mohammed Halib, and Zulkipli Ghazali. 2011. Plagiarism among undergraduate students in an engineering-based university: An exploratory analysis. *European Journal of Social Sciences* 25 (4): 537-549.
- Wheeler, G. 2009. Plagiarism in the Japanese universities: Truly a cultural matter? *Journal of Second Language Writing*, 18 (1):17–29. Doi:10.1016/j.jslw.2008.09.004
- Wilhoit, S. 1994. Helping students avoid plagiarism. *College Teaching* (42): 5-7.
- Wilkinson, J. 2009. Staff and Student Perceptions of Plagiarism and Cheating. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education* 20 (2): 98-105.
- www.alef.ir
- Yang, Shu Ching, Chiao-Ling Huang, and An-Sing Chen. 2013. An investigation of college students' perceptions of academic dishonesty, reasons for dishonesty, achievement goals, and willingness to report dishonest behavior. *Ethics & Behavior* 23 (6): 501-522.
- Yazici, A., S.Yazici, M. S. Erdem. 2011. Faculty and student perceptions on. college cheating: evidence from Turkey. *Educational Studies* 37 (2): 221 – 231.

- Yeo, S. 2007. First-year university science and engineering students' understanding of plagiarism. *Higher Education Research & Development*, 26 (2), 199-216.
- Zahedi, L. N. 2007. Non-scientific activities in medical researches and writing paper: A professional responsibilities. *Ethics in Science and Technology* (3 & 4): 73-80 (in Persian).
- Zeegers P., Deller-Evans K., Egege S. and Klinger C. 2008. "Essential Skills for Science and Technology", Chapter 10: Academic Integrity and Plagiarism, 104-113.
- Zhang, Dongyang, Mike Joy, Georgina Cosma, Russell Boyatt, Jane Sinclair, and Jane Yau. 2014. Source-code plagiarism in universities: a comparative study of student perspectives in China and the UK. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 39 (6): 743-758.

پیوست‌ها

پیوست ۱: پرسشنامه

کاربر گرامی

با سلام، پرمشنامه حاضر به منظور گردآوری داده های لازم برای طرح پژوهشی "بررسی دانش و دلایل دانشجویان درباره سرقت علمی و ارایه راهکارهای مناسب: مطالعه موردی کاربران پایگاه اطلاعات علمی ایران (گنج)" تهیه شده است. خواهشمند است با اختصاص کمی از وقت و ارائه نظرات خود، ما را در امر برنامه ریزی بهبود آموزشی کشور یاری فرمایید. بدیهی است اطلاعات این پرمشنامه محرمانه بوده و برای کار پژوهشی ذکر شده استفاده می شود. پیشاپیش از همکاری شما سپاسگزارم.

دکتر رویا پورقی

عضو هیئت علمی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (ایرئداک)

به قید قرعه به چهار نفر از پاسبخ دهندگان هدیه ای (هر نفر ۵۰ هزار تومان) تقدیم میشود. در صورت تمایل به شرکت در قرعه کشی لطفاً ایمیل یا شماره تماس بگذارید تا در صورت برنده شدن برای اهدای جایزه با شما تماس گرفته شود.

.....

سن :

کمتر از ۳۰ □ ۳۱-۴۰ □ ۴۱-۵۰ □ بیش از ۵۰ □

جنسیت:

زن □ مرد □

گروه تحصیلی:

علوم انسانی □ علوم پایه □ علوم پزشکی □ فنی و مهندسی □ کشاورزی و دامپزشکی □ هنر و معماری □

اگر شاغل هستید به طور میانگین در طول هفته چند ساعت کار می کنید؟

کمتر از ۲۰ ساعت □ ۲۰ تا ۳۰ ساعت □ بیش از ۳۰ ساعت □

میانگین معدل آخرین (مدرک تحصیلی و یا ترم تحصیلی) شما چقدر است؟

۱۰-۱۳ □ ۱۳-۱۵ □ ۱۶-۱۸ □ ۱۹-۲۰ □

نوع دانشگاه محل تحصیل:

سراسری (وزارت علوم) □ علوم پزشکی (وزارت بهداشت) □ پیام نور □ آزاد اسلامی □ غیرانتفاعی □

مقطع تحصیلی:

کارشناسی □ کارشناسی ارشد □ دکتری □ سایر: نام ببرید.... □

* (سرقت علمی بیان کردن ایده یا کار یک نویسنده به نام خود، بدون تصدیق و ارجاع مناسب است)

لطفا نظر خود در خصوص جملات زیر را (از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم) علامت بزنید

ردیف	نگرش دانشجویان	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	چون بسیاری از دانشجویان دیگر سرقت علمی انجام می دهند، گاهی اوقات وسوسه می‌شوم که سرقت علمی انجام دهم.					
۲	دقیقاً می دانم چه چیزی سرقت علمی است و چه چیزی سرقت علمی نیست.					
۳	سرقت علمی به بدی سرقت برگه امتحان و حفظ پاسخ های آن برای جلسه امتحان است.					
۴	همکلاسی من اجازه استفاده از مقاله خود را برای یکی از کلاس ها به من داد. فکر نمی کنم انجام این کار اشتباه باشد.					
۵	اگر استادان در یک ترم تکالیف بسیار زیادی را از دانشجویان بخواهند، سرقت علمی موجه است.					
۶	مجازات سرقت علمی در دانشگاه باید سبک باشد زیرا از تذکر و انتقاد یاد خواهیم گرفت.					
۷	اگر دانشجویی یک مقاله تحقیقاتی رایگان دریافت کرده و آن را یا نام خود به عنوان نویسنده ارائه دهد، دانشجویان باید از دانشگاه اخراج شود.					
۸	سرقت علمی خلاف ارزشهای اخلاقی من است.					
۹	سرقت علمی مسئله بزرگی نیست چرا که شامل استفاده از کلمات و یا ایده فرد دیگری است و نه کالاهای مادی آن فرد.					
۱۰	استفاده مجدد از (پروژه، تحقیق، مقاله و ...) که شما در گذشته انجام داده و ارائه کرده‌اید به عنوان یک تکلیف جدید اشکالی ندارد، زیرا شما نمیتوانید از خودتان سرقت کنید.					
۱۱	اگر یک مقاله را به قصد مطالعه به دانشجوی دیگری قرض دهیم، و سپس آن دانشجو مقاله را به عنوان کار خودش ارائه کرده و گرفتار شود، من نباید مجازات شوم.					
۱۲	اعلام اسامی دانشجویانی که سرقت علمی کرده اند موجب پیشگیری از سرقت علمی برخی دیگر میشود					
	اقدامات دانشگاهها	کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم
۱	در دانشگاه من انجام پژوهش های اصیل ارزش محسوب می‌شود.					
۲	در دانشگاه من پیروی از اخلاقی پژوهش فرهنگ سازی شده است.					
۳	در دانشگاه من تکالیف متناسب با زمان و توان دانشجویان است.					
۴	در دانشگاه من شیوه های صحیح نگارش علمی آموزش داده می‌شود.					
۵	در دانشگاه من قوانین و آیین نامه های مقابله یا سرقت علمی اطلاع رسانی می‌شود.					
۶	استادان دانشگاه من یا سرقت علمی مقابله می کنند.					
۷	در دانشگاه از نرم افزارهای کشف سرقت علمی برای کنترل تکالیف دانشجویان استفاده می‌شود.					

از دیدگاه شما هر یک از دلایل ذیل تا چه حد می تواند باعث شود تا دانشجویی سرقت علمی انجام دهد؟	اصلا	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱					نداشتن مهارت کافی برای انجام تحقیق
۲					ضعف زبان انگلیسی
۳					عدم آشنایی با نحوه صحیح ارجاع دهی و نقل قول
۴					نداشتن مهارت‌های تحلیل انتقادی و ارایه استدلال
۵					نداشتن دانش کافی و درک درست درباره سرقت علمی
۶					ضعف زبان نگارشی
۷					نداشتن اعتماد به نفس کافی برای ارایه کار
۸					مشکلات شخصی
۹					نداشتن توانایی کنترل استرس انجام تحقیق
۱۰					بی علاقه‌گی به رشته تحصیلی
۱۱					بی علاقه‌گی به موضوع تحقیق
۱۲					سهولت انجام سرقت علمی
۱۳					کم بودن مجازات سرقت علمی
۱۴					ناتوانی در مدیریت زمان
۱۵					عدم آگاهی از عواقب ارتکاب سرقت علمی
۱۶					عدم دسترسی به منابع کافی برای انجام تحقیق یا تکلیف
۱۷					مدارا و غفلت استادان
۱۸					کوتاه بودن مهلت ارائه مقاله یا تکلیف
۱۹					زرتنگی محسوب شدن هرگونه تقلب در خانواده فرد
۲۰					رواج سرقت علمی در بین سایر دانشجویان
۲۱					رواج مدرک گرایی

اگر دلایل دیگری وجود دارد لطفاً نام ببرید:.....

ردیف	نظر شما در خصوص هر یک از اقدامات زیر چیست؟	اصلاً	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱	دانشجویی مقاله خود را که ترم گذشته برای یکی از دروس خود نوشته، به عنوان مقاله یکی از دروس ترم جاری نیز ارائه میدهد.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۲	دانشجویی مقاله ای را که دانشجوی دیگری در ترم گذشته نوشته یا موافقت وی به عنوان مقاله خود به استاد خود تحویل میدهد.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۳	دانشجویی مقاله ای را از موسسه ای خریداری کرده و به عنوان مقاله خود به استاد تحویل می دهد.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۴	دانشجویی چلاتی از یک کتاب را عیناً در مقاله خود کپی کرده، اما آن را داخل گیومه قرار نداده و نام انتشار و شماره صفحه را نیز ذکر نمی کند.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۵	دانشجویی جمله ای را از یک مقاله عیناً در مقاله خود کپی کرده و نام نویسنده و تاریخ نشر مقاله را داخل پرانتز ذکر کرده، اما جمله را داخل گیومه قرار نداده و شماره صفحه جمله را نمی نویسد.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۶	دانشجویی مطلبی را در کتابی خوانده و آن را به بیان خود در مقاله خویش نوشته و منبع را ذکر نمی کند.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۷	دانشجویی مقاله فرد دیگری را بدون اجازه وی به عنوان مقاله خود ارائه می دهد.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۸	دانشجویی در مقاله A نقل قولی از مقاله دیگری (مقاله B) را پیدا می کند و بدون مطالعه اصل مقاله B، در تحقیق خود به آن ارجاع می دهد.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۹	دانشجویی چلاتی از یک مقاله را یا جایگزین کردن مترادف اندکی از کلمات، و یا تغییر بسیار جزئی در ساختار در مقاله خود یا ذکر نام نویسنده و سال انتشار نوشته و است، ولی قسمت هایی از جملات را که عیناً شبیه جملات اولیه هستند را داخل گیومه قرار نداده است و شماره صفحه را نیز ذکر نمی کند.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۱۰	دانشجویی برای تهیه یک تکلیف یا مقاله چندین پاراگراف مختلف را یا ذکر منبع از منابع مختلف کپی کرده و از کنار هم گذاشتن آنها متن جدیدی تهیه کرده و یک نتیجه گیری برای آن می نویسد.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۱۱	دانشجویی متنی را ترجمه کرده و بدون اجازه صاحب اثر عین ترجمه آن متن را یا ذکر منبع در کار خود استفاده می کند.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					
۱۲	دانشجویی از یک منبع ایده ای را بدون ذکر منبع گرفته و پس از پروردن و تکمیل ایده، آن به شکل تحقیق یا مقاله ارائه می کند.					
	این اقدام راتا چه حد سرقت علمی تلقی می کنید؟					
	این اقدام از نظر اخلاقی تا چه حد جدی است؟					
	آیا اقدامی مشابه را تا کنون انجام داده اید؟					

Abstract

Students' plagiarism, or academic misconduct in the scientific field, is a serious problem for universities and research centers. Although the prevalence and precision of scientific misconduct in many studies are unknown due to the nature of the subject, many studies have confirmed the increase in the number of academic misconduct in various countries around the world. Expansion and promotion of plagiarism can bring irreparable damage to the scientific body of universities and research space. The purpose of this study was to investigate the attitudes, causes and knowledge of the users of the Iranian scientific information database (Ganj) about the implications of plagiarism as well as the study of the ways that the university was taught to users of the Iranian scientific information database (Ganj) to reduce and counteract scientific excursions. Research methodology is an applied and survey method. The research instrument was a researcher-made questionnaire that was distributed among the research community after confirmation of validity and reliability. Users of the Iranian Science Database (Ganj) were researched. The sample was 293 people using the Cochran formula. After collecting information, 344 weird survey questionnaires were analyzed. The findings showed that the average of students' attitude was 2.49, which indicates their appropriate attitude and sensitivities, in practice, in the form of coping with academic theft. Also, the most common reasons for committing theft from the user's point of view are for educational reasons (lack of sufficient proficiency in research, lack of English language, lack of insight into the correct way of referring and quoting, lack of critical analysis skills and reasoning, lack of knowledge Sufficient and proper understanding of scientific theft, and the weakness of the writing language. Regarding the amount of knowledge and recognition of users from the instances and theft of scientific evidence, the knowledge of users is moderate, while the rate of student committing cases is rather low. The most actions and strategies that universities and research institutes have taken to prevent and prevent academic theft is "the value of genuine research in the university," and the smallest actions related to "information dissemination of laws and regulations on coping with academic theft", but Most of the actions are moderate and low, and the need to develop actions and awareness of the rules and regulations. At the end, suggestions were made to improve the status quo of theft of scientific theft among the community.

Keywords: plagiarism, Students, Iranian Scientific Information Database (Ganj), Academic misconduct , Attitudes, Reasons, Actions.

Iranian Research Institute for Information and Technology
(Irandoc)

The survey of Knowledge and reasons for plagiarism by students and providing appropriate solutions: A Case Study of Iranian Scientific Information Database users

Author

Roya Pournaghi

Co-author

Maryam Khosravi

winter 2019